

صورت جلسات شورای اقتصاد

در پیشگاه شاهنشاه آریامهر

یا

مجموعه ای از اسناد تاریخ معاصر ایران

از شهریورماه ۱۳۴۳ تا شهریورماه ۱۳۴۵

یکی از جلسات شورای عالی اقتصاد در پیشگاه مبارک شاهنشاه آربامهر

صورت جلسات شورای اقتصاد

در پیشگاه شاهنشاهی آریامهر

یا

مجموعه‌ای از اسناد تاریخ معاصر ایران

از شهریورماه ۱۳۴۳ تا شهریورماه ۱۳۴۵

گردآورنده: غلامرضانیکپی

چاپ دوم

چاپخانه وزارت فرهنگ و هنر

دیباچه

دردنیا نادر بوده‌اند پادشاهان و پیشوایانی که در تغییر مسیر تاریخ يك قوم چه از لحاظ معنوی و چه از جهت مادی توفیق یافته و ملتی را بسعادت واقعی رسانده باشند. حتی کشور شاهنشاهی ایران هم با دوهزار و پانصد سال تاریخ مدون بندرت چنین یادگارهایی را در صفحات خود ثبت کرده. سلاطین آمده‌اند و رفته‌اند و غالباً جز نامی اثری از آنها باقی نمانده و اگر از برخی نبوغی بظهور رسیده بواسطه فقدان ریشه‌های محکم و اساس متین همه زودگذر بوده‌اند. اما بحق باید گفت اعلیحضرت محمدرضا پهلوی آریامهر شاهنشاه ایران یکی از نوادر تاریخ این کشور کهن بشمار می‌روند که توانسته‌اند در فکر و روح ایرانی انقلابی شگرف بوجود آورند و با تغییرات و اصلاحاتی که در همه شئون اجتماعی و اقتصادی بعمل آمده موجبات تأمین سعادت و زندگی بهتر برای همه طبقات و سربلندی و سرفرازی برای ملت و مملکت در انظار جهانیان فراهم گردیده است. انقلاب ششم بهمن ۱۳۴۱ که بابتکار شاهنشاه آریامهر بوقوع پیوست نظام نوینی را جانشین وضع کهنه اجتماعی نمود، مسئله ارباب رعیتی در کشور منتفی شد و کارگران در منافع کارگاهها سهیم گردیدند و این تحول طبیعه اصلاحات عمیق اجتماعی دیگر و موجب پیشرفت سریع اقتصادی کشور گردید.

تحریر تاریخ معاصر امری است بسیار دشوار چون از یکطرف تمایلات و تعصبات و از طرف دیگر عدم امکان دسترسی بمنابع و مدارك تاریخی ناچار مورخ را ازجاده حقیقت‌بینی و بیطرفی دور میگرداند. ولی درعین حال هرچه بیشتر اسناد تاریخی منتشر شود بهتر و زودتر امکان انتشار يك تاریخ موق با پشتوانه صحیح میسر میگردد.

اسنادی که جمع‌آوری و در این جلد و جلد دیگر تدوین شده عین‌صورت جلسات شورای اقتصاد میباشد. این جلسات در پیشگاه مبارک شاهنشاه آریامهر در چهار سال گذشته از شهریورماه ۱۳۴۳ بعد تشکیل گردیده. از سالها قبل مرسوم بوده که

هفته‌ای یکبار همه اعضای هیئت دولت بالاجتماع یا بعضی از آنان بنا بر اقتضای دستور جلسات به پیشگاه شاهنشاه شرفیاب می‌شدند و مسائل مملکتی بخصوص موضوعات مهم اقتصادی را مطرح مینمودند و از افکار بلند شاهنشاه ، آن سرچشمه فیاض ، در هر مورد الهام می‌گرفتند .

صورت جلسات مربوط بسالهای ۳۵ تا ۴۱ تا آنجا که مربوط به فرمایشات ملوکانه بوده در جای دیگر ثبت و منتشر شده . اکنون این افتخار نصیب گرد آورنده که سمت دبیری جلسات شورای اقتصاد را در چهار سال گذشته دارا بوده‌ام گردیده که مذاکرات را آنطور که برای طرح در جلسات و تعقیب تصمیمات و بالاخره ضبط در پرونده خلاصه و تهیه شده است منتشر نماید تا همه بافکار عالیه و علاقمندی وافر و آزادمندی شاهنشاه خود پی ببرند و بدانند سگان کشتی این کشور در دست چه ناخدای توانا و دوراندیشی قرار دارد و از لابلای این اوراق با گوشه‌هایی از مسائل مهم مملکتی و طرز اتخاذ تصمیمات آشنا شوند. تقریباً در تمام جلسات شورا دو مطلب بیش از سایر مطالب مدنظر شاهنشاه بوده است یکی پیشرفت سریع کشور و دیگری تأمین رفاه توده‌های مردم . در جلسات شورا اعضاء با آزادی کامل در حدود دستور مطالب خود را معروض داشته و موضوعات بیطرفانه تحت بحث و شور قرار میگرفت ولی آنچه بالاخره شاهنشاه نتیجه‌گیری مینرمودند تلقی بود از نظرات موافق و مخالف و همان چیزی که مآلاً بصرفه و صلاح کشور تمام میشد . وطن پرستی شدید ، هوش وافر ، حافظه قوی ، تسلط بکلیه مطالب ، اینها و محاسن متعدد دیگر از خواص پادشاه ما است . باشد که در بر تو نور پر فروغش توفیق‌های بیشتری عاید کشور گردد .

غلامرضا نیک‌پی

اسامی اشخاصی که در جلسات شورای اقتصاد از شهریور ۴۳ افتخار حضور داشته‌اند :

- مرحوم حسنعلی منصور نخست‌وزیر شهید تا بهمن ۴۳ .
- امیرعباس هویدا بعنوان وزیرداری تا بهمن ۴۳ و نخست‌وزیر از آن به بعد .
- جمشید آموزگار بعنوان وزیرداری از خرداد ۴۴ .
- عطاءالله خسروانی بعنوان وزیر کار و امور اجتماعی .
- علینقی عالیخانی بعنوان وزیر اقتصاد .
- سپهد اسمعیل ریاحی بعنوان وزیر کشاورزی تا شهریور ۴۶ .
- هوشنگ نهاوندی بعنوان وزیر آبادانی و مسکن .
- منصور روحانی بعنوان وزیر آب و برق .
- جواد منصور بعنوان معاون نخست‌وزیر از آبان ۴۳ تا بهمن ۴۳ و وزیر مشاور از آن تاریخ تا اردیبهشت ۴۶ .
- حسن زاهدی بعنوان رئیس بانک کشاورزی از فروردین ۴۵ تا مهر ۴۶ و وزیر کشاورزی از آن به بعد .
- صفی اصفیا بعنوان مدیرعامل سازمان برنامه .
- نصرت‌الله معینیان بعنوان رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی از آذر ۴۵ .
- مهدی سمیعی بعنوان رئیس کل بانک مرکزی ایران .
- غلامرضا نیک‌پی بعنوان معاون نخست‌وزیر از شهریور ۴۳ تا تیر ۴۵ و وزیر مشاور و معاون اجرائی نخست‌وزیر از آن به بعد که ضمناً در تمام این مدت افتخار دبیری هیئت را نیز دارا بوده است .
- علاوه بر آقایان فوق در صورت لزوم سایر آقایان وزراء یا معاونین نخست‌وزیر و معاونین وزارتخانه‌های مربوطه و همینطور کارشناسان متناسب موضوع‌هائی که مطرح بود نیز در جلسات افتخار حضور یافته‌اند .

صورت جلسه ۲۵ شهریور ۱۳۴۳

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء اقتصاد - کار - آبادانی و مکن - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس کل بانک مرکزی و معاون وزارت دارائی افتخار حضور داشتند و موضوعات زیر مطرح گردید :

حفر چاههای عمیق

شاهنشاه فرمودند حفر چاه در کشور و استخراج آب بشرط آنکه از روی حساب و نقشه باشد و ارزان تمام شود از واجبات است . البته اگر بخواهیم در هر نقطه برای هر چاه يك موتور نصب و يك متخصص استخدام نمائیم این امر جنبه اقتصادی ندارد ولی اگر هرگز برق در نزدیکی باشد و آب را با قیمت مناسب بمزارع برسانیم شاید بتوان علاوه بر محصول صیفی برای کشت سایر محصولات نیز از آن استفاده نمود . این بی‌آبی برای کشور بلائی شده شاید بتوان در چند نقطه بمیزان محدودتری با رعایت توازن خرج و دخل شروع به حفر چاه عمیق نمود و چنانچه نتیجه مطلوب بدست آمد بتوسعه آن پرداخت .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند برای اجرای اوامر شاهانه جهت حفر چاههای عمیق درسی نقطه بررسیهایی بعمل آمده است .

کارخانه نان ماشینی تهران

شاهنشاه فرمودند چرا کارخانه‌هایی که چند سال قبل جهت تهیه نان خریداری شده تا حال بکار نیفتاده .

وزیر کار بعرض رساندند کارخانه نان ماشینی سالها است بعلل مختلف بلااستفاده و راکد مانده ولی اشکال اساسی در عدم استقبال و رغبت مردم بمصرف کردن این نوع نان و بیکارماندن نان‌وایان قبلی بوده . حالیه هم برای پیدا کردن

راه حل باید مطالعات لازم بعمل آید .

شاهنشاه فرمودند موارد مشابهی که گوشزد میکنم شبیه به قضیه نان ماشینی و قدر مسلم آنست که سرنوشت این موضوع نمودار و منعکس کننده وضع غالب کارهای ما در این کشور میباشد . این مطالعات که حالا انجام میشود باید قبلاً انجام میگردد . قریب پانزده میلیون تومان پول چندین سال است حبس مانده . با این پول چه کارها که نمیشد انجام دهیم . کارخانه آجر میآوریم همین است . کارخانه نان میآوریم همین است . کارخانه باطری میآوریم همین است . همه کارهایی که ما میکنیم نتیجه اش غلط است . باید علت اصلی آنرا جستجو نمود . حالا کامیونداران دورهم جمع شده اند شاید بتوانند عامل فروش باطری ساخت ایران بشوند . عده ای دزدی کرده اند و دادگاه هم باین امر رسیدگی و تکلیف آنها را روشن خواهد نمود . در قسمت های نظامی این کارها را میکنیم ولی دستگاههای اداری وضع دیگری دارند . همین موضوع نان ماشینی را باید رسیدگی کرد . اگر سوء استفاده شده چرا نباید تنبیه شوند و بهر صورت این امر قابل قبول نیست که پانزده میلیون تومان سرمایه گذاری شود و بعد هفت سال را کد و عاقل بماند .

معاون وزارت دارائی بعرض رساندند وزارت دارائی دو کارخانه نسبتاً کوچک برای تهیه نان ماشینی در اختیار دارد که یکی از آن دو بمناسبت نبودن تقاضا خوابیده است .

نخست وزیر بعرض رساندند بهترین راه برای بهره برداری از کارخانجات مورد نظر آنست که محصول آنها در مرحله اول توسط سازمان های دولتی بمصرف برسد . اگر اجازه فرمایند موضوع از این لحاظ بررسی و نتیجه معروض گردد .

شاهنشاه فرمودند فکر بسیار خوبی است . همین موضوع را مطالعه نمایند . منظور ما روز اول از ایجاد کارخانه نان ماشینی این بود که طبقاتی که روزانه نمیتوانند بیش از يك مقدار معینی صرف غذای خودشان نمایند بتوانند با پول کمتر نان خوب سالم مقوی بخورند . اگر کسی هم خواست و وضع مالی اش اجازه داد نان لواش یا سنگک یا انواع دیگر نان که امروز در بازار عرضه میشود خریداری نماید مانعش نمیشویم . ما میخواستیم نان سالم ارزان از قرار هر کیلو پنج یا حداکثر شش ریال برای مصرف طبقات بی بضاعت فراهم کنیم . آنوقت دیگر لازم نبود اداره غله در مورد تهیه انواع دیگر نان کمک مالی بکند . مضافاً اینکه نان فعلی چندان سالم نیست . ما الان مشغولیم آخرین روش اداری را که در دنیا موجود است در ارتش برقرار سازیم حالا که وارد جزئیات شده ایم متوجه میشویم چه معایب عظیمی وجود دارد که حقیقتاً اسباب تعجب است . چرا باید دستگاههای ما دارای این اندازه بی نظمی باشد . حال در ارتش که اینطور باشد باید دید در دستگاههای دیگر چه خبر است . در این کنفرانس هایی که در ستاد بزرگ ترتیب

داده شده نخست وزیر و تمام کسانی که لازم باشد در آنجا شرکت خواهند نمود . اگر این وضع در دستگاههای دیگر هم برقرار شود بکلی وضعیت اداری ما عوض خواهد شد . آنوقت شاید بی نظمی کمتری رخ دهد .

هر کاری ما میکنیم خراب میشود . عجیب است حتی نصب دستگاه رادیو . دو سال با این مشکل مواجه بودیم که صدای فرستنده های ما در خارج شنیده نمیشد . در اینجا صدای رادیوهای خارجی گوشها را کر میکند ولی در خارج صدای رادیو ما شنیده نمیشود . چرا این معایب همه باید مال ما باشد . من مبهوت هستم . ما نتوانستیم يك کارخانه قند بخریم که معیوب نباشد ولی شنیده ام که این چند معامله اخیر سازمان برنامه روی قیمت واقعی انجام شده و لذا از این پس تقلب کمتر میشود چون قیمت ها را در اختیار داریم .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در بعضی ممالک مخصوصاً پاره ای کشورهای مجاور قیمت خریده ها خیلی زیادتر از واقع قلمداد میگردد . البته ممکن است در کارهای ایران هم يك مقدار سوءنیت بکار رفته باشد ولی يك مقدار هم مسلماً معلول سهل انگاری و انجام ندادن مطالعات کافی بوده است .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند یکی از عیوب کار ما پیروی از مقررات مناقصه است زیرا طبق این روش باید حداقل قیمت را پذیرفت و لذا پیشنهاد دهندگان همیشه رعایت صرفه و صلاح ما را نمی کنند بلکه سعی مینمایند قیمت ها را پائین بیاورند .

نخست وزیر بعرض رساندند يك قسمت از کارها گره میخورد باید سعی کرد این گره ها را باز و مشکلات را مرتفع نمود . دوروز قبل که بکار شرکت واحد اتوبوسرانی رسیدگی میشد معلوم گردید کار شرکت با مشکلات زیاد مواجه است که معلول عدم توجه کافی بنمایان جوانب امر و فقدان رسیدگی های لازم و مطالعات اولیه بوده . الان اگر درست حساب شود شرکت بیش از چند صد میلیون تومان دارائی دارد ولی هنوز سرمایه اش همان چهارده میلیون اولیه در بیابانها قید میشود . اکنون اگر پس از مطالعه معلوم شود تعداد اتوبوسهای موجود کفاف نیازمندیهای مردم را نمی دهد باید آنچه لازم است تأمین نمود و اگر احتیاج باشد قیمت بلیط را با مطالعه افزایش داد .

شاهنشاه فرمودند وضع اتوبوسرانی هم مثل وضع کارخانجات اصفهان شده . کارخانه را میخرند بعد حداکثر بهره برداری را از آن می کنند ولی حاضر نیستند دیناری خرج کارخانه بنمایند . اگر اتوبوسهای شرکت واحد بموقع سرویس و تعمیر بشوند موتورها دیرتر فرسوده میشود . در همه جای دنیا روی اصول اقتصادی از هر واحدی بهره برداری میکنند . غیرممکن است بتوان براساس قیمت های فعلی وضع شرکت اتوبوسرانی را نگاهداری نمود مگر آنکه دولت بآن کمک مالی بکند .

هیچ کار ما روی اساس نیست . اگر قیمت را هم لازم بود بالا ببریم باید این کار را
بمرور انجام میدادیم . هدف ما اینست که صبح را به عصر برسانیم و کارها را از
امروز به فردا موکول کنیم نتیجه آنست که يك روز همه کارها خواهد خوابید .

کارخانه کشمش تاکستان

شاهنشاه فرمودند درمورد کارخانه کشمش تاکستان چه اقدامی صورت گرفته .
نخست وزیر بعرض رساندند گزارش جامع موضوع جلسه بعد تقدیم خواهد
گردید .
جلسه مدت دو ساعت ونیم ادامه داشت و در ساعت شش بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۴۹ شهریور ماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آبادانی و مسکن - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر و معاون کل بانک مرکزی افتخار حضور داشتند و موضوعات زیر مطرح گردید :

دستور جلسات شورا

شاهنشاه فرمودند چه ترتیبی برای تنظیم دستور جلسات شورا و طرح موضوعات داده شده است ؟

نخست وزیر بعرض رساندند از این پس طبق برنامه خاصی موضوعاتی که جنبه مملکتی دارد و لازم است یا از نظر استحضار ویا برای کسب اجازه و یا جهت استفاضه از فرمایشات شاهنشاه بشرفعرض رسانده شود تدریجاً مطرح خواهد گردید. این موضوعات بطور کلی در چهارچوب مسائل مذکور در زیر خواهد بود .

- ۱ - پیشرفت امور برنامه عمرانی سوم .
- ۲ - سرعت اجرای برنامه ها و علل عدم پیشرفت کار .
- ۳ - تصمیمات هیئت عالی برنامه .
- ۴ - تأمین وامها و اعتبارات خارجی برای اجرای برنامه های عمرانی .
- ۵ - بودجه کل کشور و منابع درآمد و اقلام هزینه .
- ۶ - سیاست پولی و اعتباری کشور و وضع تعادل پرداخت ها .
- ۷ - امور بازرگانی - بازارهای ایران در خارج - قراردادهای توسعه تجارت .

۸ - امور مالی و مالیاتی (قانون جدید مالیات بر درآمد - مالیاتهای جدید - اصلاح سازمان های مختلف وزارت دارائی) .

- ۹ - امور صنعتی و سرمایه گذاریهای دولتی و پیشرفت های حاصله .
- ۱۰ - سرمایه گذاری خصوصی در صنایع با توجه به عوامل تشویق سرمایه گذاری .

- ۱۱ - سرمایه‌گذاران خارجی .
  - ۱۲ - نفت و پتروشیمی .
  - ۱۳ - ذوب آهن .
  - ۱۴ - شیلات شمال و جنوب و تشکیل سازمان ماهی‌ایران .
  - ۱۵ - اجرای برنامه اصلاحات ارضی و تحولات مربوطه .
  - ۱۶ - توسعه و تشویق سرمایه‌گذاری خصوصی در امور کشاورزی و احیای اراضی بایر .
  - ۱۷ - دانداری و اقدامات دولت و سرمایه‌گذاری خصوصی در این مورد .
  - ۱۸ - اعتبارات کشاورزی و موضوع شرکت‌های تعاون روستائی .
  - ۱۹ - احیاء جنگل‌ها .
  - ۲۰ - توسعه برق .
  - ۲۱ - منابع آب و طرق بهره‌برداری صحیح از آن (سد سازی - شبکه‌های آبیاری - حفرچاه‌های عمیق) .
  - ۲۲ - تأمین مسکن (خودیاری در روستاها - اجرای طرح‌های مستقل در استان‌ها) .
  - ۲۳ - عمران شهری (ایجاد پارک‌ها و غیره) .
  - ۲۴ - امور کارگری و سیاست اشتغال .
  - ۲۵ - امور اجتماعی .
  - ۲۶ - امور اداری (قانون استخدام - تشکیلات و سازمان‌های دولتی موضوع کارمندان زائد) .
  - ۲۷ - جلب سیاحان خارجی .
  - ۲۸ - همکاری عمران منطقه‌ای بین ایران - پاکستان و ترکیه .
- شاهنشاه فرمودند این خلاصه بالنسبه کاملی است از موضوعاتی که باید درشورا مطرح و بحث شود بهتر است شرح آن عیناً در صورت جلسه قید و بهمان ترتیب عمل گردد . ولی نکته مهم آنست که بعد از بحث و اتخاذ تصمیم درشورا نسبت بهر موضوعی اقدام لازم بعمل آید چه بعضی موضوعات است که سالها قبل تذکر داده شده ولی هنوز بطور دلخواه اجرا نگردیده . در بعضی موارد هم که اجرا گردیده خوب عمل نشده مثلاً قضیه پل زاینده‌رود قریب دهسال و ایجاد فرودگاه مهرآباد حدود هفت سال بطول انجامید در حالیکه باید در مدت خیلی کوتاهتری انجام میگردد . سرمایه‌ها نباید راکد و بلااستفاده بمانند . سرمایه‌ای که در خارج در ظرف مدت دو یا سه سال مستهلك میشود معمولاً در ایران دهسال وقت برای استهلاك لازم دارد . باید اثرات انقلاب در تمام شئون اجتماعی و اداری ما نفوذ نماید و ما باید نمونه کامل در هر قسمتی در این منطقه دنیا باشیم زیرا تمام مقتضیات موجود

است. اگر خوب عمل نکنیم درمقابل تاریخ مقصر خواهیم بود و ممکن نیست تاریخ گناه ما را ببخشد.

نخست وزیر بعرض رساندند درحال حاضر هیئت دولت بمنزله يك واحد كاملاً هماهنگ انجام وظیفه مینماید وهدایت اعلیحضرت همایونی بهترین مشوق دولت در اجرای هدفهای انقلاب خواهد بود. درآینده همانطور که درچند ماه گذشته عمل شده است کارها با قاطعیت کامل بطوریکه مورد رضایت ذات ملوکانه باشد انجام خواهد گردید. ما کوشش میکنیم او امر اعلیحضرت شاهنشاه را بافداکاری و عشق و علاقه اجرا کنیم و امیدواریم که اعلیحضرت رضایت داشته باشند.

شاهنشاه فرمودند ما باید دربرنامه های عمرانی خود تجدیدنظر کنیم و بتوانیم لااقل رشد اقتصادی شش درصد مورد نظر را تأمین نماییم والا اگر قرار باشد رشد ما دو یا سه درصد باشد با توجه به عامل افزایش جمعیت درحقیقت پیشرفتی حاصل نشده و این قابل قبول نیست.

هزینه های اداری ما تا حدود قابل ملاحظه ای افزایش یافته و لذا باید از هر طریق میسر است درآمد اضافی کسب کنیم. باید بوصول مالیات ها توجه مخصوص مبذول داشت و دستگاههای وصول را اصلاح و مجهز نمود. باید از آنهایی که سرمایه گذاری واقعی میکنند مالیات کمتری وصول کرد تا تشویق سرمایه گذاری بیشتری شوند و برعکس از آن عده که از معاملات زمین و بورس بازی و غیره استفاده های شایان برده اند مالیات سنگین وصول نمود و سرمایه گذاری خارجی را نیز تشویق و ترغیب کرد. باید کارپتروشیمی را فوراً شروع کنیم تولید و صادراتمان را با صدور محصول خوب افزایش دهیم و بهترترتیبی هست بر درآمد ارزی کشور بیفزاییم.

کارخانه کشمش پاکستان

نخست وزیر بعرض رساندند امروز صبح وزراء دارائی و اقتصاد و مدیرعامل بانک عمران موضوع را بررسی و موافقت نموده اند وزارت دارائی از محل صرفه جوئی ها و تنخواه گردان بدهی های کارخانه را تأدیه و حساب آنرا تصفیه نماید. اکنون کارخانه بوسیله وزارت اقتصاد اداره و بهره برداری میشود و در نظر است بعد از آنکه بصورت يك واحد سالم اقتصادی درآمد دارائی آن مجدداً ارزیابی و باقسط به شرکت های تعاون روستائی واگذار و اداره آن بدست خود آنها سپرده شود.

شاهنشاه فرمودند این فکر خوبی است بهمین ترتیب عمل کنید. باید این قبیل شرکت ها و همینطور شرکت های تعاون مصرف را تشویق نمود و حتی المقدور نقش واسطه ها و دلال ها را از میان برداشت و باین ترتیب قیمت اجناس مصرفی را تقلیل داد.

شرکت سهامی گندم و نان تهران

نخست وزیر بعرض رساندند تنها راه معقولی که برای حل این مشکل بنظر رسیده آنست که فوراً با همکاری وزارتین اقتصاد و کار هیئتی از طرف وزارت دارائی تعیین شود و سرمایه گذارهای واقعی و دارائی شرکت و بطور کلی وضع آن را بررسی نماید. سپس با سهامداران فعلی مذاکره و ارزش سهام آنها تعیین و پیشنهاد لازم برای خریداران سهام بهیئت دولت تسلیم شود. پس از خرید سهام شرکت جدید تأسیس شود و اساسنامه آن بتصویب هیئت دولت برسد و شرکت جدیدالتأسیس کلیه اقدامات را برای بهره برداری سالم از ماشین آلات موجود بعمل آورد و بنحوی عمل نماید که بتوان مالاً سهام آنرا ب مردم و خود نانوایان واگذار نمود.

شاهنشاه فرمودند بهمین ترتیب عمل کنید ولی کارگر جدید استخدام نشود و نیازمندیهای شرکت جدیدالتأسیس از بین کارکنان نانوایان موجود تأمین گردد. هیئت مدیره شرکت جدید را تعیین نمائید و سیلوهم برعمل آنها نظارت نماید و مقصود اساسی این باشد که بمرور سهام آن بنانوایانها واگذار گردد.

شرکت سهامی کارخانجات دولتی

نخست وزیر بعرض رساندند وضع هیئت مدیره کارخانجات دولتی فعلاً خوب نیست و بین اعضاء آن هماهنگی لازم وجود ندارد و زیرکشاوری با نظر وزراء دارائی و اقتصاد پیشنهاد نموده اند تغییراتی در هیئت مدیره آن داده شود مدیران جدید از بین مدیران کارخانجات تابعه و اشخاص صلاحیتدار دیگر انتخاب گردند.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند عدم هماهنگی بین اعضاء هیئت مدیره از یکطرف و بین آنها و مدیرعامل از طرف دیگر از بدو کار روشن بود و درمورد کارخانهها این عدم هماهنگی محسوس تر گردید و لذا مدیرعامل استعفا داد و دلائل اوهم بنظر صاحبان سهام موجه آمد و تصمیم گرفته شد در ترکیب اعضاء هیئت مدیره بنحوی تجدید نظر گردد که نظر مدیرعامل تأمین شود.

شاهنشاه فرمودند با اساس موضوع موافقت دارم ولی همانطور که بارها تذکر داده ام باید این کارخانجات بنحوی اداره شوند که بتوان تدریجاً آنها را ب مردم واگذار نمود. این هیئت مدیره جدید باید مأمور اجرای این سیاست باشد. هر یک از کارخانجات و واحدهای تابعه از نظر مدیریت و از لحاظ فنی باید بنحوی آماده گردد که بتوان آنها را مورد بهره برداری صحیح قرار داد و سپس ب مردم واگذار و منتقل نمود.

وضع سرخس ودره گز

شاهنشاه فرمودند راجع به سرخس ودره گز چه اقدامی انجام شده ؟ وزیر کشاورزی بعرض رساندند درمورد دره گز روشن نبود که وقف عام است یا خاص ولی وضع سرخس روشن تر است و اگر اجازه فرمایند طرحی شبیه طرح قزوین برای سرخس تهیه شود که خود آستانه عمل نماید . شاهنشاه فرمودند موضوع را مطالعه و نتیجه را گزارش نمائید .

طرح عمرانی قزوین

شاهنشاه فرمودند درمورد طرح عمرانی قزوین چه پیشرفت‌هایی حاصل شده است ؟

وزیر کشاورزی بعرض رساندند از نظر تأمین آب باید مآلاً ۴۰۰ حلقه چاه حفر شود که انجام آن بوزارت آب و برق واگذار شده . تاکنون حفر پنج حلقه پایان یافته حفر نه حلقه در دست انجام است و تا پایان سال جمعاً چهل حلقه حفر و تحویل خواهد گردید .

از نظر تأمین آب - احداث باغات - دفع آفات - ایجاد مراتع و ازدیاد دام‌ها همه اقدامات شده است .

از نقطه نظر خانه‌سازی در مناطق زلزله‌زده تاکنون ۸۲۰ دستگاه خانه از طرف شیروخورشید ساخته شده و ۶۰ دستگاه هم از طرف سازمانهای دولتی تکمیل گردیده و در حقیقت از قرائی که در واقعه زلزله شدیداً آسیب دیده‌اند رفع مشکل شده است .

شاهنشاه فرمودند باید طرح عمرانی قزوین زودتر و حداکثر تا سال ۱۳۴۶ کاملاً تکمیل شود و سیاحان و مسافرین خارجی که بایران می‌آیند بتوانند از آن بعنوان طرح نمونه بازدید نمایند .

دامداری و احیاء جنگل‌ها

شاهنشاه فرمودند موضوع دامداری دامنه وسیعی دارد . باید در تقویت و تکثیر دام‌ها و بهره‌برداری صحیح از آنها حداکثر توجه مبذول گردد . دام‌های ما ضعیف‌اند و گوشت و شیر کافی ندارند . نسل گاو ایران را باید زیور و کرد ولی قبلاً باید مراتع لازم برای آنها بوجود آورد .

علاوه بر دامداری و ایجاد چراگاه‌ها باید باحیاء جنگل‌ها توجه خاصی نمود . در ایران قریب ۱۶ میلیون هکتار جنگل وجود داشته و امروز به کمتر از

پنج میلیون تقلیل یافته .

موضوعات دامداری - پرورش طیور - جنگلداری - ایجاد مراتع اینها کارهای اساسی است که پس از هفت هشت سال نتایج آنها ظاهر میشود . تشکیلات لازم باید برای جنگلها بوجود آید و طرح آن تهیه گردد .
جلسه مدت سه ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هفت و ربع بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۱۳ مهرماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء کار - اقتصاد - آبادانی و مسکن - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر - رئیس بانک مرکزی و معاون وزارت دارائی افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر مبارک ملو کانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید :

دستور جلسات شورا

شاهنشاه فرمودند در صورت ریز موضوعاتی که قرار است مطالب آن تدریجاً در دستور جلسات شورا قرار گیرد دو موضوع دیگر اضافه شود .
الف - موضوع تشکیل شرکت های تعاونی تولید - توزیع و مصرف .
ب - موضوع بیمه های اجتماعی برای کارگران - کارمندان - کشاورزان و مآلاً تمام طبقات مختلف اجتماع .
این نکات از مسائل حساس و مهم است و باید مورد توجه کامل قرار گیرد .

طرح عمران قزوین

شاهنشاه فرمودند بعضی شرکت های خارجی برای حفر چاه های عمیق در قزوین پیشنهاداتی تسلیم و آمادگی خود را در مورد اعطای وام و اعتبارات لازم اعلام داشته اند . باید این موضوع را با توجه بصلاح و مصلحت دولت و اوضاع و احوال محل مورد بررسی قرار داد . ضمناً باید اطمینان حاصل نمود که حفر چاه های عمیق آنهم بتعداد چهارصد حلقه آیا بمنابع آب های زیرزمینی قزوین لطمه ای وارد نخواهد آورد .

افزایش مالیات‌ها و تأمین هزینه‌های اضافی

شاهنشاه فرمودند اصولاً باید هزینه‌های جاری را از محل وصول مالیات‌ها تأمین نمود و درآمدهای حاصله از نفت را به اجرای برنامه‌های عمرانی و بالابردن سطح زندگی مردم تخصیص داد رشد اقتصادی ما باید لااقل به شش درصد منظر برسد. در بعضی ممالک مجاور میزان مالیات‌های وصولی نسبت به درآمد ملی تا ۱۸ درصد هم افزایش یافته در حالیکه رقم مشابه آن در ایران فقط در حدود ۸ درصد است. این امر قابل قبول نیست باید زودتر مطالعات مربوط بوصول مالیات‌های جدید تمام و گزارش آن مطرح و سپس اجرا گردد. میزان حقوق کارمندان دولت و قوای مسلح در حال حاضر کم است و با اجرای قانون جدید استخدام هزینه‌های اداری افزایش خواهد یافت و برای جبران آن از حالا باید تدابیر لازم اتخاذ گردد. علاوه بر این هزینه‌های دیگر نیز هست که باید تأمین شود مثلاً باید ترتیبی اتخاذ نمود که بتوان هر چه زودتر لااقل یک وعده غذای مجانی در اختیار محصلین دبستانها قرار داد و باین ترتیب وسائل راحتی آنان را بهتر فراهم ساخت.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در بعضی قسمت‌ها دولت تعداد زیادی کارمند دارد در حالیکه در بعضی قسمت‌های دیگر کسری کارمند کاملاً محسوس است. شاهنشاه فرمودند در ارتش در این مورد اقداماتی صورت گرفته و دیگر یک نفر زائد هم در آن دستگاه وجود ندارد. اکنون اگر بتوان وجود وزارتخانه‌ها و مؤسسات اداری را نیز از افراد زائد و بیکاره پاک نمود قدم اصلاحی مهمی برداشته شده است. افراد بیکاره علاوه بر اینکه کاری انجام نمیدهند مضر بحال دستگاهها نیز میباشد دولت باید فوراً باین موضوع رسیدگی و نتیجه را گزارش نماید.

نخست وزیر بعرض رساندند با تصویب قانون جدید استخدام رابطه صحیح دولت و کارمندان کشوری بتدریج برقرار خواهد شد و سپس با نهایت قدرت مفاد آن اجرا خواهد گردید.

شاهنشاه فرمودند موضوع باز خرید مدت خدمت کارمندان دولت و مسئله بازنشستگان مورد توجه قرار گیرد. با افزایش تعداد بازنشستگان هر روز مبلغ سنگین‌تری به بودجه دولت تحمیل خواهد شد. در بعضی ممالک میزان حقوق بازنشستگی حداکثر معادل هفتاد درصد حقوق پایه است در حالیکه در ایران برابر صد درصد میباشد با اینهمه مبلغ پرداختی به بازنشستگان با توجه بعامل هزینه زندگی زیاد نیست و باید راه‌هایی برای تأمین رفاه بازنشستگان پیش‌بینی نمود که از احاطه معیشت در مضیقه نباشند.

شیلات شمال

با کسب اجازه از پیشگاه شاهنشاه آریامهر سرپرست سازمان جاب‌سیاحان

ومدیر عامل شیلات افتخار حضور یافتند .
نخست وزیر بغرض رساندن طبق گزارشهایی که رسیده لازم است برای
حفظ نسل ماهیهای مختلف صید آن در دریای شمال امسال محدود و احتمالاً سال
آینده ممنوع گردد .

مدیر عامل شیلات بغرض رساندن اگر وضع صید بصورت فعلی آزاد باشد
نسل ماهی فلس دار عنقریب منهدم خواهد شد . در حال حاضر عده زیادی از صیادان
مشغولیات دیگر هم دارند و اعلام ممنوعیت صید لطمه زیادی بمنافع آنها وارد
نخواهد ساخت . قریب یک هزار و سیصد صیاد واقعی در شمال وجود دارد که شیلات
در نظر دارد تعدادی از آنها را استخدام نماید .

نخست وزیر بغرض رساندن اگر شاهنشاه اجازه فرمایند ترتیبی داده شود که صید
در بقیه سال جاری محدود و از سال بعد برای سه سال ممنوع اعلام گردد .

شاهنشاه فرمودند در مورد حفظ ذخائر ماهی در شمال پنج سال قبل تذکرات
لازم را داده ام . اکنون هم با اصول آن موافقم ولی باید تدبیری اندیشید که
حتی المقدور بصیادان واقعی صدمه زیادی وارد نیاید تا بعداً بتوان از وجود آنها
استفاده نمود . و در صورت لزوم باید کارهای دیگری در ظرف این مدت برای آنها
ایجاد شود که بیکار نمانند .

ضمناً از حالا باید فکری کرد که پس از رفع ممنوعیت صید انواع مختلف
ماهی شمال در تمام نقاط کشور عرضه شود تا همه بتوانند از آن استفاده کنند .

طرح سازمان ماهی ایران

نخست وزیر بغرض رساندن برای نظارت در امور صید و صیادی در شمال
و جنوب و بهره برداری صحیح از منابع ماهی در آن نقاط طرح ایجاد سازمان ماهی
ایران تهیه شده است . طبق این طرح سازمان واحدی مسئول امور مربوط به صید
در شمال و جنوب و در کلیه رودخانه ها خواهد شد و سهام این سازمان متعلق بسازمان
برنامه و چند وزارتخانه خواهد بود .

شاهنشاه فرمودند مطالعاتی هم برای توسعه شیلات جنوب صورت گرفته .
با مسئولین این شرکت نیز مذاکره و گزارش نهائی را دو هفته دیگر طرح نمایند .

تجدید قرارداد با شرکت ماهیگیری خلیج

معاون وزارت دارائی بغرض رساندن در خلیج فارس دوشرکت خارجی
فعالیت داشته اند یکی شرکت پاکستانی که اخیراً ورشکست و حساب آن نیز تصفیه

شد. دیگری شرکت ماهیگیری خلیج که در کویت به ثبت رسیده و مدیرعامل آن یکنفر سودانی بنام دکتر خلیل عثمان محمود میباشد. این شرکت در شهر بیور ۴۱ قراردادی بمدت یکسال با دولت منعقد ساخت و در سررسید آنرا برای مدت یکسال دیگر تا پانزدهم شهریور ۴۳ تمدید نمود. اکنون باتسليم شرایط بهتر تقاضای انعقاد قرارداد جدیدی را برای مدت یکسال دیگر نموده.

شاهنشاه فرمودند با توجه باینکه فعالیت شرکت سهامی شیلات جنوب باین زودی آغاز نخواهد شد هیچ مانعی برای انعقاد قرارداد جدید با شرکت کویتی بنظر نمیرسد. با حفظ منافع ایران ورعايت مقررات بهمین ترتیب اقدام نمائید. وزیر اقتصاد بعرض رساندند دکتر عثمان متخصص ماهیگیری است و تاکنون هم خوب کار کرده و وضع بازار ماهی ایران هم از نظر صادراتی رو به بهبودی است و اگر تشویق شود دکتر عثمان حاضراست سرمایه و کشتیهای خود را بایران منتقل نماید و در نتیجه بازار ماهی ایران رونق بیشتری خواهد یافت.

شاهنشاه فرمودند مذاکرات با او ضرری ندارد فعلاً قرارداد یکساله را با رعایت مقررات مملکتی منعقد سازید و در طول این مدت هم با او مذاکرات لازم را انجام دهید تا معلوم شود تحت چه شرایطی حاضر است سرمایه اش را بایران منتقل نماید.

ضمناً در طرف این مدت فعالیت شرکت سهامی شیلات جنوب هم آغاز خواهد شد باید شرکت مزبور را تقویت نمود و ترتیبی داد که بین این شرکت و شرکت کویتی اختلافاتی بروز نکند و هر کدام در حوزه عملیات خود بفعالیت بپردازند.

موضوع جلب سیاحان خارجی

سرپرست سازمان جلب سیاحان گزارش تفصیلی پیشرفت های حاصله در کارهای آن سازمان و ترتیباتی که برای تشکیلات اداری و تنظیم برنامه ها داده شده بشرفعرض رسانده و معروض داشتند که توریسم نه تنها از لحاظ اقتصادی و افزایش درآمد ملی عامل بسیار مهمی است بلکه از نظر اجتماعی نیز شایان توجه مخصوص است. برای بهره برداری از عامل توریسم ضرورت دارد که تأسیسات مناسب در کشور ایجاد گردد، تسهیلات لازم برای سیاحان فراهم آید و تبلیغات صحیح در داخل و خارج از کشور صورت گیرد.

در زمینه ایجاد تأسیسات بنظر سازمان جلب سیاحان بهترین طریقه آنست که از راه اعطاء وام ب سرمایه گذاران خصوصی با بهره کم و شرایط سهل موجبات ایجاد تأسیسات و مهمانخانه ها را فراهم ساخت. در زمینه تسهیلات باید تمام دستگاه

با یکدیگر همکاری نمایند زیرا توریست از دقیقه‌ای که وارد کشور می‌شود تا زمانی که خارج می‌گردد با تمام دستگاهها اعم از گمرکات - بانکها - هتلها - رستورانها و غیره تماس دارد .

در زمینه تبلیغات برای تشویق جهانگردان خارجی سازمان در نظر دارد با همکاری وزارت اطلاعات يك دفتر در اروپای غربی یکی در امریکا و یکی هم در کویت ایجاد و تعداد زیادی نشریات تبلیغاتی تهیه نماید . از جمله از تاج پهلوی عکسبرداری نموده قصد دارد آنها بتعداد زیاد چاپ و بعنوان نمونه پرارزشی از جواهرات سلطنتی با زیرنویس جالب توزیع کند . ولی اجرای برنامه‌های سازمان طبعاً مستلزم تأمین اعتبار و داشتن فرصت کافی خواهد بود .

شاهنشاه فرمودند عکسبرداری از تاج پهلوی بلامانع است ولی قبلاً نمونه زیرنویسی شده آن ارائه گردند . موضوع جلب سیاحان خارجی واجد کمال اهمیت است و باید کلیه اقدامات و تسهیلات را در امور بانکی - گمرکی - ایجاد مهمانخانه‌ها و رستورانها و غیره بعمل آورد ولی در مرحله اول باید توجه خود را معطوف سیاحان داخلی نمائیم و درجه تبلیغات ما در خارج باید متناسب با توسعه تأسیسات و تسهیلات موجود در کشور انجام شود تا بتوان از سیاحان خارجی بنحو مطلوب پذیرائی نمود . نسبت باعطاء وام بابه‌ره کم و شرایط سهل بسرمايه گذاران داخلی جهت ایجاد هتل و غیره باید با توجه باوضاع و احوال اقدام مقتضی بعمل آورد و اصولاً توریسم را میتوان بمنزله يك صنعت تولیدی تلقی و بان کمک کرد .

سیاحان خارجی بطور کلی بیچند دسته تقسیم میشوند . اول سیاحانی که علاقه بدیدن آثار باستانی و ابنیه تاریخی دارند . این عده محتملاً بتعداد روزافزونی از ایران دیدن خواهند نمود و باید تأسیسات و تسهیلات لازم را در مناطق مربوطه برای آنها فراهم ساخت . دوم سیاحانی که بیشتر از نظر تفریح و تفریح سفر مینمایند . برای این عده هم باید حتی المقدور سعی کرد و سائلی فراهم نمود تا بتوان توجه آنها را باین سمت معطوف داشت . سوم سیاحان کشورهای همجوار خاصه کویتی‌ها و چهارم هم زوار هستند . اگر خوب عمل کنیم میتوانیم منبع درآمد ارزی عظیمی از این راه برای کشور بوجود آوریم .

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هفت و ربع بعد از ظهر پایان

یافت .

صورت جلسه ۱۹ مهر ماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء کار - اقتصاد - دارائی - آبادانی و مسکن - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر - رئیس بانک مرکزی - معاون وزارت دارائی و رئیس دفتر بودجه افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر ملوکانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید :

برنامه خانه سازی وزارت آبادانی و مسکن

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند اجرای برنامه خانه سازی این وزارت از محل اعتبارات سازمان برنامه در سراسر کشور پیشرفت سریع داشته است و برخلاف گذشته که بمنظور مبارزه با بیکاری خانه های سازمانی را بیشتر در مراکز استانها و شهرهای بزرگ بنا مینموده اند اکنون وزارت آبادانی و مسکن بانوجه به تقلیل بیکاری کارهای خود را در نقاطی که از نظر مسکن در مضیقه هستند متمرکز نموده و اثرات آن نیز در تغییر وضع این نقاط خاصه شهرهای کوچک و بنادر تا حدودی محسوس بوده است . در مورد منازل ناحیه کن نکته جالب آنست که برای دوست خانه ششصد تقاضا و برای یک هزار آپارتمان فقط یکصد و بیست و پنج تقاضا تسلیم گردید که نشان میدهد مردم خانه را به آپارتمان ترجیح میدهند . خانه های کوی کارکنان شرکت واحد اتوبوسرانی در نارمک چهار ماه قبل از مدت مقرر تحویل خواهد شد . این خانه ها با قسط طویل المدت باعضاء شرکت مذکور واگذار و از محل وصول اقساط آنها خانه های جدید ساخته و تحویل خواهد گردید . برنامه پارک فرح در جلالیه و پارک بی سیم پهلوی پیشرفت سریع داشته و در نظر است از سیصد هزار متر مربع زمین متعلق به بانک رهنی در نازی آباد نیز برای ایجاد جنگل مصنوعی استفاده شود .

شاهنشاه فرمودند پیشرفت امور خانه‌سازی خوب بوده است تأمین مسکن برای کارمندان دولت بتدریج یکی از مشکلات بزرگ زندگی آنها را مرتفع خواهد ساخت و باید ترتیبی داده شود که خود کارمندان در این امر سهیم و با پرداخت پیش‌قسط لازم و اقساط ماهیانه در مدت ده تا پانزده سال صاحب خانه شوند. بانک سپه اکنون مشغول بررسی ایجاد صندوق‌هایی است که اعضاء آن با پرداخت مبلغی از حقوق ماهانه بتوانند وام مسکن با ربح کم دریافت و برای خود خانه بنا کنند. ضمناً در صورتیکه افسران ارتش مایل بخرید آپارتمانهای کن باشند میتوان ترتیبی داد که در این مورد اقدام نمایند. برنامه پارک‌سازی و درختکاری باید مورد توجه خاص قرار گیرد. در شرق تهران بندرت درخت یا سبزی بچشم میخورد. باید از هر قطعه زمین آزاد برای درختکاری استفاده کرد. اگر خوب عمل کنیم در ناحیه‌ای که شرق آن باب‌همایون - غرب آن باغشاه و شمال آن حسن‌آباد است میتوان یک منطقه بسیار جدید زیبا بوجود آورد خاصه آنکه تعدادی از مؤسسات دولتی در آنجا ایجاد شده و اگر ترتیبی داده شود که بتوان خانه‌های واقع در این محوطه را خریداری - خراب و تبدیل به پارک نمود بر زیبایی شهر تهران افزوده خواهد شد. اصولاً باید محله‌های جنوب تهران را بمرور تبدیل به پارک و جنگل مصنوعی نمود و مردم را تشویق کرد تدریجاً در شمال شهر سکونت گزینند.

نخست‌وزیر بعرض رساندند انجام این برنامه مستلزم زمان و داشتن اعتبارات کافی است که با دقت کامل او امر ملوکانه بمرحله اجرا گذارده شود. اگر در شرق تهران قبلاً فکر ایجاد پارک و درختکاری را مینمودند با صرف هزینه کمتر میتوانستند زمینهای مناسبی برای این منظور در نظر گیرند. اکنون هم از هر نقطه آزاد برای غرس درخت و ایجاد پارک استفاده خواهد شد.

شاهنشاه فرمودند در مورد خانه‌های مربوط با افسران ارتش که تحت نظارت رئیس‌گارد شاهنشاهی ساخته میشود پیش‌بینی میکنند که هزینه آنها به نصف بهای معمولی بازار تمام شود. بهتر است وزارت آبادانی و مسکن هم برنامه کار خود را با برنامه خانه‌سازی مذکور تطبیق دهد.

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند حد متوسط هزینه هر یک از خانه‌های سازمانی هر متر مربع در حدود دوهزار و هفتصد ریال برآورد گردیده و اگر خود دولت بطور امانی کار کند هزینه آن تا بیست درصد هم از این رقم کمتر خواهد شد ولی اجرای طرح‌های بزرگ برای دولت بطور امانی آسان نیست.

شاهنشاه فرمودند اگر در این ساختمان‌ها مصالح خوب بکار برده شود رقم مذکور کاملاً منطقی بنظر میرسد ولی بهر حال برنامه کارتان را با برنامه کار ساختمانی ارتش تطبیق دهید که از تجارب یکدیگر استفاده نمائید.

آمار نیروی انسانی

وزیر کار بعرض رساندند برای نخستین بار در وزارت کار سازمان برآورد نیروی انسانی بوجود آمده و آمار لازم تهیه گردیده. درمورد محصلین ایران درخارج نیز اقداماتی صورت گرفته و بطور کلی میتوان آنها را بدو دسته تقسیم نمود یکدسته آنهایی که خوب تحصیل نکرده اند ولذا از فامیل و بستگان شان خجالت میکشند بایران مراجعت نمایند دسته دیگر آنهایی هستند که خوب تحصیل کرده اند ولی معمولاً درمحل باشکتهای خارجی قرارداد منعقد و همانجا کار میکنند .

شاهنشاه فرمودند موضوع محصلین ایرانی درخارج بحث وسیعتری دارد ولی بهرحال باید وزارت کار با محصلین خوب تماس گرفته وترتیب مراجعت و اشتغال آنها را بدهد . اصولاً وزارت کار وظیفه خطیری برعهده دارد و باید کاملاً برای این منظور مجهز گردد . این وزارت ووزارت فرهنگ باید با یکدیگر همکاری نزدیک داشته باشند وبرنامه صحیحی اتخاذ نمایند که با توجه بحوائج کشور افراد مورد نیاز را تربیت کنند . برای بررسی این وضع وتجدید نظر دربرنامه فرهنگ باید کمیتههایی از افراد جوان واقعاً فعال تحصیلکرده تشکیل گردد ودر صورت لزوم برای این منظور از کارشناسان دول دیگر حداکثر استفاده بعمل آید .

نخستوزیر بعرض رساندند برای استفاده صحیح از نیروی انسانی باید احتیاجات آینده را از حالا پیشبینی نمود وبرای آنها آدم تربیت کرد فیالمثل درمورد بخشدارها همین امروز پنجاه نفر لیسانسیه که یکدوره تعلیماتی طی نموده اند بنقاط مأموریت خود اعزام گردیدند و تا آخر سال یکصد نفر دیگر هم بهمین ترتیب انتخاب واعزام خواهند شد ولی کشور جمعاً به پانصد بخشدار احتیاج دارد که باید برای اینکار تربیت شوند . برای کدخدایان نیز کارت مخصوص صادر و خود آنها از طریق شرکت های تعاونی ضمناً عهده دار نمایندگی حزب ایران نوین در روستاها خواهند گردید .

شاهنشاه فرمودند موضوع بخشدارها بسیار مهم است . بخشدار خوب مانع عمل احتمالاً بد کدخدایان نیز خواهد شد بخشدارها و شرکت های تعاون روستائی باید جلو هر نوع خلافتکاری را در روستاها بگیرند . حزب ایران نوین باید انقلاب عظیم مارا تا قلب روستاها رسوخ و بین طبقات مختلف مردم تعمیم دهد . با تشکیل سپاهیان دانش وبهداشت واخیراً ترویج وآبادانی نه تنها اثرات عمیقی درسطح ده بوجود خواهد آمد بلکه موضوع بیکاری جوانان باسواد نیز تدریجاً مرتفع خواهد شد .

بودجه سال ۱۳۴۴

نخست‌وزیر بعرض رساندند رئیس و اعضاء دفتر بودجه در ظرف شش‌ماه گذشته بسیار خوب کار کرده‌اند .

انتقال امور بودجه از وزارت دارائی بسازمان برنامه - تهیه دوبودجه در ظرف مدت شش‌ماه و تهیه دستورالعمل چگونگی تنظیم بودجه سال آینده همه با حداکثر سرعت انجام گردیده و جادارد این افتخار نصیب رئیس دفتر بودجه شود که در حضور مبارك اعليحضرت همایون از ایشان تمجید گردد .
رئیس دفتر بودجه گزارش طرز تنظیم بودجه سال ۱۳۴۴ را بشرفعرض همایونی رساندند .

شاهنشاه فرمودند چند روز دیگر در ستاد بزرگ کنفرانسی درباره روشی که در این مورد در ارتش اتخاذ شده تشکیل می‌گردد . نخست‌وزیر و وزراء مربوطه و رئیس دفتر بودجه در آن شرکت نمایند . اصولاً رویه‌هایی که در ارتش ایران اتخاذ شده بسیار جدید است و گویا فقط در چهار ارتش دیگر دنیا هم مورد عمل قرار گرفته . در ارتش يك برنامه پنج‌ساله تنظیم گردیده و رعایت حداکثر صرفه‌جویی در تمام کارها بعمل می‌آید و از نامه‌نگاری‌های بیجهت و زائد خودداری میشود . اگر دستگاههای اداری هم برنامه پنج‌ساله‌ای برای خود تنظیم نمایند خواهند توانست بسیاری از مشکلات را قبلاً پیش‌بینی و تا حدودی مرتفع کنند . موضوع صرفه‌جویی نسبت بهر قلم در بادی امر کوچک بنظر میرسد ولی مجموع آنها قلم بزرگی را تشکیل میدهد .

نکته دیگر آنکه تمرکز کارها در تهران تا این حد جایز نیست و قسمتی از امور باید در استانها انجام و برای این منظور دفاتر فنی آنها تقویت شود . با توجه باضافه درآمدی که از طریق وصول مالیات‌های جدید عاید خواهد گردید باید بتوان قسمتی از درآمدها را برای ترمیم حقوق کادر کشوری و لشگری تخصیص داده و قسمت اعظم آنرا بمصرف اجرای برنامه‌های عمرانی کشور و حصول حداکثر رشد اقتصادی رسانید .

وزیر دارائی بعرض رساندند طبق برآوردی که شده در سال آینده و سالهای بعد درآمد ایران از محل نفت افزایش محسوسی خواهد داشت و در سال ۱۳۴۵ مجموعاً به ۶۴۰ میلیون دلار بالغ خواهد گردید . امید است مبالغ قابل توجهی هم از محل پذیره نفت در مورد قراردادهای مربوط به بخش يك بدست آید . گزارش مقدماتی مربوط بافزایش مالیاتها آماده است و گزارش نهائی جلسه بعد بشرفعرض همایونی خواهد رسید .

شاهنشاه فرمودند طبق پیش‌بینی شرکت نفت لااقل دو بیست میلیون دلار

از محل پذیره نفت بدست خواهد آمد که قسمتی از آن باید به بانک کشاورزی قسمتی بسازمان برنامه و بقیه به برنامه های شرکت نفت تخصیص داده شود . با اجرای قانون جدید استخدام و ترمیم حقوق کارمندان دولت و افراد ارتش هزینه های اداری افزایش خواهد یافت . از این گذشته غالب وزارتخانه ها مخصوصاً فرهنگ - کار - بهداری و اطلاعات همه احتیاج به وجوه اضافی دارند لذا نباید منتظر قانون جدید مالیات بردرآمد شد . باید آنچه میسر است زودتر وصول نمود که هم به بودجه سال جاری وهم به نیازمندیهای سال آینده کمک شود .

نخست وزیر بعرض رساندند حسب الامر مبارك ملوكانه كليه توجه دولت علاوه بر تقویت نیروی دفاعی کشور باید معطوف با اجرای صحیح و سریع برنامه های عمرانی گردد و این امر مستلزم يك هماهنگی کامل در اتخاذ سیاست صرفه جوئی و تأمین حداکثر درآمدهای مملکت و تجهیز امکانات نیروی انسانی با توجه به تحولات عمیق اقتصادی و اجتماعی اخیر که به ابتکار شاهنشاه صورت گرفته است میباشد . در اوایل تشکیل دولت بعلت رکود اقتصادی ضرورت داشت که برنامه رونق اقتصادی که يك برنامه موقتی است بمرحله اجرا درآید و سرمایه گذاریهای دولت در کارهای عمرانی و تأمین مسکن و سایر اموری که نتیجه آن فوراً محسوس گردد بعمل آید . با اتخاذ روش صحیح سیاست بازرگانی خارجی و توجه به سیاست پولی و اعتباری دوره رکود جای خود را به رونق داده . امروز ما دوره رکود را پشت سر گذاشته و باید دوره رونق را با اصول صحیحی ادامه دهیم که منجر بمشکلات اقتصادی جدید نشده و محتاج با اتخاذ تصمیمات حاد که عملاً مشکلات دوره رکود گذشته را تکرار کند نگردیم . با توجه به پیش بینی افزایش درآمد نفت و بهبود دستگاه وصول مالیات های جدید و اتخاذ يك سیاست صرفه جوئی کامل باید در نحوه فکر مردم تغییرات اساسی داده شود و ملت را برای اجرای برنامه های وسیع انقلاب شاهنشاه تجهیز نمود . این امر تنها مربوط بدستگاههای دولتی نیست و علاوه بر يك انضباط کامل در دستگاه اداری رسیدن باین هدف مستلزم راهنمایی و ارشاد مردم و توجه بمسائل اجتماعی و سطح اشتغال در مملکت و عوامل مختلف دیگر میباشد . با توجه باینکه شاهنشاه شخصاً در شورای اقتصاد بجزئیات امور که قبلاً بوسیله مسئولین هرامر مورد مطالعه دقیق قرار گرفته توجه خاص مبذول میفرمایند بیم هرگونه مشکلات اقتصادی در آینده مرتفع میشود و کلیه سیاست های مالی - پولی - اعتباری - بازرگانی خارجی - سرمایه گذاریهای دولتی و خصوصی تحت کنترل منظم قرار داشته و هرگونه تغییر و تحولی در آن با توجه بوضع اقتصادی روز انجام خواهد گردید . در ابتدای امر اتخاذ تصمیمات حاد با توجه بلزوم تجهیز و تقویت فعالیت های خصوصی و بحرکت انداختن

سرمایه های را کد بمصلحت نبود و مقتضی بود این امر به بعد از عملی شدن سیاست رونق اقتصادی موکول میگردد. در این فاصله مطالعات زیادی بعمل آمده و گزارش اقتصادی امر در جلسه آینده تقدیم خواهد شد. و همچنین اصول تنظیم قانون مالیات بر درآمد جدید و وضع مالیات های غیر مستقیم که بتواند درآمدهای کافی برای اجرای برنامه های عمرانی و رفع نیازمندی های بودجه عمومی تأمین نماید بشرط عرض خواهد رسید.

شاهنشاه فرمودند نظریات نخست وزیر صحیح است. گزارشهایی که اشاره شد در شورای اسفند مطرح نمائید.

جلسه مدت دو ساعت ادامه داشت و در ساعت شش و نیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۱۰ آبان ماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی آبادانی و مسکن - وزیر مشاور و سرپرست شورای عالی اداری - مدیرعامل سازمان برنامه - دکتر نیک‌پی و جواد منصور معاونین نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی معاون وزارت دارائی و رئیس دفتر بودجه افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت‌جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر مبارک ملوکانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

گزارش شورای عالی اداری

نخست‌وزیر بعرض رساندند در اجرای اوامر مبارک ملوکانه در تاریخ ۶ آبان ماه ۴۳ کنفرانس بسیار جالبی در ستاد بزرگ تشکیل و روشی که در ارتش در مورد بهبود وضع استخدامی - اداری و مالی اتخاذ شده است تشریح گردید .

اعضاء هیئت وزیران و چند نفر دیگر از کارمندان عالی‌رتبه دولت در این جلسه حضور داشتند و جای بسی خوشوقتی است که ارتش مقدم بر دستگاه‌های دیگر چنین راه‌های مرفقی را اتخاذ نموده است .

شاهنشاه فرمودند در ارتش اجرای این مقررات آسان‌تر و وسیع‌تر می‌باشد ولی هنوز مسائل مهمی از قبیل بازخرید خدمت درجه داران موجود است که باید حل شود .

وزیر مشاور و سرپرست شورای عالی اداری بعرض رساندند برای انجام اصلاحات اداری باید به سه قسمت توجه خاص مبذول داشت :

تشکیلات ، استخدام ، آموزش

اصلاح اساسی ادارات مستلزم داشتن زیر بنائی سالم می‌باشد که همان عامل انسانی و طرز تفکر مردم است که تغییر آن بزمان احتیاج دارد ولی فعلاً باید هر چه زودتر تکلیف کارمندان دولت با تصویب لایحه جدید استخدام روشن شود .

اجرای برنامه‌های عمرانی دولت مستلزم توجه فوری به دستگاه‌های اداری است و آنهم موقعی عملی می‌شود که شالوده آن که همان مسئله استخدامی است صحیح پی‌ریزی گردد. با تصویب لایحه جدید استخدام و وظایف سنگینی برعهده شورای عالی اداری محول خواهد گردید و اگر قوانین فعلی منسوخ گردد و شورا آمادگی کامل برای اجرای وظایف خود نداشته باشد مشکلات زیادی بیار خواهد آمد. شورا باید نقش هماهنگ‌کننده را بین دستگاه‌های اداری ایفا نموده مرجعی برای رسیدگی بشکایات و ناظر اجراء صحیح مقررات استخدامی باشد.

تعداد وظایفی که برای شورا پیش‌بینی گردیده به شصت و چهار وظیفه بالغ می‌گردد که اجراء بیست و چهار وظیفه آن فوریت دارد و برای هر يك آئین‌نامه جداگانه تنظیم خواهد گردید. قریب پانصد و پنجاه نفر کارمند که دوست و پنجاه نفر آنها بامور بازنشستگی رسیدگی خواهند نمود مورد نیاز می‌باشند و بین پنجاه تا شصت نفر آنها باید افرادی با سابقه و مجرب باشند در حال حاضر شرایط استخدامی شورا چندان مساعد برای استخدام افراد برجسته نیست و برای رفع این مشکل باید در آنها تجدید نظر شود و شورا مجاز گردد بین پنجاه تا شصت نفر کارمند را لااقل برای یکسال از بین مؤسسات دولتی انتخاب و دعوت بهمکاری نماید و چنانچه هر کدام حاضر بهمکاری واقعی نشوند باید بتوان بخدمت آنها خاتمه داد تا هم عامل تشویق و هم جنبه تنبیه موجود باشد.

شاهنشاه فرمودند مطالبی که اظهار شد کاملاً منطقی بنظر می‌رسد ولی باید سعی نمود کارمندان مورد نیاز را تنها از بین يك یا دو وزارتخانه انتخاب نکرده کار آنها فلج نشود.

نخست وزیر بعرض رساندند نتیجه‌ای که میتوان از گزارش وزیر مشاور گرفت و همواره مورد تأیید شاهنشاه نیز بوده آنست که باید با نظم خاص و قاطعیت تمام کارها را به پیش برد. با اجازه از پیشگاه مبارک ملوکانه وقت دو یا سه جلسه هیئت وزیران مصروف بررسی مقررات لایحه جدید استخدام خواهد شد و سپس لایحه مزبور در کمیسیون خاص مشترك مجلسین مطرح و نظریات جدید دولت برای اصلاح لایحه‌ای که قبلاً تقدیم شده تشریح خواهد گردید. تشکیلات شورای عالی اداری نیز منطبق و هماهنگ با احتیاجات این لایحه تغییر خواهد یافت و با مراجعت وزیر دارائی از اروپا مقدمات انتقال امور بازنشستگی از وزارت دارائی به شورای عالی اداری نیز فراهم خواهد گردید.

شاهنشاه فرمودند همانطور که بارها تذکر داده‌ام در مورد اصلاح امور اداری باید با همان روح انقلاب زودتر اقدام نمود والا باگذشت زمان کارها مشکلتر می‌گردد.

خرید گندم از فرانسه

نخست وزیر بعرض رساندند طبق تلگراف وزیر دارائی دولت فرانسه حاضر شده است مقداری گندم باشرایطی سهلتر از دیگران بدولت ایران بفروشد چنانچه اجازه فرمایند موضوع تأیید و مقدمات امر فراهم شود .

شاهنشاه فرمودند البته وزارت دارائی موضوع را مطالعه و پاسخ لازم بدهد ولی اصولاً چه موقع میتوان انتظار داشت وجوهی که صرف خرید گندم شده از طریق فروش بدولت مسترد گردد .

نخست وزیر بعرض رساندند قسمتی از سرمایه‌ای که در این راه مصرف شده هرگز برگشت داده نخواهد شد زیرا گندمها بمیزان سی درصد نازلتر از بهای تمام شده بمردم فروخته خواهد شد از این گذشته بعید بنظر میرسد در سال جاری بمناسبت خشکسالی کشاورزان بتوانند بهای گندمهای خریداری شده را تأدیه نمایند ولی مقادیری که در شهرها فروخته شده غالباً نقدی بوده و وجوه آن جمع‌آوری خواهد گردید .

شاهنشاه فرمودند بهتر است گندمی که از شوروی خریداری میشود بیشتر در شهرها بفروش برسد که بهای آن زودتر جمع‌آوری گردد و آنچه از آمریکا خریداری شده در روستاها با قسط بفروش برسد .

ایجاد پارک در شرق تهران

وزیر آبادانی ومسکن بعرض رساندند در اجرای اوامر مبارک ملوکانه همین امروز مقدار هشتصد هزار متر از اراضی واقع بین تهران پارس ومیدان فوزیه که متعلق بدولت است بشهرداری واگذار گردید که يك پنجم آنرا تا آخر سال درختکاری نماید .

شاهنشاه فرمودند البته اینکار را بکنید ولی کافی نیست ما احتیاج به تعداد خیلی بیشتری پارک و میدانهای ورزشی داریم و باید اطراف تهران همه جنگل کاری شود .

توسعه خانه‌سازی برای شرکت واحد

وزیر آبادانی ومسکن بعرض رساندند ترتیب کار توسعه خانه‌سازی برای کارمندان شرکت واحد داده شده است و تا پایان سال ۱۳۴۴ این منظور تأمین خواهد گردید . ضمناً برای واگذاری آپارتمان های کن به افسران و درجه داران ارتش شاهنشاهی نیز موافقت مقامات امریکائی کسب گردیده است و از این لحاظ اشکالی در بین نخواهد بود .

گزارش امور اقتصادی

شاهنشاه فرمودند طبق اطلاعات بانک مرکزی تاکنون پیشرفت رونق اقتصادی در چه حدود و سطحی بوده است؟

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند وضع بازار خوبست - معاملات جریان دارد. نرخ بهره برای امضاءهای ممتاز که تا ۶٫۵٪ تقلیل یافته بود اکنون به ۸/۵ تا ۹ درصد افزایش یافته و نرخ معاملات شرطی در حدود ۱۵ درصد میباشد. سطح اعتبارات رو با افزایش است. تقاضا برای واردات علیرغم مقررات جدیدی که از اول مهرماه وضع شده زیاد است و سفارشات در سطح بالا ادامه دارد. در مهرماه هیچگونه تقلیلی در مورد سپرده اعتبارات اسنادی نشان داده نشده. از لحاظ کارهای صنعتی و سرمایه گذاریهای جدید تقاضا برای اخذ وام مرتباً میرسد و از خارج نیز پرسشهای متعددی شده است. مانده ریالی وامهای صنعتی مربوط به بانک توسعه صنعتی در آخر شهریورماه در حدود ۱۱۰۰ میلیون ریال و مانده ارزی آن بانک معادل ۲۵۰ میلیون ریال و مانده ریالی وامهای مشابه بانک اعتبارات صنعتی ۲۳۰ میلیون ریال است ولی درخواست های زیادی بهر دوی این بانکها رسیده و در حدود ۳۷۰ میلیون ریال دیگر هم وام تصویب شده دارند که تا یک ماه دیگر تأدیه خواهند نمود.

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند میزان اعتبارات بانک رهنی نیز خیلی زیاد بوده است.

شاهنشاه فرمودند بانک رهنی بانک مفیدی است و باید سرمایه آن افزایش داده شود. اقدام لازم در این مورد بعمل آورید.

مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند گزارش اقتصادی مربوط سیاست دولت در نیمه دوم سال ۴۳ و در سال ۴۴ تهیه شده است. طبق برآوردی که بعمل آمده ادامه اوضاع اقتصادی کشور براساس نیمه اول سال جاری سبب خواهد شد در این سال ۹۷ میلیون دلار و در سال آینده هم در همین حدود کسر ارز بوجود آید.

برای مقابله با این امر باید تدابیر لازم در امور بازرگانی خارجی، اعتبارات بانکی و بودجه های عمرانی و عادی اتخاذ و بطرز صحیح و متناسبی اجرا نمود. در امر بازرگانی خارجی باید با وضع مقررات لازم واردات کالا های مصرفی را در بقیه سال جاری محدود ساخت. میزان واردات کالا در سال ۴۴ باید حداکثر به ۴۵۰ میلیون دلار تثبیت و از محل فروش ارز برای خدمات خارجی تا ۳۰ میلیون دلار صرفه جوئی گردد تا احتیاجی باتخاذ اقدامات حاد از قبیل برنامه تثبیت اقتصادی سال ۴۰ پیدا نشود.

در مورد سیاست پولی لازم است برای حفظ ارزش پول میزان توسعه اعتبارات را به حداکثر ۸ میلیارد ریال محدود ساخت و اگر فعالیت بخش اقتصاد خصوصی افزایش زیادتری پیدا نماید و مردم از سپرده های مدت دار خود استفاده کنند توسعه اعتبارات باید از این مبلغ هم محدودتر گردد .

در مورد سیاست مالی باید مالیات های جدید وضع نمود زیرا پیش بینی میشود در سال ۴۴ درآمد دولت به ۸۴ میلیارد ریال و هزینه های عمرانی و عادی به ۱۰۷ میلیارد ریال و کسری به ۲۳ میلیارد ریال بالغ گردد . برای جبران این امر باید مالیات های جدید لاقبل بمیزان ۱۱/۵ میلیارد ریال وصول و ۵/۵ میلیارد ریال هم برای برنامه های عمرانی از محل وام های خارجی استفاده نمود و از هزینه های جاری هم ۶ میلیارد ریال با صرفه جوئی کسر گردد و لذا سطح بودجه عادی ۵۷ میلیارد ریال - سطح اعتبارات عمرانی ۴۴ میلیارد ریال و درآمد کل دولت ۱۰۱ میلیارد ریال خواهد گردید و در نظر است بر همین اساس بودجه سال ۱۳۴۴ تنظیم گردد .

شاهنشاه فرمودند اصولاً سطح مالیات ها در ایران خیلی پائین و در حدود ۸٪ درآمد ملی است در حالیکه با تغییر وضع اقتصادی کشور تدریجاً تا ۱۵٪ افزایش باید میتوان رشد اقتصادی مورد نظر را که بنفع تمام طبقات مردم است تأمین نمود . ولی باید ترتیبی اتخاذ نمود که حتی المقدور تماس مامورین دولت با مؤدیان به حداقل تقلیل یابد ، وقت مردم کمتر گرفته شود ، دستگاه های اداری سریع تر و با رعایت صرفه جوئی کار نمایند و از هزینه های غیر ضروری و نامه نویسی های بی جهت خودداری شود .

وزیر کار بعرض رساندند سازمان بیمه های اجتماعی مبالغ نسبتاً زیادی از مؤسسات مختلف دولتی طلب دارد و قانوناً میتواند علیه آنها اجرائیه صادر کند و اگر این وجوه تأدیه نشود وضع مالی سازمان مختل خواهد شد .

شاهنشاه فرمودند این موضوع مهم است و باید بتدریج پرداخت گردد . نخست وزیر بعرض رساندند در نظر است بدهی های مؤسسات دولتی تقسیط و در بودجه چند سال آینده منظور و بمرور پرداخت گردد . جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۴۴ آبان ماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - دارائی - آبادانی و مسکن - مدیرعامل سازمان برنامه - دکتر نیک پی و جواد منصور معاونین نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی - معاون وزارت دارائی و رئیس دفتر بودجه افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

طرز وصول مالیات از مشروبات الکلی و نوشابه‌ها

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده در بعضی از کارخانه‌هایی که مشروبات غیرالکلی درست میکنند برای فرار از پرداخت مالیات باتعیه سوراخهایی در لوله‌های اندازه گیری تقلب‌هایی مینمایند. باید فوراً باین موضوع رسیدگی و در صورت صحت راههای تقلب مسدود و مرتکبین مجازات شوند.

نخست‌وزیر بعرض رساندند همین فرداً در این مورد اقدام لازم بعمل خواهد آمد ولی اصولاً باتصویب مالیاتهای جدید کنتورهای دقیق در کارخانجات نوشابه سازی و مشروبات الکلی نصب و راه تقلب بکلی مسدود خواهد گردید.

نرخ بهره حسابهای پس انداز و ثابت

شاهنشاه فرمودند نرخ بهره حسابهای پس انداز و ثابت نسبتاً زیاد بنظر میرسد و این سبب میشود مردم بجای آنکه بفعالیت پرداخته و سرمایه‌های خود را در راههای مختلف بکار اندازند بسپردن آنها در حسابهای مذکور قناعت ورزند.

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند نرخ بهره مزبور متناسب با بهره متعلقه باسناد خزانه و بهره پرداختی توسط بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی است.

اصولاً قسمت اعظم وجوهی که در حسابهای ثابت بانکها موجود است متعلق بشرکتهای عامل نفت ایران میباشد. با شرکت ملی مذاکراتی صورت گرفته که مانند مؤسسات دولتی وجوه خود را ببانک مرکزی منتقل نماید ولی شرکتهای عامل در این مورد آزادی عمل دارند.

وزیر دارائی بعرض رساندند شرکتهای عامل مشغول مطالعه هستند تا شاید بتوانند با شرکت ملی صندوق مشترکی ایجاد کنند.

شاهنشاه فرمودند بهر حال میزان بهره متعلقه بحسابهای پس انداز و ثابت را مورد بررسی قرار دهید.

خرید گندم از فرانسه

معاون وزارت دارائی بعرض رساندند مذاکرات لازم برای خرید یکصد هزار تن گندم از فرانسه انجام یافته و بطور خلاصه قیمت هر تن گندم تحویلی خرمشهر در حدود ۷۱/۵ دلار خواهد گردید که بسیار مناسب است.

شاهنشاه فرمودند معامله خوبی بوده و باین ترتیب از قیمت داخلی هم ارزان تر تمام میشود.

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند بخش اقتصاد خصوصی نیز قریب ۲۵۰,۰۰۰ تن گندم بخارج سفارش داده و تصور میرود سفارشات ایندو بخش که بالغ بر ۶۲۰,۰۰۰ تن گردیده برای تأمین نیاز مندیهای فعلی کافی باشد.

وزیر دارائی بعرض رساندند فردا هم قرارداد خرید ۲۵,۰۰۰ تن ذرت از امریکا منعقد خواهد شد و وزارت اقتصاد هم قرار است نسبت به مبادله مقداری ذرت با پنبه با شورویها وارد مذاکره گردد.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند چون تأمین احتیاجات کشاورزان با رعایت مقررات و تشریفات فعلی کمی کند پیش میرود ترتیبی داده شده که مقداری غله در مراکز بخش متمرکز و در صورت لزوم فوراً توزیع گردد. ضمناً پیش بینیهای لازم بعمل آمده که اگر احياناً فارس و خراسان هم احتیاج به گندم پیدا نمایند فوراً بتوان از نزدیکترین مرکز توزیع مقداری گندم بآن نقاط حمل نمود.

نخست وزیر بعرض رساندند با راهنماییهای شاهنشاه و اقدامات سریع دولت ملت ایران از يك قحطی مسلم رهائی یافته است.

موضوع خانههای بلا استفاده در تهران

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده بیش از ۵۰,۰۰۰ خانه در تهران بلا استفاده موجود است در حالیکه عدهای از نظر خانه در مضیقه میباشدند. در بعضی

ممالک اروپائی شهرداری بنمایندگی از طرف مالک خانه‌های بلااستفاده را اجاره میدهد. باید بررسی نمود در تهران برای تغییر این وضع چه اقدامی میتوان نمود. وزیر آبادانی ومسکن بعرض رساندند تعداد خانه‌های خالی خیلی کم‌تر از رقمی است که بشرفعرض رسیده ومحتماً از ده تا دوازده هزار تجاوز نمی‌نماید. شاهنشاه فرمودند بهرحال موضوع را بررسی ودرجلسه بعد مطرح نمائید.

مطالبات بلااستحقاق وزارت دارائی وموضوع کارمندان زائد ادارات دولتی

شاهنشاه فرمودند اخیراً شکایاتی ازافراد ومؤسسات مختلف بدفترمخصوص رسیده مبنی براینکه وزارت دارائی مالیاتهای سنگین و بلااستحقاقی بابت سالهای گذشته از آنها مطالبه نموده است.

وزیر دارائی بعرض رساندند درگذشته رسم براین بوده که براساس برآورد ممیزین دارائی پیش آگهی‌هایی صادر میکردند ودرصورت عدم اعتراض ازطرف مؤدی ادعای دارائی قطعی ولازمالاجرا میگردد ولی ازسال ۴۳ به وزیر دارائی اختیار داده شده چنانچه لازم بداند احکام صادره را لغو دستور رسیدگی مجدد دهد. شاهنشاه فرمودند موضوع را بررسی ودرصورت لزوم برای اصلاح آن مجوز قانونی تحصیل نمائید. مالیات حقه دولت را باید با شدت وصول نمود ولی نباید مأمورین وزارت دارائی بیجهت مالیات‌های واهی مطالبه نمایند وبعد بنحوی سعی کنند برفع خود با مؤدی کنار آیند. اصولاً بعضی واحدهای وزارت دارائی باید از بیخوبن تصفیه واصلاح گردند. تاکنون هم خوب عمل نموده‌اید ولی باید باسرعت بیشتری اقدام کرد.

وزیر دارائی بعرض رساندند تا بحال ۹۰۰ نفر از کارمندان زائد وزارت دارائی از کار برکنار شده‌اند ولی اگر بخواهیم این موضوع را تعمیم دهیم باید بخدمت ۵۰۰۰ نفر خاتمه داد که با رعایت مقررات فعلی مشکلات زیادی ببار خواهد آورد.

شاهنشاه فرمودند طرز خاتمه‌دادن بخدمت کارمندان زائد را بررسی نمائید. طرق مختلفی برای اینکار وجود دارد از قبیل بازخرید سنوات خدمت ویابپرداخت مبلغی معادل چند ماه حقوق ماهانه ویا تقلیل تدریجی حقوق وغیره. اصولاً باید موضوع عرضه وتقاضای خدمات را درایران مورد دقت کامل قرار داد.

صورت جلسه ۲۲ آذرماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - کشاورزی - اقتصاد - دارائی - آبادانی و مسکن - آب و برق - مدیرعامل سازمان برنامه - رئیس بانک مرکزی - دکتر نیک‌پی و جواد منصور معاونین نخست‌وزیر و رؤساء هیئت‌های مدیره شرکت‌های شیلات شمال و جنوب افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب‌الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

مؤسسات خصوصی باطری‌سازی

شاهنشاه فرمودند حدود و چگونگی فعالیت مؤسسات خصوصی باطری‌سازی از چه قرار است؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند فعالیت این قبیل مؤسسات از چندی قبل آغاز شد. از طرف وزارت اقتصاد بآنها توصیه گردید با کارخانجات باطری‌سازی نیرو تماس حاصل و حوائج خود را حتی المقدور از طریق آن کارخانجات مرتفع نمایند. در حدود چهارماه قبل یکی از این مؤسسات سفارش خرید تعداد ۳۰,۰۰۰ جعبه باطری به کارخانجات نیرو داده است ولی هنوز تحویل نشده.

شاهنشاه فرمودند باتوجه به آنکه کارخانجات باطری‌سازی نیرو کاملاً مجهز بوده و سرمایه عظیمی در ایجاد آنها بکار رفته و اکنون بمیزان معتنا بهی کمتر از ظرفیت خود کار میکند جادارد نیازمند بهای دستگاههای دولتی و حتی احتیاجات خصوصی از این راه تأمین شود تا با افزایش مقدار تولید بهای هر واحد تقلیل یافته قدرت رقابت کارخانه زیادتر شده و در زمان کوتاهتری سرمایه دولت برگشت داده شود لذا لازم است طرق عملی حل این موضوع را بررسی و نتیجه را هر چه زودتر گزارش نمایید.

بهره‌برداری از معادن مس کشور

شاهنشاه فرمودند باید از معادن مس کشور که محصول آن مورد نیاز کارخانجات ارتش نیز می‌باشد حداکثر بهره‌برداری بعمل آید .
وزیر اقتصاد بعرض رساندند تاکنون بعلت هزینه زیاد واحتمال خطر از دست‌دادن سرمایه اشخاص رغبت زیادی به بهره‌برداری از معادن مس کشور نشان نداده‌اند اکنون وزارت اقتصاد مشغول تجدیدنظر در سازمان اداره کل معادن و ایجاد تشکیلات جدیدی است تا مستقیماً و رأساً وارد عملیات اکتشاف و بهره‌برداری گردد و پس از طرح وتصویب در هیئت دولت فعالیت این سازمان آغاز خواهد شد .

شرکت‌های تعاون مصرف

نخست‌وزیر بعرض رساندند بمنظور تقلیل وتثبیت نرخ خواربار تهران دولت در نظر دارد فعلاً تا ده میلیون ریال اعتبار نقدی و همین میزان هم اعتبار جنسی در اختیار شرکت تعاون مصرف ارتش قرار دهد که اجناس مورد نیاز را خریداری و در نقاط مختلف شهر عرضه کند .
شاهنشاه فرمودند اساس سیاست دولت باید بر پایه تقویت شرکت‌های تعاون تولید و مصرف باشد تا بتوان با از بین بردن دلال‌ها قیمت‌ها را تقلیل داد . نیک‌پی و ساسانی موضوع را بررسی ونتیجه را گزارش نمایند .

سازمان ماهی ایران

نخست‌وزیر بعرض رساندند برای حفظ وازدیاد وپرورش ونظارت نسبت به بهره‌برداری صحیح از ذخائر ماهی آبهای کشور وتوسعه صادرات ماهی و برای بهبود وضع زندگی ساکنین سواحل ایران طرحی بمنظور ایجاد سازمان ماهی ایران از طرف سازمان برنامه تهیه شده است که خلاصه آن نیز قبلاً بشرفعرض همایونی رسیده اکنون با کسب اجازه از پیشگاه مبارک ملوکانه دبیر جلسه عین طرح را قرائت مینماید .

دبیر جلسه مفاد طرح را عیناً قرائت و در هر مورد توضیحاتی بعرض رساندند.
شاهنشاه فرمودند باتوضیحاتی که داده شد بهتر است شرکتهای شیلات شمال وجنوب هر یک جداگانه کار خود را ادامه دهند و برای اتخاذ تدابیر لازم جهت حفظ وتکثیر ماهی ونظارت کلی بر فعالیت شرکتهای مزبور مقتضی است اداره‌ای در وزارت کشاورزی یا دارائی ایجاد شود . چگونگی این موضوع را وزیر دارائی ورؤساء دوشرکت شیلات شمال وجنوب بررسی ومخصوصاً توجه نمایند که در عملیات

این دو شرکت تداخل وظایف رخ ندهد و ترتیب انتقال تأسیسات شیلات شمال در جنوب بمؤسسه شیلات جنوب داده شود و موضوع عمران سواحل کشور و کمک به مردم آن مناطق را سازمان برنامه و وزارت کشور مورد مطالعه و اقدام قرار دهند.

توسعه شبکه برق در ایران

نخست وزیر بعرض رساندند چون شاهنشاه امر فرموده‌اند وزراء در موارد ضروری در جلسات شورا حضور بهمرسانیده و موضوعات مربوطه را بعرض برسانند. در این جلسه وزیر آب و برق گزارش اقداماتی که در زمینه توسعه شبکه برق صورت گرفته بشرفعرض همایونی میرساند .

وزیر آب و برق بعرض رساندند در برنامه‌های عمرانی سابق اقداماتی در راه توسعه صنایع برق بعمل آمد و ظرفیت دستگاههای نصب شده برق در سراسر کشور بتدریج افزایش یافت و در فروردین ۴۳ به ۴۳۰,۰۰۰ کیلووات بالغ گردید . مهمترین مراکز تولید برق عبارت بودند از سد پهلوی بقدرت ۳۰,۰۰۰ کیلووات - سد کرج ۸۰,۰۰۰ کیلووات و سد سفیدرود بقدرت ۳۵,۰۰۰ کیلووات .

در سال ۴۱ سازمان برق ایران و در سال ۴۳ وزارت آب و برق تأسیس شد و اخیراً نیز مقدمات تشکیل شرکت‌های منطقه‌ای برق آماده شده است . در ظرف هشت ماه گذشته قراردادهائی برای واحدهای برق منعقد شده که بانصب کلیه آنها بزودی قدرت تولید برق کشور به ۶۸۰,۰۰۰ کیلووات و تا سه سال دیگر به ۱,۰۰۰,۰۰۰ کیلووات بالغ خواهد گردید . وزارت آب و برق در نظر دارد شبکه برق را در شمال ایران بیکدیگر متصل و از ضایعات جلوگیری نماید.

برق را باید بمنزله شالوده بنای اقتصادی محسوب داشت. نیرو تهیه کرد و در اختیار مصرف کننده قرار داد و تا مسئله برق بطور کلی حل نشود موضوع توسعه صنایع و نیز بهره برداری کافی از آبهای زیرزمینی تا حدود زیادی معطل خواهد ماند. مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند برای تأمین برق مناطق مختلف کشور بهتر است واحدهای استاندارد در نظر گرفت و یکجا آنها را بمناقصه گذاشت که ارزاتر تمام شود .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند حسب الامر مبارك ملو کانه وزارت اقتصاد در نظر دارد چند نفر از بهترین و معروفترین متخصصین الومینیوم را در خارج دعوت و موضوع ایجاد صنعت آلومینیوم سازی را بررسی نماید و گزارش آن بزودی تقدیم خواهد گردید ولی آنچه مسلم است برای ایجاد صنعت الومینیوم ناچار باید برق بمیزان کافی و بقیمت ارزان در اختیار داشت تا محصولات آن قابل رقابت باشد . شاهنشاه فرمودند بدون داشتن برق صنعت توسعه کافی پیدا نمیکند ولی

برنامه‌های توسعه شبکه برق ما باید بطریقی هماهنگ و متناسب با افزایش نیازمندیهای مردم پیشرفت نماید تا سرمایه‌ها را کد نماند.

با توسعه شبکه برق در نقاطی که آبهای سطحی کمتری دارند کشاورزان آن مناطق میتوانند با حفر چاههای عمیق کشت خود را براساس مکانیزاسیون روی مقیاس صحیح انجام دهند. پس از برگذاری تشریفات مناقصه مربوط بخرید واحدهای جدید برق قانون مربوطه هرچه زودتر تهیه شود تا امکان استفاده از اعتبارات خارجی میسر گردد.

موضوع ایجاد کارخانه آلومینیوم‌سازی بسیار مهم است و باید هرچه زودتر گزارش آن تهیه شود.

ضمناً مسئله انتقال گاز سراج به اصفهان و تأمین بقیه نیازمندیهای آن شهرستان را از طریق برق تولیدی از سدکارون مورد بررسی قرار دهید.

جلسه مدت سه ساعت ونیم ادامه داشت و در ساعت هشت ونیم بعد از ظهر

پایان یافت.

صورت جلسه ۶ دیماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء اقتصاد - کشاورزی - آبادانی و مسکن - دکتر یگانه وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - دکتر نیک پی و جواد منصور معاونین نخست وزیر - رئیس بانک مرکزی - معاون وزارت دارائی - رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی و رئیس هیئت های مدیره اتحادیه شرکت های تعاونی و شرکت تعاونی مصرف ارتش افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر مبارک ملوکانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

شرکت های تعاونی مصرف

شاهنشاه فرمودند امروز موضوعی که باید مطرح و نسبت بآن اتخاذ تصمیم شود مسئله شرکت های تعاون مصرف است . بیش از هفده سال از تاریخی که برای نخستین بار این موضوع را تذکر داده ام میگذرد ولی هنوز اقدام مثبتی در اجرای صحیح این امر انجام نگردیده . با ایجاد شرکتهای صحیح تعاون مصرف اجناس را میتوان دست اول تهیه نمود و باین ترتیب نقش دلالها و واسطه ها را حذف - قیمت ها را حتی الامکان تثبیت و منافع تولیدکننده و مصرف کننده را تأمین کرد . رئیس هیئت مدیره اتحادیه شرکت های تعاونی مصرف بعرض رساندند اگر دولت بیست میلیون ریال وام نقدی و همین میزان هم وام جنسی اعطاء نماید این اتحادیه قادر خواهد بود برنامه وسیعی را در سراسر کشور اجرا و مستقیماً با شرکت های تعاون تولید معامله نماید .

نخست وزیر بعرض رساندند حسب الامر مبارک ملوکانه مقدمات کار فراهم شده که شرکت تعاون مصرف ارتش چهار فروشگاه در چهار نقطه حساس تهران

دایر نماید تا در تعدیل نرخ اجناس مؤثر باشد و دولت هم مبلغی اعتبار در اختیار شرکت مزبور خواهد گذارد ولی اصولاً شرکت‌های تعاونی باید بتوانند بر خود متکی و بی‌نیاز از کمک دولت باشند .

شاهنشاہ فرمودند منظور اساسی مساعدت بیک یا چند شرکت تعاونی خاصی نیست بلکه هدف تثبیت نرخ و مبارزه با گرانفروشی و تشویق مردم به ایجاد شرکت‌های تعاونی و توسعه و تعمیم این قبیل شرکت‌ها در سراسر کشور میباشد . شرکت تعاونی مصرف ارتش دستگاهی است شناخته شده ترتیب کار را فعلاً با همین شرکت بدهید تا نمونه‌ای شود برای ایجاد شرکت‌های مشابه . باستانداران نیز ابلاغ نمایند بر همین اساس مردم را ترغیب بایجاد شرکت‌های تعاونی نمایند . جزئیات کار و نحوه اجرای آن را وزراء اقتصاد و آبادانی و مسکن - نیک‌پی و ساسانی و هریک از مسئولین دیگر دستگاه‌های دولتی لازم‌باشد بررسی و نتیجه را گزارش نمایند . ضمناً سازمان برنامه نیز نقشه روشن قاطعی راجع بایجاد سردخانه در نقاط مختلف کشور ارائه دهد . با ایجاد چنین سردخانه‌هایی مسئله تأمین گوشت بنرخ منصفانه نیز انجام خواهد شد .

آئین‌نامه احیای اراضی بایر

نخست‌وزیر بعرض رساندند آئین‌نامه احیای اراضی بایر دیشب در هیئت دولت مطرح و قرار شد پس از طرح در حضور مبارک ملوکانه بتصویب نهائی برسد . وزیر کشاورزی نکات مهم لایحه را بشرفعرض رساندند . شاهنشاہ فرمودند نسبت به بعضی از مواد آن اصلاحاتی بشرح زیر صورت گیرد:

الف - وسعت زمین مورد واگذاری محدود بحدود خاصی نگردد بلکه متناسب با قدرت مالی و توانائی اشخاص و شرکتهای و وضع جغرافیائی هر منطقه تعیین شود .

ب - شرایط واگذاری بنحوی تنظیم گردد که لطمه به قراردادهای مشابه یا اجاره زمین‌های آستان قدس رضوی وارد نیاید .

پ - اعطاء اعتبارات لازم برای اجرای طرحهای کشاورزی که شامل این آئین‌نامه خواهد شد با شرایط سهل و مدت طولانی باشد . ولی در هر مورد که بستگی بطرح مزبور و مقتضیات اقتصادی دارد باید توجه کرد که در توضیح مفاد این آئین‌نامه شرایط مزبور کاملاً تشویق آمیز و موجب استقبال سرمایه گذاران در امور کشاورزی و دامپروری گردد .

بانك توسعه كشاورزی

شاهنشاه فرمودند قبل از اتخاذ تصمیم نسبت به آئین‌نامه احیای اراضی بایر باید تکلیف بانك یا مؤسسه اعتباردهنده این برنامه روشن شود .
رئیس بانك مرکزی بعرض رساندند از نظر اصولی ارجح است بانك جدید برای دادن این قبیل اعتبارات ایجاد شود . درچنین صورتی بانك بین‌المللی هم با رغبت بیشتر و شرایط سهلتری وام لازم را در اختیار آن قرار خواهد داد .
رئیس بانك اعتبارات كشاورزی بعرض رساندند فعالیت بانك كشاورزی با وسعت زیادی در سطح روستاها و تأمین اعتبارات لازم برای شرکتهای تعاونی روستائی خواهد بود ولی درعین حال میتواند با کمک فنی و همکاری لازم بین وزارت كشاورزی وسایر وزارتخانه‌ها ومؤسسات مربوطه وتأمین اعتبارات کافی برای اعطای وامهای بزرگ مؤسسه‌ای وابسته به بانك بوجود آورد که بتواند همین برنامه را اجرا کند .

شاهنشاه فرمودند تأسیس بانك جدید ضرورت نخواهد داشت . با نظر نخست‌وزیری ترتیبی داده شود که مؤسسه یا صندوق اعتباری خاصی وابسته به بانك كشاورزی برای اعطاء وام بکشاورزان و دامپروران تشکیل شود و بتواند از مقدمات فعلی بانك استفاده و مانع از هرگونه عدم هماهنگی در اجرای طرح‌های كشاورزی شود.
مطالعات لازم در این زمینه معمول گردد و ضمناً نظر بانك بین‌المللی در مسافرت آینده رئیس بانك كشاورزی به امریکا نسبت به توسعه عملیات این بانك وتأمین اعتبارات بیشتر از مؤسسات اعتباردهنده بین‌المللی تحصیل گردد و افراد بصیر ومطلع برای تقویت کادر بانك وهمچنین فعالیت جدید منصوب گردند .
جلسه مدت سه ساعت ونیم ادامه داشت و در ساعت هشت ونیم بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۱۳ دیماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء اقتصاد - کشاورزی - دارائی آبادانی و مسکن - مدیرعامل سازمان برنامه - دکتر نیک پی و جواد منصور معاونین نخست وزیر و قائم مقام رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

شرکت تعاون مصرف ارتش

نخست وزیر بعرض رساندند حسب الامر شاهنشاه جلسه ای باشركت وزراء اقتصاد - آبادانی و مسکن - نیک پی - رئیس بانک ملی و رئیس شركت تعاون مصرف ارتش تشکیل و نسبت به چگونگی کمک بشركت مزبور باین ترتیب اتخاذ تصمیم گردید که بانک ملی مبلغ بیست میلیون ریال وام برای مدت پنجسال از قرار ۹٪ باین شركت اعطا نماید درسال اول شركت فقط ۳٪ و در بقیه مدت در هر سال يك درصد بیشتر از سال قبل تا حداکثر ۷٪ تریول را از منابع خود خواهد پرداخت . مابه التفاوت تریول را در هر سال دولت بشركت مزبور بعنوان کمک بلاعوض تأدیه خواهد نمود . ضمناً معادل سی میلیون ریال اجناس توسط کارخانجات دولتی در اختیار شركت گذارده خواهد شد . در مقابل شركت فعلاً در دو نقطه شهر دوشعبه جدید دایر و در دو نقطه دیگر شعبات موجود را توسعه خواهد داد . شاهنشاه فرمودند بسیار خوب است فعلاً بهمین ترتیب عمل کنید ولی در آینده باید گسترش بیشتری بدهد .

آئین نامه احیای اراضی بایر و ایجاد صندوق اعتبارات کشاورزی

وزیر کشاورزی بعرض رساندند حسب الامر شاهنشاه آئین نامه احیای اراضی

بایر در کمیسیون مجدداً بررسی و اصلاح گردید متن آئین‌نامه بشرط عرض همایونی جداگانه رسیده و شاهنشاه اصول آنرا تصویب و نسبت به پاره‌ای مواد اوامری صادر و مقرر فرمودند از طرف دولت اقدام لازم برای اجرای آئین‌نامه بعمل آید. نخست‌وزیر بعرض رساندند رئیس بانک اعتبارات کشاورزی بزودی عازم آمریکا می‌باشد و در آنجا با مقامات بانک بین‌المللی درباره امکان اخذ اعتبارات لازم برای کمک بایجاد و توسعه مؤسسه و یا صندوق اعتبارات کشاورزی مذاکره خواهد نمود .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند اگر حسب الامر مبارک شاهنشاه پنجاه میلیون دلار از پذیره نفت که انتظار می‌رود از مزایده بخش یک عاید دولت شود به بانک کشاورزی اختصاص یابد ، این مبلغ و اعتباراتی که در برنامه عمرانی برای بانک مزبور در نظر گرفته شده جمعاً بانک را از تحصیل اعتبارات اضافی از خارج بی‌نیاز می‌سازد .

شاهنشاه فرمودند این موضوع را بررسی کنید ولی اصولاً نباید از هیچ اقدامی برای کمک بتوسعه کشاورزی ایران فروگذار نمود . قدرت خرید مردم مرتباً افزایش می‌یابد و باید بهمان تناسب در بالابردن سطح تولیدات کشاورزی اقدام نمود . با اجرای قانون اصلاحات ارضی زارع مالک زمین زراعتی شده و طبعاً سعی خواهد نمود میزان محصول زمین خود را بیشتر نماید ولی این کافی نیست . باید با اجرای آئین‌نامه احیای اراضی بایر و بالابردن محصول هر هکتار و مبارزه با آفات نباتی که همه جزو وظایف وزارت کشاورزی است نوع محصول را بهتر و مقدار آن را زیادتر کرد . اگر موضوع بهره‌برداری صحیح از منابع آبهای سطحی و تحت‌الارضی حل و بکار بردن کود شیمیائی معمول شود بسیاری از مشکلات کشاورزی ما مرتفع خواهد شد .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند یکی از مشکلات کشاورزی ایران مسئله آفات نباتی است . در حال حاضر وزارت کشاورزی در مورد مبارزه با بعضی آفات مهم از قبیل سن و ملخ اقداماتی مینماید ولی مقرراتی برای مبارزه اصولی و مداوم با سایر آفات نباتی موجود نیست .

شاهنشاه فرمودند وزارت کشاورزی جنبه‌های مختلف این موضوع و طرق اجرای صحیح آنرا بررسی و نتیجه را گزارش نماید .

وزیر دارائی بعرض رساندند با ژاپنیها مذاکراتی صورت گرفته شاید بتوان چند خانوار زارع ژاپنی را که در کار کشت برنج تخصص و تجربه دارند در شمال ایران مستقر نمود .

شاهنشاه فرمودند این فکر را دنبال کنید چند نفر آلمانی هم در گرگان

مستقر و مشغول کار شده‌اند اگر از این عمل نتیجه خوب گرفته شود نمونه و راه‌نمای مفیدی برای کشاورزان ما خواهد بود. اصول این امر را مطالعه و نتیجه را گزارش نمائید ضمناً گزارشهایی درباره استعداد قابل توجه منطقه جیرفت برای توسعه کشاورزی و باغداری رسیده است. موضوع عمران این منطقه و ایجاد سازمانی برای تأمین این منظور را وزارت کشاورزی و سازمان برنامه متفقاً بدقت بررسی و نتیجه را گزارش نمایند.

مؤسسات خصوصی باطری‌سازی

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده در حال حاضر بیش از یکصدوسی هزار باطری در ایران برای فروش موجود است. با این تعداد باطری و فعالیت باطری‌سازی خصوصی که بدون اخذ پروانه و رعایت مقررات جریان دارد بهره‌برداری صحیح از کارخانجات باطری‌سازی نیرو غیرمقدور خواهد بود. وزیر اقتصاد - مدیرعامل سازمان برنامه و رئیس اداره تسلیحات ارتش و در صورت لزوم متخصصین امر موضوع سیاست دولت را در قبال ورود باطری و فعالیت اشخاص بررسی و نتیجه را گزارش نمایند.

کارخانجات مونتاز اتومبیل

شاهنشاه فرمودند بعضی اشخاص که اجازه مونتاز اتومبیل دارند اقدامات و مقررات اخیر وزارت اقتصاد را در این مورد غیر عملی میدانند. وزیر اقتصاد بعرض رساندند وزارت اقتصاد بعد از بررسی دقیق وضع کارخانجات مونتاز در ایران و طرز عمل و سوابق کار آنها دستورالعمل خاصی برای تأسیس و تعیین حدود فعالیت این قبیل کارخانجات صادر نموده است که مورد اعتراض بعضی از کارخانجات موجود مونتاز خاصه جیب و یلیز و لندرور قرار گرفته ولی بعضی دیگر که مایلند در آینده مبادرت باین قبیل فعالیت‌ها نمایند از آن استقبال کرده‌اند. جزئیات دستورالعمل برای نمایندگان جیب و یلیز و لندرور توضیح داده شده است و ظاهراً مورد تأیید شرکاء خارجی آنها قرار گرفته. اجرای مفاد دستورالعمل موجب توسعه صنعت فلزکاری و ریخته‌گری در ایران خواهد شد. در حال حاضر هسته مرکزی اصلی این قبیل صنایع در اصفهان و تبریز و تهران موجود است. و با ایجاد دفاتر فنی میتوان بآنها کمکهای لازم نمود.

شاهنشاه فرمودند توسعه صنایع بطور کلی مستلزم داشتن کارگر فنی بتعداد کافی میباشد چندسال قبل دولت آلمان درباره امکان اعزام کارگران ایران بآن کشور استمراج نمود شرکت ملی نفت ایران مأمور مطالعه این امر شد ولی

آنقدر کار را معطل و بالاخره با آن مخالفت کردند که ممالک دیگر از این موقعیت مناسب استفاده نموده و کارگران خود را بآن کشور اعزام داشتند. اکنون که وزیر کار در اروپا است بایشان ابلاغ نمائید چگونگی اعزام کارگران ایرانی را برای کار بخارج مطالعه و با مقامات دولتی و مؤسسات خصوصی مذاکرات لازم را انجام دهد تا پس از مراجعت مشارالیه موضوع در شورای اقتصاد مطرح و نسبت بآن اتخاذ تصمیم شود.

ساختمان زندانها

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند از شروع برنامه سوم تا بحال ۳۵۰ میلیون ریال برای ساختمان زندانها و عمارت‌های مربوط بشهربانی اختصاص داده شده. اخیراً ۱۵۰ میلیون ریال دیگر هم تقاضا شده که اگر اعتبارات ساختمانی بعداً بمیزان قابل توجهی افزایش یابد این مبلغ تا ۲۵۰ میلیون ریال افزایش داده شود. با توجه باحتیاج مبرمی که استانهای مختلف بایجاد زندانهای جدید یا تعمیر زندانهای قدیمی دارند فعلاً میتوان از طریق حذف قسمت‌های غیر لازم در زندانهای که در دست ساختمان است مبالغی صرفه‌جویی و بمصرف ساختمان سایر زندانها رسانید. شاهنشاه فرمودند وضع غالب زندانها اسف‌انگیز است نه جای کافی برای زندانیان وجود دارد نه اصول بهداشتی در آنها رعایت شده. باید حتی الامکان در ساختمان زندانهای جدید دقت کافی از نظر استحکام بنا تهیه جا بمقدار لازم و اصول بهداشتی بعمل آید ولی از انجام قسمت‌های لوکس و ترفنی خودداری شود و از محل این قبیل صرفه‌جوییها تعمیرات سایر زندانها انجام گردد.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند اکثر زندانیان بجرم حمل یا استعمال تریاک محکوم شده‌اند و اگر بتوان راهی برای تقلیل یا عفو مجازات آنها پیدا نمود مشکل کمی‌جا در زندانها مرتفع خواهد شد.

شاهنشاه فرمودند وزیر دادگستری جوانب مختلف امر را بررسی و نتیجه را گزارش نماید.

اعتبارات ساختمانی

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند در برنامه عمرانی سوم ۶/۴ میلیارد ریال اعتبار ساختمانی پیش‌بینی شده است و ۵ میلیارد ریال دیگر هم مورد نیاز میباشد که در ظرف سه سال آینده بمصرف برسد.

شاهنشاه فرمودند مطالعه کنید آیا بانک رهنی نمیتواند باینکار کمک کند. یکی از طرق حل این مسئله آنست که طبق پیشنهاد بانک رهنی سازمان

برنامه اعتبارات لازم را در اختیار بانک قرار داده سرمایه بانک بآن میزان افزایش داده شود و سپس بانک قسمتی از اعتبارات ساختمانی مورد نیاز را تأمین نماید .
ضمناً موضوع ایجاد مؤسسه‌ای را که بتواند وام مسکن از محل پس‌اندازهای خود مردم اعطاء نماید زودتر مطالعه و اساسنامه آن را تهیه و مطرح نماید که بتوانیم از مجموع اطلاعات با توجه بمقدار درآمد دولت از نفت و سایر منابع تصمیمات لازم راجع به سیاست ساختمانی اتخاذ نمائیم .

اصلاح وضع کارمندان دولت

شاهنشاه فرمودند تا تکلیف کارمندان زائد دولت روشن نشود موضوع صرفه‌جویی در ادارات درحقیقت از حرف وارد عمل نخواهد گردید .
وزیرداری بعضی رساندند در بعضی قسمتها امکان صرفه‌جویی وجود دارد .
مثلاً در وزارت دارائی از ۷۶ دستگاه اتومبیل تعدادی برای استفاده اداری کارمندان واجد شرایط تخصیص داده شده و بقیه در اختیار سازمان‌های دولتی که احتیاج به اتومبیل دارند گذارده خواهد شد .

نخست‌وزیر بعضی رساندند قانون استخدام بنا بر مقتضیات و شرایط تنظیم شده بود که با نیت اعلیحضرت همایونی و مصالح کشور بطور شایسته تطبیق نمی‌کرد و محتاج باصلاحاتی بود و اینک مواد آن در هیئت‌دولت تحت رسیدگی است و پس از اصلاح در کمیسیون مشترك مجلسین حلاجی و بررسی خواهد شد و اجرای آن دو سال وقت لازم دارد . لکن دولت در دستگاه‌های جدیدالتأسیس خود سعی کرده از افراد لایق و کاردان استفاده کند در تشکیلات قدیمی عده زیادی هستند که کار مثبتی انجام نمیدهند و مزاحم میباشند که پس از تصویب قانون تکلیف آنها باید روشن شود .

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت و نیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۲۰ دیماه ۴۳

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء اقتصاد - کشاورزی - دارائی - آبادانی و مسکن - آب و برق - مدیرعامل سازمان برنامه - دکتر نیک‌پی و جواد منصور معاونین نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

انعقاد قراردادهای جدید نفت و تقلیل بهای فروش بنزین و نفت سفید

شاهنشاه فرمودند خوشبختانه کارها باموفقیت و سرعت زیاد پیشرفت میکنند. طبیعت هم کمک نموده و بارندگی اخیر را بعد از یک دوره خشکسالی باید بفال نیک گرفت. تاریخچه اختلافات با شرکتهای عضو کنسرسیوم نفت سابقه مفصل دارد و جزئیات امر را از بدو تأسیس سازمان اوپک تا با امروز وزیر دارائی باطلاع هیئت وزیران خواهد رسانید . مختصر آنکه پس از مذاکرات زیاد و صدور قطعنامه‌هایی که چندی قبل از طرف اعضاء عضو اوپک در شهر جاکارتا بتصویب رسید شرکتهای نفتی سخت نگران شده بی‌پرده اظهار میداشتند که صرف نظر از ایران که در امور نفت وارد و از ثبات سیاسی خاصی برخوردار است کشورهای دیگر نفت خیز خاورمیانه نه اطلاعی در زمینه نفت ندارند و نه ثبات کافی در کارها و ممکنست اقداماتی بنمایند که بوضع بازرگانی نفت در آینده لطمه وارد آورد و لذا پیشنهاد نمودند در قراردادهایی که منعقد خواهد شد همانطور که در قوانین ممالک انگلوساکسن معمول است با آنها حق داده شود هنگام ارجاع اختلافات بحکمیت بتوانند قبل از رسیدگی باستناد مدارک و شواهد موجود تقاضای صدور قرار موقت بنفع خود بنمایند ولی این تقاضا با شئون دولت ایران وفق نمی‌داد و لذا آنرا قویاً رد نمودیم و پس از آنکه مسلم شد از فرستادن پیام و انجام مذاکرات عادی نتیجه‌ای عاید نخواهد شد به نخست‌وزیر

دستور دادیم تصمیم قاطع ما را با آنها رسماً ابلاغ نماید و وضع اقتصادی و برنامه‌های آینده را بدون توجه به درآمد اضافی از نفت مورد بررسی قرار دهد. خوشبختانه اقدامات ما مؤثر واقع شد و بالاخره تمام شرایط دولت را پذیرفتند. در مورد اختلافاتی هم که از تغییر مواد مختلف قرارداد نفت بین دولت و شرکت ملی از یکطرف و شرکت‌های عضو کنسرسیوم از طرف دیگر بوجود آمده بود مذاکرات با موفقیت بنفع ما پایان یافت و در لحظه آخر با مداخله نخست‌وزیر شرایط بهتری نیز تحصیل گردید.

صرفنظر از این مورد توفیق‌های زیادی هم در مذاکرات مربوط بانعقاد قراردادهای راجع به بخش يك از بخشهای نفتی کشور بدست آمده و در ظرف هفته آینده پنج قرارداد جدید با شرکت‌های مختلف منعقد خواهد شد. روزی که ما میخواستیم قرارداد نفت با شرکت آجیپ مینارایا که بعداً در دنیا بقرارداد ۲۵-۷۵ معروف شد منعقد سازیم یکی از سفراء در تهران اظهار داشت که ایران در این امر پانزده سال جلوتر از مقتضیات زمانه قدم برداشته و متعاقب آن روزنامه‌های خارجی مطالبی نوشتند ولی ما باین قبیل مسائل توجهی نکردیم. سال بعد قرارداد جدیدی با شرایط بهتر با شرکت پان امریکن بستیم و این بار ۲۵ میلیون دلار هم بعنوان پذیره نفت وصول نمودیم. امروز از قراردادهائی که منعقد خواهد شد بیش از دو بیست و سی میلیون دلار پذیره نقدی و پذیره مشروط وصول خواهیم نمود و شرایط آنها از قراردادهای قبلی که در مقام خود در دنیا کم نظیر بودند بمراتب بهتر میباشد.

باتوجه باین موفقیت‌های عظیم که برای ملت ایران بدست آمده به نخست‌وزیر دستور دادم که فوراً با شرکت ملی نفت ایران ترتیبی بدهد که یا بهای نفت و بنزین هر يك پنجاه درصد تقلیل داده شود و یا نفت بهای سابق و بنزین به قیمت کمتری در اختیار مردم قرار گیرد. در عین حال نباید نادیده گرفت که فعالیت‌های اقتصادی ده ماهه گذشته تا حدودی سطح قیمت‌ها را افزایش داده و باید اقدام لازم در تأمین رفاه حال مردم که هدف اولیه و اصلی ما است بعمل آورده شود.

ضمناً لازم است هم خود را مصروف. وصول مالیات‌های مستقیم نموده زودتر مقررات مربوط بمالیات بردرآمد - لایحه تجارت - لایحه استخدام و سایر لوایح ضروری را تهیه نمایم. میل دارم مبارزه با فساد با شدت بیشتر در ادارات تعقیب و تکلیف کارمندان زائد زودتر روشن شود تا بتوان صرف‌جویی‌های لازم را در هزینه‌های دولت بعمل آورد.

نخست‌وزیر بعرض رساندند او امر اعلیحضرت همایونی تنها وسیله الهام بخش خدمتگذاری و موفقیت‌های دولت بوده است. آنچه تا کنون دولت فعلی انجام داده فقط شروع کار باید محسوب شود و این دولت خود را لایق اینهمه لطف و مرحمت و مکرمت شاهانه نمیداند. در مورد نفت جزئیات امر تحت توجهات اعلیحضرت

انجام شده و موفقیت‌های حاصله هم فقط مرهون اراده ذات ملوکانه بوده است . آرزوی همه ما اینست که این توفیقات سبب تأمین زندگی بهتر برای همه مردم بشود. موضوع تقلیل بهای بنزین و نفت و نحوه اجرای آن فردا در کمیسیونی بررسی و نتیجه بشرفعرض رسانده خواهد شد و سپس اجرا خواهد گردید . در انجام اوامر شاهنشاه مهمترین عامل اینست که بتوانیم از تمام امکانات مالی و اقتصادی در برنامه‌های وسیع توسعه اقتصادی و اجتماعی استفاده کنیم و با اتکائی که بشخص اول مملکت داریم از هیچ کوششی خودداری نخواهد شد . هنوز سوءاستفاده‌ها و عدم توجه کافی بوظایف در دستگاههای دولتی وجود دارد ولی در سطح بالا خاطر اعلیحضرت میتواند آسوده باشد که اساس کار روی صحت عمل پایه‌گذاری شده . اکنون که کار نفت پایان یافته و درآمد حاصل از این ممر معلوم گردیده با سرعت بودجه سال آینده تنظیم و در اجرای برنامه‌ها و تنظیم لوایح ضروری اقدام خواهد گردید .

صندوق اعتبارات کشاورزی

شاهنشاه فرمودند رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی گزارشی درباره امور مربوط بکشاورزی تهیه نموده که لازم است در شورای اقتصاد مورد بررسی قرار گیرد . عیب طرح مزبور آنست که کشاورزی ما را بر اصول برنامه‌ریزی صرف پایه‌گذاری میکنند و محلی برای ابتکار شخصی باقی نمیگذارد . مفاد این طرح تا حدودی با مقررات آئین‌نامه عمران اراضی بایر که اخیراً بتصویب رسیده و متکی بر ابتکار شخصی است مغایرت دارد . در کشور شوروی سیاست کشاورزی تا این اواخر با توجه باصول برنامه‌ریزی صرف انجام میشد ولی اکنون مدتی است امتیازاتی برای افراد قائل شده‌اند تا از ابتکارات آنها استفاده و آنها را زمین زراعتی علاقمند نمایند . در کشور اسرائیل راه دیگری اتخاذ کرده‌اند باینمعنی که کشاورزان بک ناحیه متناسب کسب و کار زراعتی در سازمان تعاون روستائی همان محل سهم بوده و بهمان نسبت در منافع خالص شریک میگردند . حسن این سیاست آنست که با فوت مالک زمین زراعتی تقسیم نشده و ققه‌ای در کارها رخ نمیدهد در ایران قریب ۱۲ میلیون هکتار زمین زراعتی وجود دارد که نصف آن ایش است یک سوم آبی و بقیه دیم . باید دید اصولاً زراعت دیم در کشوری که باران منظم ندارد مفید فایده هست یا یکنوع سرمایه‌گذاری غلط میباشد . در ایران زمین زراعتی آبی به ۴ میلیون هکتار بالغ میگردد که برای تغذیه مردم کافی نیست و باید تصمیمات صحیحی در امر بالابردن میزان کشت و افزایش بازده هر هکتار اتخاذ و اجرا نمود و در صورت امکان ترتیبی داد که زمینهای زراعتی با فوت مالک بواحدهای غیر اقتصادی تقسیم نشده و مآلاً منجر باراضی لم‌بزرع نگردد . انجام این امر از راه ایجاد شرکتهای

تعاونی زراعی میسر می‌باشد. بهر حال گزارش حاضر را مطالعه و بین اعضاء شورا توزیع هفته آینده آنرا مطرح نمائید.

کارخانجات باطری‌سازی نیرو

وزیر اقتصاد بعرض رساندند موضوع توسعه فعالیت کارخانجات باطری‌سازی نیرو و سیاست دولت در مورد ورود باطری‌های خارجی در کمیسیون خاصی بررسی گردید در حال حاضر کارخانجات مزبور میتوانند تا سیزده نوع باطری مختلف به بازار عرضه کنند و از اول سال آینده محصولات این کارخانه‌ها مورد حمایت گمرکی قرار خواهد گرفت. در این فرصت مسئولین کارخانه نیز تبلیغات صحیحی برای محصولات خود انجام داده سعی خواهند نمود بهای باطری را تا سرحد امکان تقلیل دهند. شاهنشاه فرمودند هدف آنست که از سرمایه سنگینی که در ایجاد این کارخانجات بکار رفته حداکثر استفاده بعمل آید و کارخانجات مزبور بظرفیت کار کنند و نه تنها باطری مورد نیاز داخل کشور را تأمین بلکه تعدادی هم بخارج خاصه بممالک اطراف خلیج فارس و ترکیه و پاکستان صادر نمایند. لذا برنامه کارتان را بر این اساس طرح ریزی و آنرا ارائه نمائید.

افزایش صادرات ایران به کشورهای اطراف خلیج فارس

شاهنشاه فرمودند اکنون که فعالیت‌های اقتصادی و تولیدات کشور افزایش یافته باید نسبت بصادرات بخصوص به کشورهای اطراف خلیج فارس توجه بیشتری معطوف نمائیم.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند بازارهای ایران در این ممالک رو به توسعه است و اگر اجازه فرمایند هر چند وقت یکبار مسائل مربوط به خلیج فارس در حضور مبارک ملوکانه مطرح شود.

شاهنشاه فرمودند بسیار خوب است ضمناً سازمان برنامه با کمک دستگاههای مسئول بررسی نماید که آیا بهتر است آنتن ایستگاه قوی رادیو تلویزیون خوزستان در کناره خلیج فارس نصب گردد و یا در ارتفاعات اهواز و علت آنکه صدای فرستنده‌های غرب در ایران واضح و روشن شنیده میشود و حال آنکه صدای فرستنده‌های ما در خارج ضعیف بگوش میرسد چیست و نتیجه را گزارش نمائید.

لایحه ارزیابی و خرید مؤسسات برق خصوصی

وزیر آب و برق بعرض رساندند در جریان عمل ثابت شده که اختلاط و امتزاج فعالیتهای دولتی و خصوصی در امر برق دفاً میسر نیست زیرا هدف

فعالیت خصوصی تأمین حداکثر منافع برای صاحب سرمایه است و حال آنکه هدف دولت فراهم ساختن برق بمیزان زیاد و ارزان میباشد. قانون سازمان برق ایران بدون توجه بامر استهلاک تأسیسات مقرراتی برای خرید مؤسسات برق خصوصی وضع کرده که از نظر دولت غیرمنصفانه میباشد و لذا طرحی برای رفع این نقیصه تهیه شده که مفاد آن بعرض میرسد در صورتی که تصویب فرمایند تقدیم مجلس شود.

شاهنشاه فرمودند اصولاً برق هم مانند نفت اهمیت اساسی داشته و ممکنست آنرا ملی نمود خاصه آنکه از این پس برق علاوه بر تأمین روشنائی برای پیشرفت صنعت نیز ضروری خواهد بود ولی اکنون بعد از سه سال رکود اقتصادی تازه فعالیتها شروع و چرخها دوباره بگردش درآمده و بخش اقتصاد خصوصی بسرمایه گذاری تشویق شده و ممکنست این عمل اثر روانی مطلوبی در بین سرمایه گذاران وضع کرده که از نظر دولت غیرمنصفانه میباشد و لذا طرحی برای رفع این نقیصه تهیه و آنرا اعلام نمائید.

اگر مؤسسات خصوصی بآنها عمل ننمودند میتوان در ظرف مدت معینی تأسیسات آنها را تحویل گرفت. با توجه باین امر طرح تنظیمی فعلی را اصلاح و در جلسه بعد شورا مطرح نمائید.

راجع به قیمت گذاری مؤسسات خصوصی هم ماده واحده را مورد تجدید نظر قرار دهید.

شیلات

وزیر دارائی بعرض رساندند طبق اوامر شاهنشاه با دوشرکت شیلات شمال و جنوب مذاکراتی صورت گرفته و ترتیب کار داده شده است که تأسیسات شیلات شمال در جنوب به شیلات جنوب واگذار شود تا بنمایندگی از طرف وزارت دارائی از آنها بهره برداری نماید.

ضمناً مقدمات امر فراهم گردیده که شیلات جنوب هم مانند شیلات شمال بتواند جنبه کاملاً دولتی بخود گرفته و باین ترتیب اداره شود.

کارخانه نان ماشینی

وزیر دارائی بعرض رساندند در مورد کارخانجات نان ماشینی بررسیهای لازم بعمل آمده برای بکار انداختن این دو کارخانه که جمعاً ۲۸۰ تن ظرفیت دارد علاوه بر سرمایه گذاریهای سنگینی که تاکنون شده مبلغ پنجاه میلیون ریال دیگر هم سرمایه لازم میباشد. وزارت دارائی حاضراست این سرمایه را تأمین کند مشروط بر آنکه صاحبان سهام کارخانه عاملیت فروش محصولات را قبول نمایند مراتب

به‌همین ترتیب با آنها مذاکره و موافقت اصولی آنها نیز جلب گردیده است .
شاهنشاه فرمودند هدف اینست که زودتر از سرمایه‌ای که سالهاست در این
کارخانجات بلااستفاده و راکد مانده استفاده شود . نتیجه نهائی امر را زودتر
گزارش نمائید .

جلسه مدت سه ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هشت و نیم بعد از ظهر
پایان یافت .

صورت جلسه ۴ بهمن ۴۳

در این جلسه آقایان هویدا وزیر دارائی و مسئول امور دولت - وزراء اقتصاد - کشاورزی - کشور - آب و برق - آبادانی و مسکن - دکتر یگانه وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - دکتر نیک پی و جواد منصور معاونین نخست وزیر - رئیس بانک مرکزی - شهردار تهران و معاون وزارت کشور افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

لایحه توسعه مؤسسات برق خصوصی

وزیر آب و برق بعرض رساندند در اجرای اوامر شاهنشاه نسبت بمفاد لایحه ارزیابی و خرید مؤسسات برق خصوصی تجدیدنظر بعمل آمد و در لایحه جدید شرایط نگاهداری و طریقه توسعه مؤسسات برق غیر دولتی اعلام گردیده است اگر صاحبان این قبیل مؤسسات طبق شرایط مندرج اقدام نمایند منظور وزارت آب و برق تأمین است والا این وزارت بمنظور اجرای برنامه‌های توسعه برق رأساً اقدام و طبق مواد پیش‌بینی شده بهای اراضی و ابنیه و متعلقات آنها را با رعایت مقررات ماده ۳۳ قانون برنامه عمرانی سوم پرداخت خواهد نمود و نسبت باززیابی تأسیسات تولید و انتقال و توزیع نیروی برق بر اساس قیمت خریداری شده پس از کسر استهلاکات طبق جدول تنظیمی اقدام خواهد کرد . ضمناً سود سرمایه برای صاحبان سهام ۸٪ و بهره وام‌ها ۶٪ در سال پیش‌بینی گردیده است .

شاهنشاه فرمودند اصول این لایحه مورد تأیید است . نسبت به جزئیات امر در هیئت وزیران اتخاذ تصمیم شود ولی بجای تعیین نرخ سود سرمایه و بهره و امای بهای فروش هر واحد برق را بر پایه محاسبات صحیحی تعیین و نتیجه را به نحوی که متضمن کلیه خصوصیات باشد اعلام نمایند .

لایحه شهرداریها

وزیر کشور بعرض رساندند از پنجاه و هفت سال قبل تاکنون چهار مرتبه و برای آخرین بار در سال ۱۳۳۴ قانون شهرداریها باقتضای زمان مورد تجدیدنظر قرار گرفته و اکنون نیز لایحه جدیدی تنظیم گردیده تا مشکلات شهرداریها را که با گذشت زمان بوجود آمده مرتفع سازد. نکات برجسته این لایحه را در مقام مقایسه با مفاد قانون جاری میتوان باین شرح در هر مورد بشرح بعرض رسانید.

انجمن شهر - در حال حاضر نواقص زیادی در طرز انتخابات اعضای انجمن شهر موجود است و بطور خلاصه به مأمورین دولت و مالکین و متنفذین محلی فرصت میدهد در انتخابات مداخله نمایند. در لایحه جدید روش کارت انتخاباتی و شرط دارا بودن مدارک تحصیلی متناسب اهمیت هر شهر برای اعضاء انجمن آن شهر پیشبینی گردیده است.

وضع عوارض - در حال حاضر انجمن شهرداری هر محل میتواند با تأیید وزارت کشور عوارض لازم را مشروط بر آنکه معایر پیشرفت امور اقتصادی نباشد وضع و یا آنها را لغو نماید. در این امر نقش وزارت کشور عملاً جنبه تشریفاتی داشته و آنچه مدنظر بوده اعمال نمیگردیده. اکنون در لایحه جدید پیشبینی شده که پیشنهادات در کمیسیون خاصی بررسی و نسبت با آنها اتخاذ تصمیم گردد.

تقسیم درآمد - طبق قانون فعلی درآمد شهرداریها باید بمصارف خاصی از جمله ۲۰٪ بامور پرسنلی - ۴۰٪ بکارهای عمرانی - ۲۰٪ بکارهای اجتماعی و بقیه بمصارف مختلف دیگر برسد. اکنون در لایحه جدید پیشبینی شده که تقسیم فصول هزینه و اختصاص درآمد به نسبت وصولی هر شهرداری انجام شود.

تشکیلات و استخدام - تاکنون قید و شرطی برای استخدام در شهرداریها وجود نداشته و در عمل استخدامهای غیر ضروری و زائد زیادی بعمل آمده اکنون پیشبینی شده که سازمان اداری و تشکیلات شهرداریها باید طبق شرایط و مفاد آئیننامه‌هایی باشد که بتصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

شهرسازی - تاچندی قبل توسعه شهرها با نظر شهرداری هر محل انجام میشد ولی اکنون باتوجه بلزوم تدقیق در این امر که مستلزم بررسی جنبه‌های مختلف است شورائی در وزارت آبادانی و مسکن بنام شورای شهرسازی تشکیل شده که نقشه کلی و اصولی هر شهر را تعیین مینماید و شهرداریها موظف با اجرای آن میباشند. شاهنشاه فرمودند اصول نکاتی که مطرح نمودید صحیح است و اجرای آنها باعث تسهیل و تسریع در کارها خواهد شد. البته جزئیات امر باید در هیئت وزیران مطرح و مورد بررسی و اتخاذ تصمیم قرار گیرد. فقط شرط دارا بودن مدرک عالی تحصیلی را از شرایط مربوط با انتخابات انجمن شهرها حذف نمائید این

امر با روح انقلاب ششم بهمن تطبیق ندارد. دستور داده‌ام در اصول آموزش و پرورش کشور تجدیدنظر کلی و اساسی بعمل آید و انشاءالله بتدریج همه از نعمت خواندن و نوشتن برخوردار خواهند شد. ضمناً باید در آینده توجه کامل بایجاد و تقویت شرکت‌های تعاون تولید و توزیع و مصرف نمود و اساس کار را برشالوده این قبیل شرکتها پایه گذاری کرد.

لایحه شهرداری تهران

وزیر مشاور بعرض رساندند شهرداری تهران بمناسبت وضع خاصی که از لحاظ وسعت دامنه عملیات و ارتباط و وظایف با بعضی از وظایف دستگاههای دولتی نظیر وزارت آب و برق دارد و همچنین از نظر کادر اداری و معاملات و نحوه تقسیم بودجه اقتضا مینماید مقررات جداگانه برای آن وضع و از مقررات عمومی مربوط به شهرداریها مستثنی گردد و برای این منظور لایحه‌ای تنظیم شده که طبق آن بدولت اجازه داده میشود راجع بشهرداری تهران مقررات لازم را وضع و بموقع اجرا گذارد و پس از مدت دو سال آزمایش لایحه آنرا بمجلس تقدیم کند. نکات مهم لایحه را میتوان باین شرح خلاصه و معروض داشت:

توسعه معابر - یکی از مهمترین مشکلات شهرداری تهران مقررات مربوط بایجاد معابر میباشد که مطلقاً برای شهر تهران کافی نیست. در لایحه جدید این امر اصلاح و بشهرداری تهران اجازه داده شده باتصویب وزارت کشور و با استفاده از مقررات ماده ۳۳ قانون برنامه عمرانی سوم در موارد ضروری اراضی و مستحقات لازم را خریداری و اقدام بتوسعه معابر نماید.

وصول عوارض - از سال ۱۳۲۴ تا سال ۱۳۴۰ علاوه بر عوارض موجود تدریجاً عوارض متعدد دیگری هم وضع شده بود. در سال ۱۳۴۰ بموجب تصویبنامه دولت بجای شش نوع از این عوارض مانند عوارض بر و بالکن - بایر قدیم و جدید و غیره عوارض سطح شهر وضع و مقرر گردید اگر مؤدیان تا پایان سال ۴۰ کلیه عوارض متعلقه را پرداخت نمایند از بخشودگی هائی برخوردار گردند و الا ۲۰٪ هم جریمه بآنها تعلق خواهد گرفت. متأسفانه در عمل نه عوارض سابق و نه عوارض جدید هیچکدام صحیحاً پرداخت نگردیده و شهرداری تهران هم فاقد دستگاه اجرائی لازم برای وصول عوارض مزبور میباشد لذا در لایحه جدید پیش‌بینی شده بدهیهای جزئی مورد بخشودگی قرار گیرد و نسبت بدهیهای بزرگ هم از طریق سازش تصفیه حساب بعمل آید و از این پس باتوجه بنقشه جامع شهر تهران عوارض سطح شهر از طریق دستگاه اجرائی سازمان آب تهران دقیقاً وصول شود و ضمانت اجرای آن قطع آب و برق مؤدی خواهد بود.

شاهنشاه فرمودند بخشودگی بدهی مؤدیان صحیح نیست . در این کشور مردم عادت کرده اند که اگر بدهی مالیاتی خود را نپردازند ممکنست پس از مدتی از پرداخت آن بخشوده شوند و باین لحاظ سعی میکنند تا سرحد امکان از پرداخت بدهی سر باز زنند . این امر با روحیه جدید و اصول انقلاب ما تطبیق نمی نماید لذا بررسی نمائید در وزارت دارائی برای تصفیه مطالبات معوقه بجهت نحو عمل شده همان روش را اتخاذ کنید .

وزیر دارائی بعرض رساندند کمیسیونهای مالیاتی با فعالیت کار خود را دنبال میکنند و محتملاً تا شب عید تکلیف پرونده های معوقه را روشن خواهند ساخت . ممکنست همان کمیسیونها که از افراد صالح تشکیل شده بیرونده های شهرداری هم رسیدگی نماید منتهی باید اختیار سازش را داشته باشند تا کار را با سرعت مختومه نمایند .

شاهنشاه فرمودند بسیار خوب ، این موضوع را بررسی نمائید و اگر لازم است قانون هم بگذرانید و حق توافق به کمیسیونها بدهید .

در مورد تشکیل انجمن شهر و نحوه تعیین شهردار تهران نیز بررسیهای لازم را بنمائید و مخصوصاً بمقرراتی که در ممالک سلطنتی و مترقی مانند سوئد اجراء میگردد توجه نمائید . راجع بسایر امور توجه داشته باشید که ممکنست اواخر این ماه مسافرتی درپیش داشته باشم لذا لازم است اساس مالیات بردرآمد و مقررات واردات و صادرات و بودجه و مسئله تخصیص ۱۸۵ میلیون دلار پذیره نفت را زودتر در شورای اقتصاد مطرح نمائید و اگر جلسات معمولی یکشنبهها کافی نباشد ممکنست جلسات فوق العاده تشکیل شود .

جلسه مدت دوساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۱۱ بهمن ۴۳

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی - معاون وزارت دارائی و رئیس دفتر بودجه افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت‌جلسه قبل و اقداماتی که حسب‌الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

شهرداری تهران

شاهنشاه فرمودند همانطور که در جلسه قبل اتخاذ تصمیم گردید مطالبات معوقه شهرداری را ولو با کسب مجوز از طریق سازش تصفیه نمایند ولی شاید تنها راه اصلاح اساسی شهرداری تهران آن باشد که این دستگاه منحل و دستگاه جدیدی جانشین آن گردد . کارها را نمیتوان وصله‌وپینه نمود . چند نفر را مأمور نمایند موضوع را بدقت بررسی نمایند .

وزیر مشاور بعرض رساندند چندی قبل در کمیسیونی با شرکت وزراء آب و برق و آبادانی و مسکن و مدیر عامل سازمان برنامه موضوع اسفالت شهر تهران بررسی شد . شهرداری قادر بانجام آن نیست . لذا اینطور تصمیم گرفته‌شد که وزارت آبادانی و مسکن اسفالت خیابانهای اصلی را با رعایت مقررات قانون برنامه سوم انجام دهد و هزینه آن طبق قرارداد بین شهرداری تهران و سازمان برنامه تقسیم گردد .

شاهنشاه فرمودند موضوع را دنبال و اگر لازم باشد بهمین ترتیب عمل نمایند .

ایجاد کار و تقریحات سالم

شاهنشاه فرمودند با اجرای برنامه رونق اقتصادی موضوع بیکاری تا

حدودی مرتفع شده ولی هنوز سطح اشتغال بدرجه مطلوب نرسیده است لذا دولت باید به دوموضوع توجه مخصوص معطوف دارد . اول مبارزه علیه بیکاری و ایجاد کار . دوم ایجاد سرگرمی و تفریحات سالم برای مردم خاصه طبقه جوان . ملت ایران بی استعداد نیست و میتوان از این استعدادها درراه های مثبت استفاده نمود . ضمناً کمیسیونی هم مأمور رسیدگی بوضع تربیت بدنی بوده است . تحقیق کنید کار بکجا رسیده و نتیجه را گزارش نمائید .

گزارش بودجه سال ۱۳۴۴

نخست وزیر بعرض رساندند دراین جلسه گزارش مربوط به درآمدهای عمومی کل کشور درسال آینده و وضع تقریبی هزینهها بشرفعرض میرسد علت تأخیر درتهیه گزارش نهائی هزینهها سنگینی حجم کار بوده است .

رئیس دفتر بودجه ضمن تشریح جزئیات بودجه بعرض رساندند طبق برآورد نسبتاً دقیقی که بعمل آمده مجموع درآمدهای عمومی درسال آینده از محل مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم درآمد حاصله از انحصارات و اعمال تصدی و خدمات دولت و وصولیها از محل کمکهای بلاعوض و وامها و غیره جمعاً ۴۷/۸ میلیارد ریال میباشد و طبق پیشبینی هزینهها تقریباً به ۶۶/۱ میلیارد ریال بالغ میگردد و در نتیجه ۱۸/۳ میلیارد ریال کسر درآمد پیشبینی میشود که البته از این مبلغ در حدود ۸ میلیارد ریال رقم انتقالی از بودجه عمرانی به بودجه عادی منظور گردیده .

نخست وزیر بعرض رساندند انحصار دخانیات و مؤسسات مشابه تابع وزارت دارائی مانند قندوشکر - چای و غله و نان بطور غیر تجاری اداره میشوند اکنون در نظر است از سال آینده این مؤسسات بطور بازرگانی اداره شوند و لذا کلیه هزینههای جاری این دستگاهها از بودجه حذف گردیده است . نسبت بوصول مالیاتها در نظر است برای هر یک از مؤدیان خلاصه پرونده مالیاتی تشکیل و ضمناً بآنها اختیار داده شود طبق اظهارنامه مالیات مربوطه را علی الحساب تأدیه نمایند . اگر نکات مندرج در اظهارنامه با خلاصه پروندهها تباین زیاد داشته باشد بوضع مؤدی رسیدگی خواهد شد . در مورد شرکتها نیز بیلان آنها بشرط آنکه مورد تأیید حسابرسان قسم خورده قرار گرفته باشد پذیرفته میشود ولی در مقابل با خدعه و تقلب شدت مبارزه خواهد شد .

معاون وزارت دارائی بعرض رساندند تاکنون بعضی افراد شرکتهائی ایجاد و از معافیت پنجساله مالیاتی برخوردار گردیده و سپس در رأس مدت مزبور شرکت را منحل و دارائی آنها بین خود و اعضاء خانواده تقسیم و باین ترتیب از تأدیه مالیات فرار کرده اند و مقرراتی هم برای جلوگیری از این قبیل عملیات وجود

ندارد ولی با وزارت دادگستری مذاکراتی صورت گرفته تا شاید بتوان راه حلی برای مبارزه با این قبیل تقلبات پیدا و مانند بعضی کشورهای اروپائی مالیات مربوطه را از دارائیهای دیگر مؤدی تأمین نمود .

شاهنشاه فرمودند بوزیر دادگستری ابلاغ نمائید موضوع را بررسی نماید. ضمناً در قانون مالیات بر درآمد جدید هم پیش‌بینی‌های لازم را بنمائید .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند مقاطعه‌کاران در حال حاضر مالیات مربوطه را جزء بهای تمام شده منظور و ازدولت وصول مینمایند درحالیکه باید مالیات حقه از درآمد خالص آنها وصول شود .

معاون وزارت دارائی بعرض رساندند پیش‌بینی‌های لازم در لایحه جدید مالیاتها شده و در آینده مالیات مقطوع از هر رقم درآمد و مالیات از مجموع درآمد هر دو وصول میشود .

شاهنشاه فرمودند باید از سود ویژه مقاطعه‌کاران مالیات حقه دولت وصول شود .

نخست‌وزیر بعرض رساندند سود دولت از سرمایه‌گذاریهای سنگینی که در شرکتها و بانکها و سایر مؤسسات مختلف نموده بسیار ناچیز است و لذا در نظر گرفته شده بک واحد حسابرسی در وزارت دارائی ایجاد و مقررات مخصوصی برای مصارف مختلف و سود خالص این قبیل مؤسسات تعیین نمائیم .

شاهنشاه فرمودند این موضوع صحیح است بهمین ترتیب عمل نمائید . باید به حساب این شرکتها دقیقاً رسیدگی و سود معقول وصول شود .

نخست‌وزیر بعرض رساندند از اشخاصیکه در سال جاری قندوشکر وارد و منافع زیاد برده‌اند مالیات واقعی وصول خواهد شد .

شاهنشاه فرمودند بطوریکه در روز ششم بهمن نیز اعلام نمودم بهای فرآورده‌های مصرفی مورد نیاز عموم مانند برنج - قند - پرق و غیره باید تقلیل داده شود . طبق گزارشات وزارت اقتصاد اگر بتوانیم قسمت عمده‌ای از قطعات کارخانجات قند را در داخله تولید کنیم با توجه باصلاح کشت چغندر و صرفه‌جویی نسبت بسایر اقلام هزینه باید بتوانیم قندوشکر را بهای نازلتری در دسترس مصرف‌کننده قرار دهیم . اکنون هم مطالعه کنید آیا میتوانیم در سال آینده، قیمت قندوشکر را یکی دوریال تقلیل دهیم .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند برای جبران کسری درآمد باید هم صرفه‌جویی وهم در اقلام هزینه تجدیدنظر نمود .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند یکی از راههای اساسی صرفه‌جویی تقلیل تعداد کارمندان دولت است .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند موضوع کارمندان زائد دولت مستقیماً مربوط بقانون استخدام نمی‌باشد و ممکنست جداگانه بررسی واجرا گردد . شاهنشاه فرمودند اینموضوع را وزیراقتصاد - وزیرمشاور و سرپرست شورایعالی اداری ومدیرعامل سازمان برنامه وهرشخص دیگری که لازم باشد بدقت رسیدگی ونتیجه را در جلسه هیئت دولت مطرح نمایند .

رئیس دفتر بودجه بعرض رساندند وزارت امورخارجه پنجاهدرصد بیشتر ازسال گذشته تقاضای اعتبار نموده است .

شاهنشاه فرمودند با وزیر امور خارجه مذاکره واقلام هزینه را از نو بررسی کنید . هزینه‌هایی که ضروری است باید تأمین نمود و در کشورهاییکه پیش‌بینی میشود در روابط ما با آنها تغییری داده نخواهد شد باید محلی برای سفارت ایران خریداری شود . درچندکشور ازجمله انگلستان - فرانسه - آلمان ایتالیا - ممالک متحده امریکا وبالاخره دول همجوار باید دارای تشکیلات صحیح سفارتی امروزی باشیم ولی در سایر ممالک احتیاج بتشکیلات وسیع وتعدادزیادی کارمند نیست .

وزیرکار بعرض رساندند وضع سفارت ایران دروین از لحاظ منزلخوب نیست ودر طبقه فوقانی عمارتی قرار دارد که سایر طبقات آن دراجاره دیگران میباشد وهمین موضوع مشکلاتی ایجاد کرده که با شئون سفارت ایران تناسب ندارد . شاهنشاه فرمودند درباره این موضوع بدولت گزارش دهید .

نخست‌وزیر بعرض رساندند علاوه بر وزارت امورخارجه بعضی مؤسسات دولتی دیگر هم نمایندگانی درخارج دارند واز لحاظ صرفه‌جویی ممکنست همه‌اینها دریکجا متمرکز ودرهمانجا دفترکار خودرا مستقر نمایند .

شاهنشاه فرمودند این موضوع صحیح است . تمرکز آنها در يك محل دارای مزایای زیادی است وزارت خارجه ووزارتین آموزش وپرورش واطلاعات وسایر مؤسسات مربوطه جوانب امر را بررسی ونتیجه را گزارش نمایند . وزیر اقتصاد بعرض رساندند درآئیه سیاست ما درافریقا توسعه زیادی خواهد یافت .

شاهنشاه فرمودند این مطلب صحیح است وازحالا باید پیش‌بینی‌های لازم بعمل آید . ممالک افریقای تمایل خاصی نسبت بما دارند زیرا نه اروپائی‌هستیم ونه سابقه برده‌فروشی داریم ونه دارای هدف‌های سیاسی وتوسعه‌طلبی درقاره افریقا میباشد ولذا باید ازاین موقعیت حداکثر استفاده را نمود .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند ارتش - ژاندارمری وشهربانی تقاضای تأمین اعتبار جهت پرداخت اضافه حقوقهای سال ۴۴ نموده‌اند .

رئیس دفتر بودجه بعرض رساندند وزارت کشور برای کار نظام وظیفه مبلغ ۵۰ میلیون ریال اضافه اعتبار تقاضا نموده و برای ارتش نیز مشکل است افسرانی را که در اداره نظام وظیفه مشغول بوده اند فوراً در دستگاههای ارتشی جذب نماید و اگر اجازه فرمایند در سال ۴۴ هم مانند سال ۴۳ عمل شود .
شاهنشاه فرمودند اشکالی ندارد .

نخست وزیر بعرض رساندند تا هفته آینده جزئیات هزینه‌ها روشن شده و نتیجه بعرض خواهد رسید .

شاهنشاه فرمودند سعی کنید علاوه بر موضوع بودجه مسئله قانون مالیات بردرآمد ونحوه تخصیص ۱۸۵ میلیون دلار وصولی از محل پذیره نفت را هم در یکی دو جلسه آینده روشن نمائید و اگر لازم باشد جلسات فوق العاده تشکیل شود .

خرید اتوبوس

نخست وزیر بعرض رساندند کمیسیونی مرکب از وزیر اقتصاد - معاون وزارت دارائی و رئیس شرکت واحد اتوبوسرانی تهران موضوع خرید اتوبوس را برای شرکت واحد بررسی نموده و باین نتیجه رسیده اند که با خرید دوست دستگاه اتوبوس دو طبقه احتیاجات شهر تهران از لحاظ رفت و آمد تا حدودی مرتفع خواهد شد . این اتوبوس ها محکم - کم مصرف و از هر لحاظ مقرون بصرفه میباشند و در مورد قیمت هم از وزارت بازرگانی انگلستان استفسار شده بهائی را که شرکت فروشنده اعلام داشته منصفانه دانسته اند .

شاهنشاه فرمودند اگر بررسیهای لازم انجام شده بهمین ترتیب عمل کنید ولی اصولاً باید فکراساسی برای شرکت واحد نمود . بهای بلیط شرکت واحد بحدی کم است که جبران هزینههای شرکت را نمی نماید چه رسد به بازپرداخت قروض . شاید بتوان با اتخاذ راههای دیگر بخصوص در جهت صرفه جوئی منافع بیشتری برای شرکت تأمین نمود .

جلسه مدت سه ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هشت و نیم بعد از ظهر

پایان یافت .

صورت جلسه ۱۸ بهمن ۴۳

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - وزیر مشاور و رئیس شورای عالی اداری کشور - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر - رئیس بانک مرکزی - معاون وزارت دارائی و رئیس دفتر بودجه افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر مبارک ملوکانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

اسفالت خیابانهای تهران و ایجاد جادههای جدید

وزیر آبادانی مسکن بعرض رساندند طبق مذاکراتی که بین وزارت آبادانی و مسکن و سازمان برنامه و شهرداری تهران صورت گرفته قرار است وزارت آبادانی و مسکن اسفالت خیابانهای اصلی تهران را با رعایت مقررات قانون برنامه سوم بنمایندگی از طرف شهرداری انجام دهد و هزینه آن براساس قرارداد بین شهرداری تهران و سازمان برنامه تأمین و پرداخت گردد .

شاهنشاه فرمودند باید جلو راههای تقابل مقاطعه کاران را مسدود نمائید . طبق گزارش بین ۳۰ تا ۷۰ درصد سوء استفاده در پی ریزی اسفالتها مینموده اند . وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند گروه مجهزی برای بررسی امور اسفالت در اختیار وزارت آبادانی و مسکن میباشد و با استفاده از آزمایشگاه خاکشناسی سازمان برنامه مطالعات لازم را انجام خواهد داد امید است از فروردین تا آذر ۱۳۴۴ اسفالت ریزی خیابان های اصلی تهران کلاً انجام پذیرد .

شاهنشاه فرمودند بتن نمودن بعضی خیابانهای پرفت و آمد را نیز از نظر فنی مطالعه نمائید . ضمناً میل دارم طرح جاده سوم که سالهاست صحبت آن میشود و همچنین موضوع جادههای تهران نو به لویزان و کندی به کوهپایه وسایر جادههای ضروری را مورد بررسی قرار دهید .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند تاکنون تأمین هزینه اسفالت پیاده‌روها با مالکین اراضی وابینید مجاور بوده است اگر اجازة فرمایند اسفالت پیاده‌روها را هم خود دولت انجام دهد .

شاهنشاه فرمودند بسیار خوب ولی سعی کنید هزینه آنرا از مالکین مربوطه وصول نمائید . اگر پیاده‌روها اسفالت شود ممکنست قیمت زمین‌مستغلات بالاتر برود و جادارد که مالکین در تأمین هزینه‌ها کمک کنند بهر حال اقدامی نمائید که طلب دولت لاوصول نماند .

برنامه خاص تهران و ایجاد کار و تفریحات سالم

نخست وزیر بعرض رساندند موضوع برنامه خاص تهران مورد بررسی اصولی قرار گرفته و نکات اصلی آنرا وزیر آبادانی و مسکن بشرفعرض میرسانند . وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند جزئیات طرح تا هفته آینده روشن خواهد شد ولی پیش‌بینی شده که لااقل دو هزار دستگاه خانه ازان قیمت در جنوب شهر ایجاد و با شرایط سهل بساکنین این منطقه واگذار گردد . ضمناً زاغه‌های اینقسمت شهر خراب و تبدیل به پارک و جنگل مصنوعی شود . بمنظور تثبیت نرخ اجناس چند فروشگاه دائر شود . چند استخر شنا و زمینهای ورزش ایجاد گردد و مجموع این اقدامات از یکطرف در پیدایش کار و از طرف دیگر در جلب افکار عامه مؤثر خواهد بود .

شاهنشاه فرمودند جزئیات امر را هفته آینده گزارش نمائید تا نسبت بآنها اتخاذ تصمیم شود . در تمام این طرح‌ها زیبایی شهر تهران نیز توجه شود . در فاصله بین خیابان ناصر خسرو و باغشاه و پارک شهر عمارات زیبایی قرار دارد ولی در همین نقطه بعضی خانه‌های کهنه قدیمی نیز بچشم میخورد که بسیار بدمنظره است . اگر بتوان این نقاط را خریداری و تبدیل به پارک کرد یا در آنجا درختکاری و عمارات متناسب ایجاد نمود میتوان یک قسمت بسیار زیبا و مدرن در اینقسمت شهر بوجود آورد .

درباره تیرهای برق هم باید فکری نمود . تیرهای برق طرفین جاده نیاوران منظره زشتی باین خیابان داده و باید برداشته شود . وزیر آب و برق بعرض رساندند اوامر مبارک ملوکانه اجرا خواهد شد ولی علاوه برسیمهای برق سیمهای تلگراف و تلفن هم از بعضی پایه‌های برق عبور نموده و برداشتن آنها را مشکل ساخته .

شاهنشاه فرمودند موضوع را در کمیسیون باشرکت وزرای مربوطه بررسی و تصمیم لازم اتخاذ نمائید .

بودجه سال ۴۴ و موضوع صرفه‌جویی

نخست‌وزیر بعرض رساندند پس از بررسیهای لازم و با امعان نظر نسبت بکلیه جوانب امر و توجه بوضع اقتصادی و مالی کشور کمیسیون رسیدگی بوضع بودجه باین نتیجه رسید که بودجه سال آینده باید يك بودجه متعادل باشد . این موضوع در هیئت دولت نیز بررسی گردید و همه آقایان وزراء علاقه شدیدی نسبت بصرفه جوئی و تقلیل هزینه‌های مستمر و افزایش درآمدها ابراز داشته‌اند. جزئیات امر تا هفته آینده روشن خواهد شد و در جلسه بعد بشرف‌عرض شاهنشاه خواهد رسید.

تخصیص پذیره نفت

شاهنشاه فرمودند باید زودتر تصمیم لازم نسبت به تخصیص ۱۸۵ میلیون دلار پذیره نفت اتخاذ نمود . این موضوع را بررسی و نتیجه را در جلسه بعد مطرح نمائید .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند این پذیره بمصرف طرح‌های مشخصی برسد که مردم نتایج آنرا ببینند . شاهنشاه فرمودند این فکر خوبی است ولی برای اجرای بعضی طرحها استقراض از خارج مشکل است لذا هنگام انتخاب طرح‌ها باین موضوع نیز توجه داشته باشید .

نخست‌وزیر بعرض رساندند طبق اظهارسفر آلمان مقامات آلمانی حاضرند مبلغ ۳۲۵ میلیون مارک که در ابتدا قرار بوده برای ایجاد پالایشگاه تهران تخصیص دهند اکنون با شرایط سهلتری برای اجرای طرح‌های دیگر در اختیار دولت ایران قرار دهند .

شاهنشاه فرمودند وزارتین کشاورزی و آب و برق و سازمان برنامه موضوع را باتوجه به برنامه‌هایی که در پیش دارند بررسی نمایند .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند بعضی لوازم پالایشگاه تهران را میتوان در داخل تهیه نمود که در امر ایجاد کار مؤثر خواهد بود .

شاهنشاه فرمودند باین شرط موافقم که کار عقب نیفتد و در ظرف يك هفته تکلیف آن روشن شود . موضوع را قبلاً بشرکت نفت مذاکره نمائید .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در حال حاضر شرکت‌های عامل نفت ایران قسمتی از احتیاجات خودشان را که براحتی میتوانند از داخل کشور تأمین نمایند از خارج خریداری میکنند .

شاهنشاه فرمودند در این مورد مکاتباتی صورت گرفته نخست‌وزیر این موضوع را تعقیب نماید .

کارمندان زائد

وزیر مشاور و سرپرست شورای عالی اداری کشور بعرض رساندند موضوع کارمندان زائد مشکلی فراهم ساخته باین معنی که از یکطرف همهوزارتخانهها مدعی هستند کارمند زائد در اختیار دارند از طرف دیگر هر موقع از آنها استعلام شده از معرفی افراد زائد امتناع نموده اند . باز خرید سنوات خدمت یا بازنشسته نمودن کارمندان قبل از موعد مقرر مستلزم کسب مجوز قانونی میباشد ولی طرق عملی و لازم برای تقلیل کارمندان زائد در لایحه استخدام پیش بینی شده و شاید بهتر باشد تا تعیین تکلیف لایحه مزبور تأمل شود .

شاهنشاه فرمودند موضوع را هیئت دولت بررسی نماید . ضمناً چگونگی استفاده صحیح از وجوه اوقاف و طرز تخصیص دادن آن جهت تحصیل طلاب علوم دینی را نیز مورد بررسی قرار دهید .

جلسه دو ساعت ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت

صورت جلسه ۲۵ بهمن ۴۳

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - کشاورزی - آب و برق آبادانی و مسکن - یگانه و منصور وزراء مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی - معاون وزارت دارائی و رئیس دفتر مرکزی طرح و بودجه در این جلسه افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

برنامه خاص تهران و ایجاد کار و تقریحات سالم

نخست‌وزیر بعرض رساندند در اجرای اوامر مبارک ملوکانه برنامه خاصی برای تهران در کمیسیونی مرکب از وزراء آبادانی و مسکن - آب و برق و اطلاعات طرح ریزی شده است که جزئیات آن را وزیر آبادانی و مسکن بعرض میرساند . وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند طبق این برنامه در جنوب شهر تهران دوهزار خانه ارزان قیمت ایجاد و با شرایط سهل بساکنین این منطقه واگذار خواهد شد . هزینه هر دستگاه ۷۵۰۰۰ ریال برآورد گردیده .

زاعه‌های این قسمت شهر بعداً خراب و به پارک و جنگل مصنوعی تبدیل خواهد گردید . در امر ساختمان پارک‌های فرح - نارمک و بی‌سیم تسریع خواهد شد . سه مرکز ورزشی و ده استخر با ملحقات و ده مرکز بهداشتی در نقاط مختلف شهر ایجاد خواهد گردید و انتظار می‌رود مجموع این اقدامات از یکطرف در پیدایش کار و از طرف دیگر در جلب افکار عامه و بالا بردن سطح زندگی ساکنین جنوب شهر تهران مؤثر باشد .

شاهنشاه فرمودند با صرف ۷۵۰۰۰ ریال نمیتوان خانه قابل سکونت ایجاد نمود . سعی کنید خانه‌های بهتر و بادوام‌تر شبیه خانه‌هایی که برای زلزله‌زدگان

قزوین یا درنازی آباد ایجاد گردیده بنا کنید ولو اینکه گران تر تمام شود . شهبانوی ایران هم از محل کمک های اهدائی شرکت ملی نفت ایران برنامه هائی مخصوصاً در امر ایجاد مهد کودک و اندرزگاه در نظر دارند تا زنان کارگر بتوانند روزها اطفال خودشان را که غالباً بدون سرپرست باریآیند در آنجا بگذارند . وزارت کار صورت مراکز مهم کارگری تهران را تهیه نماید تا در هر کدام از آنها يك یا چند مهد کودک و اندرزگاه ایجاد شود .

پذیره نفت

مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رسانند در نحوه تعیین و مصرف پذیره نفت سعی شده طرح هائی در نظر گرفته شود که بدلائلی استقراض برای آنها مشکل است ضمناً واحدهائی باشند مشخص و معلوم و بعداً روشن باشد پذیره نفت بمصرف چه کارهائی رسیده است . طرح های مزبور که از بین آنها میتوان مناسبترین را انتخاب نمود عبارتند از :

دو طرح آمونیاك سازی جمعاً ۲۰ میلیون دلار .

يك طرح گوگرد سازی - يك طرح کاربن بلاك سازی و يك طرح تهیه

متانول جمعاً ۳۰ میلیون دلار .

طرح توسعه بندر بوشهر و ایجاد راه های مربوطه ۳۰ میلیون دلار .

طرح قزوین ۳۰ میلیون دلار .

طرح کارخانه قند سازی ۱۲ میلیون دلار .

كمك ب سرمایه بانک های کشاورزی و رهنی پنجاه میلیون دلار .

كمك بتوسعه صنایع خصوصی ۳۰ میلیون دلار .

شاهنشاه فرمودند این طرح اخیر مستلزم مطالعه بیشتر میباشد . در مورد

بندر بوشهر با توجه به توسعه کشاورزی و صنعت در استان فارس يك بندر مجهز

در آن خطه مورد نیاز است و اگر لازم باشد تا ۶۰۰۰۰۰ تن ظرفیت آن را

افزایش دهید .

وزیر آب و برق بعرض رسانند طرح سد های کارون و مارون هم مورد

بررسی مقدماتی قرار گرفته و با ایجاد آنها قدرت تولید برق در استان خوزستان

بمیزان معتنا بهی افزایش خواهد یافت .

شاهنشاه فرمودند طرح مزبور را مورد بررسی قرار دهید . برق تولیدی

يكی از این سدها برای ایجاد صنعت الو مینیوم سازی مورد نیاز خواهد بود . ضمناً

تحقیق کنید در پاکستان چگونه برای رفع شوری زمین مبارزه میکنند . درخت هائی

هست در دنیا که در بدترین شرایط نشوونما میکند و شوره زمین را بخود میکشد .

يك گزارش کتبی هم درباره اراضی زیر کرخه تهیه نمائید که چه مقدار آن

شوره‌زار است و از چه راه و با صرف چه مبلغی میتوان آنها را شیرین و آماده کشاورزی کرد .

وزیر آب و برق بعرض رساندند کانال دز از خرداد ماه آماده خواهد بود و از آب آن برای شیرین کردن قسمتی از زمین‌های خوزستان میتوان استفاده نمود. برنامه توسعه برق در آن استان با سرعت رو به پیشرفت است و در سال آینده شبکه فشار قوی برق در غالب روستاها تکمیل خواهد گردید . وزارت آب و برق آماده است تا نیروی برق را هر کیلوات ۲۵٪ دینار در اختیار صنعت الومینیوم‌سازی بگذارد و این نرخ معادل کمترین نرخ ها در دنیا میباشد .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند از لحاظ احتیاجات کشاورزی علاوه بر کمک بسرمايه بانک کشاورزی و ایجاد صندوق کشاورزی موضوع توسعه شرکت‌های تعاون روستائی و کمک به بنگاه کود شیمیائی و دفع آفات نیز از جمله طرح‌هایی است که از محل پذیره نفت ممکنست انجام شود .

نخست‌وزیر بعرض رساندند هزینه برنامه خاص تهران هم باید از همین محل تأمین شود .

طرح برق تهران

وزیر آب و برق بعرض رساندند با سفیر ایتالیا مذاکره شد تا نسبت به موتورهای مولد برق که از یکی از مؤسسات ایتالیائی خریداری شده چهار درصد حق نمایندگی را بصورت تخفیف از قیمت آن کسر نمایند ولی سفیر ایتالیا اظهار داشت قبلاً مؤسسه مزبور با شخصی که نمایندگی شرکت را در تهران دارد مذاکره کرده و قرار است دو درصد از حق نمایندگی که در حدود ۳۷۰۰۰۰ دلار میگردد بایشان تأدیه شود آنچه از مذاکره با سفیر استنباط گردید اینست که نمایندگی مذکور چنین وانمود نموده که لازمه برنده شدن در مناقصه تعهد مخارجی است که میزان آن به دو تا سه درصد برسد . البته عمل او مغایر شئون دولت شاهنشاهی است و باید از این قبیل کارها جلوگیری نمود .

نخست‌وزیر بعرض رساندند اگر در مورد یکنفر شدت عمل نشان داده شود دیگران هم بیشتر متوجه اعمال خود خواهند بود .

شاهنشاه فرمودند این عمل قابل تعقیب است . دکتر یگانه موضوع را

بررسی نماید *

(*) در این مورد رسیدگی شد چون بموقع اقدام لازم بعمل آمده بود لذا دلیل کافی جهت اعلام امر بدادگستری بدست نیامد ولی توجه مقامات ایتالیائی بواهی بودن مدعی جلب شد .

بودجه سال ۱۳۴۴

نخست وزیر بعرض رساندند در کمیسیون بودجه موافقت گردید که بودجه کلیه وزارتخانهها و مؤسسات و شرکتهای وابسته بدولت پنج درصد از بودجه سال ۴۳ کمتر باشد تا بتوان جبران کسری بودجه را نمود . اگر در عمل معلوم شد بعضی مؤسسات واقعاً قادر به تقلیل این مبلغ نمیشدند در متمم بودجه جبران آنرا میتوان کرد . طبق پیش بینی هائی که شده بودجه اداری و مستمر دولت بنحو سرسام آوری رو با افزایش است و اگر اقدام قاطعی برای تجدید آن بعمل نیاید تا چند سال دیگر برنامه عمرانی مورد مخاطره قرار خواهد گرفت .

شاهنشاه فرمودند با صرفه جوئی کاملاً موافقم ولی ترتیبی داده شود پس از تصویب بودجه اعتبارات پرداخت شود . بوضع کارمندان دولت باید توجه مخصوصی معطوف داشت و برای آنها لااقل يك زندگي متوسط شرافتمندانه فراهم ساخت . تا میزان اجاره منازل بسطح عادی برگشت داده نشود و شرکتهای تعاونی و فروشگاهها ایجاد نگردد نمیتوان انتظار داشت کارمندان دولت مالیات زیادی بپردازند و به بودجه دولت كمك مؤثری بکنند . صرفه جوئی از بودجه وزارتخانه های جدید آب و برق و آبادانی و مسکن و فرهنگ و هنر و همچنین وزارتین اطلاعات و آموزش و پرورش ممکنست نقض غرض باشد . شاید باز مستان خوب امسال محصولات کشاورزی سال آینده بحدی باشد که گشایش بیشتر فراهم آید و بتوان كمك های لازم را باین وزارتخانهها کرد .

لایحه مالیات های جدید

نخست وزیر بعرض رساندند لایحه مالیاتهای جدید آماده است و اصول آنرا معاون وزارت دارائی بشرفعرض همایونی میرسانند .

معاون وزارت دارائی توضیحات مفصلی پیرامون فصول مختلف لایحه مرکب از مالیات بر حقوق - مالیات بر درآمد مشاغل - مالیات بر درآمد کشاورزی - مالیات بر درآمد شرکتهای - مالیات بر درآمد املاک - مالیات بهره - مالیات بر درآمد اتفاقی - مالیات بر نقل و انتقالات بلاعوض - هزینه های قابل قبول و استهلاکات - ضرائب مالیاتی - مالیات بر مجموع درآمد بعرض رساندند .

شاهنشاه فرمودند لایحه را مطالعه خواهیم نمود . يك نسخه را بدفتر مخصوص ارسال دارید .

جلسه مدت سمساعت ادامه داشت و در ساعت هشت و نیم بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۱۵ فروردین ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

برنامه خاص تهران و ایجاد کار و تفریحات سالم

نخست‌وزیر بعرض رساندند در اجرای اوامر مبارك ملوكانه بر نامه خاص تهران بمنظور ایجاد کار و تفریحات سالم و تأمین رفاه بیشتر مردم تنظیم و تدبیر می‌شود موارد هم اجرا گردیده است . جزئیات امر را وزیر آبادانی و مسکن بعرض می‌رساند . وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند برای ایجاد منازل ارزان قیمت و فروش آنها با قسط طولی‌المدت به زاغه‌نشینان جنوب شهر قطعه زمین مناسبی در طرف غربی جاده آرامگاه انتخاب و خریداری و ساختمان دوهزار دستگاه خانه آغاز گردیده و تا آخر تیرماه هم پایان خواهد یافت . در این محل دو دبستان - يك مرکز بهداشتی و يك زمین ورزش هم ایجاد خواهد گردید و هزینه هر دستگاه عمارت با شهرسازی در حدود یکصد و بیست هزار ریال تمام خواهد شد . در مورد ایجاد مراکز ورزشی در نارمک - نازی‌آباد و حوالی سلسبیل اقدام شده است . ساختمان ده استخر شنا بزودی آغاز و تا خرداد ماه پایان خواهد یافت . برنامه پارک‌سازی در جلالیه - اراضی بی‌سیم و نارمک با سرعت پیشرفت دارد و کار اسفالت خیابانهای اصلی تهران نیز از آخر فروردینماه شروع و در پایان آبان بانجام خواهد رسید .

شاهنشاه فرمودند در مورد اسفالت نقت زیاد بکار برده شود که محکم باشد

و باین زودبها خراب نگرده ضمناً برنامه کارتان را با برنامه کار وزارت آب و برق و وزارت پست و تلگراف هماهنگ سازید که دوباره خیابانها را برای لوله کشی یا کابل گذاری خراب نکنند. چگونگی استفاده از بتون ریزی را نیز در خیابان های پر جمعیت بررسی نمایند مطالعات مربوط با ایجاد جاده سوم و سایر جاده هائی که باید تا چند سال دیگر بین شهر تهران و شمیرانات ایجاد شود تکمیل و نتیجه این موضوعات را گزارش نمایید.

توسعه بنادر جنوب

شاهنشاه فرمودند شرکت های خارجی نفتی که اخیراً در مزایده بخش يك برنده شده اند هر کدام مایلند دارای يك مرکز صادراتی در جنوب باشند و این فرصت مناسبی خواهد بود برای توسعه بنادر جنوب لذا از هم اکنون در مورد توسعه بنادر بوشهر و بندرعباس پیش بینی های لازم را بعمل آورید. شاید برای طرح بندر بوشهر بتوانید از اعتبارات آلمانها استفاده نمایید خاصه آنکه سفیر کبیر آلمان اظهار داشته که اعتبار دولت ایران در آلمان عملاً غیر محدود میباشد.

مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند اشکال استفاده از وام آلمانها آنست که مایلند کار بشرکتهای آلمانی واگذار گردد در حالیکه مناقصه بین المللی از لحاظ دولت ایران مقرون بصره و مرجح میباشد.

شاهنشاه فرمودند راه دیگر انتخاب روش احتساب هزینه واقعی باضافه پرداخت کار مزد منصفانه میباشد بهر حال بررسی نماید کدام راه بصلاح کشور است همان را انتخاب نماید خاصه آنکه با اجرای برنامه های عمرانی در سالهای اخیر تجارب زیادی کسب و هزینه تمام شده کارها را در اختیار داریم.

اراضی زیر سد کرخه - ساختن سد ها و انجام کارهای دیگر

وزیر آب و برق بعرض رساندند حسب الامر مبارك ملو کانه در مورد نوع خاک اراضی زیر سد کرخه بررسی های لازم توسط سازمان برنامه از طریق مهندسين مشاور بعمل آمده و انواع خاک آن تعیین و درجه بندی گردیده از شش نوع خاک درجات ۱ و ۲ و ۳ که پس از زهکشی قابل کشت هستند جمعاً ۸۵,۰۰۰ هکتار میباشد سطح کشت فعلی دشت میشان جمعاً ۶۰,۰۰۰ هکتار است که ۴۹,۰۰۰ هکتار آن شتوی و دیم و ۶,۰۰۰ هکتار سیفی و ۵,۰۰۰ هکتار بقیه شلتوک میباشد. یکی از مشکلات کشاورزی آن سامان طغیان رودخانه کرخه است ولی با ایجاد سد شماره يك کرخه میتوان از طغیان آب جلوگیری و ضمناً مقادیر معتناهی آب برای کشاورزی ذخیره نمود. مشکل دوم کمبود عوامل انسانی میباشد.

شاهنشاه فرمودند ساختمان سد دز بزرگ چه موقع شروع میشود؟
وزیر آب و برق بعرض رساندند ساختمان آن تا سه ماه دیگر بمناقصه گذارده
خواهد شد و اگر کار با سرعت پیشرفت نماید ممکنست در ظرف دو سال آماده بهره برداری
گردد.

شاهنشاه فرمودند با اتمام این سد باید در امر زراعت آن نواحی گسترش
زیادی داده شود. اصولاً پس از پایان مرحله دوم اصلاحات ارضی کشاورزی ایران
باید بر اساس وسیع پایه گذاری گردد تا بتوان از لحاظ قیمت با محصولات مشابه
خارجی رقابت نمود.

وزیر آب و برق بعرض رساندند قرارداد مربوط بکارخانه برق ۷۵,۰۰۰
کیلوواتی اصفهان هم تا یکماه دیگر آماده خواهد شد. ضمناً در نظر است کارخانه
مزبور را بنحوی ساخت که بتوان در آن کوره نفت - گاز و ذغال سنگ مصرف
نمود. اگر کارخانه ذوب آهن در اصفهان دائر شود طبعاً قسمتی از ذغالهای پست تر
بدون مصرف خواهد بود که میتوان در کارخانه برق بمصرف رسانید.

شاهنشاه فرمودند باید از وقت و سرمایه که مصرف میکنیم بهترین نتیجه را
تحصیل نمائیم در حالیکه امروز برعکس این است و باید این ترتیب معکوس شود.
من باب مثال ساختمان پل زاینده رود اصفهان قریب دهسال و ایجاد فرودگاه مهر آباد
بیش از شش سال بطول انجامید. اکنون با اجرای برنامه های وسیع عمرانی در سراسر
کشور تجربه زیادی اندوخته ایم و باید بتوانیم طرحها را به حداقل هزینه تمام کنیم.
نکته دیگر آنکه باید حتی المقدور کارها را بدون مداخله واسطه ها انجام دهیم.
نمایند گیها باید فقط حق العمل مربوطه را دریافت دارند و پرداخت يك دينار اضافه
بآنها جایز نیست. ما مفاصد تردید را بارها دیده ایم. چند سال پیش قرار بود بایک
شرکت ایتالیائی يك پالایشگاه دومیلیون تنی در ایتالیا ایجاد نمائیم. من با اصول
آن موافق بودم ولی شخص بخصوصی در آن موقع سرمایه گذاری ایران را در اینکار
مغایر منافع دولت میدانست نتیجه آنکه ایتالیائی ها رأساً اقدام و منافع قابل ملاحظه ای
بردند. حالا هم عده ای استدلال میکنند که سرمایه گذاری در کود شیمیائی بمناسبت
نداشتن بازار بمصلحت نیست. البته باید احتیاط را از دست نداد ولی بعید
نیست عده ای باشند که نخواهند ما وارد بازارهای بین المللی شویم لذا باید شرط
کنیم که پیشنهاد دهنده شرایط و چگونگی عرضه نمودن و فروش محصولات را نیز
نسلیم نماید. در قسمت صنعتی و کشاورزی باید برای آب و برق اهمیت زیاد قائل
شد. کشاورزی ایران باید بعد از اجرای مرحله دوم اصلاحات ارضی بتدریج
جنبه کشاورزی صنعتی بخود گیرد. کشتزارها باید از لحاظ وسعت باندازه باشد که
از نظر اقتصادی صرف نماید. در تقسیم اراضی بایر نیز باید همین اصول ملحوظ

گردد. بموضوع دامداری و پرورش طیور باید توجه نمود. مراتع ایران در حال حاضر فقط قدرت چرا برای چهار میلیون رأس دام دارد درحالیکه ما ۶۰ میلیون رأس دام داریم لذا باید از تعداد آنها کاست یا اقدام بکشت علوفه نمود و دراین فاصله هر مقدار گوشت لازم باشد از خارج وارد کنیم که مردم در رفاه باشند. مازاد جمعیت کشاورزی را باید درصنعت مشغول ساخت. برای تشویق و توسعه صنایع هم باید پیش‌بینی‌های لازم بعمل آید. محصول کار یک فرد ایرانی باید همپایه محصول کار افراد کشورهائی باشد که از لحاظ اقتصادی پیشرفته‌ترند.

ازحالا باید حوائج کارخانه ذوب آهن و صنایع وابسته آنرا پیش‌بینی نمایم. امید ما اینست که در سی سال آینده نسبت جمعیت ایران از لحاظ کشاورزی و صنعت وضع معکوس امروز را بخود گیرد. در مورد بودجه کل کشور اقداماتی که از لحاظ صرفه‌جویی بعمل آمده خوبست و باید تعقیب گردد ولی در مواردی هم که خرج بجائی ضرورت دارد نباید کوتاهی کرد. مالیات دولت باید بدقت جمع‌آوری شود. هیچ کشوری نمیتواند در راه ترقی پیشرفت کند و گامهای سریع بردارد مگر آنکه مالیات حقه دولت وصول و بمصرف صحیح برسد. سال ۴۴ از لحاظ کشاورزی بحمدالله سال خوبی بنظر میرسد لذا باید هرچه زودتر اقدام بایجاد سیلوهای جدید نمود. باید سیلوهای ما مآلاً ظرفیت نگاهداری نصف مصرف گندم کشور را در سال داشته باشد.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند بهای غله ما پائین است ولذا کشاورزان رغبت کافی بکشت گندم نشان نمیدهند اگر اجازه فرمایند تجدیدنظر معقولی در بهای غله بعمل آید و قیمت آن تنی یک هزار ریال افزایش داده شود.

وزیر آب و برق بعرض رساندند در کارگاههای سد لتیان با آنکه آرد از قرار تنی ۹,۰۰۰ ریال خریداری و تبدیل به نان میشود بهای آن از کیلو تنی ۷/۵ ریال زیادتر نیست. مردم عملاً نان را در تهران کیلو تنی ۱۰ تا ۱۲ ریال خریداری مینمایند و با افزایش بهای گندم قاعدتاً نباید تغییری در قیمت نان حاصل شود.

شاهنشاه فرمودند افزایش بهای گندم اثر روانی خواهد داشت و ناخواه قیمت‌ها را بالا خواهند برد. اگر دولت کارخانه‌های نان ماشینی در همه جا در اختیار داشت و میتواند قسمتی از نان مردم را تأمین کند آنوقت شاید تغییر بهای گندم اثر خیلی زیادی بجای نمیگذاشت. هر موقع دولت برای اینکار آماده شد آنوقت ممکنست قیمت گندم را تنی هزار ریال افزایش داد.

نخست وزیر بعرض رساندند تا شرکتهای تعاون مصرف بنحو صحیح ایجاد نشده اجازه فرمایند تغییری در بهای گندم داده نشود.

شرکت معاملات خارجی

شاهنشاه فرمودند شرکت معاملات خارجی چه کارهایی انجام میدهد؟ وزیر اقتصاد بعرض رساندند شرکت مزبور هفت قلم از اجناس موردنیاز مؤسسات دولتی را خریداری مینماید و بنمایندگی از طرف دولت بعضی معاملات با خارجیان را انجام میدهد اکنون شورای عالی اداری طرحی تهیه نموده که کلیه خریدهای دولتی توسط فروشگاه فردوسی صورت گیرد. اگر اینکار انجام شود شرکت مزبور فلسفه وجودی نخواهد داشت. نخست وزیر بعرض رساندند طرحی تهیه شده که فروشگاه فردوسی و شرکت معاملات خارجی که هر دو عملاً یک کار را انجام میدهند در یکدیگر ادغام شوند گزارش امر پس از تهیه در شورا بشرفعرض مبارک خواهد رسید.

تلویزیون اهواز

شاهنشاه فرمودند درمورد آنتن تلویزیون اهواز مطالعه کنید کجا بهتر است نصب گردد. در نزدیکی اهواز تپه ایست که اگر آنتن در آنجا نصب گردد طبعاً بهمان میزان بر ارتفاع آن افزوده خواهد شد. یکدستگاه تقویت کننده در خسروآباد و دستگاه دیگری در یکی از بنادر خلیج فارس نصب کنید تا ساکنین دوطرف خلیج بتوانند از برنامه های تلویزیون اهواز استفاده ببرند و دستگاههای مشابهی نیز در شمال نصب نمائید که مردم شمال هم بتوانند از تلویزیون تهران مستفیض گردند. نخست وزیر بعرض رساندند او امر ملوکانه اجرا خواهد شد. ضمناً تلویزیون از نظر تبلیغاتی نقش مهمی ایفا میکند و بهتر است در دست دولت باشد. جلسه مدت دو ساعت ونیم ادامه داشت و در ساعت هفت ونیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۲۳ فروردین ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - کشور - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

اجرای طرح‌های عمرانی

شاهنشاه فرمودند اساس کارها اینست که در پیشرفت امور کشور توفیق سریع‌تری حاصل نمائیم . کاری را که میتوان در یکساعت انجام داد نباید به یکساعت و یکدقیقه موکول ساخت .

اقتصاد این کشور در سال ۱۳۴۰ با سرعت پیشرفت مینمود بعد نغمه ورشکستگی کشور را ساز نمودند و یکمرتبه کارها فلج و امور اقتصادی متوقف گردید و این امر اثرات عمیقی در کشور بجا گذاشت . خوشبختانه دوباره چرخ‌ها بگردش درآمده و تدریجاً بر سرعت پیشرفت افزوده میشود . از بعضی موقعیت‌ها باید استفاده کرد مثلاً امروز سفیر آلمان اعلام و اظهار میدارد که اعتبار ایران در آلمان نامحدود است . سال گذشته اینطور نبود و ممکنست در سال آینده هم باتغییر اوضاع بین‌المللی وضع تغییر کند لذا باید از هر فرصتی برای اعتلای وطن و پیشرفت امور مملکت استفاده نمود و نگذاشت موقعیت‌ها از دست برود . علاوه بر آلمانها ظاهراً انگلیس‌ها هم حاضرند مبلغ یکصد میلیون لیره اعتبار از قرار پنج درصد بمدت بیست سال در اختیار ما بگذارند . بینید از این اعتبارات چه استفاده‌هایی میتوان نمود .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند بسیاری از کشورهای صنعتی مانند آلمان - انگلیس - فرانسه و ژاپن اعتباراتی در اختیار دولت ایران گذارده‌اند

ولی دولت طرحهای عمرانی را مناقصه میگذارد اگر اتباع هریک از کشورهای اعتباردهنده برنده شوند از آن اعتبارات استفاده میشود . شاهنشاه فرمودند لیلیاتال هم پیشنهادهای در مورد سد های کارون و مارون تسلیم داشته .

وزیر آب و برق بعرض رساندند لیلیاتال حق الزحمه ای معادل ۱۳/۹ درصد کل هزینه عملیات مطالبه مینمایند در حالیکه حداکثر دستمزد مهندسین مشاور آب تهران ۵٪ ، سد لثیان ۶٪ و سد کرج ۷/۷٪ بوده است . شاهنشاه فرمودند البته شرایط اقلیمی ونحوه کار را هم نباید فراموش کرد ولی بهرحال موضوع را بررسی و هرطور صلاح کشور است اقدام نمائید .

برنامه های شهر تهران

شاهنشاه فرمودند آیا کار اسفالت شهر با سرعت دلخواه پیشرفت دارد ؟ وزیر آبادانی ومسکن بعرض رساندند کار اسفالت و کار ساختمان خانه های ارزان قیمت و ایجاد پارکها واستخرهای شنا وسایر امور ساختمانی مربوط بطرح فوری تهران طبق برنامه پیشرفت مینماید . شاهنشاه فرمودند وزارت آبادانی ومسکن اقدام بت تهیه يك نقشه جامع شهر تهران بنماید ودر این نقشه توجه کامل بگسترش واحتیاجات آینده شهر از هر نظر خاصه از نظرفرت وآمد بشود .

ضمناً باید از تمرکز جمعیت در تهران جلوگیری نمود . انتقال دستگاههای اداری شرکتها ومؤسسات انتقاعی دولتی بمرکز عملیات و ایجاد صنایع مختلف در شهرستانها واجرای برنامه های وسیع کشاورزی در رسیدن باین هدف مؤثر میباشد . با ایجاد صنعت پتروشیمی در جنوب هزاران کارگرمشغول بکار خواهند شد . وزارت اقتصاد موضوع ایجاد کارخانجات بزرگ پارچه بافی را مطالعه کند . در سال ۱۳۴۵ نیز سرشماری کشور انجام واز این پس هر پنجسال یکبار اینکار تکرار گردد تا آمار جامعی از وضع وترکیب جمعیت در دست داشته باشیم .

سیاست ساختمانی

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده هزینه بیمارستان بیمه کارگران در اصفهان کمتر از بیمارستانی است که با استفاده از اعتبارات عمرانی در مشهد ساخته میشود . در حالیکه در ارتش نسبت باین قبیل موارد بشدت سختگیری مینمائیم باید در دستگاههای غیر نظامی نیز همین رویه تعقیب شود . مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند شاید در گزارشهای شرفرضی

تمام شرایط دو بیمارستان عیناً بایکدیگر مقایسه نشده باشد. موضوع بررسی و نتیجه جلسه بعد بعرض خواهد رسید.

وزیر آب و برق بعرض رساندند اگر اصولاً يك سیاست جامع ساختمانی توسط وزارت آبادانی و مسکن تنظیم و شرایط آن اعلام گردد در آینده امور ساختمانهای دولتی طبق شرایط آن انجام خواهد گردید و مشکلی بوجود نخواهد آمد. شاهنشاه فرمودند اینکار را انجام دهید.

نخست وزیر بعرض رساندند راجع باسفالت تهران عده ای ناراضی شده و تلفنهای تهدیدآمیز بوزارت آبادانی و مسکن نموده اند خاصه آنکه شنیده اند دولت در نظر دارد يك لیست سیاه از شرکتهائی که در گذشته خوب عمل نکرده اند تهیه نموده و در آینده با آنها کار ارجاع ننماید.

تشکیلات شهرداری تهران

نخست وزیر بعرض رساندند موضوع تشکیلات جدید شهرداری تهران آماده شده و وزیر کشور رؤس آنرا بشرفعرض همایونی میرساند.

وزیر کشور بعرض رساندند در اصلاح شهرداری دو موضوع مدنظر بوده یکی سازمان و دیگری کارمندان شهرداری. از نظر تشکیلات شهرداری سه قسمت اصلی تقسیم گردیده: امور فنی - امور اداری - خدمات شهری که هر قسمت زیر نظر يك معاون یا مدیر کل اداره خواهد شد.

ضمناً برای انجام بررسیها و مطالعات اداره ای باین نام تحت نظر مستقیم شهردار انجام وظیفه خواهد نمود. در مورد کارمندان زائد شهرداری نیز مطالعات لازم انجام شده و صورت کلیه آنها تهیه گردیده و مقارن پیاده کردن تشکیلات جدید با استفاده از مقدار تبصره ۲۴ قانون بودجه سال ۴۴ بخدمت آنها نیز خاتمه داده خواهد شد.

شاهنشاه فرمودند بهمین ترتیب اقدام نمائید. در عمل اگر نواقصی ملاحظه گردید بتدریج آنها را هم مرتفع کنید.

صندوق توسعه کشاورزی

نخست وزیر بعرض رساندند آئین نامه صندوق توسعه کشاورزی تهیه شده و جزئیات آنرا وزیر کشاورزی بعرض میرسانند.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند پس از بررسیهای لازم سه راه برای ایجاد و اداره صندوق و رابطه آن با بانک کشاورزی در نظر گرفته شد اول آنکه رئیس بانک کشاورزی یکی از سهامداران صندوق بوده و صندوق دارای شخصیت و مدیریت

مجزا باشد ولی برای مدتی از دستگاه اداری بانک خاصه در شهرستانها برای پیشرفت کارها استفاده کند. دوم آنکه صندوق شخصیت مستقل داشته باشد ولی رئیس بانک کشاورزی مسئول صندوق هم باشد. سوم که بیشتر مورد نظر رئیس بانک کشاورزی میباشد اینستکه صندوق در خود بانک ایجاد و رئیس بانک در عین حال ریاست آنرا هم عهده دار باشد. انتخاب راههای اول و دوم محتاج قانون است ولی راه سوم قانون خاصی نمیخواهد.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند در مذاکراتی که با مقامات بانک بین المللی صورت گرفته ایجاد صندوق را مستقل از بانک از لحاظ استقرار مرجع دانسته اند.

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند اگر طرح اخیرالذکر اجرا کرد در حقیقت صندوق شعبه ای از بانک اعتبارات کشاورزی خواهد گردید. در حالی که فلسفه تهیه طرح اولیه این بود که رئیس بانک کشاورزی فقط ریاست هیئت مدیره صندوق را عهده دار باشد و مدیرعامل آن شخص دیگری باشد که بتواند با صرف وقت و امعان نظر بطرحها و امور مربوطه رسیدگی نماید.

شاهنشاه فرمودند نخست وزیر با رئیس بانک کشاورزی در این باره مذاکره و نتیجه را گزارش نمایند.

شرکت فرهرست

شاهنشاه فرمودند کار فرهرست و اختلافات آن با شرکت سهامی چوب گیلان بکجا انجامیده است؟

نخست وزیر بعرض رساندند چندین مرتبه سفیر امریکا و دومرتبه هم کاردار آن سفارت در این باره مذاکره نموده و معاون نخست وزیر مأمور رسیدگی بمطالعه آنها شده است که گزارش امر را بشرفعرض میرسانند.

معاون نخست وزیر بعرض رساندند پس از بررسی امر معلوم گردید که از ابتدای کار اختلافات زیادی برسر تفسیر جملات قرارداد فیما بین دو طرف وجود داشته و با گذشت زمان این اختلافات شدیدتر و بتدریج عمیق تر گردیده بالاخره خدمات فنی بین المللی فرهرست در روز انعقاد قرارداد موجودیت نداشته و لذا مشاورین حقوقی وزارت کشاورزی باین نتیجه میرسند که اصولاً شرکتی بنام شرکت طبق قوانین ایران فاقد اهلیت برای امضاء قرارداد بوده است و در نتیجه قرارداد از ابتدا کان لم یکن بود و مراتب را بهمین ترتیب به نماینده فرهرست اعلام میدارند. آقای فرهرست برعکس مدعی میباشد که شرکت طرف قرارداد موجودیت داشته منتهی بعد از انعقاد قرارداد سهام و حقوق خود را شرکت جدیدی منتقل ساخته

و در صورتیکه دولت قرارداد را اجرا و یا خسارات منصفانه منجمله عدم النفع تأدیه ننماید مبادرت با اقدامات قضائی خواهد نمود .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند این شخص تعهد کرده بود در امر توسعه جنگلها سرمایه گذاری نموده و برنامه آموزشی خاصی را برای کارکنان ایرانی شرکت اجرا نماید ولی بعد معلوم شد قصد او فقط تحصیل استفاده است .

نخست وزیر بعرض رساندند متأسفانه دولت تجربه تلخی از مراجع داوری و محاکم بین المللی در امر لغو قرارداد نفت با شرکت سفایر دارد و با آنکه حق بجانب ما بود بنفع او رأی صادر نمودند . اگر اجازه فرمایند فوآد روحانی اختلافات را با فهرست بدقت بررسی و وضع ما را از نظر محاکم بین المللی کاملاً روشن نمایند . شاهنشاه فرمودند بسیار خوب بهمین ترتیب عمل کنید اگر حق با ما است که هیچ و الا با او بنحوی که منافع ما را هم کاملاً تأمین کند کنار آئید .

حداقل دستمزد

وزیر کار بعرض رساندند سالها است حداقل دستمزد فقط ۳۸ ریال میباشد در حالیکه امروز حداقل واقعی دستمزد لااقل دو برابر این مبلغ است و با توجه باینکه حق بیمه های اجتماعی کارگران بر اساس حداقل دستمزد تأدیه میگردد اگر اجازه فرمایند پس از بررسی حداقل دستمزد افزایش داده شود .

نخست وزیر بعرض رساندند در این امر باید با احتیاط اقدام نمود تا در هزینه تمام شده اجناس و افزایش قیمتها که بضرر قاطبه مردم است مؤثر نگردد .

شاهنشاه فرمودند موضوع را وزارت اقتصاد نیز بررسی نماید و اگر قرار شد حداقل دستمزد افزایش داده شود باید قبلاً موضوع برای مردم توجیه و با آنها تفهیم گردد که سبب افزایش قیمتها نشود .

وزیر کار بعرض رساندند در مورد ایجاد شرکت تعاونی کارگران در جنوب نه شرکت ملی نفت ایران و نه شرکتهای عامل هیچکدام اقدامی ننموده اند .

شاهنشاه فرمودند نخست وزیر فردا صبح آقاخان بختیار را بخواهند و با حضور وزیر کار معلوم شود که چرا اینکار تاکنون انجام نشده و باید در ظرف يك هفته انجام شود .

کارگران راه آهن

وزیر کار بعرض رساندند وضع مالی راه آهن خوب نیست و قریب چهارده هزار نفر در آن دستگاه بیش از ده سال سابقه خدمت دارند ولی نه از قانون کار و نه از قانون بیمه های اجتماعی استفاده میکنند .

شاهنشاہ فرمودند موضوع را وزارت کار بررسی و نتیجه را در هیئت دولت مطرح نماید .

کشت نیشکر در خوزستان

وزیر آب و برق بعرض رساندند تاکنون دو مؤسسه ایرانی و یک مؤسسه لبنانی مراجعه و اظهار علاقه کرده اند که در ده هزار هکتار از اراضی خوزستان بیشکر یا علوفه کشت نمایند . اگر اجازه فرمایند موافقت لازم بعمل آید . شاهنشاہ فرمودند از نظر اصولی مانعی ندارد ولی باید جزئیات را بررسی نمائید .

کنفرانس استانداران

وزیر کشور بعرض رساندند کنفرانس استانداران تا چند روز دیگر پایان می یابد و اگر اجازه فرمایند استانداران قبل از مراجعت بمرکز مأموریت افتخار شرفیابی حضور مبارک ملوکانه کسب نمایند . شاهنشاہ فرمودند مانعی ندارد .

نخست وزیر بعرض رساندند در این کنفرانس ها برای آقایان استانداران مفصلاً توضیح داده شد که بجای ارسال پیشنهادها بتهران سعی کنند مشکلات را در محل رفع و با امکانات موجود و بکار انداختن منابع محلی کارها را پیش برند . شاهنشاہ فرمودند اصولاً کارهای هر استان باید در خود استان حل شود و مردم هم عادت کنند بمأمورین محلی مراجعه نمایند . با برنامه های وسیع توسعه اقتصادی و اجتماعی انشاء الله تا سه سال دیگر کارها سیر ترقی طبیعی و پیشرفت را در پیش خواهد گرفت و ممکنست رشد اقتصادی ما به ده درصد در سال برسد . وضع آینده درخشان ایران را باید بتدریج با استفاده از فرصتهای مناسب برای مردم ترسیم و تشریح کرد .

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۲۹ فروردین ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی و معاون وزارت دارائی افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

سرمايه گذاريهاي خارجي در ايران

شاهنشاه فرمودند در نتیجه ثبات سياسي وضع مناسب و موقعیت خاصی که از هر لحاظ در این کشور بوجود آمده مرتباً پیشنهادهایی از ممالک مختلف برای سرمايه گذاري در ايران واصل میگردد . آلمانها که میگویند اعتبارات ایران در آلمان نامحدود است . انگلیسها که اعتبارات سایر کشورها را محدود نموده اند حاضرند تا یکصد میلیون لیره بما اعتبار بدهند . اخیراً مؤسسه پرکه سد همدان را ساخته اعلام داشته که میتواند تا یکصد میلیون دلار از اطریش اعتبار تحصیل و در امر سد سازی یا ایجاد استادیوم بزرگ تهران سرمايه گذاري کند . سازمان برنامه این پیشنهادها را بدقت بررسی نماید . گرچه رعایت حزم و احتیاط لازم است ولی نباید گذاشت دقیقه ای وقت تلف شود .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند مؤسسات پیشنهاد دهنده مایلند کارهای مقاطعه کاری را خود آنها انجام دهند .

شاهنشاه فرمودند اگر این امر در مسیر منافع ایران باشد موضوع قابل تعمق و مطالعه است . بهر حال شرایط پیشنهاد دهندگان را بررسی و نتیجه را گزارش نمائید .

صندوق توسعه کشاورزی

وزیر کشاورزی بعرض رساندند لایحه قانونی تأسیس صندوق توسعه کشاورزی ایران و اساسنامه آن آماده شده طبق این لایحه صندوق وابسته به بانک کشاورزی خواهد بود و انتخاب رئیس بانک بریاست صندوق نیز بلامانع میباشد .
شاهنشاه فرمودند فعلاً بهمین ترتیب عمل کنید تا بعداً اگر کار صندوق رونق و دامنه عملیات آن گسترش یافت ممکنست از بانک مجزا شود و مستقلاً فعالیت نماید .

اختلافات فرهرست و شرکت سهامی چوب گیلان

نخست وزیر بعرض رساندند حسب الامر مبارک ملوکانه موضوع اختلافات فرهرست و شرکت سهامی چوب گیلان توسط فوآد روحانی مشاور نخست وزیر بررسی ونسبت بان چنین اظهار نظر گردیده که فرهرست میبایستی قبلاً از مراجع ایرانی بشرح پیش بینی شده در قرارداد تقاضای ارجاع امر را بحکمیت مینمود و اکنون هم که بمؤسسه داوری بین المللی مراجعه نموده لازم است هرچه زودتر از طرف مقامات ایرانی پاسخ لویح او داده شود و ضمناً برای رئیس مؤسسه مذکور وضع ایران کاملاً تشریح گردد. درعین حال از اداره ثبت شرکتهای در ایالت کالیفرنیا تحقیق شود که طبق قوانین آن ایالت آیا شرکتهای که هنوز ثبت نرسیده ولی نام خاصی را برای خود انتخاب و در حقیقت اعلام نیت دائر بتشکیل شرکت نموده اهلیت انعقاد قرارداد را دارا میباشد یاخیر ؟

شاهنشاه فرمودند صرف نظر از جنبه های حقوقی قضیه اگر او حاضر شود قرارداد جدیدی منعقد و منافع ایران را تأمین نماید آیا ادامه کار با او صلاح کشور هست یا نه ؟

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در ابتدای امر حداکثر همکاری با فرهرست بعمل آمد ولی بعد معلوم گردید بجز قطع و حمل درختان منافع دیگری ندارد . نه حاضر بود راه سازی کند نه درختکاری نماید نه کارکنان ایرانی را آموزش دهد و نه راه صرفه جوئی پیش گیرد ولذا بکار او خاتمه داده شد آنکه قرارداد هم از روز اول فاقد شرایط لازم بوده است .

شاهنشاه فرمودند گزارش جامعی درباره اختلافات فرهرست با شرکت سهامی چوب گیلان تهیه شود و مخصوصاً باین موضوع توجه کنید که در صورتی که ما محکوم شویم چه خسارتی باید تأدیه گردد و آنرا هرچه زودتر بدفتر مخصوص ارسال دارید .

ایجاد شرکتهای تعاونی کارگران نفت جنوب

نخست وزیر بعرض رساندند اوامر شاهنشاه درمورد ایجاد شرکتهای تعاونی کارگران نفت جنوب به آقاخان بختیار مدیر شرکت ملی نفت ایران ابلاغ گردید . اوهم با شرکتهای عامل مذاکره نموده ولی آنها تاکنون حاضر نشده اند باین قبیل شرکتهای تعاونی کمک نمایند و اگر مساعدت نکنند شرکتهای مزبور نخواهند توانست اجناس خود را به بهای مورد نظر در اختیار مصرف کنندگان قرار دهند .

وزیر کار بعرض رساندند شرکتهای عامل در حال حاضر هزینه فروشگاههای خود را تحمل مینمایند ولی حاضر بکمک شرکت های تعاونی نیستند . وزارت کار در گذشته سعی کرده مستقیماً با شرکتهای عامل تماس حاصل نکند ولی اطلاعات و آمار جامعی درباره میزان فعالیت های مشابه شرکت های نفتی در ممالک دیگر جمع آوری نموده و اگر اجازه فرمایند ممکنست با رئیس شرکتهای عامل مذاکره شود .

شاهنشاه فرمودند کلیه اطلاعاتی که جمع آوری شده در اختیار نخست وزیر قرار دهید که در صورت لزوم در مذاکراتی که خواهند نمود مورد استفاده قرار دهند .

آمار نیروی انسانی

وزیر کار بعرض رساندند گزارش جامعی درباره آمار نیروی انسانی تهیه شده و اگر اجازه فرمایند مدیر کل آمار وزارت کار شرفیاب و توضیحاتی بعرض برساند .

با کسب اجازه از پیشگاه مبارک ملوکانه مدیر کل آمار وزارت کار شرفیاب شد و توضیحات جامعی پیرامون گزارش معروض داشت .

شاهنشاه فرمودند این گزارش را در اختیار وزارت کشاورزی و سازمان برنامه و سایر دستگاههایی که لازم دارند بگذارید که مطالعه کنند . تأثیر احتیاجات ارتش را در استفاده از نیروی انسانی هم بررسی کنید . با ایجاد سپاهیان دانش مشکل بزرگی از نظر بیکاری مرتفع شد . سه سال پیش در شهر شیراز بیش از سه هزار نفر دیپلمه بیکار وجود داشت امروز دیپلمه بیکار بزحمت پیدا میشود .

تأمین نیازمندیهای مردم

شاهنشاه فرمودند در امر مبارزه با گرانفروشی چه اقداماتی شده ؟ نخست وزیر بعرض رساندند فروشگاه فردوسی علاوه بر ده شعبه که در نقاط مختلف شهر دائر نموده ده شعبه دیگر هم تا چند روز آینده افتتاح خواهد نمود

وبررسیهای لازم در امر ایجاد میادین خواربار در دست انجام است و باصناف نیز تذکر داده شده که اگر قیمتها را تقلیل ندهند دولت مبادرت بایجاد فروشگاههای دیگر هم خواهد کرد .

شاهنشاه فرمودند در تأمین گوشت مورد نیاز مردم باید زودتر اقدام کرد . در حال حاضر مراتع ما ظرفیت پرورش بیش از ۴۰ میلیون رأس دام را ندارد در حالی که بین ۶۰ تا ۷۰ میلیون رأس دام در کشور وجود دارد . لذا یاباید زراعت علوفه نمائیم و یا مقادیر لازم گوشت وارد کشور گردد که مردم در ناراحتی نباشند . نخست وزیر بعرض رساندند ظاهراً دولت آرژانتین حاضر است گوشت را با نفت معاوضه نماید .

شاهنشاه فرمودند بهر حال کلیه اقداماتی که برای تأمین این منظور و تقلیل هزینه زندگی لازم است بعمل آورید و مخصوصاً بامر نان و قند و برنج و گوشت توجه زیاد معطوف دارید . وزیر کشاورزی بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند اقدام بایجاد مراتع گردد .

شاهنشاه فرمودند فکر خوبی است ضمناً دستور داده ام مقداری از دوهزار هکتار اراضی گرگان که برای اصطبل سلطنتی نگاهداشته اند برای دامداری تخصیص دهند .

شرکت ایران در پیمان کلمبو

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در سفر اخیر به زلاند جدید جهت شرکت در دوره اجلاس سازمان اقتصادی آسیا و خاور دور با وزراء پاکستان - هندوستان - زلاند جدید و استرالیا درباره شرکت ایران در پیمان کلمبو مذاکراتی گردید همه آنرا استقبال نمودند . اگر اجازه فرمایند با سفراء بقیه کشورهای عضو پیمان کلمبو هم مذاکره شود که از پیشنهاد مذکور حمایت نمایند . شاهنشاه فرمودند البته ترتیب کار را بدهید . باید زودتر این کار را انجام میدادیم .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند راجع بایجاد بانک توسعه آسیا هم قرار است گروه کوچکی از جمله یک نفر از ایران موضوع را بررسی نمایند و سپس براساس گزارش آنها سه نفر با مقامات بانکهای اروپائی و امریکائی برای تحصیل اعتبارات مذاکره کنند .

وامهای راهسازی و اجرای طرحهای عمرانی

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند دوفقره وام یکی بمبلغ ۳۲ میلیون

دلار و بمدت ۲۵ سال برای راههای اصلی و دیگری بمبلغ ۸/۵ میلیون دلار بمدت ۲۰ سال برای راههای فرعی هردو از قرار ۵/۵ درصد ربح با بانك بین‌المللی منعقد گردیده است. باز پرداخت اقساط هردو وام بعد از پنج سال اول آغاز خواهد شد. راجع بطرحهای دیگر هم از جمله طرح عمران قزوین - صندوق توسعه کشاورزی و سدهای زرین رود - درود زن و کسبک‌دانش با آنها مذاکره شده نسبت بهمه آن اظهار علاقه کرده‌اند.

شاهنشاه فرمودند در سفر اخیر به شیراز از بندر عباس و اطراف آن از طریق هوا بازدید نمودم فعالیت زیادی در آن مناطق بچشم نمی‌خورد.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند اسفالت جاده بندرعباس بسیرجان و کرمان از یکطرف و بزاهدان از طرف دیگر در دست پیشرفت است و کار بندرسازی هم طبق برنامه پیشرفت مینماید.

شاهنشاه فرمودند آب شهرهای بوشهر و بندرعباس چگونه تأمین میشود. مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند آب مورد نیاز بوشهر از برازجان در ۶۸ کیلومتری تأمین میشود و در بندرعباس از همان مخزن سابق آب استخراج و مصرف میشود.

شاهنشاه فرمودند بندر جایی است که کشتی‌ها برای آب مراجعه مینمایند و با توجه بصنایع و گسترش فعالیت‌های شیلات جنوب باید فکری برای مصرف آب بندرعباس بشود. موضوع تصفیه آب از دریا را هم بررسی کنید.

صنایع پتروشیمی

شاهنشاه فرمودند مذاکرات با نروژها در امر ایجاد صنعت پتروشیمی بکجا انجامید؟

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند تمام مذاکرات با آنها انجام شده جز آنکه مصرأ تقاضا دارند دولت ایران تعهد نماید برای مدت معینی با دیگران قراردادی منعقد نسازد و چنین استدلال میکنند که چون بازار پتروشیمی محدود است اضافه تولید سبب تقلیل قیمت‌ها خواهد شد و تقاضا دارند نامه‌ای در این زمینه با آنها نوشته شود.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند نامه‌ای تهیه شده که دولت ایران تعهد نماید انعقاد هر نوع قرارداد را قبلاً با اطلاع آنها بعنوان شریک برساند.

شاهنشاه فرمودند اینکار صحیح بنظر نمیرسد ولی نامه را بعداً بفرستید بنیم. در مورد تولید گوگرد چه پیشرفتهائی حاصل شده؟

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند با شش شرکت خارجی مذاکره

شده و دو شرکت شل و (آی. سی. آی) نسبت بآنها اظهار علاقه کرده‌اند .
ضمناً کارخانه گودریچ هم اظهار تمایل بایجاد صنایع (پ. وی. سی)
و لاستیک‌سازی در آبادان نموده .
شاهنشاه فرمودند همین کارها است که باید هرچه زودتر براه انداخت تا هم
تحرك بیشتری در کشور ایجاد وهم منافع زیادتری عاید گردد .

صنایع الومینیوم

. شاهنشاه فرمودند درباره صنایع الومینیوم‌سازی چه پیشرفت‌هایی حاصل شده؟
وزیر اقتصاد بعرض رساندند معاون وزارت اقتصاد برای مذاکرات به امریکا
اعزام گردیده است .
شاهنشاه فرمودند نتیجه این مذاکرات را هرچه زودتر یا قبل از مسافرت
ما بامریکا یا حین مسافرت ولی قبل از رسیدن به کانادا گزارش نمائید که در صورت
لزوم در آنجا هم مذاکرات لازم انجام شود .
جلسه مدت دو ساعت ونیم ادامه داشت و در ساعت هفت ونیم بعد از ظهر
بایان یافت .

صورت جلسه ۱۵ اردیبهشت ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - آبادانی و مسکن - آب و برق - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی و معاون وزارت دارائی افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر مبارك ملوكانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

اختلافات فهرست و شرکت سهامی چوب گیلان

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در مورد اختلافات فهرست با شرکت سهامی چوب گیلان که جریان مشروح آن جلسه قبل بشرفعرض رسید مطالعات بیشتری نیز انجام گردیده و از سفارت ایران در امریکا خواسته شده درخصوص مقررات اداره ثبت ایالت کالیفرنیا دائر بر اینکه حفظ نام شرکت برای انعقاد قرارداد کافی میباشد یا باید شرکت قبلاً ثبت رسیده باشد تحقیقاتی نموده و نتیجه را اعلام دارند . ضمناً یکنفر هم از طرف شرکت سهامی چوب گیلان باروپا اعزام خواهد گردید تا وضع را برای مسئولین اطاق دآوری بین‌المللی کاملاً تشریح نماید . شاهنشاه فرمودند گزارش کامل امر را به دفتر مخصوص ارسال دارید .

شرکت‌های تعاونی کارگران نفت جنوب

نخست‌وزیر بعرض رساندند با رئیس شرکت‌های عامل در این مورد مذاکره گردید مشارالیه ضمن تأیید اصول موضوع معتقد بود باید ترتیبی اتخاذ شود که شرکت‌های تعاونی مآلاً بتوانند از نظر مالی روی پای خود مستقر گردند و احتیاجی بکمک نداشته باشند . شرکت ملی نفت ایران برعکس معتقد است که شرکت‌های عامل

باطناً علاقه‌ای بایجاد شرکتهای تعاونی بنحوی که موردنظر شرکت ملی میباشد ندارند ولی باتوجه بمذاکراتی که صورت گرفته قرار شد مدیرکل نفت باطرفین مذاکره و ترتیبی برای اینکار اتخاذ نماید .

شاهنشاہ فرمودند شرکتهای تعاونی درهمهجا باید بتوانند از نظر مالی برخوردار متکی باشند . نتیجه پیشرفت مذاکرات با شرکتهای عامل را بعداً اطلاع دهید .

وزیرکار بعرض رساندند درحال حاضر شرکت ملی وشرکتهای عامل راساً اقدام بخریب اجناس مورد نیازکارمندان خود میکنند وبعدها آنها را باتخفیف بکارمندان میفروشند وشاید علت عدم سرعت درکار ایجاد شرکتهای تعاونی هم همین خریدها باشد .

نخست وزیر بعرض رساندند ظاهراً شرکتهای عامل واهمه دارند هررویه‌ای نسبت بشرکتهای تعاونی اتخاذ نمایند مجبور شوند همان را درسایر ممالک نفت خیز خاورمیانه هم مرعی دارند ولی سعی خواهد شد ترتیب منصفانه‌ای برای اینکار اتخاذ واجرا نمود .

مذاکره با شرکتهای نفتی

نخست وزیر بعرض رساندند درمذاکرات چندروز اخیر بابعضی ازمدیران شرکتهای عضو کنسرسیوم بآنها اطلاع داده شد که هرامتیازی بدولت عراق اعطا نمایند باید خود بخود باستناد اصل کامله الوداد در مورد ایران نیز مرعی دارند وخود آنها هم باین امر توجه دارند . ضمناً درمورد تزریق گازهای اضافی بمنابع نفتی بآنها مذاکره شد اظهار داشتند انجام اینکار ۸۲ میلیون دلار هزینه خواهد داشت . بآنها پیشنهاد شد این وجه را دراختیار دولت ایران بگذارند تا اقدامات لازم را راساً انجام دهد . اگر اجازه فرمایند مراتب بهمین ترتیب بشرکت ملی نفت ایران ابلاغ گردد تا موضوع را تعقیب نمایند . شاهنشاہ فرمودند بسیار فکر خوبی است بهمین ترتیب اقدام نمائید .

مصرف آب دریا

شاهنشاہ فرمودند مطالعات وسیعی درمورد شیرین ساختن ومصرف کردن آب دریا مخصوصاً در امریکا در دست انجام است وپیش بینی میکنند که تا دهسال دیگر موضوع از نظر اقتصادی کاملاً حل شده باشد .

وزیر آب وبرق بعرض رساندند درحال حاضر شیرین کردن آب دریا هر متر مکعب درحدود پانزده ریال هزینه برمیدارد . بآنکه درکویت تأسیسات لازم

برای انجام اینکار در اختیار میباشد اخیراً با عراقی‌ها وارد مذاکره شده‌اند که مقداری آب از شط العرب تحویل گیرند. طبق پیش‌بینی دانشمندان امریکائی تا سال ۲۰۰۰ میلادی مصرف آب شیرین برای آشامیدن از لحاظ اقتصادی موجه خواهد بود ولی از نظر زراعتی باید از آبهای معمولی استفاده نمود.

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند دولت امریکا قراردادی در این مورد با کمیته نیروی اتمی منعقد نموده و تصور میکند بمصرف رساندن آب دریا برای نواحی ساحلی حتی در امور کشاورزی هم صرف خواهد کرد.

ظرفهای صنعتی

شاهنشاه فرمودند در امر پتروشیمی چه پیشرفتهائی حاصل شده؟

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند گزارش تفصیلی امر تهیه شده که قرار است مدیرعامل شرکت سهامی پتروشیمی مستقیماً بشرفعرض برسانند.

شاهنشاه فرمودند بشرکت نفت ابلاغشود اگر مذاکراتی مدیرعامل شرکت در امریکا بشرکت فیلیپس در زمینه بهره‌برداری از گازها انجام داده نتیجه را فوراً گزارش نماید.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند شرکت شل نسبت بطرح پالی اتیلین اظهارتمایل نموده و شرکت سوکونی هم طرحی مشابه طرح سابق ارائه داشته.

شاهنشاه فرمودند نسبت بمذاکرات مربوط بطرح الومینیوم چه اقداماتی شده است.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند دولت هند تمایل دارد يك واحد ۲۰,۰۰۰ تنی در ایران ایجاد شود خود آنها الومین آنرا تأمین نمایند و محصول الومینیوم آن پس از تأمین مصارف داخلی ایران به هند صادر شود. با کارخانه پیشینه که از بزرگترین مؤسسات تولیدکننده الومینیوم میباشد نیز مذاکره شده در حال حاضر مشغول ساختن سه کارخانه الومینیوم‌سازی در نقاط مختلف دنیا هستند و قدرت ایجاد کارخانه دیگری را ندارند ولی حاضرند برای تأسیس يك واحد ۲۰,۰۰۰ تنی بما کمک کنند. اگر از مذاکرات با دیگران نتیجه‌ای حاصل نشد خودمان میتوانیم نسبت بیک واحد ۲۰,۰۰۰ تنی اقدام نمائیم.

وزیر آب و برق بعرض رساندند مشکل اساسی صنایع ایران نداشتن الومینیوم میباشد. با برنامه توسعه برق در خوزستان ضروریست که مبادرت با ایجاد صنایع سنگین شود تا برق اضافی را بمصرف برسانند.

شاهنشاه فرمودند توجه مقامات هندی را باین نکته معطوف کنید که از لحاظ اقتصادی ایجاد يك کارخانه بزرگ مرجع برای ایجاد يك واحد کوچک میباشد شاید

بانك بين المللى هم مایل باشد در این راه سرمایه گذاری کند با بانك هم مذاکره کنید. در مورد ذوب آهن طبق گزارش مطالعات مقدماتی روسها پایان یافته منافعی که شرکت روسها در این کار برای ما دارد اینست که حاضرند ۳۲۰ میلیون دلار هزینه سنگین طرح را قبول نمایند و در مقابل گاز تحویل گیرند و اگر هزینه نصب لوله انتقال گاز را هم خود آنها قبول کنند مسلماً معامله خوبی بنظر میرسد ولی باید قبلاً تمام جوانب امر سنجیده شده و پیشنهادها بدقت بررسی و با یکدیگر مقایسه و بهترین آنها انتخاب شود.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند روسها اعلام داشته اند که از تاریخ انعقاد قراردادها تعهدات خود را در ظرف مدت پنجسال انجام خواهند داد.

شاهنشاه فرمودند برای استفاده از اعتبارات پیشنهادی آلمانها و انگلیسها چه برنامه هائی تنظیم شده است؟

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند جزوهای از طرحهائی که مورد نظر است تهیه و در اختیار سفیر آلمان در تهران گذارده شده. رئیس طرحها عبارتند از:

در صنعت: ذوب آهن، الومینیوم، پتروشیمی، فسفات، قند، گوگرد، کربنات دوسود، سردخانه، ماشین سازی و ریخته گری جمعاً بمبلغ تقریبی ۴۹۳ میلیون دلار.

در برق: ایجاد شبکه های برق تهران - مشهد و تهران - قزوین، خرید ژنراتور سوم سد بهلوی، سانترال حرارتی زیر آب و نصب خط مرودشت جمعاً بمبلغ ۱۱۷ میلیون دلار.

در ارتباطات: ساختمان ده فرودگاه و ساختمان بندر بوشهر بمبلغ ۳۵ میلیون دلار.

در تله کمونیکسیون و تلفن: چندین طرح بمبلغ ۴۹ میلیون دلار. در کشاورزی: ایجاد سدهای کسک داش، مهاباد، درودزن، و زرین رود جمعاً بمبلغ ۱۴۲ میلیون دلار.

در عمران شهری: چندین طرح بمبلغ ۱۵ میلیون دلار.

در بهداشتی: ایجاد چندین بیمارستان بمبلغ ۳۰ میلیون دلار.

جمعاً ۸۸۱ میلیون دلار.

شاهنشاه فرمودند ممکنست صورت همین طرحها را برای انگلیسها نیز ارسال دارید تا در صورت توافق از محل اعتبارات آنها هم استفاده شود.

لاروبی دریاچه های احدائی در پشت سدها

شاهنشاه فرمودند از حالا باید بموضوع لاروبی و پاك کردن دریاچه هائی که

در نتیجه احداث سدهای مختلف در ایران ایجاد شده توجه شود و موضوع ایجاد حوضچه‌ها در مسیر رودخانه را که جلو گل ولای را میگیرد بررسی نمایید .
مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند در مورد سد کرج بررسیهای لازم انجام شده و در مسیر قسمتی از سیلابها اقدام به درختکاری گردیده که از پر شدن دریاچه از گل ولای جلوگیری شود ولی این امر با حشم‌داری ارتباط پیدا میکند زیرا بزها سردرختی‌ها و درختهای جوان را از بین می‌برند .
شاهنشاه فرمودند موضوع را بررسی‌نمائید در صورتیکه لازم باشد ممکنست بعضی نواحی را برای عبور احشام ممنوع اعلام نمود . در این باره و در باره لارویی دریاچه‌ها گزارش تهیه و در شورا مطرح شود .

تعدیل هزینه زندگی

شاهنشاه فرمودند طبق گزارش بانک مرکزی در اسفندماه بطور کلی در سطح قیمتها تنزل مختصری حاصل گردید ولی این امر کافی نیست . باید با گرانی‌تصنعی مبارزه نمود . اگر افزایش قیمت‌ها در نتیجه عوامل منطقی اقتصادی حاصل میشود موضوع جنبه دیگری داشت ولی در غالب موارد افزایش حاصل دلیلی جز سودجویی افراد ندارد . موضوع بررسی گردد تا بعداً تصمیم لازم اتخاذ شود .

بررسی وضع جیرفت

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در اجرای اوامر ملوکانه نمایندگان وزارت آب و برق و کشاورزی و سازمان برنامه از منطقه جیرفت بازدید کرده‌اند و اگر اجازه فرمایند هنگام سفر شاهنشاه بخارج از کشور باتفاق مدیرعامل سازمان برنامه از محل دیدن نموده و گزارش نهائی تهیه شود که بعداً بشرفعرض مبارک ملوکانه برسد .

شاهنشاه فرمودند بسیار خوب بهمین ترتیب عمل کنید .
جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعدازظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۱۷ خرداد ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - اقتصاد - کشاورزی - آبادانی و مسکن - آب و برق - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر مبارک ملو کانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

اختلاف فهرست با شرکت سهامی چوب گیلان

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در ظرف همین هفته دو نفر از طرف وزارت کشاورزی و سازمان برنامه بیاریس اعزام خواهند شد تا مسئولین اطاق داوری بین‌المللی را از کم و کیف و جریان قضیه کاملاً آگاه سازند و توضیح دهند که اولاً قرارداد بمناسبت عدم موجودیت شرکت از ابتدا کان‌لم‌یکن بوده است و ثانیاً بفرض آنکه معتبر و صحیح هم میبود اختلافات میبایستی در بادی امر از طریق حکمیت در ایران حل و فصل میگردید و لذا اطاق داوری صلاحیت اظهار نظر نسبت باین موضوع را دارا نمیباشد. ضمناً آقای فهرست طی نامه‌ای با آقای نخست‌وزیر تقاضای پرداخت ۵ میلیون دلار غرامت نموده است در حالیکه طبق محاسبات شرکت سهامی چوب گیلان شرکت مذکور در تمام مدت ضرر نشان میداده.

شاهنشاه فرمودند گزارش جامعی با ذکر تمام دلائل تهیه و در اختیار وزارت امور خارجه قرار دهید تا در صورتیکه از طرف سفارت امریکا در تهران رسماً موضوع مطرح گردد بتوانند فوراً پاسخ لازم را صادر نمایند.

پتروشیمی

شاهنشاه فرمودند در سفر اخیر بامریکا پیشنهادهای متعددی در این زمینه تسلیم گردید که باید با امعان نظر و فرصت مورد بررسی قرار گیرد ولی اساس کار آنست که زودتر قانون پتروشیمی تصویب و اعلام گردد. چه اقدامی در این مورد صورت گرفته است؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند پیش نویس قانون آماده شده است و بانمایندگان فراکسیون حزب ایران نوین هم مذاکره گردیده بالاخره قرار شد عین قراردادها بتصویب کمیسیون مشترك و اقتصاد مجلسین بمرحله اجرا گذارده شود و تبصره ای در قانون گنجانیده شود که هر گونه تغییر و تبدیل در شرایط موافقتنامه ها که بمصلحت کشور باشد و موجب تحصیل شرایط بهتر گردد بنا به پیشنهاد شورای عالی صنایع پتروشیمی و تأیید مجمع عمومی شرکت ملی نفت و تصویب هیئت وزیران بمرحله اجرا درآید .

شاهنشاه فرمودند بهر حال دقت کنید زودتر اینکار انجام شود . نکته دیگر آنست که آلمانها حاضر شده اند قراردادی با شرکت ملی نفت ایران در مورد ناحیه ای از منطقه يك از مناطق نفتی کشور با شرایط نسبتاً خوب منعقد نمایند .

پنج میلیون دلار نقد پرداخت مینمایند پانزده میلیون دلار هم خرج میکنند و پس از کشف نفت شرکت ملی را در تمام فعالیتها شریک خواهند نمود . این قرارداد هم باید پس از انعقاد هر چه زودتر بتصویب مجلسین برسد و بدست تعویق نیفتد .

الومینیوم

شاهنشاه فرمودند درسفر به نیویورک معلوم شد شرکت امریکائی رینولدز که بگفته بعضی سومین و بقول خودشان دومین تراست بزرگ الومینیوم سازی امریکا میباشد نسبت بطرح الومینیوم در ایران ذیعلاقه هستند . لذا در مذاکرات با آنها وضع ایران - شرایط مساعد اقتصادی موجود از قبیل وجود برق ارزان - نزدیکی خوزستان بدریای آزاد - موجودیت بازارهای داخلی و بازارهای مجاور و مسائل مشابه برای آنها تشریح و اظهار تمایل نسبت بایجاد يك واحد ۱۰۰,۰۰۰ تنی گردید . این پیشنهاد برای آنها عجیب نیامد ولی تقاضا نمودند ما هم در طرح های آنها متساویاً شریک گردیم . البته این امر قابل مطالعه میباشد و باید دید منظور واقعی آنها از چنین پیشنهادی چیست ؟

با آنکه معاون وزارت اقتصاد گزارش نموده بود کاتادائیها بطرح الومینیوم سازی در ایران علاقمند نمی باشند درسفر به کانادا با رئیس سابق شرکت الکان که یکی از بزرگترین مؤسسات الومینیوم سازی دنیا است مذاکره گردید اظهار علاقه و تمایل زیادی نسبت باین طرح ابراز داشتند .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند مذاکرات با نمایندگان شرکت امریکائی رینولدز پیشرفت زیادی نموده و تا دوهفته دیگر پیشنهاداتشان را ارسال و تا یکماه دیگر نمایندگانشان را اعزام خواهند داشت تا راجع بظرفیت و چگونگی مشارکت مذاکره شود . آنها مایلند سنگ بوکسیت از استرالیا وارد و تبدیل به الومینیوم

نمایند درحالیکه بنظر ما بهتر است ماده اولیه از هندوستان که نزدیکتر است وارد گردد. ضمناً با سفیر هندوستان نیز مذاکره شده که اگر نتوانیم طرح یکصد هزار تنی را دایر کنیم طرح کوچکتری بر اساس ۴۰,۰۰۰ تن با مشارکت دولت هندوستان ایجاد گردد.

شاهنشاه فرمودند طرح اساسی همان تبدیل بوکیست به الومینیوم است. بررسی کنید حداقل ظرفیت چنین واحدی چه باید باشد؟ واگر مذاکرات با رینولدز به نتیجه نرسید بر همین اساس با هندیها وارد مذاکره گردید. وزیر اقتصاد بعرض رساندند ظاهراً منظور رینولدز از همکاری در طرحهای مشترک سرمایه گذاری در کارهایی مانند پتروشیمی - دامداری - استفاده از اوراق الومینیومی در کشاورزی و غیره میباشد.

شاهنشاه فرمودند با اصول تمام این طرحها موافقم. البته در مورد اوراق الومینیومی باید دید در چه نقاطی از کشور میتوان از آنها استفاده نمود. شاید در خوزستان که تبخیر آب زیاد است قابل استفاده باشد اگر مذاکرات با رینولدز بمرحله جدی رسید با توجه باینکه يك کارخانه ۱۰۰,۰۰۰ تنی آلومینیوم لاقط احتیاج به ۲۵۰,۰۰۰ کیلووات قدرت نصب شده برق دارد باید فوراً دستگاههای مولد برق سد پهلوی را سفارش دهید.

بررسی وضع جیرفت

وزیر کشاورزی بعرض رساندند حسب الامر مبارک ملوکانه باتفاق مدیرعامل سازمان برنامه از جیرفت وبم و کرمان بازدید بعمل آمد. این منطقه از لحاظ مخازن آب زیرزمینی و خاک و شرایط اقلیمی برای کشاورزی بسیار مساعد میباشد. مشکل اساسی آنها تاکنون کمبود آب سطحی و نبودن راه خوب بوده است لذا سطح زیر کشت محدود میباشد. اهالی امید زیادی دارند که با ایجاد راه بتوانند از یکطرف محصولاتشان را بنقاط مختلف کشور برسانند و از طرف دیگر از منابع ماهی خلیج فارس استفاده کنند. ضمناً از اینکه واحدهای ارتش از کرمان منتقل شده اند نگرانند که مبادا در بازار ایجاد کساد شود. در منطقه جیرفت با حفر چاههای عمیق ونیمه عمیق در این اواخر اقدام به صیفی کاری شده و طبق اظهار نظر اهالی منطقه زودبار که در حال حاضر عملاً فاقد راه است از جیرفت هم مساعدتر میباشد. برای بررسی و اجرای طرحهای عمرانی در این مناطق باید بین وزارتخانه های کشاورزی - راه - آب و برق - آبادانی و مسکن - بهداشتی - آموزش و پرورش و اقتصاد همکاری نزدیکي موجود باشد. ولذا در نظر است بهمین منظور کمیسیونی از نمایندگان این وزارتخانه ها تشکیل شود تا از طرف سازمان برنامه يك واحد مدیریت برای منطقه

کرمان وجیرفت ورودبار بوجود آید و گزارش نهائی برای کسب اجازه بشرفعرض همایونی برسد .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند از لحاظ عمران و آبادی این منطقه خصوصیاتى دارد که شاید در کمتر نقطه‌ای در ایران وجود داشته باشد زیرا آب زیرزمینی زیاد و خاک مناسب دارد و نزدیک بدریا هم میباشد و راه دوم بندرعباس از همین منطقه میگردد و لذا با سرمایه‌گذاری و اجرای طرحهای لازم میتوان نه تنها قسمتی از نیازمندیهای داخلی را از این ناحیه تأمین نمود بلکه مقادیری از تولیدات را به شیخ‌نشین‌های خلیج فارس هم صادر کرد .

شاهنشاه فرمودند شاید ارزش داشته باشد درجیرفت همان کاری را بکنیم که در دشت قزوین یا خوزستان نمودیم ولی فعلاً کارهایی که فوراً عملی است انجام دهید . ضمناً سازمان برنامه موضوع را بدقت بررسی و گزارش امر را حداکثر در ظرف مدت دوماه آماده کند . در مورد دامپروری در این منطقه وزارت کشاورزی اقدام نماید . ضمناً سعی کنید افرادی در این منطقه پیدا شود که طبق دستور شما زراعت بزرگ کنند شاید بتوانید چند خارجی متمول را باین طرح علاقمند نمایید تا هم سطح کشاورزی افزایش یابد و هم کشاورزان ما از آنها طرق جدید زراعت را بیاموزند . البته انتقال واحدهای ارتش از کرمان بنقاط دیگر نمیتواند بدون اثر اقتصادی در وضع کرمان باشد ولی شاید بتوانیم آن محل را بیک واحد اصلی سپاهیان دانش و ترویج و آبادانی تبدیل کنیم . این موضوع را با کمک وزارت جنگ و ستاد بزرگ بررسی نمایید .

تقلیل قیمت‌ها

نخست‌وزیر بعرض رساندند در اجرای اوامر مبارک ملوکانه بررسیهای لازم در مورد قیمت‌ها انجام گردید تا بتوان از طریق تقلیل هزینه زندگی رفاه بیشتری برای عموم مردم که منظور غائی شاهنشاه است فراهم ساخت . در مورد خواربار چنین نتیجه‌گیری شده که یا باید دولت جانشین بخش خصوصی و رأساً وارد عمل گردد یا توسط خود اصناف اقداماتی شود . اتخاذ راه اول مستلزم داشتن سرمایه و تشکیلات زیاد میباشد لذا راه دوم انتخاب و با اصناف مذاکراتی گردید . قرار است از طریق شرکتهای تعاونی مستقیماً با تولیدکننده معامله و ایادی و واسطه‌های زائد را قطع کنند و اجناس مانند میوه - تره‌بار - گوشت و نان را بیهای نازلتری در اختیار مصرف‌کننده قرار دهند . خود آنها مواظب باشند نرخها دوباره افزایش پیدا نکند . این مرتبه اصناف جداً جلو آمده‌اند زیرا متوجه شده‌اند شاهنشاه نسبت بکاهش هزینه زندگی اوامر مؤکدی صادر فرموده‌اند و ایجاد شعب فروشگاه فردوسی

هم درس عبرتی برای آنها بوده . ضمناً دولت هم باید از بهای اجناس و خدمات انحصاری مقداری کم کند تا اثر تقلیل قیمتها محسوس تر گردد خاصه آنکه در مورد شکر قول داده شده بود پس از تقلیل نرخ بین المللی در بهای آن تجدیدنظر شود لذا در صورتیکه اجازه فرمایند از نرخ قند هر کیلو یکریال و از نرخ شکر هر کیلو دوریال کاسته شود . در نرخ برق تجدیدنظر و تعرفه جدیدی که عملی تر است و بنفع مصرف کننده نیز میباشد جانشین تعرفه موجود گردد . در مورد بنزین هم میتوان هرلیتر دو ریال کسر کرد مشروط بر آنکه شرکت ملی نفت با صرفه جوئی در هزینه ها تمام درآمد خالص هر سال را بدولت تأدیه بنماید که تا حدودی جبران کسری حاصل بعمل آید .

وزیر دارائی بعرض رساندند با پیش بینی هائی که در مصرف قند و شکر شده اگر بتوانیم فوراً قراردادی برای خرید ۲۵۰,۰۰۰ تن شکر منعقد سازیم با توجه باینکه تقلیل بهای داخلی سبب افزایش مصرف خواهد شد در سال آینده جبران کسری امسال تأمین خواهد گردید . ضمناً با دولت کویت مذاکره شده تا ۵۰,۰۰۰ تن گندم بآن کشور فروخته شود اگر بتوانیم در مقابل نفت گندم از آرژانتین تحویل گیریم و با از محل گندمهای امریکا استفاده نمائیم و از محصولات داخلی گندم تحویل کویت شود عواید حاصله از فروش گندم بکویت هم جزو درآمد سال جاری منظور خواهد شد . تدابیر دیگری نیز اتخاذ خواهد شد که جبران کسری ها بشود . شاهنشاه فرمودند هدف اصلی تأمین رفاه عامه است و برای رسیدگی باین منظور از هیچ اقدامی نباید کوتاهی نمود . از چندین ماه قبل به نخست وزیر دستور داده بودم موضوع تقلیل هزینه زندگی را جدا بررسی نمایند . در مورد اجناس انحصاری دولتی باید ترتیبی داد که بتوان در آینده بتدریج از این میزان هم ارزانتر فروخت . اصولاً دلیلی ندارد تولید شکر داخلی تا این حد گران تمام شود . در مورد بنزین هم با وضع موجود لازم بود در نرخ تجدیدنظر شود ولی البته وزیر دارائی هم باید تدابیری برای جبران کمبود و کسری درآمد دولت اتخاذ کند . برای تقلیل واقعی قیمتها باید اصول تعاونی و توزیع و مصرف صحیح را انتخاب نمود تا هم عایدی تولید کننده و هم منافع مصرف کننده تأمین شود . باید در دستگاههای دولتی هم برای جبران کسری صرفه جوئی نمود و برای تأمین این منظور مانند ارتش روش کنترل و حسابرسی برقرار گردد .

وزیر دارائی بعرض رساندند باتصویب قانون جدید محاسبات عمومی کنترل هزینه ها آسانتر خواهد شد و باتصویب قانون جدید مالیاتها در نتیجه وصول مالیات از مجموع درآمد افراد عوائد دولت افزایش خواهد یافت .

شاهنشاه فرمودند در مورد معاملات زمین هم باید اقداماتی نمود که معاملات

بجریان افتد .

جواد منصور وزیر مشاور بعرض رساندند این موضوع در شهرداری مورد بررسی قرار گرفته است . قرار است عوارض شهری به پنج دسته تقسیم شود و متناسب هر قسمت از خدمات عوارض وصول گردد .

وضع درآمد دولت

شاهنشاه فرمودند بعضی ها از وضع خزانه اظهار نگرانی کرده اند . وزیر دارائی بعرض رساندند وضع خزانه اصولاً خوبست جز آنکه در يك ماهه خرداد بمناسبت پرداخت قسمتی از تعهدات سال قبل مشکلی ایجاد شده بود که از طریق استفاده از تنخواه گردان دولت و گرفتن مبالغی از شرکت ملی نفت ایران و بانکهای مرکزی و ملی رفع مشکل بعمل آمد . فقط مشکل اساسی تقاضای ارتش برای پرداخت ۵۲۰ میلیون ریال جهت خرید اسباب یدکی میباشد که مصراً تقاضا دارند فوراً تأدیه شود . شاهنشاه فرمودند اگر تعهد خارجی دارند باید پرداخت شود . با ارتش مذاکره کنید .

نخست وزیر بعرض رساندند در ابتدای سال برای مسئولین شرکت های دولتی توضیح داده شد که باید درآمد و سود سال متناسب با سرمایه آنها باشد . آنها هم تعهداتی کردند ولی آنچه از ظواهر امر برمیآید اقدامات مؤثری در تأمین این نظر صورت نگرفته است .

شاهنشاه فرمودند همه آنها را بخواهید و در صورت لزوم اگر قادر بانجام کار نیستند افراد دیگری بجای آنها تعیین نمایند . وضع عواید گمرک چطور است ؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند پیش بینی میشود چهارصد میلیون ریال بیش از سال قبل وصولی داشته باشد ولی اصولاً با توجه به ترکیب واردات کشور نمیتوان در آینده انتظار اضافه درآمد زیادی از گمرک داشت منتهی امید است از طریق جلوگیری از فساد بتوان به درآمد دولت تا حدودی اضافه نمود . شاهنشاه فرمودند موضوع قاچاق را هم کنترل کنید .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند تا یکسال ونیم دیگر $\frac{1}{4}$ کارمندان گمرک تغییر خواهند نمود و میتوان انتظار داشت از این پس دستگاه گمرک رویهمرفته خوب کار کند . اگر تعدادی قایق سریع السیر هم برای ژاندارمری خریداری شود کنترل بیشتری در سرحدات جنوبی و آبهای ساحلی برقرار خواهد شد . در تهران هم باصناف اطلاع داده شد اگر جنس قاچاق عرضه کنند جمع آوری خواهد شد . آنها تا ۱۵ مرداد مهلت خواسته اند .

شاهنشاه فرمودند در دستگاه دولت باید حداکثر صرفه‌جویی بعمل آید و در اجرای این هدف از هیچ‌گونه سختگیری خودداری نکنید ولی در مورد بودجه وزارتخانه‌ها پس از آنکه بتصویب رسید ائلام مورد تصویب را بموقع پرداخت نمائید تا رکودی در کارها حاصل نگردد. ضمناً باید بودجه‌ها با دقت تنظیم شود و اگر دستگاهی نتوانست بودجه مصوبه را بمصرف برساند مورد استیضاح قرار گیرد.

کسری اعتبارات برنامه سوم

نخست وزیر بعرض رساندند کمبود وجوه برای اجرای برنامه سوم در هیئت عالی برنامه بررسی گردیده باید راههای انقلابی برای رسیدن به هدف‌های مورد نظر انتخاب نمود و الا با مشکل مواجه خواهیم شد. برای توسعه اقتصادی شهرستانها نیز باید راههایی انتخاب نمود که کارها در محل فیصله یابد و مردم تشویق بسرمایه‌گذاری شوند.

شاهنشاه فرمودند در سال ۳۶ دستور داده بودم هیئت دولت هر چند وقت یکبار در یکی از مراکز استانها و یا شهرستانهای مهم تشکیل جلسه بدهد و در محل بکار مردم رسیدگی کنند شاید خوب باشد اینکار را دوباره انجام دهید.

مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند مشکل اساسی کسر اعتبارات آنست که قسمتی از وجوهی که برای کارهای عمرانی تخصیص یافته عملاً صرف جبران کسری بودجه جاری دولت میشود زیرا درآمد دولت تکافوی تأمین تمام هزینه‌ها را نمی‌کند و پیش‌بینی میشود برای سه سال آینده کسری قابل توجهی بوجود آید لذا اگر اجازه فرمایند موضوع در یکی از جلسات شورای اقتصاد بشرفعرض برسد.

شاهنشاه فرمودند برای جبران کسری راههای متعددی وجود دارد یکی استفاده از اعتباراتی که خارجیان در اختیار ما میگذارند. دوم تشویق خارجیان بسرمایه‌گذاری در ایران. سوم صرفه‌جویی در هزینه‌ها. بااطلاعات و تجربه زیاد که کسب کرده‌ایم باید بتوانیم کارها را ارزانتر تمام کنیم. چهارم درآمدهای غیرمنتظره از طریق افزایش بیشتر صادرات نفت و یا عواید حاصله از سرمایه‌گذاری خارجیان در ایران. پنجم تشویق مردم بسرمایه‌گذاری. خوشبختانه تبلیغات سوئی که دو سال قبل در مورد رکود اقتصادی ایران مینمودند، بکلی برطرف شده و زمینه برای سرمایه‌گذاری خصوصی آماده گردیده. هدف ما اینست که هیچکس در این کشور فقیر و تنگدست نباشد همه متمکن گردند. اصلاحات اساسی انجام شده و قوانین مترقی معرفی گردیده اکنون وقت سازندگی و پیشرفت سریع است. يك فامیل زارع باید زمین کافی در اختیار داشته باشد و بتواند سالی ۶۰۰,۰۰۰ ریال درآمد بدست آورد تا از يك زندگی مرفه بهره‌مند گردد. این عایدی را نمیتوان از دو یا سه هکتار

بدست آورد . کشاورزان یا باید براساس صحیحی برای خودشان کار کنند یا در تعاونی سهام گردند .

نخست وزیر بعرض رساندند برای تقلیل تعداد کارمندان و در نتیجه کاهش هزینه های جاری دولت طرحی تهیه شده از آن جمله اینکه کمیته ملی مبارزه بایسوادی تقاضا کند عده ای از کارمندان دولت در اختیار کمیته قرار داده شوند . وزارتخانه ها هم بهمین ترتیب عمل کنند.

شاهنشاه فرمودند این موضوع را مطالعه کنید تا پس از مراجعت از مسکو مورد بررسی قرار گیرد .

جلسه مدت چهار ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت و نیم بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۲۴ خرداد ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - اقتصاد - کشاورزی - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت‌جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

طرح کارخانه ذوب آهن

شاهنشاه فرمودند مدیرعامل سازمان ذوب آهن ایران اخیراً از کارخانه ذوب آهن فنلاند دیدن نموده طبق گزارش مشارالیه روسها عین کارخانه‌ای را که پیشنهاد نموده‌اند برای ایران بسازند در فنلاند ساخته‌اند و کارخانه خوبی هم میباشد. جمع هزینه کارخانه بدون در نظر گرفتن تأسیسات مربوط بعملیات غیر صنعتی از قبیل شهرسازی و غیره در حدود ۱۸۰ میلیون دلار برآورد گردیده است .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند هنگام مذاکرات با وزیر بازرگانی خارجی شوروی سفیر کبیر شوروی اظهار میداشت دولت شوروی قصد دارد شرایط مناسبی برای اعطاء وام مربوط بکارخانه ذوب آهن بدولت ایران پیشنهاد نماید از جمله برای مدت برگشت وام ۱۵ سال در نظر گرفته شده است . بایشان توضیح داده شد که این مدت بهیچوجه قابل قبول نخواهد بود و لاقلاً باید مدت را ۲۵ تا ۳۰ سال و ربح را کمتر از ۲۵ درصد در نظر بگیرند .

شاهنشاه فرمودند مسئله مهم برای ما اینست که روسها حاضر شوند در مقابل وام جنس تحویل گیرند در نخستین سفر بمسکو پیشنهاد کردند کارخانه ذوب آهن بسازند و در مقابل جنس همان کارخانه را تحویل گیرند . البته نباید از نظر دور

داشت که گاز ما برای آنها خیلی مهم است زیرا ما میتوانیم کارخانه ذوب آهن را از کشور دیگری خریداری کنیم ولی در شرایط فنی امروز آنها نمیتوانند گاز مورد نیازشان را بمیزان زیاد از کشور دیگری وارد سازند .

انتقال واحدهای ارتش از کرمان

شاهنشاه فرمودند همانطور که در جلسه قبل وزیر کشاورزی گزارش نمود انتقال واحدهای ارتش از کرمان بنقاط دیگر نمیتواند بدون اثر در وضع اقتصادی آن شهر باشد ولی شاید بتوان از تأسیسات اضافی و بلااستفاده ارتش برای نگاهداری سپاهیان دانش و ترویج و آبادانی استفاده نمود . این موضوع را با کمک وزارت جنگ و ستاد بزرگ بررسی نمائید . ضمناً امکان استفاده از این اماکن را برای ایجاد مدارس حرفه‌ای نیز مدنظر داشته باشید .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند در بعضی نواحی میتوان از سربازخانه‌های متروک بجای زندان استفاده نمود .

شاهنشاه فرمودند ترجیح میدهم از آنها برای ایجاد مدارس حرفه‌ای استفاده شود . بهر حال هر استفاده‌ای میکنید بنحوی باشد که در صورت لزوم بتوان از آنها احیاناً برای رفع نیازمندیهای ارتش مجدداً استفاده کرد .

تقلیل قیمت‌ها

شاهنشاه فرمودند از چند ماه قبل به نخست‌وزیر دستور داده بودم موضوع تقلیل هزینه زندگی را بررسی نمایند . تقلیل بهای قندوشکر و بنزین که اخیراً اعلام گردید قدم نسبتاً مؤثری در کاهش هزینه زندگی بود ولی کافی نیست . باید بندریج بهای اجناس مورد نیاز مردم بخصوص قندوشکر و برق تقلیل بیشتری یابد . پس از اتمام سدهای شمال بهای برنج هم باید کاهش یابد .

در حال حاضر ما از هر هکتار زمین فقط سه تن برنج برداشت میکنیم . در ژاپون از همین مقدار زمین نه تن برنج برداشت میکنند محصول ما هم باید لااقل به شش تن در هر هکتار افزایش یابد .

وزیر دارائی بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند امر جیره‌بندی قندوشکر لغو شود .

شاهنشاه فرمودند حتماً اینکار را بکنید .

وزیر دارائی بعرض رساندند قرار است فردا با روسها مذاکره شود برای

خرید ۹۰,۰۰۰ تن شکر که در سال جاری تحویل دهند و ۵۰,۰۰۰ تن که در سال آینده تحویل گردد. روسها اظهار تمایل کرده‌اند که اگر پنجاه درصد بهای شکرها به ارزش پرداخت شود حاضر خواهند بود بهای شکر را از ۳۵ لیره هرتن به ۲۹ لیره تقلیل دهند.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند این موضوع ممکنست سابقه خطرناکی برای مذاکرات و معاملات آینده بشود و بضرر قراردادهای نهاتری تمام گردد. شاهنشاه فرمودند موضوع را بررسی نمائید.

کارخانه‌های دولتی

شاهنشاه فرمودند قرار بود کارخانه‌های دولتی از لحاظ مدیریت و وضع فنی تجهیز و بتدریج ب مردم واگذار شود. سفیر ما در بغداد گزارش نموده که تعدادی از ایرانیان مقیم عراق مایلند سرمایه‌های خود را بایران منتقل سازند. ببینید آیا میتوان این کارخانه‌ها را ب آنها فروخت که کسری درآمد دولت هم تاحدودی جبران شود؟

وزیر دارائی بعرض رساندند طبق برآوردهائی که شده ارزش کارخانجات دولتی در حدود ۷۸۰ میلیون تومان میباشد و اگر ربح سرمایه را فقط ۶ درصد فرض کنیم این کارخانجات باید در سال ۴۷ میلیون تومان سود بدهند در حالیکه در سال گذشته مجموعاً فقط ۳ میلیون تومان سود داشته‌اند. اگر اجازه فرمائید موضوع بررسی شود شاید بتوان کارخانجات را تفکیک و هر یک را جداگانه بفروش رسانید.

شاهنشاه فرمودند اصولاً صنایع سبک باید در بخش خصوصی متمرکز شود ولی قبلاً باید این کارخانه‌ها از لحاظ مدیریت - قدرت تولید - امور فنی و صنعتی و غیره بنحوی تجهیز گردند که مردم بتوانند از آنها استفاده کامل نمایند و الا فروش آنها سبب خواهد شد مالکین جدید از دولت تقاضای وام نمایند و وضع کارخانجات اصفهان دوباره تکرار گردد.

همانطور که بارها تذکر داده‌ام صنعت و کشاورزی ایران باید بطور کلی تغییر نماید. ما باید بتوانیم از هر هکتار زمین چند برابر محصول فعلی برداشت نمائیم. کشاورز خارجی اگر از هر تخم گندم سی تخم برداشت نکند اصولاً دنبال کشت گندم نمی‌رود ولی دهقان ما به تخمی پنج تخم هم قانع میباشد. در صنعت هم اگر بخواهیم سطح زندگی کارگران بالا رود باید تحول اساسی ایجاد نمائیم.

در وضع کارخانجات دولتی باید تجدید نظر کرد. حقوقها و پادشاهی بی‌اساس را حذف و تعداد اعضاء هیئت‌های مدیره و بازرسی را کم کرد و پس از

آنکه وضع آنها مرتب شد فوراً به بخش خصوصی منتقل ساخت.
وزیر کشاورزی بعرض رساندند در مورد کارخانجات دولتی قانونی وجود
نداشت که بتوان آنها را بطور مجزا بفروش رسانید. اکنون مدتی است لایحه آن
تنظیم و تسلیم مجلس گردیده و بمجرد تصویب اجرا خواهد شد.

ساخت اتومبیل

شاهنشاه فرمودند در مورد ساختن اتومبیل در ایران باید پافشاری لازم را
بنمائید که تا سرحد امکان قسمتهای مختلف آنرا در ایران بسازند تا صنایع داخلی
رونق گیرد ولی پافشاری و اصرار بیش از حد ممکنست کار را دو یا سه سال بتأخیر
اندازد و ضرر آن بیش از نفع احتمالی اش باشد لذا در حالیکه هدف اصلی را از نظر
دور نمیدارید در مواقع لازم تسهیلات مقتضی قائل شوید. شرکت ایران ناسیونال
خیلی خوب کار کرده و باید مورد حمایت و تشویق قرار گیرد. کارخانجات دویتس
و مرسمس بنز و رامبلر همه آمادگی خود را برای ساختن اتومبیل در ایران اعلام
داشته اند و باید از این موقعیت حداکثر استفاده را برد.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند حسب الامر مبارک ملو کانه کمیسونی با شرکت
وزیر پست و تلگراف - مدیر عامل سازمان برنامه و رئیس اداره باربری شرکت ملی
نفت ایران تشکیل و موضوع مونتاز جیب و لندروور و ساختن اتومبیل در ایران بررسی
و شرایط برای صدور پروانه ساخت اتومبیل تنظیم گردید. از جمله این شرایط قرار
شد نکات زیر اعلام شود:

کارخانجات سازنده اتومبیل در نیمه اول اسفند هر سال برنامه ساخت سال
بعد را بوزارت اقتصاد اطلاع دهند تا قیمت فروش اتومبیل برای آن سال تعیین شود.
کارخانجات مزبور تعهد نمایند از وارد کردن قطعاتی که در ایران هم میتوان تهیه
نمود خودداری نمایند. از طرف وزارت اقتصاد به پیشنهاد دهندگان توصیه شود
کارخانه واحدی بصورت شرکت سهامی برای پرسکاری ایجاد نمایند که سهام آن
در دست خودشان باشد. اجازه صدور پروانه ساخت اتومبیل محدود شود به پنج
کارخانه بانواع ۶ سیلندر چهاردر - ۴ سیلندر چهاردر - ۴ سیلندر دو در و دو نوع
اتومبیل بیابانی بامشخصات متفاوت.

شاهنشاه فرمودند کارخانه لندروور شکایت دارد که در مقام مقایسه با جیب
نسبت بآن تبعیض شدیدی بعمل آمده است.

وزیر دارائی بعرض رساندند ماشین استیشن لندروور ۲۷۵,۰۰۰ ریال
بفروش میرسد در حالیکه استیشن جیب که از لحاظ استحکام و مرغوبیت از لندروور
عقبتر است ببهای ۳۴۵,۰۰۰ ریال فروخته میشود.

نخست‌وزیر. بعرض رساندند اگر لندروور حاضر شود بهای فروش را
تقلیل دهد جیب هم مجبور خواهد شد از آن تبعیت کند .
شاهنشاه فرمودند وضع لندروور را بررسی کنید شاید بتوان اجازه داد
در هر يك از سه سال آینده دوهزاروپانصد دستگاه مونتاز نماید . ضمناً اگر کارخانه
مرسدس بنز حاضر شود از انواع اتومبیل ۱۹۰ و ۲۲۰ در ایران بسازد پروانه
ساختن اتومبیل بآن بدهید . بکارخانه فرانسوی دوشوو نیز اجازه ساخت اتومبیل
داده شود .
جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعداز ظهر
پایان یافت .

صورت جلسه ۱۳ تیر ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

ایجاد کارخانه ذوب آهن در ایران

نخست‌وزیر بعرض رساندند تشریف‌فرمائی اعلیحضرت همایونی بکشور جماهیر شوروی واستقبال بیسابقه‌ای که از شاهنشاه وشهبانو بعمل آمده ومذاکرات موفقیت‌آمیزی که در این مسافرت انجام گرفته موجب نهایت افتخار و مباهات و سربلندی دولت و ملت ایران میباشد .

شاهنشاه فرمودند سفر بشوروی کاملاً موفقیت‌آمیز بود . دولت و ملت شوروی با حداکثر احترامات و گشاده‌روئی از ما استقبال نمودند . مذاکرات در محیطی گرم بطرز صریح و صادقانه انجام گرفت وبشرح زیر توافق کلی بعمل آمد:

۱) دولت شوروی موافقت نمود طبق طرحهای فنی که کارشناسان شوروی برمبنای مطالعات انجام شده در ایران تهیه خواهند نمود کارخانه ذوب آهن را در ایران دائرنمایند . ظرفیت کارخانه در مرحله اول بنا به پیشنهاد دولت شوروی وتأیید دولت ایران تعیین خواهد شد . افزایش ظرفیت در مرحله دوم بنا بتوصیه کارشناسان شوروی وموافقت ما خواهد بود .

۲) بهای کارخانه معادل مناسب‌ترین قیمت بین‌المللی تعیین خواهد گردید .
۳) برای پرداخت بهای کارخانه ومتملقات آن اعتباری در اختیار دولت ایران گذارده خواهد شد که شرایط آن بتصویب طرفین خواهد رسید و این شرایط

حداقل نظیر شرایطی خواهد بود که برای ایجاد کارخانه ذوب آهن در اختیار دولت هندوستان گذارده شده . این اعتبار از محل بهای خرید گاز واجناس و کالای مختلف از ایران که برنامه آن بتصویب طرفین خواهد رسید تصفیه و مستهلك خواهد گردید .

(۴) هیئت های فنی برای اکتشاف و بهره برداری و انتقال گاز تا سرحد شوروی بایران خواهند آمد و مطالعات لازم را بانظر دولت ایران انجام خواهند داد .

(۵) دولت شوروی اطلاع خواهد داد در مقابل بهای کارخانه علاوه بر گاز چه نوع اجناس و کالائی مانند پنبه - توتون - برنج - پارچه - وغیره مایلند تحویل گیرند .

(۶) علاوه بر موضوع ذوب آهن دولت شوروی حاضر است يك کارخانه نساجی مجهز به ۵,۰۰۰ دستگاه ماشین ریسندگی و ۱۵۰,۰۰۰ دوک که ممکنست تا ۳۰۰,۰۰۰ دوک نیز توسعه داده شود تحویل دولت ایران نماید .

(۷) دولتین ایران و شوروی امکانات ایجاد کارخانه های ماشین سازی مخصوصاً کشاورزی - نساجی - قند و سیمان را در ایران متفقاً بررسی خواهند نمود .

البته این رئوس مطالب و موضوعاتی بود که مذاکره شده باید هیئت های نمایندگی ما تحت نظر وزیر اقتصاد هر چه زودتر تعیین و آماده شوند که بمجرد آمدن هیئت های شوروی مذاکرات تفصیلی آغاز گردد .

وزیر اقتصاد بعرض رسانند اگر اجازه فرمایند در مورد تحویل محصولات پتروشیمی نیز با روسها مذاکره شود که جزو کالای مورد نیاز منظور و ملحوظ نمایند .

شاهنشاه فرمودند هر جنسی که برای آنها قابل قبول باشد و بتوان در ایران تهیه نمود برای ما هم قابل قبول میباشد حتی میتوانند بگویند چه نوع محصولات کشاورزی مورد نیاز آنها میباشد ما آنها را اگر نداشته باشیم کشت و تهیه خواهیم نمود .

مذاکراتی که باروسها شده از نظر سازمان برنامه و بانک مرکزی چه اثراتی در برنامه های عمرانی و اعتباری خواهد داشت .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رسانند ایجاد ذوب آهن کمک بزرگی به آزاد نمودن اعتباراتی که برای این منظور در برنامه عمرانی پیش بینی شده خواهد نمود و میتوان آن اعتبارات را بمصارف دیگر رسانید .

رئیس بانک مرکزی بعرض رسانند با توجه باینکه باز پرداخت وام شوروی از طریق تحویل گاز و محصولاتش خواهد بود که معمولاً از ایران صادر نمیشود لذا منافع آن برای ایران مشهود و زیاد میباشد .

شاهنشاه فرمودند در این سفر کاملاً معلوم بود که روسها با سرعت مشغول صنعتی کردن کشور خود میباشند و برای مصرف تولیداتشان احتیاج به بازار دارند روسها نسبت به پنبه ایران بی نهایت اظهار تمایل مینمودند . برای آنها توضیح داده شد که امکانات زیادی در ایران برای توسعه کشاورزی و مخصوصاً بالابردن سطح کشت برنج و پنبه وجود دارد و برای این کار ممکنست از کارشناسان و ماشین آلات شوروی هم استفاده نمود ولی باید قبلاً اطلاع دهند چه نوع محصولات و بچه میزان احتیاج دارند تا بهمان ترتیب فراهم شود . حسن این ترتیبات آنست که ما سریعتر کار خواهیم کرد و کشاورزی و صنعت در کشور رونق خواهد یافت . ما باید خیلی کارکنیم . دیگر نمونه پل زاینده رود یا فرودگاه مهرآباد که اولی دهسال و دومی شش سال بطول انجامید تا تمام شد نباید هرگز در ایران تکرار شود . در ایران عامل تنبیه وجود ندارد فقط همه انتظار تشویق دارند . از لحاظ تبلیغات هم خیلی ضعیف هستیم . خیلی کارها کرده ایم که یا نمی گوئیم یا بطرزی بیان میکنیم که نتیجه مطلوب عاید نمی شود . باید بکشاورزی خیلی توجه کرد سیستم آب کشور باید تحت نظر صحیح درآمد یكروز باید منابع آب را ملی نمود و روی محاسبه دقیق بهر کس بتناسب احتیاج آب داد . چاههای عمیق باید بتدریج جای قنوات را بگیرد از فرسایش خاک باید جلوگیری کرد . در بعضی ممالک از بته های مخصوصی که ریشه میدواند و جلو فرسایش را میگیرد استفاده میکنند . بابرنامهائی که در پیش است آئینده درخشانی برای ایران میتوان پیش بینی نمود . ما در ایران تابع هیچیک از مکاتیب فلسفی که در زبان فرانسه به «ایزم» ختم میشود نیستیم . این «ایزم»ها کهنه شده . ما راه خود را در پیش داریم و انشاء الله موفق هم خواهیم شد . باید بفراه مردم خیلی توجه کرد . باید از روی نقشه خانه های سازمانی در سراسر کشور بوجود آورد تا افسران ارتش - ژاندارمری - شهربانی - گمرک - ممیزین دارائی - مأمورین وصول و غیره هنگام نقل و انتقال از يك محل مأموریت بمحل دیگر خانه بدوش نبوده مرفه زندگی کنند و بتدریج برای تمام کارمندان خانه فراهم نمود . باید در شهرستانها مردم را تشویق نمود شرکتهای بزرگ ساختمانی بوجود آورند و در امر خانه سازی اقدام نمایند . باید به بازنشستگی توجه نمود و همانطور که کراراً تذکر و دستور داده ام باید ترتیبی اتخاذ کرد که مآلاً هر فرد ایرانی بتواند از مزایای بازنشستگی برخوردار گردد . اصولاً تشکیلات فعلی مملکت باید تدریجاً زیرورو و از نو ساخته شود . خوراک مردم خاصه نان و گوشت باید به نازلترین نرخ تأمین شود . قیمت قند و برق را باید بتدریج تقلیل داد . قیمت سیمان را میتوان کم کرد . اقداماتی که دولت در کاهش هزینه زندگی در تهران نموده باید در شهرستانها نیز اجرا شود .

وزیر آب و برق بعرض رساندند نسبت بموضوع آب کشور بررسیهای لازم بعمل آمده . قوانین چندین کشور مطالعه شده و تا ششماه دیگر قانون جدید آب آماده خواهد شد .

گزارش وضع مالی

شاهنشاہ فرمودند وضع مالی چطور است ؟

وزیر دارائی بعرض رساندند در حال حاضر وضع خزانه خیلی رضایت بخش نیست ولی تا دوهفته دیگر که قسط درآمد نفت تأدیه خواهد شد وضع بهبود خواهد یافت و در ماههای تیر و مرداد مشکلی از لحاظ پرداختها در بین نخواهد بود . قسمتی از تعهدات سال ۴۳ هنوز پرداخت نشده و علت اصلی عدم تسلیم فهرست اسناد در موقع مقتضی توسط سازمانهای مربوطه بوده است. برای رفع مشکل مربوط بدیون دولت ماده واحدهای تسلیم مجلس شورایی ملی گردیده که بدولت اجازه میدهد بتدریج تا آخر سال ۴۴ باقیمانده تعهدات سال ۴۳ را پرداخت نماید . مالیاتهای مستقیم رویهمرفته خوب وصول شده ضمناً ترتیبی اتخاذ گردیده که قبوض اصلاحات ارضی فقط از مالکین اولیه به ازاء مالیات قبول شود و باین ترتیب پیشبینی میشود وصولیهای نقدی دولت افزایش یابد . در حال حاضر قریب ۳۰۰ میلیون ریال از قبوض مزبور در صندوق وزارت دارائی میباشند و مذاکراتی در جریان است که تحویل بانک مرکزی گردد ولی بطور کلی باتوجه بتعهدات سال قبل و کسری سال جاری و هزینههای اضافی که ایجاد شده در حدود ۷۵۰۰ میلیون ریال بین درآمد و هزینه تفاوت وجود دارد که تمام آنرا نمیتوان در سال جاری تأدیه نمود ولی سعی خواهد شد این تفاوت از طریق اضافه درآمد و عوائد حاصله از محل های مختلف و صرفه جوئی بتدریج در ظرف سه سال پاک شود .

مذاکرات با مقامات دولتی لهستان و رومانی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در مسافرت اخیر به لهستان جهت انعقاد قرارداد بازرگانی با مقامات مختلف آن کشور مذاکراتی جهت توسعه بازرگانی فیما بین انجام پذیرفت . دولت لهستان علاقه وافری بتوسعه روابط با دولت ایران دارد . با نایب نخست وزیر که مسئول امور سازمان برنامه نیز میباشند درباره خرید نفت ایران مذاکره گردید ایشان هم متقابلاً ابراز تمایل بفروش کشتی بایران نمودند . از کارگاههای کشتی سازی آنها نیز بازدید شد بسیار منظم و مجهز بنظر میرسیدند و سومین کارگاه بزرگ کشتی سازی اروپا در لهستان میباشند . به نایب نخست وزیر پاسخ داده شد که خرید کشتی باید بر اساس تها تر بانفت باشد و اگر فعلاً به نفت نیازی

ندارند مواد شیمیائی یا پلاستیک تحویل گیرند نسبت به این دو موضوع اظهار تمایل نمودند .

در رومانی بانخت وزیر ومقامات مختلف آن کشور ملاقات شد . درباره خرید نفت ایشان هم اظهار داشتند فعلاً نمیتوانند قوی در این زمینه بدهند . در سایر موارد امکان توسعه روابط فیما بین موجود است . ایشان اظهار علاقه وافری نسبت به تشریف فرمائی ذات مبارک ملوکانه به رومانی نموده و ابراز امیدواری کردند که در آن زمان یا زودتر بحضور شاهنشاه شرفیاب شوند . اگر اجازه فرمایند از ایشان دعوت شود در تهران شرفیاب گردند .

شاهنشاه فرمودند مانعی ندارد . ماهم دعوت آنها را قبول کرده ایم منتهی سال آینده انجام خواهد شد .

طرح جیرفت

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در اجرای اوامر مبارک ملوکانه مجدداً هیئتهائی از سازمانهای مختلف برای بررسی وضع جیرفت و تهیه گزارش نهائی بمحل اعزام گردیده اند . طرح لازم تهیه شده و طبق پیش بینی هائی که بعمل آمده جمعاً دویست میلیون ریال در ظرف پنج سال در منطقه جیرفت بمصرف خواهد رسید . مجری طرح نیز انتخاب شده .

شاهنشاه فرمودند يك نسخه طرح را بدفتر مخصوص ارسال دارید مطالعه نمایم .

ایجاد تفرجگاههای عمومی و پارکهای جنگلی ومحل برای اردوگاهها در شمال

شاهنشاه فرمودند در بعضی نقاط جنگلی شمال باید باغات بزرگ گل وپارکها وتفریحگاههای عمومی ایجاد شود وزارت کشاورزی این کار را بررسی ونتیجه را گزارش نماید .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند نقشه ای تهیه شده برای پیاده کردن طرحی در نمک آبرود بین رامسر وچالوس وهمچنین درسی سنگان بین چالوس ومحمودآباد . شاهنشاه فرمودند این دو محل کافی نیست . چند نقطه دیگر را هم در نظر بگیرید تا بعداً نسبت بایجاد اردوگاهها دستورات لازم صادر نمایم . فعلاً هم بشرکت ملی نفت ابلاغ نمائید اردوگاه موجود را توسعه دهند تا کارگران نفت هم بتوانند از آن استفاده کنند .

خرید شکر از شوروی

وزیر دارائی بعرض رساندند درمورد خرید شکر با روسها مذاکره شد حاضر شده اند مقدار ۱۵,۰۰۰ تن شکر سفید درسال جاری تحویل نمایند. در ابتدای امر صحبت از تنی هشتاد و چهار دلار و هفتاد سنت مینمودند ولی با توجه باینکه مؤسسات فرانسوی آمادگی خود را اعلام نموده اند شکر را تنی ۷۳ تا ۷۵ دلار تحویل بندر شاهپور نمایند آنها هم موافقت کردند تنی هفتاد و چهار دلار و هفتاد سنت بفروش رسانند. ضمناً مذاکره شد تا ۴۰,۰۰۰ تن دیگر هم در جلفا تحویل نمایند و اگر بهمین قیمت حساب نمایند این معامله نیز بنفع ما خواهد بود.

استفاده از اتوبوسهای ساخت داخلی

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده شرکت ایران ناسیونال خیلی خوب کار میکند ولی بعضی دستگاههای دولتی هنوز اتوبوسهای مورد نیاز را از خارج وارد مینمایند.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند غالب دستگاههای دولتی از اتوبوسهای ساخت داخلی استفاده میکنند ولی شرکت نفت هنوز اقدامی در این مورد بعمل نیاورده است. نخست وزیر بعرض رساندند با آنکه هدف از اعطاء معافیت از پرداخت سود بازرگانی و عوارض گمرکی شرکت‌های عامل نفت ایران توسعه عملیات فنی بوده با اینهمه از این اصل استفاده‌های زیادی برده‌اند و حتی اتوبوسهای مورد نیاز را هم از خارج وارد میکنند.

وزیر دارائی بعرض رساندند مسئله مهمتر واگذاری کار بمقاطع کاران و شرکت‌های خارجی میباشد. غالب کارهای بزرگ ساختمانی و مخصوصاً لوله کشی‌ها را شرکت‌های عامل توسط مقاطعه کاران خارجی انجام میدهند درحالیکه در ایران آب و برق و سایر مؤسسات دولتی بآنها واگذار شده. واگذاری کار ب شرکت‌های داخلی سبب خواهد شد بتدریج بنیه مالی و وضع فنی آنها تقویت شود و از هر نظر خود را برای کارهای بزرگتر آماده کنند.

شاهنشاه فرمودند این مطلب کاملاً صحیح است. فوراً شرکت ملی نفت ایران ابلاغ نمایند در این مورد و درمورد خرید اتوبوسهای داخلی اقدام نمایند. بدو جستجویی ارزش هم ابلاغ نمایند اتوبوس مورد نیاز را از داخل خریداری کند. اصولاً باید تا سرحد امکان نیازمندی‌های مؤسسات دولتی اعم از کشوری و لشگری از محل امکانات داخلی تأمین گردد تا صنایع تقویت شود. جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۱۰ مرداد ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب‌وبرق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر مبارک ملو کانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

حل پاره‌ای از دعاوی قضائی از طریق سازش

شاهنشاه فرمودند استاندار خوزستان سه پیشنهاد درجهت تقلیل دعاوی دستگاههای دولت و شهرداریها و مردم نموده . اول آنکه لایحه‌ای بمجلس برده شود که دولت و شهرداریها مجاز باشند کلیه دعاوی خود را علیه مردم که مبلغ آن کمتر از یکصد هزار ریال بوده و پرونده آن تا اول سال ۴۴ بدادگستری ارجاع شده باشد مختومه تلقی نمایند دوم آنکه کلیه دعاوی دولت و شهرداریها علیه یکدیگر در هر مرحله که باشد از طریق توافق تصفیه شود . سوم آنکه کلیه زندانیانی که بعلت نداشتن پول قادر نبوده‌اند مجازات خود را خریداری نمایند در صورتی که مبلغ مربوطه کمتر از یکصد هزار ریال باشد بخشوده شوند . البته این پیشنهادها باید مطالعه شود . بوزارت دادگستری ابلاغ نمائید آنها را مورد بررسی قرار دهند ولی اصولاً در کمتر کشوری امروز بدهکار را در مقابل عدم تأدیه بدهی حبس مینمایند زیرا نتیجه‌ای از آن عاید طلبکار نمیگردد . باید به بدهکار فرصت داد کار کند و بدهی خود را تأدیه نماید .

اعزام کارگران ایرانی بخارج

شاهنشاه فرمودند چندین سال است دستور داده‌ام طرح اعزام کارگر ایرانی

را بخارج بخصوص بکشور آلمان بررسی نمایند . چند سال قبل ارهارد این پیشنهاد را بیاکرد ولی از آن استفاده نمودیم . اکنون شنیده‌ام شصت هزار نفر از اتباع ترکیه در آلمان مشغول بکار هستند و ارزی که از این راه تحصیل مینمایند برای خانواده‌هایشان بترکیه میفرستند و بعد هم با کسب اطلاعات و تجارب لازم بکشور خود مراجعت خواهند نمود . طبق اخبار جراید حالا دولت پاکستان هم بهمین فکر افتاده و ما هنوز اقدامی نکرده‌ایم نتیجه این موضوع را زودتر گزارش نمائید .

ایرانیان مقیم خارج

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده قریب یکهزار و شصت نفر پزشک ایرانی فقط در آلمان غربی مشغول کار میباشند . اگر این عده مراجعت نمایند بسیاری از مشکلات ما از لحاظ کمبود طبیب مرتفع خواهد شد . باید بررسی و علل برنگشتن آنها را جستجو نمود و موجبات مراجعت آنها را فراهم ساخت . امکانات زیادی در ایران برای آنها فراهم است .

وزیر دارائی بعرض رساندند مشکل اساسی آنها مسئله طرز زندگی در ایران است . تهران از لحاظ پزشک تقریباً اشباع شده و اطباء جدید باید بشهرستانها بروند و در آنجا هم شرایط مساعد زندگی در مقام مقایسه با شهرهای اروپا یا تهران موجود نیست . اکنون وزارت بهداشتی مشغول بررسی طرحی است که بموجب آن پزشکانی که از یک کشور خارجی فارغ التحصیل شده‌اند همه در یک منطقه بکار مشغول شوند تا با یکدیگر حشرونشر بیشتر نداشته احساس تنهایی نکنند .

شاهنشاه فرمودند طرح تبلیغات صحیحی برای معاودت ایرانیان مقیم خارج که تحصیلاتشان را تمام نموده‌اند تنظیم نمائید . ضمناً در داخل کشور هم باید تأسیسات لازم از قبیل مهمانخانه‌ها - رستورانها و غیره فراهم ساخت . وبخصوص بمناطق بندری از این لحاظ توجه نمود .

قانون تفکیک و فروش کارخانجات دولتی

وزیر کشاورزی بعرض رساندند طرح تفکیک و فروش کارخانجات دولتی بتصویب مجلسین رسیده و آماده اجرا میباشد امروز صبح جلسه مجمع عمومی شرکت سهامی کارخانجات تشکیل گردید . در این جلسه تصمیم گرفته شد اگر اجازه فرمایند موجبات فروش پنج کارخانه قند شاه‌آباد - میاندوآب - کرج - شاه‌زند و آبکوه را فراهم نموده و آگهی فروش تا اول مهر ماه اعلام شود . وضع کارخانجات نخریسی بهشهر و شاهی هم تحت بررسی میباشد تا بعداً تاریخ فروش آنها اعلام شود . اعلان فروش کارخانجات سیمان ری و آجر نسوز هم منتشر خواهد شد . ضمناً با ارتش هم

مذاکره خواهد شد تا در صورتی که احتیاج بکارخانجات روغن کشتی و کسروسازی شاهی نداشته باشند آگهی فروش آنها هم منتشر شود. تعدادی کارخانه پنبه پاک کنی در شمال وجود دارد که در نظر است بسازمان پنبه وزارت کشاورزی منتقل شود. برای حصول اطمینان بیشتر از ارزش کارخانجات دولتی با آنکه سال گذشته یکبار ارزیابی شده‌اند در نظر است مجدداً هم توسط کارشناسان وزارت دادگستری و حسابرسان سوگند خورده ارزیابی گردند و اگر احیاناً مشتری برای آنها پیدا نشد سهام آنها در اختیار بانک‌ها گذارده شود تا بمردم عرضه نمایند در اینصورت اداره کارخانجات تا زمانی که بیش از نصف سهام آنها بفروش نرفته در دست دولت باقی خواهد ماند. در مورد فروش کارخانجات نظر وزارت دارائی این بوده که تعدادی از کارخانجات برای دولت حفظ شوند تا هم کنترل قیمت‌ها ناحدودی میسر باشد و هم آمار مربوط به بهای تمام شده محصولات را در اختیار داشته باشند.

شاهنشاه فرمودند بعد از سالها تجربه قاعدتاً باید اطلاعات و آمار مربوط به بهای تمام شده در اختیار باشد. نسبت به ارزیابی و فروش این کارخانجات خیلی دقت کنید و قبل از اقدام نهائی گزارش امر را بدفتر مخصوص ارسال دارید. ارزش آنها را نباید بی تناسب تعیین نمود والا ممکنست از ابتدا با مشکل و شکست مواجه شوید و دیگر هم نتوانید آنها را باین زودیها بفروش رسانید. اگر احیاناً قرار باشد سهام آنها را بمردم عرضه نمائید تعدادی هم برای کارگران در نظر بگیرید. در مورد کارخانجات نخریسی و روغن کشتی و کسروسازی شمال با ارتش مذاکره کنید اگر احتیاج داشته باشند آنها خریداری نمایند. ضمناً وزیر اقتصاد - مدیرعامل سازمان برنامه و رئیس بانک مرکزی تحت نظر نخست وزیر تا قبل از اتخاذ تصمیم نهائی بدقت موضوع را از جنبه‌های مختلف بررسی و نتیجه را حداکثر تا پانزدهم شهریور گزارش نمایند. شاید بصلاح باشد در ایران هم شرکت بزرگی با اعتبارات زیاد ایجاد شود شاید هم بهتر باشد همین شرکت سهامی کارخانجات یا بانک اعتبارات صنعتی هسته مرکزی آنرا تشکیل دهد.

طرح رودخانه ارس

وزیر آب و برق بعرض رساندند پیرو اوامر مبارک ملوکانه در خصوص همکاری بین ایران و شوروی در مرداد چهل و دو موافقتنامه‌ای بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جماهیر شوروی بامضاء رسید که یکی از مواد آن مربوط بتأسیس دوسد بر روی رودخانه ارس و استفاده از نیروی آب رودخانه بود. متعاقباً قراردادی بین سازمان برنامه و دولت شوروی برای انجام مطالعات فنی و اقتصادی مربوطه تنظیم و قرارداد دولت شوروی مبلغ چهل میلیون روبل با $\frac{3}{6}$ درصد بهره و مدت

بازپرداخت دهساله در اختیار دولت ایران قرار دهد. مقدمات کار با تشریح مساعی کارشناسان شوروی فراهم گردید و گزارش امر در تاریخ هفده فروردین ۴۴ تسلیم دولت ایران شد. در این گزارش نسبت بایجاد یک سد مخزنی و چندین سد انحرافی و یک سد انحرافی نهائی برای توزیع آب در دشت مغان اظهار نظر شده بود. مرحله اول این طرح شامل ساختمان سد مخزنی در نخجوان و سد انحرافی در قره‌ویز میباشد. از واحدهای تولید برق تعدادی در ایران و تعدادی در خاک شوروی خواهد بود ولی دریاچه‌های آب فعالاً در خاک شوروی قرار خواهد داشت تا بعداً شاید بتوان راهی پیدا کرد که یا دریاچه‌ها را از هم جدا نمود یا نسبت بخط مرزی بین دو کشور تجدید نظر شود و یا دو دریاچه در خاک ایران باشد و دو دریاچه در خاک شوروی. هزینه سد نخجوان پس از کسر استهلاكات ۵۰۰۰ میلیون ریال و هزینه سد قره‌ویز ۱۶۶۸ میلیون ریال خواهد بود و با توجه بسایر هزینه‌ها که هر یک از دو دولت مستقلاً انجام خواهند داد سهم ایران کلاً بالغ بر ۹۷۱۸ میلیون ریال خواهد گردید و در مقابل بین ۶۰ تا ۷۰ هزار هکتار زمین جدید قابل کشت خواهد شد و ۱۲۰ میلیون کیلووات ساعت برق نیز در اختیار خواهد بود.

مذاکرات با روسها تمام شده و نتیجه آن طی صورت مجلسی تنظیم گردیده که مورد تأیید آنها میباشد و اکنون بشرط عرض همایونی میرسد در صورتی که اجازه فرمایند امضاء و مبادله گردد.

شاهنشاه فرمودند قرار بود مدتی قبل این موافقتنامه امضاء و مبادله گردد. علت تأخیر چه بوده؟ اکنون هم اگر صورت مجلس تنظیمی مورد تأیید مقامات شوروی میباشد فوراً امضاء نمائید و نسبت به ارتفاع سد قره‌ویز هم ارتفاع بلندتر را انتخاب کنید که برق بیشتری تولید شود.

عملیات عمرانی در استانهای آذربایجان شرقی و غربی

شاهنشاه فرمودند برنامه‌هایی که اخیراً برای پیشرفت امور عمرانی در استانهای آذربایجان شرقی و غربی در نظر گرفته شده تا چه حد از آنچه در برنامه عمرانی سوم پیش‌بینی گردیده بیشتر است؟

نخست‌وزیر بعرض رساندند بمنظور توسعه و پیشرفت سریعتر این دو استان ۷۴ طرح عمرانی و صنعتی بارزش ۴۰۰۰ میلیون ریال برای آندو تنظیم شده و در بازدیدی که اخیراً از این دو استان بعمل آمد قسمتی از طرحها بارزش ۱۸۰۰ میلیون ریال در محل مورد تأیید قرار گرفت.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در سفر آقای نخست‌وزیر باستانهای مذکور سه کارخانه قند درخوی، مغان و میانه و یک کارخانه سیمان بظرفیت ۵۰۰ تن در

صوفیان و بک طرح برای فلزکاری و ریخته‌گری در تیریز مورد تأیید قرار گرفت. ضمناً تعدادی طرح‌های کوچک برای لبنیات‌سازی - تهیه شیر و آب میوه و غیره نیز در نظر گرفته شده است که با سرمایه‌های محلی اجرا شود. نسبت به تمام این طرحها چه بزرگ و چه کوچک بانك اعتبارات صنعتی و بانك توسعه صنعتی یا رأساً و با مشارکت مردم اقدام خواهند نمود.

شاهنشاه فرمودند گزارش نهائی امر را بعداً بدفتر مخصوص ارسال نمایند. آذربایجان استعداد زیادی دارد و باید حداکثر توجه بآن بشود.

وزیر اقتصاد بعرض رسانند چند طرح هم برای کردستان و سمنان در نظر گرفته شده منتهی امکانات این دو ناحیه خیلی کمتر از آذربایجان میباشد.

شاهنشاه فرمودند در کردستان باید به دامداری و تهیه لبنیات توجه شود.

نخست وزیر بعرض رسانند بعد از بازدید از کرانه‌های جنوب از کردستان دیدن خواهد شد.

شاهنشاه فرمودند در ایجاد کارخانجات باید دقت زیادی مبذول شود که در وضع اقتصادی کشور عدم تعادل بوجود نیآورند. اگر مثلاً بیش از ظرفیت مورد نیاز کارخانه قند ایجاد شود زارعین بفکر کشت چغندر افتاده از محصول و کشت‌های دیگر آنها کاسته خواهد شد. باید سعی کرد از زمینهای زیر کشت محصول بیشتر بدست آورده شود. در مورد محصول چغندر باید بازده هر هکتار کمتر از ۴۰ تا ۵۰ تن نباشد.

الومینیوم سازی

شاهنشاه فرمودند در مورد ایجاد کارخانه الومینیوم سازی چه پیشرفتی حاصل شده؟ باعث تعجب است که شرکت امریکائی رینولدز اظهار داشته قصد دارد الومینا را تبدیل به الومینیوم نماید در حالی که منظور ما تبدیل سنگ بوکسیت به الومینیوم میباشد.

وزیر اقتصاد بعرض رسانند تاکنون چندین بار از طریق نامه و تلگراف با شرکت رینولدز تماس حاصل شده ولی هنوز پاسخی نداده‌اند.

شاهنشاه فرمودند يك ضرب‌الاجل تعیین کنید باید زودتر در این مورد اقدام نمود.

موضوع اساسی در کار الومینیوم‌سازی مسئله بازار است. در این مورد با کشورهای عضو همکاری عمران منطقه‌ای و هندوستان هم مذاکره نمایند.

وزیر آب و برق بعرض رسانند هشتاد درصد سرمایه‌گذاری ما در کار برق بصورت ارز میباشد و این تناسب نمیتواند برای همیشه ادامه پیدا کند. قسمت مهمی

از اقلام هزینه مربوط است بخريد کابل وسيم های الومينيومی وما ميتوانيم با ايجاد يك واحد ۲۰,۰۰۰ تنی الومينيوم سازی کار خود را شروع و نیازمندیهای داخلی را تأمین نمائيم و بعداً بتدریج کارخانه مزبور را توسعه دهيم .
وزیر اقتصاد بعرض رساندند اگر از مذاکرات با مؤسسات و شرکتهای خارجی نتیجهای حاصل نشود رأساً شروع بکار خواهيم نمود .
شاهنشاه فرمودند در مورد الومينيوم سازی حسن کار آنست که لازم نیست از ابتدا با يك واحد عظیم شروع شود ممکنست با واحد کوچکتر شروع و بتدریج با نصب کوره های اضافی بر ظرفیت و حجم آن اضافه نمائيم .

دوب آهن

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در مورد ذوب آهن بررسیهای لازم انجام شده و مشخصات نهائی تنظیم گردیده و در نظر است در صورت لزوم پرسشنامه ای تهیه و به هندوستان فرستاده شود و اطلاعات اضافی نیز با اعزام دو نفر بآن کشور تحصیل گردد . مطالعه درباره سایر طرح های صنعتی نیز ادامه دارد .
شاهنشاه فرمودند خوشبختانه گاز طبیعی باندازه کافی در جنوب موجود است و ميتوانيم با انتقال آن بشمال هم نیازمندی های داخلی را تأمین نمائيم و هم بمیزان کافی در اختیار شوروی قرار دهيم . طبق برآوردها و محاسباتی که انجام شده برای نصب يکرشته خط لوله چهل اینچ از میدان های نفت جنوب تا آستارا در حدود ۳۵۰ میلیون دلار سرمایه لازم میباشد که ميتوان با احتساب شش درصد سود در ظرف مدت پنج سال وبدون آن در چهار سال مستهلك نمود . تازه ممکنست ضروری نباشد که قطر خط لوله مزبور در سرتاسر مسیر آن يکنواخت باشد و طبعاً هزینه آنها کمتر خواهد شد . ضمناً اگر در شعاع اقتصادی خط لوله در مناطق شمالی منابع گاز کشف گردد از طریق همین لوله سرتاسری قابل حمل و مصرف خواهد بود باین ترتیب هم گازهای جنوب که امروز مصرف ندارد بازار پیدا میکند هم اهالی شهرهایی که در مسیر خط لوله قرار دارند از گاز بهره مند میشوند و سطح زندگیشان بالا میروند و هم مقادیری گاز بکشور شوروی فروخته خواهد شد . البته این امر نباید باعث شود که اکتشاف و استخراج نفت و گاز در شمال توسعه نیابد بلکه باید برنامه های مربوطه نیز تعقیب گردد و در صورتیکه به نتیجه رسید مورد بهره برداری قرار گیرد .

پالایشگاه آبادان

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده محصول پالایشگاه آبادان تا کنون در مقام مقایسه با سال قبل ۵٪ هم کاهش یافته در حالیکه محصول پالایشگاه رأس التوره افزایش سریعی داشته است.

وزیر دارائی بعرض رساندند در سال جاری مدت احتساب غرامت پرداختی
بشرکت نفت بریتانیا و استهلاکات مربوط بارزش تأسیسات ثابت پالایشگاه پایان
خواهد یافت و از سال آینده باید بمیزان نصف این منافع عاید دولت شود و در همین
زمینه هم با شرکت‌های عامل مذاکره شده . در مورد افزایش تولید پالایشگاه هم
مذاکراتی بعمل آمده و اگر اجازه فرمایند در مقابل آنها ایستادگی و پافشاری شود.
نخست وزیر بعرض رساندند موضوع پالایشگاه چندین مرتبه مورد بررسی
قرار گرفته و گزارشهای امر در شرکت نفت موجود است .

شاهنشاه فرمودند با آنها مذاکره و در مورد افزایش محصول پافشاری
نمائید و مخصوصاً تحقیق کنید علت نکث حاصله در صادرات پالایشگاه آبادان چه
بوده است ؟

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۱۷ مرداد ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - دارائی - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جوآد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی در این جلسه افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

پالایشگاه آبادان و مذاکرات با شرکتهای عضو کنسرسیوم

وزیر دارائی بعرض رساندند در مورد افزایش محصول پالایشگاه آبادان مجدداً با شرکتهای عامل مذاکره شد ولی آنها حاضر بتأمین نظریات دولت ایران نمیباشند. در مورد منافع پالایشگاه شرکتهای بازرگانی با تجدیدنظر در بهای فرآوردههای نفتی میزان درآمد را طوری حساب نموده اند که نصف آن کمتر از مبلغ پنج درصد ارزش نفت خام تحویلی بحساب آنها به پالایشگاه میباشد که قانوناً حداقلی است که باید بدولت پرداخت کنند. اصولاً نسبت به پالایشگاه آبادان باید دقت بیشتری معطوف گردد. سال گذشته شرکت ملی نفت ایران میتواند بطرزی فرآوردههای مورد نیاز خود را از پالایشگاه آبادان تحویل گیرد که درجه ۱. پی. آی یکدرجه کمتر و مبالغی از اینراه عاید شرکت و مآلاً دولت گردد ولی این کار را نکرده اند.

معاون نخست‌وزیر بعرض رساندند اینموضوع سالها قبل از طرف اداره امور اقتصادی شرکت ملی نفت ایران عنوان گردید ولی سازمان پخش شرکت متعذر شده که اگر نسبت بدرجه ۱. پی. آی فرآوردهها هم دقت شود باز شرکتهای عضو کنسرسیوم با استفاده از دستگاه تقطیر مسجد سلیمان میتوانند درجه ۱. پی. آی

نفت خام را تغییر دهند. درحالیکه این استدلال تا حدودی صحیح می باشد مبادرت بچنین عملی دلیل بر سوءنیت آنها و به استناد مواد مختلف قرارداد نفت قابل بحث خواهد بود. اصولاً مسائل فیما بین شرکت ملی و شرکتهای عضو کنسرسیوم هر ساله در دو وهله ماههای سپتامبر و مارس مورد مذاکره و رسیدگی قرار میگیرد. متأسفانه کمتر سابقه داشته که در ماه سپتامبر کاری انجام شود و آنها غالباً کارها را به ماه مارس موکول میکنند اکنون هم بحث درباره پالایشگاه آبادان را حتماً به ماه مارس موکول خواهند نمود تا از این راه بتوانند تصمیمات را حتی المقدور بنفع خودشان بتأخیر اندازند.

نخست وزیر بعرض رساندند بطور کلی شرکتهای نفت بعد از مذاکرات اوپک آن حسن نیتی که انتظار میرفت بایران نشان ندادند. شاید هم از قراردادهای جدید ناراحت میباشند.

وزیر دارائی بعرض رساندند قراردادهای جدید که تحت رهبری و اوامر شاهنشاه منعقد گردیده از لحاظ درآمد و سایر شرایط قابل مقایسه با قرارداد نفت و گاز با شرکتهای عضو کنسرسیوم نمیباشند و منافع ایران بنحو کامل تأمین گردیده است. شاهنشاه فرمودند رفتار شرکتهای نفتی نسبت بایران منصفانه نبوده است. ما بکرات بآنها تذکر داده ایم که تولید ما با توجه بعوامل مختلف اقتصادی و سیاسی مانند وضع جغرافیائی کشور - تعداد جمعیت - نیازمندیهای مردم - توسعه اقتصادی وغیره باید خیلی زیادتر از مقدار فعلی باشد ولی هر مرتبه بیک راه از اجرای تعهدات خود سر باز زده اند. وزیر دارائی مسائل و موضوعهای بین شرکت ملی و شرکتهای عضو کنسرسیوم را شخصاً بررسی نماید و دستور العمل صریحی برای مذاکرات ماه سپتامبر بنمایندگان شرکت ملی داده شود و اگر هم لازم باشد جلسه ای با شرکت مسئولین فنی شرکت برای بررسی کلیه مسائل در حضور نخست وزیر تشکیل گردد.

گزارش وضع مالی

وزیر دارائی بعرض رساندند در چهار ماهه اول سال جاری وصولی دولت در چند مورد از مبالغی که در بودجه پیش بینی شده کمتر بوده است. صادرات نفت خام و در نتیجه درآمد دولت افزایش مورد نظر را نداشته. تقلیل عوارض فروش بنزین و نفت سفید و قند و شکر در داخل کشور سبب نکت وصولیها گردیده و هنوز هم از طریق افزایش فروش جبران کسر نشده است. درآمد گمرک بمناسبت تعطیلات فروردین و مالیات مستغلات بعلت برآورد زیاد اولیه و عواید پست و تلگراف بدلیل حذف طرحها نسبت به آنچه در بودجه پیش بینی شده کمتر بوده است که البته ممکنست

بتدریج در طی سال جبران گردد. علاوه بر این در ظرف سه ماه اول سال جاری قسمتی از دیون و تعهدات سال گذشته دولت نیز تأدیه گردیده و رو بهمرفته فشار نسبتاً زیادی در ظرف این مدت بر خزانه وارد شده. در مقابل اضافه وصولیهائی هم از محل مالیات شرکتها و شخصیت‌های حقوقی مالیات مقاطعه‌کاران و مالیات بردرآمدهای اتفاقی بدست آمده ولی با توجه بکلیه جوانب امر مشکل اساسی خزانه تأمین محل پرداخت بقیه تعهدات سال قبلی میباشد که باید بتدریج در طی سال جاری تأدیه گردد.

پس از تقلیل بهای قند و شکر وزارت دارائی متوجه شد که مصرف شکر رو با افزایش میباشد ولی فروش شکر دولتی بآن تناسب زیاد نمی‌شود و ظاهراً مابه‌التفاوت حاصله از طریق مبادلات مرزی که از پرداخت قسمت عمده‌ای از عوارض گمرکی و سود بازرگانی معاف میباشد بطور عادی یا قاچاق تأمین میگردد لذا با وزارت اقتصاد مذاکره گردید تا راه حلی برای این موضوع پیدا شود.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در این اواخر معلوم شد یک عده دلال شناسنامه‌های افرادی را که از مقررات مبادلات مرزی استفاده مینمایند جمع‌آوری و سپس یکجا مبادرت به ورود کالای مورد نظر خاصه شکر میکنند و غالباً مرتکب عمل قاچاق نیز میگرددند و سپس قسمتی از شکرها را بنقاط دیگر کشور منتقل مینمایند. برای جلوگیری راههای مختلف بررسی گردیده ولی هر کدام با مشکلاتی مواجه میباشد. اگر ورود اجناس از این طریق ممنوع گردد لطمه بساکنین این نواحی که عموماً وضع مالی‌شان خوب نیست وارد میشود. اگر ورود شکر محدود شود ناچار باید ورود تمام اجناس دیگر هم محدود اعلام گردد. اگر اجازه داده شود فقط رؤساء خانواده‌ها از این تسهیلات استفاده نمایند اشکالات دیگری در عمل فراهم خواهد شد ولی موضوع تحت بررسی است تا راه صحیحی در نظر گرفته شود. شاهنشاه فرمودند اگر لازم باشد ممکنست ورود شکر از طریق مبادلات مرزی ممنوع یا محدود شود و در عوض فروشگاههای دولتی شکر مورد نیاز مردم آن نواحی را ببهای نازلتری در دسترس قرار دهند. لازم است چند نفر از مطلعین موضوع را مطالعه نمایند.

وزیر آب و برق بعرض رساندند از سال جاری سازمان برنامه قسمتی از بودجه وزارتخانه‌های اجرائی را از زمره هزینه‌های عمرانی خارج و جزء بودجه هزینه‌های عادی منظور ساخته و در نتیجه بعضی کارها فلج گردیده و اعتبار کافی برای اجرای آنها در اختیار نمی‌باشد. اگر اجازه فرمایند مؤسساتی که کار اجرائی مینمایند از بودجه عمومی کشور خارج شوند و بر اساس طرح عمرانی عمل نمایند.

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند وضع مشابهی هم از نظر تأمین اعتبارات برای وزارت آبادانی و مسکن پیش آمده است.

شاهنشاه فرمودند اگر اینکار انجام شود چه انگیزه‌هایی در هر وزارتخانه خواهد بود که صرفه‌جویی نمایند البته هزینه‌های ضروری باید تأمین شود ولی اساس کار آنست که ببینیم علت عدم پیشرفت یا تأخیر در کارها چیست؟

وزیر دارائی بعرض رساندند برای غالب وزارتخانه‌ها تأمین هزینه‌های ضروری از محل‌های دیگر امکان دارد و اگر کسری داشته باشند تأمین خواهد گردید. نخست‌وزیر بعرض رساندند هزینه‌های اضافی واقعی وزارتخانه‌ها را میتوان تأمین نمود ولی باید دید چرا اجرای يك طرح كوچك هيچده ماه بطول میانجامد. هنگام تنظیم بودجه سال ۴۴ از وزارتخانه‌ها خواسته شد صرفه‌جویی نمایند ولی هیچ‌کدام حاضر بصرفه‌جویی نشدند بناچار از همه آنها پنج درصد کسر گردید و قرار بود این کسری را از محل پاداشها و غیره تأمین کنند در طرف همین هفته جلسه‌ای تشکیل خواهد شد و علل واقعی تأخیر اجرای کارها و طرق تسریع در این امر بررسی و نتیجه بشرف‌عرض همایونی خواهد رسید.

گزارش وضع اقتصادی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند صادرات کشور در سه ماه ونیم اول سال جاری از لحاظ ارزش در حدود ۳۰ درصد بیش از مدت مشابه سال قبل بوده و از ۲۲۰۰ میلیون ریال به ۲۸۶۰ میلیون ریال افزایش یافته وضع خشکبار از لحاظ صادرات بعالت بسته‌بندی بهتر بسیار خوب بوده است و اگر بتوان جواز صادراتی را فوراً پرداخت نمود در روحیه بازرگانان اثر عمیق خواهد بخشید.

از لحاظ واردات در طرف سه ماه ونیم اول سال در ترکیب آن تغییر محسوسی حاصل نشده. در مورد طرح‌های صنعتی نیز طرح مربوط بمشین‌سازی و ریخته‌گری آماده شده و با تسلیحات ارتش نیز مذاکره گردیده و اگر سعی بیشتری مبذول نمایند اجرای طرح‌ها کاملاً عملی خواهد بود.

شاهنشاه فرمودند گزارش مربوط بطرح ماشین‌سازی و ریخته‌گری را بعداً از طریق دفتر مخصوص ارسال دارید. در مورد پرداخت جواز صادراتی هم زودتر اقدام نمائید.

گزارش وضع عمرانی

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند از اول سال جاری تا بحال ۱۵ میلیارد ریال صرف انجام هزینه‌های عمرانی شده و در طی برنامه عمرانی سوم این اولین باری است که طبق برآورد خرج میگردد. پیشرفتهای حاصله نیز خوب بوده است منتهی در بعضی قسمت‌ها مانند راه‌های اصلی خیلی بیشتر از برنامه‌ها کار شده.

در یکی دومورد هم خارج از برنامه مبالغ معتناهی پرداخت گردیده مانند تأمین يك ميليارد ريال برای اجرای برنامه اصلاحات ارضی . طرح های زیادی بخصوص در مورد راههای فرعی آماده است که میتوان بلافاصله اجرا نمود . نکته دیگر درباره ساختمان راه آهن اصفهان است که جزو طرح ذوب آهن منظور شده تا بتوان برای ریل های آن وام لازم را اخذ نمود .

شاهنشاه فرمودند بهر حال راه آهن اصفهان باید ساخته شود و کشیدن راه آهن باین نقطه ضرر ندارد و موجب توسعه اقتصادی تمام مناطق در مسیر راه خواهد شد.

اختلاف فرهرست باشرکت سهامی چوب گیلان

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند چند روز قبل نماینده فرهرست از امریکا وارد و بسازمان برنامه مراجعه نمود . برای ایشان توضیح داده شده که بیلان شرکت آماده شده و با بیلانی که قبلاً از طرف فرهرست تهیه شده بود تفاوت های فاحشی دارد و در صورتی که مایل باشند حسابرسان دوطرف موضوع را بررسی نمایند ایشان اظهار داشتند محاسبات شرکت را فقط خود فرهرست اطلاع دارند و قبلاً هم نمیتوانند بایران مسافرت نمایند مگر آنکه از طرف سازمان برنامه دعوی مطروحه در دادگاه مسترد گردد . بایشان پیشنهاد شد اگر فرهرست دعوائی را که در اطاق دآوری بین المللی مطرح نموده مسترد دارد سازمان برنامه نیز امکان استرداد دعوی مطروحه در دادگاه ایران را بررسی خواهد نمود . ایشان اظهار داشتند این کار میسر نیست و بهمین ترتیب مذاکرات خاتمه یافت .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند از دادگاه ایران فقط تقاضا گردیده عمل شرکت سهامی چوب گیلان را در اعلام بطلان قرارداد فیما بین بررسی و در صورت صحت مراتب را تأیید نمایند و ضمناً خسارات طرف ایران را نیز معلوم دارند و الا هیچگونه دعوائی جزائی علیه فرهرست مطرح نشده که ایشان از آمدن بایران ابا داشته باشند .

معاون نخست وزیر بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند این نکته رسماً برای نماینده فرهرست روشن شود که دست آویز جدیدی بدست او داده نشود . شاهنشاه فرمودند چنانچه رونوشت اسناد مربوطه برای او ارسال گردد مانعی بنظر نمیرسد .

صندوق توسعه کشاورزی

شاهنشاه فرمودند کار ایجاد صندوق کشاورزی بکجا کشیده است این موضوع را زودتر تعقیب نمائید . وزیر کشاورزی بعرض رساندند طرح استفاده از اراضی بایر و موات آماده

شده و بزودی بمرحله اجرا درخواهد آمد و بمجرد تصویب طرح صندوق توسعه کشاورزی اعتبارات لازم از طریق صندوق در اختیار مردم گذارده خواهد شد .

وزیر آب و برق بعرض رساندند تا ۱۴ ماه دیگر شبکه آبیاری سد سفیدرود و تونل فومن تمام خواهد شد و آب به اراضی بین رشت و سد سنگر از یکطرف و بر اراضی دشت فومن از طرف دیگر سوار خواهد گردید و قریب ۵۰,۰۰۰ هکتار از تیغزارها قابل کشت و زراعت خواهد شد و طبق برآورد وزارت آب و برق هر هکتار را با صرف ۴۳,۰۰۰ ریال میتوان آماده کشاورزی نمود منتهی باید زودتر اقدام کرد که مردم زمینهای بایر را مورد استفاده شخصی قرار ندهند .

شاهنشاه فرمودند استفاده از اراضی بایر و جنگلی دارای فوائد زیادی است . سرمایه‌های خصوصی بکار میافتد . تولیدات کشاورزی افزایش می‌یابد و این خود جنبه ضد تورمی دارد منتهی باید در این نقاط کشاورزی مکانیزه و دامپروری و کشت علوفه را تشویق نمود. ضمناً در مناطق شمال به موضوع خانه‌سازی برای روستائیان نیز توجه شود .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند برای واگذاری زمین‌های جنگلی احتیاج بقانون میباشد که تهیه و تسلیم مجلس شورا گردیده اگر اجازه فرمایند موضوع در کمیسیون مشترك مجلسین بررسی شود که در اجرای آن تسریع گردد .

شاهنشاه فرمودند به رؤساء هر دو مجلس تذکر دهید زودتر مقدمات اتخاذ تصمیم نسبت باین طرح و طرح مربوط به صندوق توسعه کشاورزی را فراهم نمایند . جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۲۴ مرداد ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزیر دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب‌وبرق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

صرفه‌جویی

شاهنشاه فرمودند البته خبر دارید که در سال جاری دوخت لباس سپاهیان دانش و سایر سپاهیان به ارتش محول شد و به‌بهای نازل و تقریباً ثلث قیمت سال قبل که توسط وزارت آموزش و پرورش پرداخت شده بود تحویل گردید . این قبیل امور را میتوان صرفه‌جویی واقعی دانست و باید در تمام دستگاهها رعایت گردد .

نخست‌وزیر بعرض رساندند چند روز قبل متعاقب بازدیدی که از استانهای آذربایجان بعمل آمد جلسه‌ای با حضور وزراء مربوطه تشکیل گردید و در اجرای اوامر شاهنشاه در راه صرفه‌جویی بیشتر در هزینه‌ها و استفاده بهتر از منابع مالی و امکانات انسانی و تسریع در انجام امور عمرانی تصمیم گرفته شد و طرح تنظیم گردد . اول آنکه امور عمرانی مربوط با استانهای فارس و خوزستان و آذربایجان شرقی با نظارت کلی سازمان برنامه در خود محل بررسی و نسبت با آنها اتخاذ تصمیم گردد و اگر نتیجه مطلوب بخشید این روش بنام استانها تعمیم داده شود . دوم آنکه امور مربوط به بهداری و بهداشت و آموزش و پرورش هر استان در همان استان بررسی و هر تصمیمی صحیح دانسته شد اجرا گردد . البته بمجرد آنکه طرح‌های مزبور آماده شود مراتب از لحاظ مبارک شاهنشاه خواهد گذشت تا در صورتیکه اجازه فرمایند بمرحله اجرا گذارده شود .

شاهنشاه فرمودند صرفه‌جوئی واقعی باید در تمام شئون مملکتی رعایت شود مثلاً هزینه ساختمان‌های دولتی با یکدیگر تفاوت فاحش دارد. ساختمان شعبه جدید بانک سپه در جنوب شهر با تمام تجهیزات متری در حدود ۶,۰۰۰ ریال تمام شده و طبق گزارش وزیر کشور هزینه ساختمان جدید وزارت کشور هم در همین حدودها بوده است درحالیکه هزینه بعضی از ساختمانهای دیگر دولتی بچند برابر این رقم بالغ میگردد. عمارت ستاد بزرگ که شرکت فیربال ساخته از قرار متری ۱۸,۰۰۰ ریال تمام شده و بهمین دلیل هم مسئولین آن امروز در حبس بسر میبرند باید مشخصات و استانداردهائی تعیین کرد و بناهای دولتی را طبق همان اصول و قواعد بنا نمود. تحقیق کنید علت اینکه بین هزینه ساختمانهای دولتی تا این حد تفاوت وجود دارد چیست و نتیجه را گزارش نمایید. در مورد ساختمان نیمه‌تمام مجلس که برای وزارت آموزش و پرورش در نظر گرفته شده نیز باید فکری کرد. اصولاً باید بتدریج دولت را از اجاره‌نشینی خلاص نمود.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند کلیه اعتبارات ساختمانی طبق برنامه تعهد شده و اعتبار اضافی برای تکمیل بنای مجلس در اختیار نمیشد مگر آنکه امر فرمایند از محل دیگری تأمین شود.

شاهنشاه فرمودند نقشه عمارت را بفروستید ببینم. ضمناً مطالعه کنید شاید بصرفه باشد برای ساختمانهای مورد نظر مانند استودیوم ورزشی تهران که کاملاً مورد نیاز میباشد از اعتبارات خارجی استفاده کنیم.

پرداخت جوایز صادراتی

شاهنشاه فرمودند در مورد پرداخت جوایز صادراتی چه اقدامی شده است؟ رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند ترتیبی داده شده که وزارت دارائی به بانک مرکزی اجازه دهد جوایز صادراتی که موعد آنها فرا رسیده در بانک ملی قابل تنزیل باشد. در مقابل بانک مرکزی بهمان میزان وجه در اختیار بانک ملی قرار خواهد داد و از درآمد نفت برداشت خواهد نمود و باین ترتیب حوالجات وزارت اقتصاد با ۷ درصد در بانک ملی قابل تنزیل خواهد بود. منتهی وزارت اقتصاد تقاضا دارد نرخ تنزیل يك یا دو درصد تقلیل داده شود.

شاهنشاه فرمودند این موضوع را تا فردا بین خودتان حل کنید و نگذارید تفاوت نرخ تنزیل کار را بتأخیر اندازد.

ماشین‌آلات کشاورزی

وزیر کشاورزی بعرض رساندند طبق بررسیهایی که بعمل آمده فروشندگان

این قبیل ماشین آلات مبالغ زیادی بعنوان حق العمل برای خودشان روی قیمت‌ها منظور میدارند. اکنون مذاکراتی با آنها در جریان است تا شرایط وزارت کشاورزی را بپذیرند و تخفیف قابل توجهی بخریداران اعطاء نمایند و از لحاظ بهای قطعات یدکی و هزینه تعمیرات نیز نظر وزارت کشاورزی را قبول نمایند. در غیر این صورت وزارت کشاورزی در نظر دارد از طریق مذاکره با دولت‌ها مبادرت بوارد کردن تراکتور نماید و آنها را با شرایط سهل در اختیار کشاورزان قرار دهد.

شاهنشاه فرمودند هفت سال قبل در زمان وزارت سرلشگر اخوی همین دستور را داده بودم. هنوز اجرا نشده. تا اول مهرماه باید تکلیف این کار روشن و نتیجه گزارش شود. ضمناً از طرف وزارت اقتصاد نیز مذاکرات لازم برای ساختن تراکتور در ایران با سازندگان بعمل آید.

طرح انتقال برق از جنوب بشمال

شاهنشاه فرمودند آلمانها طرحی برای انتقال برق از جنوب غربی بشمال کشور تسلیم داشته‌اند که البته قابل مطالعه میباشد ولی وزارت آب و برق بهرحال میتواند زودتر واحدهای مولد برق سد دز را سفارش دهد.

وزیر آب و برق بعرض رساندند واحدهای سوم و چهارم سفارش داده شده ولی درحال حاضر بهچهار واحد بقیه احتیاج نمی‌باشد و باتوجه باینکه تولید برق درفصول کشت‌فرع برامر کشاورزی میباشد لذا نمیتوان از تمام هشت واحد سد استفاده نمود. ضمناً باید بین برق تولیدی از واحدهای آبی و حرارتی هم تناسب لازم رعایت شود که درمواقع کمبود آب از واحدهای حرارتی استفاده نمود.

شاهنشاه فرمودند درخوزستان میتوان برق را از نیروی گازهم تولید نمود. حساب اینکار را از لحاظ فنی و اقتصادی بکنید ضمناً امکان سفارش دادن و استفاده از یک واحد پنجم مولد برق را هم بررسی نمائید تا چهار واحد بطور دائم کار کند و واحد پنجم برای احتیاط آماده باشد. اصولاً با اجرای طرح کارون و انتقال برق آن باصفهان و تهران شاید بصرفه باشد که راه آهن بین این دو شهر با استفاده از برق کار کند. ماشین برقی ۴ تا ۵ برابر اقتصادی‌تر از ماشین دیزلی و ماشین دیزلی بهمین تناسب اقتصادی‌تر از لکوموتیو میباشد. چندی قبل فرانسویها مطالعه‌ای برای راه آهن برقی بین خرمشهر و تهران نمودند ولی باتوجه بمیزان رفت و آمد و حمل و نقل فعلی از لحاظ اقتصادی آنرا بصرفه ندانستند. بهرحال پیشنهاد آلمانها را درمورد توسعه شبکه برق جنوب بررسی و با آنها مذاکره نمائید اگر حاضرند با همان شرایط فعلی یعنی ۱۸ سال مدت و ۳/۵ درصد بهره وام جدیدی بدهند ما هم علاقمند خواهیم بود والا پیشنهاد آلمان را مجبور نیستیم قبول کنیم.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند هنوز تکلیف ما با آلمان‌ها روشن نشده چندین مرتبه اظهار داشته‌اند که حاضرند اعتبارات زیادی در اختیار دولت ایران قرار دهند. چند ماه قبل هم صورتی از طرح‌های عمرانی دولت با شرح مطالب در اختیار سفیر آلمان گذارده شد ولی هنوز هیچ پاسخی نداده‌اند.

شاهنشاه فرمودند بسفیر آلمان همین مطالب را تذکر دهید و مخصوصاً در مورد طرح برق پیشنهادی قید کنید که اگر با شرایط اعتبار فعلی بر مبنای قیمت‌های خط سفید رود بتهران حاضر بمعامله باشند با آنها وارد مذاکره خواهیم شد.

قندوشکر

شاهنشاه فرمودند طرحی از طرف اطاق صنایع و معادن درباره طرز تأمین و توزیع قندوشکر مصرف داخلی و طرح دیگری توسط سندیکای کارخانه‌های قند در خصوص ایجاد شورای شکر تهیه شده که لازم است هر دو طرح بدقت بررسی شود. البته موضوعی که برای ما مهم است اینست که بتوانیم مصرف داخلی را تأمین نمائیم. حال باید حساب کرد که چه میزان شکر باید از راه کشت و بهره‌برداری از چغندر تأمین شود و چه مقدار از طریق کشت نیشکر. باید یک برنامه دقیق باتوجه بکلیه جوانب امر برای پنج و یا حتی دهسال آینده تهیه نمود تا بتوان تصمیم لازم اتخاذ کرد. باید از زمین زیر کشت چغندر محصول بیشتر و بهتر برداشت نمود ضمناً سیاستی اتخاذ کرد که کشت چغندر بکشت گندم لطمه وارد نیابد. اصولاً باید در طرح اقتصادی مذکور تمام امکانات را بررسی و راهی که بیشتر بنفع و صلاح کشور است همان را اتخاذ کرد. در خوزستان نیز باید زمین بیشتری برای کشت نیشکر تخصیص داد و اگر دولت زمین باندازه کافی در اختیار ندارد از مردم اجاره کند یا قراردادهای طویل‌المدت برای کشت نیشکر منعقد سازد. این امور تماماً قابل مطالعه و بررسی است منتهی باید در عمل سرعت بکار برد.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در مورد کشت چغندر و اصولاً مسئله صنایع قند بررسی‌هایی با حضور وزیر اقتصاد و مدیرعامل سازمان برنامه انجام شده و تا دو هفته دیگر گزارش امر بشرفعرض خواهد رسید.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند با یک شرکت بلژیکی برای ایجاد کارخانه قند در ایران مذاکره شد منتهی اشکال آنست که اصرار دارند برای معاملات و خریدهای بعدی نیز حق تقدم داشته باشند. اگر مذاکرات به نتیجه مثبت برسد نتیجه بشرفعرض خواهد رسید.

طرح گروه گرمیت روزولت

شاهنشاه فرمودند طرحی برای حفر چاههای عمیق و امور کشاورزی توسط

گروه کرمیت روزولت تسلیم و پیشنهاد شده نواحی جیرفت و میناب برای کشاورزی وسیع در اختیار آنها گذارده شود .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند درمورد جیرفت و میناب قبلاً با فرانسویها مذاکره شده لذا باقای روزولت پیشنهاد شد منطقه همدان را انتخاب و آنجا را از لحاظ کشاورزی و کشت چغندر و منابع آب و غیره بررسی نمایند .

وزیر آب و برق بعرض رساندند هدف این گروه آنست که يك طرح بزرگ را از ابتدا تا انتها حتی درمورد فروش محصولات اجرا نمایند.

شاهنشاه فرمودند این درست همان چیزی است که ما میخواهیم . در يك ناحیه باید باین ترتیب عمل نمود و اگر نتیجه خوب داد در سایر نقاط نیز اجرا کرد.

طرح گروه روزولت را وزیر آب و برق و مدیرعامل سازمان برنامه مشترکاً بررسی و نتیجه را گزارش نمایند .

تقاضای اتحادیه کامیونداران

شاهنشاه فرمودند اتحادیه کامیونداران تقاضا دارند بآنها اجازه داده شود کارخانه لاستیک سازی وارد کنند و ضمناً مدعی هستند چون لاستیک های کوچک بهمان بهای لاستیک های بزرگ فروخته میشود و اصولاً بهای لاستیک در داخل کشور بالا است ورود لاستیک نیز برای اتحادیه آزاد اعلام شود .

نخست وزیر بعرض رساندند برای رسیدگی بتقاضای اتحادیه جلسه ای باحضور وزراء مختلف و نمایندگان اتحادیه مذکور و گروه مخالف آنها و نمایندگان گودریج و سازندگان و وارد کنندگان کامیون در نخست وزیری تشکیل گردید و مواد مختلف بدقت بررسی شد . درمورد لاستیک نماینده گودریج اذعان داشت که قیمت فروش آنها بیشتر از بهای بین المللی میباشد ولی مدعی بود که بمناسبت کوچکی کارخانه و محدود بودن تولید قادر نخواهند بود بهای لاستیک را خیلی تقلیل دهند منتهی حاضر میباشد نمایندگی فروش خود را باتحادیه واگذار کنند .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند باتوجه بکارخانه جدید جنرال زمینه برای کارخانه سوم موجود نمیشد و اتحادیه کامیونداران هم تجارب کافی برای اداره چنین کارگاه فنی را ندارند .

شاهنشاه فرمودند موضوع را بررسی وبآنها بگوئید فعلاً کشور ظرفیت داشتن سه کارخانه لاستیک سازی را ندارد و باید اجازه داد تولیدات این دو کارخانه بالا رود تا بتوانند بهای خود را تقلیل دهند ولی راه حلی پیدا کنید که در صورت لزوم گودریج بهای اندازه های بزرگ را بالا ببرد ولی بهمان اندازه قیمت اندازه های کوچک را تقلیل دهد که رفع شکایت اعضای اتحادیه هم بشود . باید حد وسطی

پیدا کرد که بنفع کشور باشد .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند موضوع دیگری که اخیراً اسباب اشکال گردیده خودداری شهربانی از دادن نمره جدید به کامیون میباشد باین معنی که اعطای نمره جدید موکول به خارج شدن يك کامیون کهنه از جریان کار گردیده و این سبب رکود معاملات کامیون شده و کارخانجات کامیون سازی و وارد کنندگان کامیون مرتباً از این وضع شکایت دارند . باتوجه باینکه کشور در هر سال لاقلاً به ۳۰۰۰ کامیون جدید احتیاج دارد ندادن نمره سبب خواهد شد هزینه حمل و نقل هم بتدریج افزایش پیدا کند .

شاهنشاه فرمودند اینموضوع را بررسی و تصمیمی که لازم است اتخاذ نمائید . ضمناً باید میزان تولید کامیون در داخل کشور افزایش داده شود شاید روزی لازم باشد کامیونهای مورد نیاز ارتش را هم از داخل تهیه کنیم باین صورت ممکنست یکجا به ۲۰,۰۰۰ کامیون و سالانه به ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ کامیون احتیاج داشته باشیم . این مطلبی است که باید مطالعه شود .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در این مورد بررسیهای لازم انجام شده و چهار کارخانه که پروانه کامیون سازی دارند میتوانند بشرط داشتن بازار تولیداتشان را افزایش دهند . در اینصورت برای آنها صرف میکند که قطعات بدکی را نیز در ایران بسازند .

جلسه مدت سه ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت

صورت جلسه اول شهریور ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

شرکت معاملات خارجی و اصلاح دستگاههای اداری

شاهنشاه فرمودند برای تسریع در کارها باید ارتش را از رعایت مقررات مربوط بخریدهای دولتی که از طریق معاملات خارجی انجام میشود مستثنی نمود ولی این دلیل بر این نمی‌شود که بوضع شرکت معاملات خارجی رسیدگی و در اصلاح آن اقدام نگردد .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند مواردی که مورد شکایت ارتش بوده بررسی و نتیجه بشرفعرض همایونی خواهد رسید . تأخیر حاصله فقط در يك مورد و مربوط بیک قسمت ارتش بوده که بطور خاص فعال میباشد و انتظار سرعت بیش از حد دارد ولی بطور کلی خریدهای شرکت معاملات خارجی متضمن صرفه‌جویی زیادی برای دولت بوده است .

شاهنشاه فرمودند چند سال قبل که دستور تمرکز خریدهای دولتی را صادر نمودم حساب شده بود که از اینراه سالیانه قریب ۲۵۰ میلیون ریال صرفه‌جویی خواهد گردید ولی کار این دستگاه خرید باید با سرعت و ابتکار ودقت توأم باشد . همانطور که در اظهارات جشن روز ۲۸ مرداد اعلام نمودم باید دستگاههای غیر نظامی از لحاظ فعالیت درستی وانضباط پبای دستگاههای ارتش برسند مبارزه علیه فساد و سستی وضعف وعدم قبول مسئولیت باید نصب‌العین روزانه وزراء باشد و نتیجه آنهم

مشخص و مشهود گردد. دزدها باید تعقیب شوند و خاطیان تنبیه گردند. اصلاح ارتش فقط باین علت نبود که افراد ناصالح کنار گذارده شوند بلکه دلیل واقعی این بود که عده‌ای مجازات گردیدند.

نخست‌وزیر بعرض رساندند برای اصلاح وضع دستگاههای اداری و تنبیه خاطیان باید قوانین جدید گذرانید.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در حال حاضر وزراء از لحاظ تنبیه کارمندان عملاً فاقد قدرت میباشند. حداکثر اقدام يك وزیر طبق قوانین فعلی استخدامی آنست که کارمند نالایق را منتظر خدمت کند.

شاهنشاه فرمودند در ارتش چندین نوع تنبیه حتی تنزل درجه و اخراج هم وجود دارد. از این پس هیچ افسری بدرجه امیری نائل نخواهد گردید مگر آنکه واقعاً از هر لحاظ برجسته باشد. خوبی و پاکی و داشتن سواد برای ارتقاء مقام کافی نیست. در امور اداری هم باید همین اصول رعایت شود. اگر لازم است قانون جدید هم بگذرانید و الا در قانون استخدام پیش‌بینی‌های لازم را بعمل آورید. باید بمرم و مخصوصاً کارمندان دولت نشان داد که در ارتش چه اقدامات اصلاحی صورت گرفته و در نتیجه مجازات خاطیان و انجام محاکمات اخیر چه تحولات عمیقی در آن بوقوع پیوسته است و توجه آنها را باین نکته جلب نمود که در صورت لزوم در مورد کارمندان اداری هم اقدامات مشابهی انجام خواهد شد.

اتحادیه کامیونداران

نخست‌وزیر بعرض رساندند درخواستهای اتحادیه کامیونداران مجدداً هم با حضور نمایندگان آنها بررسی گردید. اصرار داشتند بآنها اجازه داده شود کارخانه لاستیک‌سازی دائر نمایند. در این مورد بآنها صریحاً اعلام شد که فعلاً باتوجه بظرفیت کارخانجات موجود و قدرت جذب بازار ایجاد کارخانه سوم به مصلحت کشور نمی‌باشد. بالاخره قرار شد کلیه مسائل آنها خاصه موضوعهای مربوط به ورود و قیمت لاستیک و شماره‌گذاری کامیونهای جدید توسط دوفنر از کارشناسان بیطرف که از شرکت ملی نفت ایران انتخاب شده‌اند بررسی و گزارش امر در ظرف مدت ده روز آماده گردد.

مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند باتوجه ب سرمایه‌گذاری سنگین دولت در جاده سازی و اثراتی که اسفالت نمودن آنها در کوتاه کردن مدت رفت و آمد و تقلیل فرسودگی کامیونها دارد قاعدتاً نرخ حمل و نقل باید کاهش داده شود تا دولت و مردم از همین سرمایه‌گذاریها که شده مستفیض گردند.

شاهنشاه فرمودند از طریق مصاحبه و نشر مقالات در جراید و وسائل تبلیغاتی

دیگر با استفاده از آمار و ارقام توجه مردم را باین نکات معطوف دارید تا خود مردم خواستار تقلیل قیمت حمل و نقل شده و از کامیونداران بخواهند که در نهضت تقلیل قیمت‌ها سهیم و شریک گردند .

آگهی‌های دولتی و رپرتاژها

نخست‌وزیر بعرض رساندند موضوع انتشار آگهی‌های دولتی و اخبار فعالیت‌های دستگاه‌های دولت و وابسته بدولت در هیئت‌وزیران مطرح گردید و جزئیات امر را معاون نخست‌وزیر بشرفعرض همایونی میرسانند .

معاون نخست‌وزیر بعرض رساندند در سال ۱۳۳۶ قانونی بتصویب رسیده که بموجب آن وزارتخانه‌ها - سازمان برنامه - بنگاه راه‌آهن - بانکها و سایر بنگاه‌های دولتی و مؤسسات و شرکت‌هاییکه با سرمایه دولت اداره میشوند مکلف گردیدند کلیه آگهی‌های خود را بداره کل‌انتشارات و رادیو بفرستند تا از آن طریق بمطبوعات داده شود . این نکته در ماده ۴ قانون تأسیس وزارت اطلاعات مصوب اسفند ۴۲ نیز تأیید گردیده است . ولی طبق گزارش‌های وزارت اطلاعات بعضی دستگاهها از رعایت این قانون خودداری کرده و خود را باستناد مقررات خاص مستثنی میدانند . صرفنظر از این از طرف بعضی از دستگاه‌های دولتی و مخصوصاً مؤسسات و شرکت‌های وابسته بدولت مرتباً رپرتاژهایی از فعالیت‌های مربوطه تهیه و با پرداخت حق‌الدرج سنگین در جراید منتشر میشود .

این قبیل تبلیغات سبب شده که روزنامه‌ها بانتظار وصول حق‌الدرج از نشر اخبار وزارتخانه‌هایی که رپرتاژ نمیدهند خودداری نمایند و یا آنها را بنحو مطلوب منعکس نسازند و مآلاً بیسیاست عمومی دولت لطمه بزنند .

شاهنشاه فرمودند حتماً شرکت‌های بازرگانی احتیاط میکنند که اگر آگهی‌های خود را بوزارت اطلاعات بفرستند با پیچ و خم‌های اداری مواجه شده و بموقع چاپ و منتشر نشود ولی موضوع رپرتاژها که جنبه فوریت ندارد مطلب دیگری است که قابل رسیدگی میباشد .

نخست‌وزیر بعرض رساندند اعلانها و آگهی‌ها طبق روش خاصی ب مجرد رسیدن بوزارت اطلاعات بین جراید توزیع میشود و تأخیری در انتشار آنها نمیتواند رخ بدهد رپرتاژها هم در حقیقت کمکی است که بعضی دستگاهها بجراید میکنند و الا شرکت‌های دولتی غالباً جنبه انحصاری داشته و رقباتی در مقابل ندارند که احتیاج به تبلیغات آنهم باینصورت داشته باشند .

شاهنشاه فرمودند موضوع مورد بررسی بیشتر قرار گیرد و طرحی در اینمورد تهیه شود ولی بشرط آنکه با تمرکز آگهی‌ها سدی در راه فعالیت‌های بازرگانی

شرکتهای انتفاعی ایجاد نگردد .

گزارش وضع مالی

وزیر دارائی بعرض رساندند با آنکه درآمد دولت با دیده خوشبینی برآورد و پیشبینی گردیده و صولیهها در غالب موارد از ارقام مورد پیشبینی بیشتر میباشد . در مورد وصول مالیات از حقوق کارمندان متأسفانه بعضی از دستگاهها از افشاء ارقام صحیح حقوقها خودداری و آنها را محرمانه تلقی مینمایند در حالیکه هیچ دستگاهی نمیتواند بعنوان محرمانه بودن پاره‌ای ارقام از پرداخت مالیات حقه دولت خودداری نماید ولذا مذاکراتی در جریان است تا مطالبات دولت وصول شود . در ظرف پنج‌ماه اول سال فشار بر خزانه بیشتر از طرف وزارت جنگ بوده است ولی سعی شده تا سرحد امکان درخواستهای آنها بموقع تأمین و پرداخت گردد . گزارش تفصیلی شش‌ماهه خزانه در دست تهیه میباشد که بعداً بشرح عرض همایونی خواهد رسید . برای تکمیل کادر وصول وزارت دارائی احتیاج به ۲۰۰ تا ۲۵۰ نفر کارمند جدید دارد که اگر اجازه فرمایند استخدام شوند .

شاهنشاه فرمودند دستگاه وزارت دارائی احتیاج باصلاح اساسی دارد هر موقع توانستید در حدود چند هزار نفر کارمند زائد را کنار بگذارید ۲۰۰ نفر را استخدام نمایند .

وزیر دارائی بعرض رساندند در حال حاضر ۵۰۰ نفر منتسب بکارگزینی میباشد که لااقل پاداش و اضافه کار دریافت نمیدارند و در نظر است در تبصره بودجه اختیار لازم کسب و تحت شرایط خاصی عده‌ای از کارمندان بازنشسته شوند .

در مورد صندوق بازنشستگی طرحی تهیه شده که بجای ۷ درصد ۱۰٪ از حقوق کارمندان کسر گردد و باتوجه باینکه این مبالغ مآلاً بکارمندان مسترد خواهد شد از موضوع استقبال خواهند نمود . ضمناً طرح دیگری تهیه شده که خدمات قریب به ۱۰,۰۰۰ نفر از مستمری بگیران دولت که از ۸ ریال تا ۱۰۰۰ ریال هر ماهه از صندوق وصول مینمایند باز خرید و باین ترتیب تماس آنها با وزارت دارائی قطع گردد .

ممکنست در تبصره بودجه پیشبینی شود که سنوات خدمت سه تا چهار هزار نفر از کارمندان دولت نیز خریداری شود .

شاهنشاه فرمودند تمام این مسائل از نظر اجرائی قابل مطالعه است و باید بررسی شود . فانون جدید مالیاتها چه موقع آماده میشود .

نخست وزیر بعرض رساندند لایحه آن تقریباً آماده شده است و تنها نکته‌ای که پیشبینی میشود عده‌ای با آن مخالفت نمایند موضوع مالیات بر مجموع میباشد .

شاهنشاه فرمودند یکی از نکات مترقی طرح مذکور همین قسمت میباشد. زودتر آنرا آماده کنید که بمحض افتتاح مجلسین برای تصویب تسلیم گردد.

گزارش وضع اقتصادی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند طبق قانون هرشماه یکبار وزارت اقتصاد موظف است میزان جوایز صادراتی ششماه بعد را تعیین و اعلام نماید. معمولاً وزارت اقتصاد باتوجه بوضع صادرات جوایز هرکالا را تعیین مینماید. درششماه آینده به فراوردهها و محصولاتیکه وضعشان خوب شده جوایز کمتری تعلق خواهد گرفت.

شاهنشاه فرمودند درمورد ورود گندم دقت کنید که مثل سال قبل مقداری خسارت تأخیر تخلیه پرداخت نمائیم.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند برای تأمین این منظور از یکطرف از مؤسسه ارتور. دی. لیتل خواسته شده طرحی درمورد بنادر تهیه نماید که بتوان باشخاص خصوصی اجازه داد انبارهای لازم را ایجاد نمایند. از طرف دیگر از طریق دفتر اقتصادی ایران در واشنگتن مطالعاتی برای خرید دستگاههای مکنده که گندم را از کشتی به بندر منتقل مینمایند در دست انجام میباشد. اشکال اساسی سال قبل این بود که بخش خصوصی همکاری لازم را با دولت نمی نمود و دولت را از تاریخ ورود کشتیها بموقع آگاه نمی ساخت.

شاهنشاه فرمودند فوراً ترتیب خرید دستگاههای مکنده مذکور را بدهید. مدتهاست این دستگاهها دربنادر مختلف دنیا مورد استفاده میباشد. چطور ما تازه بفکر اینکار افتاده ایم.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در پاسخ تلگراف وزارت اقتصاد از طرف شرکت الومینوم سازی رینولدز خبر داده اند که نمایندگان آن شرکت روز ۱۳ سپتامبر برای مذاکرات وارد خواهند شد. برای مذاکره با روسها درمورد ذوب آهن از طرف سفارت شوروی صورت هیئت نمایندگی دولت شوروی که مرکب از چهل نفر میباشد در اختیار وزارت اقتصاد قرار داده شده. هیئت نمایندگی ایران نیز حسب الامر مبارك ملو کانه تعیین وموضوعهای مورد بحث عبارت خواهند بود از کارخانه ذوب آهن - تأسیس کارخانه ماشین سازی - کارخانه ابزار سازی - تأسیس کارخانه نساجی ونخی - اکتشاف معادن وبالاخره موضوع گاز.

شاهنشاه فرمودند البته دستورات نهائی را بعداً صادر خواهم نمود ولی درمورد خطوط لوله گاز باید به روسها بقبولانیم که هزینه نصب لوله ازسراجه تا مرز شوروی را تأدیه نمایند که بعداً بتدریج روی فروش گاز مستهلك شود.

گزارش کارهای عمرانی

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند در اجرای اوامر ملوکانه باوزیر کشور ووزیر آبادانی ومسکن موضوع تفویض اختیارات بیشتر باستانداران جهت اجرای طرحهای عمرانی مورد بررسی واقدام قرار گرفت . البته ممکنست درابتدای امر بامشکلاتی مواجه شوند ولی بتدریج رفع خواهد شد. ضمناً درنظر است رؤسای دفاتر فنی ماهی یکبار جمع شوند توضیحاتی درباره چگونگی امور مربوط بمناقصه ووضع شرکتهای مقاطعه کاروغیره دراختیار آنها گذارده شود . مسئله دیگر موضوع مبارزه علیه بیماری وبای آلتور میباشدکه طبق برآورد ۴۵۰ میلیون ریال اعتبار لازم دارد وناچاراً باید هزینه اولیه از محل اعتبارات عمرانی تأمین شود.

شاهنشا فرمودند این يك بلای ملی است وباید آنرا ریشه کن ساخت وناچار هزینه آنرا نیز تحمل نمود .

نخست وزیر بعرض رساندند درمورد مدارس حرفه ای مشکلاتی دربین بوده ولی بررسيهای لازم انجام شده وگزارش امر بعداً بشرفعرض همایونی خواهد رسید .

شاهنشا فرمودند تعلیمات پنجساله ابتدائی باروش خوب وبعداً هم مدارس حرفه ای وپلی تکنیک باید دراختیار محصلین باشد وشهریه مدارس عادی افزایش داده شود تامحصلین تشویق شوند بتحصیلات حرفه ای بپردازند . البته برای شاگردان خیلی برجسته میتوان کمک هزینه وبورسهای درنظرگرفت والا اگرمانند وضع فعلی تحصیلات مجانی باشد اکثراً تحصیلات نظری را برتحصیلات عملی ترجیح میدهندکه بعدهم بتوانند بعنوان کارمند دولت مشغول کار شوند .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند دوازده مرکز آموزش دراختیار وزارت کشاورزی میباشدکه با تشکیل سپاه دانش باید درنحوه تدریس دراین مراکز تجدیدنظر نمود . اگر اجازه فرمایند دراین مراکز کشاورزی نوین تدریس شود .

شاهنشا فرمودند مطالعه کنید شاید بتوان این مراکز را باکادر وبودجه بوزارت کشاورزی منتقل نمود .

گزارش وضع پولی واعتباری

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند رویهمرفته وضع کشور از لحاظ پولی واعتباری خوب بوده . قیمتها درماه تیر نسبت بماه قبل ۳ درصد تقلیل یافته . معاملات رونق دارد . فروش ارز بطورمتوسط درهرروز کار به ۳۵ میلیون دلار بالغ گردیده اعتبارات بانکها تا پایان تیرماه ۳۹۰۰ میلیون دلار نسبت به پایان

سال ۴۳ افزایش یافته و ۱۲٪ بیشتر از چهارماه اول سال می باشد. قسمت عمده این اعتبارات اضافی از طرف بانکهای سپه و رهنی و صادرات و معادن و بالاخره بانک کشاورزی پرداخت گردیده. علل افزایش اعتبارات بانکهای رهنی و کشاورزی معلوم می باشد ولی اعتبارات بانک سپه و بانک صادرات جنبه غیر تولیدی داشته با آنکه یکی از طرق کنترل واردات محدودیتهای اعتباری می باشد ولی بانک مرکزی هنوز نحوه تقسیم و توزیع اعتبارات بانکها را در اختیار ندارد. بعضی از این بانکها نیز مبادرت بایجاد شعب جدید نموده اند که طبعاً در سرعت گردش پول مؤثر می باشد. شاهنشاه فرمودند یک گزارش جامع در این باره و بخصوص درباره اینکه آیا ایجاد شعب جدید لازم می باشد یا نه تهیه و ارسال دارید.

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند بانک مرکزی تفکیک اعتبارات را از کلیه بانکها خواسته و بمجرد وصول گزارش امر تهیه و بشرفعرض خواهد رسید. در مورد وامهای صنعتی در ماه گذشته فعالیت خاصی وجود نداشته شاید بعلت این بود که در سه ماهه اول سال تعداد نسبتاً زیادی تقاضا به بانک اعتبارات صنعتی و بانک توسعه صنعتی تسلیم گردیده است.

ایجاد شرکت تلمبه سازی در ایران

وزیر آب و برق بعرض رساندند مذاکرات با شرکت پیرلس درباره خرید تلمبه برای دشت قزوین توأم با ساختن تلمبه در ایران پایان یافته و اگر اجازه فرمایند بمرحله اجرا گذارده شود.

شاهنشاه فرمودند شرکت مزبور معروفیت دارد. موضوع در هیئت دولت بررسی و تصمیم لازم نسبت بایجاد شرکت مختلط ایرانی و خارجی اتخاذ گردد.

افزایش بهای خرید گندم

وزیر کشاورزی بعرض رساندند کارشناسان وزارتین کشاورزی و دارائی موضوع محصول سال جاری و احتیاجات کشور را بگندم بدقت بررسی نموده اند در سال جاری از لحاظ محصول بین ۳۰ تا ۴۰ درصد بیش از سال قبل برداشت خواهیم داشت ولی چون سال گذشته محصول کافی بدست نیامد ذخائر گندم کشور چه در بخش خصوصی و چه در بخش دولتی بمصرف رسیده و امسال به ۵۰۰,۰۰۰ تن گندم وارداتی احتیاج داریم که ۴۰۰,۰۰۰ تن آن مصرف قطعی می باشد. مقداری از این گندمها وارد شده یا قراردادهای لازم برای خرید آنها منعقد گردیده. برای حل مشکل غله اگر در سیاست خرید اداره غله تجدیدنظر و هماهنگی با سیاست کشت شود ضمناً بهای خرید گندم هم توسط دولت بمیزان معتدلی افزایش یابد بتدریج کشاورزان

تمایل بیشتری به کشت گندم پیدا خواهند نمود .

شاهنشاه فرمودند همانطور که چندین بار تذکر داده‌ام باید اقدامی نمود که بهای نان در شهرها ترقی نکند . نسبت بکشت محصولات مختلف هم باید بررسی نمود چه محصولی از لحاظ اقتصادی بیشتر بصلاح و مصلحت و صرفه کشور میباشد عقب ماندگی کشاورزی ایران از این نظر است که محدود به کشت چند نوع محصول بخصوص بیشتر نبوده است در حالیکه باید انواع مختلف کشت را ترویج و حداکثر بهره برداری را از زمین زیر کشت نمود . این طرز فکر غلط است که بگویند اگر کشور گندم از خارج وارد نماید باستقلال اقتصادی آن لطمه وارد میشود ولی اگر فرضاً قند وارد نماید اشکالی ندارد . باید شرایط زمان و مکان و صرفه و صلاح کشور را در نظر گرفت . تازه احتیاجی نیست که قیمت خرید گندم افزایش داده شود تا سطح بیشتری را زیر کشت در آورند کافی است کمکهای مختلف از طریق بانک کشاورزی بعمل آید که از سطح موجود بهتر و بیشتر بهره برداری نمایند . با اقداماتی که در مورد سد سازی و توسعه نیروی برق در شمال انجام شده و چاه های نیمه عمیقی که حفر گردیده باید محصول برنج ما بمیزان معتنا بهی افزایش پیدا کند و بهای آنهم از حد متوسط بهای بین المللی کمتر شود .

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۸ شهریور ۴۴

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر و قائم مقام بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر مبارک ملو کانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

خرید گندم از خارج و موضوع تعاونیها

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده قیمت گندم در بعضی از نقاط کشور افزایش یافته این افزایش تاحدی ممکن است باین علت باشد که در سال گذشته تقریباً تمام ذخائر گندم کشور بمصرف رسیده و امسال عده ای سعی میکنند مقداری گندم برای احتیاط ذخیره نمایند ولی علت دیگر مسئله احتکار گندم است که خود اثرات زنجیری و دور تسلسلی در قیمت بوجود میآورد . بشرکتهای تعاونی نان و بطور کلی اشخاصی که در کار گندم وارد هستند اجازه دهید مقداری گندم وارد نمایند ولی نفع آنها باید طوری حساب شود که کار گندم جنبه تجارتي بخود نگیرد و افراد مختلف بامید سود زیاد وارد اینکار نگردند .

نخست وزیر بعرض رساندند موضوع واردات و تأمین کمبود گندم در هیئت دولت بررسی شد بنظر وزارتین کشاورزی و دارائی علاوه بر گندمهایی که توسط دولت خریداری شده ۲۱۰,۰۰۰ تن دیگر مورد احتیاج میباشد که باید از خارج وارد نمود منتهی برای کنترل قیمت یا باید سود بازرگانی را بالا برد یا راه دیگری انتخاب کرد که منافع وارد کنندگان بمیزان متناسبی تقلیل یابد . بنظر وزارت اقتصاد افزایش سود بازرگانی در وسط سال بمصلحت نمیباشد .

وزیر دارائی بعرض رساندند چون ورود گندم منوط با اجازه وزارت اقتصاد

کشاورزی و دارائی گردیده و تاکنون در این مورد بکسی اجازه داده نشده عملاً گندم مانند اجناس غیرمجاز بوده و از لحاظ حقوقی هم افزایش سود بازرگانی آن بلا اشکال میباشد.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند افزایش سود بازرگانی در طول سال مغایر قانون انحصار تجارت خارجی و مخالف سنت و وزارت اقتصاد در جلب اعتماد بازرگانان و واردکنندگان میباشد و در صورت لزوم میتوان بجای آن مبلغی بعنوان حق اجازه افتتاح حساب اخذ نمود.

شاهنشاه فرمودند این امر را از لحاظ حقوقی بررسی نمائید ولی باتوجه باینکه تاکنون هیچگونه حق اکتسابی برای کسی در امر واردات گندم حاصل نشده افزایش سود بازرگانی بلامانع بنظر میرسد. بهرحال باید راهی پیدا کرد که ورود گندم مانند شکر جنبه تجارت و دادوستد بخود نگیرد.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در کمیسیون گندم بررسی و قرارداد اجازه ورود گندم بکسانی داده شود که با غله سروکار دارند. طبق محاسباتی که با نظر شرکتهای تعاونی کارخانه داران و آسیاداران انجام شده گندم هر تن ۵,۷۰۰ ریال وارد بندر خرمشهر میشود و با احتساب بقیه هزینهها منجمله سود سرمایه هر تن ۷,۸۵۰ ریال تحویل تهران میگردد در حالیکه بهای فروش آن هر تن ۹,۰۰۰ ریال میباشد و در نتیجه در هر تن ۱۱۵۰ ریال نفع خالص عاید واردکنندگان میگردد که مبلغ معتنا بیهی است.

وزیر دارائی بعرض رساندند قاعدتاً شرکتهای تعاونی نباید بیش از ۶ درصد سود ببرند در حالیکه این شرکتهای علاوه بر ۶ درصد مذکور ۱۸ درصد هم بابت سود سرمایه در حسابها منظور کرده اند اگر قیمتها تنزل ننماید از هر تن ۱۱۵۰ ریال هم عایدی خالص خواهند داشت.

شاهنشاه فرمودند قیمت گندم باید تنی ۸۰۰۰ تا ۸۱۰۰ ریال بفروش برسد. اصولاً باید بفکر ایجاد شرکت نان برای تهران باشید تا مشکلات بتدریج حل شود. همانطور که در اظهارات روز ۲۸ مرداد اعلام داشتیم باید به مسئله تعاون و بیمه های اجتماعی خیلی توجه کرد. زندگی اقتصادی و اجتماعی ما باید بتدریج بر این دواصل استوار گردد. البته در بادی امر مشکلاتی وجود خواهد داشت که باید با راهنمایی دولت حل شود. بین کارمندان دولت افرادی که در این دومورد اطلاعات و تجارب کافی دارند پیدا کنید و یک اداره مطالعات مخصوص اینکار بوجود آورید و اگر انجام اینکار در حال حاضر میسر نمیشد هر چند نفر را جدا گانه مأمور یک رشته از مطالعات مربوطه نمائید. اگر کارها بر اساس تعاون صحیح استوار گردد شرکتهای تعاونی میتوانند با قطع دست واسطهها و اتخاذ تدابیر دیگر اجناس را

به بهای گرانتر از تولیدکننده خریداری نمایند و بقیمت ارزانتر در اختیار مصرف کننده قرار دهند. در مورد گوشت قسمت عمده منافع عاید واسطه‌ها میشود اصولاً در ایران این واسطه‌ها و دلالتها یکنوع گرانی مصنوعی بوجود آورده‌اند که باید از بین برود. این دلالتها نه تنها کار نمیکند باعث گرانی هم میشوند. این یکنوع خیانت باقتصاد کشور و بملت ایران میباشد. طبق گزارش رئیس بانک کشاورزی کشاورزان جیرفت پیشنهاد نموده‌اند با تشکیل شرکت تعاونی اجناس خود را رأساً در بازار تهران عرضه نمایند. دستور دادم کمک‌های لازم بآنها بشود. باید بشرکتهای تعاونی اجازه داد در شهرها اقدام بایجاد میدان فروش نموده اجناس خود را رأساً وبدون مداخله واسطه‌ها در آنها عرضه نمایند.

وضع کارخانجات نخ ایران

شاهنشاه فرمودند در بلوچستان کارهای دستی زیبایی درست میکنند ولی شکایت دارند که جنس نخ‌های داخلی خوب نیست و رنگ آنها پس از مدتی تغییر میکند و تقاضا دارند نخ خارجی وارد شود.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در سال ۴۲ چون مقادیر معتناهی قرقه نخ وارد کشور شده بود لذا ورود آن ممنوع اعلام گردید. متأسفانه از آن سال تا بحال مرتباً استناد دارد محصولات کارخانه قرقه زیبا پائین آمده اکنون وزارت اقتصاد مشغول تهیه استناداردهائی برای تمام کارخانجات تولید نخ کشور میباشد.

شاهنشاه فرمودند نخست وزیر برای کارخانه قرقه زیبا پیغام بفرستند که اگر نوع محصول خودشان را بهتر نکنند دولت ورود نخ را آزاد اعلام خواهد نمود.

ذوب آهن

شاهنشاه فرمودند قبل از مذاکرات با روسها باید کلیه حساب‌های اقتصادی و فنی مربوط بموضوعهائی که مطرح خواهد شد آماده گردد. راجع به گازها باید حساب شود با توجه با افزایش تولید نفت لا اقل در هر يك از ده سال آینده چه مقدار گاز اضافی در اختیار خواهیم داشت، چه مقدار در محل مورد نیاز میباشد، چه مقدار در شهرهائی که در مسیر یا نزدیکی خط لوله قرار دارند مصرف میشود و چه مقدار هم باید بروسها فروخته شود و با توجه باین محاسبات قطر خط لوله در هر قسمت از مسیر آن چه اندازه باید باشد. نظر ما از ایجاد ذوب آهن این بود که بایک اقدام چند هدف تأمین شود - تولیدات کشاورزی افزایش پیدا کند، صنایع موجود توسعه یابد و صنایع جدید ایجاد شود، گازها که فعلاً سوخته میشود بمصرف برسد و بالاخره باین ترتیب سطح زندگی مردم ارتقاء یابد.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند نکته ناراحت کننده اینست که شرکتهای عضو کنسرسیوم و عامل نفت پاسخ خود را درباره گازهای اضافی موکول بمذاکرات آنها با شرکتهای ملی نفت ایران در ماه سپتامبر در لندن نموده اند و مدعی هستند که در مورد مصرف این گازها حق تقدم با آنها میباشد .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند در این چند روزه اخیر راجع به گوگرد هم همین مطالب را عنوان کرده اند .

نخست وزیر بعرض رساندند چند سال است راجع به گازها با آنها صحبت میشود مدعی هستند که بازار ندارند . اکنون که ما مشتری پیدا نموده ایم میخواهند در کار سنگ بیاندازند . اگر اجازه فرمایند وزیرداری بشرکت ملی ابلاغ نماید که در مذاکرات لندن با قاطعیت موضوع را مطرح و تکلیف را قطعی نمایند .

شاهنشاه فرمودند البته اینکار را بکنید . ضمناً بگوش مسئولین شرکتهای برسانید که موضوع گازها از مطالبی است که اگر لازم باشد قانون میگذرانیم . پنجاه سال گاز ما را سوزانده و بهدر داده اند . قاعدتاً باید غرامت اینمدت را پرداخت کنند . اگر در مورد گازها حق استفاده برای خودشان قائل هستند چرا در ظرف اینمدت از آن بهره برداری نموده اند ؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند منتظر پاسخ کنسرسیوم نشویم و در مذاکرات با روسها تعهدات لازم را بنمائیم .

شاهنشاه فرمودند بهمین ترتیب عمل کنید .

معاون نخست وزیر بعرض رساندند طبق مفاد دیباچه قرارداد نفت و مواد ۴ و ۴۱ آن شرکتهای عضو کنسرسیوم و عامل نفت ایران متعهد شده اند ضمن عملیات خود رعایت منافع ملت ایران را بنمایند . در مذاکرات لندن میتوان با آنها صریحاً اعلام داشت که دولت قصد بهره برداری از گازها را دارد و اگر آنها بخواهند بهره برداری را رأساً در دست بگیرند باید در ظرف یک هفته مقادیر مورد نیاز را اعلام و همچنین تعهد نمایند اگر در ظرف مدت معینی بهره برداری را آغاز نمایند خسارات دولت را از طریق تعهدات بانکی جبران کنند باین ترتیب هم رعایت مفاد قرارداد بعمل آمده هم وضع ایران در مقابل آنها روشن و مسجل گردیده و هم چون آمادگی برای بهره برداری از تمام ذخائر گاز حوزه قرارداد ندارند ناچار صرف نظر خواهند کرد .

تفویض اختیارات باستانداران

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند اخیراً از طرف هیئت عالی برنامه اختیارات لازم برای انجام پاره ای از امور عمرانی باستانداران تفویض گردیده که

با نظر ادارات فنی هراستان مناقصه‌ها را انجام و کارها را بدون کسب نظر تهران فیصله نمایند. دیروز استاندار خراسان تلگرافاً اعلام داشته که تعیین تکلیف برای استانداران ازوظائف مجلس ودولت میباشد ومسئولیت امور عمرانی نیز بمعده سازمان برنامه محول گردیده که باید انجام دهند واستاندارها نمیتوانند دراین قبیل امور مسئولیتی قبول نمایند.

نخست وزیر بعرض رساندند بعضی ازاستانداران اختیاراتی را که بآنها تفویض شده کافی نمیدانند برخی دیگر ازقبول آن امتناع دارند.

شاهنشاه فرمودند موضوع درهیئت دولت مطرح ودستورلازم صادرشود.

ایجاد شرکت تلمبه سازی درایران

شاهنشاه فرمودند مذاکرات باشرکت پیرلس برای ایجاد شرکت تلمبه سازی

یکجا انجامید؟

نخست وزیر بعرض رساندند موضوع درهیئت دولت مطرح شد جز دریکی دومورد دربقیه موارد احتیاج بصدور تصویبنامه نمیباشد قرارداد موضوع بین وزارتین آب وبرق واقتصاد مذاکره وسپس مجدداً درهیئت دولت مطرح شود.

وزیراقتصاد بعرض رساندند درهندوستان وپاکستان تلمبه‌های بسیارخوبی درست میکنند وبرای کمک بصنایع فلزکاری اگر وزارت آب وبرق مشخصات تلمبه‌های موردنظر را اعلام نماید میتوان درداخل تلمبه‌ها را ساخت وتحویل داد. مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند ظاهراً شرکت پیرلس اصرار دارد دولت سالیانه یک هزار دستگاه تلمبه ازشرکت مختلط خریداری کند درحالیکه برای این تعداد مصرف نخواهیم داشت.

شاهنشاه فرمودند باید تمام جوانب امر بررسی شود. البته باید بصنایع فلزکاری وریخته‌گری کشور حداکثرکمک ومساعدت را نمود ولی باید دید آیا درحال حاضر کارشناسانی دارند که بتوانند تلمبه موردنظر را بسازند. منظور این نیست که کمکی بشرکت پیرلس بشود بلکه منظور آنست که احیاناً مذاکرات با چنین دستگاه معروفی که شهرت بین‌المللی دارد قطع نگردد وانجام کار برای چندین سال دیگر بتعویق نیفتد.

تقاضای شرکت سهامی قند کرمانشاه

شاهنشاه فرمودند گزارشی از شرکت سهامی قند کرمانشاه رسیده که سال گذشته بعلت ورود شکر خارجی امکان فروش محصولات داخلی بنحوکامل برای آنها میسر نگردیده ودولت قبول کرده است بجای عوارض مربوطه عین شکر از آنها تحویل گیرد. اکنون تقاضا دارند باتوجه بهتقلیل‌بهای شکر از آن قسمت از محصولات

شرکت که فروش نرفته و در انبارها موجود بوده عوارض کمتری وصول شود .
وزیرداری بفرض رساندند در این مورد حق با شرکت سهامی قندکرمانشاه
میباشد . سال گذشته موافقت شد بجای ۸ ریال و ۲۵ دینار عوارض شکر کارخانجات
داخلی جنس تحویل دهند . چند ماه قبل بهای شکر هر کیلو دو ریال تقلیل داده
شد شرکت قندکرمانشاه مقادیری شکر در انبار موجود داشت که عوارض آن از
قرار کیلوئی ۸ ریال و ۲۵ دینار احتساب شده در حالیکه بهای آن تقلیل یافته بود .
مابه التفاوت مربوطه به ۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال بالغ میگردد علت عدم موافقت وزارت
داری اینست که هنگام تقلیل بهای شکر مقادیر زیادی شکر در اختیار عاملین فروش
بوده که همه از این راه متضرر شده اند .
شاهنشاه فرمودند در مواردیکه خود وزارت داری اذعان دارد شکرها
فروخته نشده و در انبارها موجود بوده و مقادیر آنهم زیاد میباشد باید اقدامی نمود
که بیجهت شرکتها متضرر نشوند .
جلسه مدت سه ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه پانزدهم شهریور ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - کشور - آب‌وبرق - آبادانی و مسکن - پست و تلگراف و تلفن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - شهردار تهران و قائم‌مقام بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

ایجاد کارخانه تلفن در ایران

وزیر پست و تلگراف و تلفن بعرض رساندند برای تولید ۴۵,۰۰۰ دستگاه تلفن و ۳۰,۰۰۰ واحد خط مشترك در هر سال تاکنون چهار پیشنهاد از شرکت‌های نورترن الكتريك كانادا ئی زیمنس و استاندارد الكتريك آلمانی و گروه پلسی انگلیسی واصل گردیده و هر يك نسبت به موارد ذیل نظریات خود را اعلام داشته‌اند.

الف - ایجاد کارخانه برای سوار کردن قطعات منفصله در ایران.

ب - ایجاد کارخانه برای سوار کردن قطعات منفصله و ساخت مقداری

از قسمت‌ها در ایران.

پ - ایجاد کارخانه برای سوار کردن قطعات منفصله و ساخت مقدار

بیشتری از قسمت‌ها در ایران.

پیشنهاد شرکت كانادا ئی بدلائل فنی و اقتصادی مردود شناخته شد ولی پیشنهادات گروه‌های انگلیسی و آلمانی هر يك دارای منافع و مزایای مختلفی برای ایران میباشد. گروه انگلیسی سیستم کروسار و گروه آلمانی روش موتورسلکتور را که فعلاً هم در ایران متداول است پیشنهاد نموده‌اند. هر دو سیستم برای شرکت تلفن قابل قبول میباشد. منتهی با توجه باینکه تا چند سال دیگر روش

الکترونیک جایگزین روش‌های موجود خواهد شد صرفه در آنست که روشی انتخاب شود که بعداً هم بتوان آنرا به سهولت به سیستم الکترونیکی تبدیل ساخت. شاهنشاه فرمودند بچند نکته باید توجه نمود. اول برآورد دقیق از نیازمندیهای کشور به تلفن در هر يك از دهسال آینده. دوم تاریخ تقریبی استفاده تجارتي از تلفنهای الکترونیکی در دنیا. سوم سهولت تبدیل تلفنهایی که دائر خواهد شد به تلفنهای الکترونیکی. چهارم تعهد شرکت دایرکننده در مورد تبدیل این سیستم به سیستم تلفن الکترونیکی در يك فرصت مناسب.

اصولاً اگر تلفنهای الکترونیکی دیرتر از هفت‌باهشت سال آینده وارد بازار شود مزایای سیستم کروسبار بیشتر خواهد بود والا باید از موتورسلکتور استفاده نمود. این نکات را بررسی و نتیجه را گزارش نمائید. اگر لازم باشد ممکنست یکنفر کارشناس از مؤسسه تله‌کمونیکسیون جهانی وابسته سازمان ملل متحد نیز دعوت شود موضوع را مطالعه و نسبت بآن اظهار نظر نماید.

عوارض سطح شهر

وزیر کشور بعرض رساندند در سال ۱۳۴۰ دولت وقت عوارض مختلف شهرداری را که مزاحم مردم شده بود لغو و بجای آنها عوارض سطح شهر را برقرار نمود. برای این منظور شهر تهران بسه منطقه تقسیم و برای هر منطقه عوارض معینی تعیین گردید ولی چون اینکار توأم با عجله وبدون توجه به برنامه‌ها وبخدا خدمات شهرداری صورت گرفته بود وصولی شهرداری از این ممر در هیچیک از چهار سال گذشته از ۱۵۰ تا ۱۶۰ میلیون ریال تجاوز ننمود در حالیکه وسعت شهر ۲۲۰ میلیون متر مربع ونصف آن مسکونی وعوارض آن بالغ بر ۵۶۰ میلیون ریال میباشد برای رفع بیعدالتی وتشویق مردم بپرداخت عوارض حقه موضوع مجدداً بررسی وپیشنهاد شد میزان عوارض به نسبت ثلث یا نصف تقلیل داده شود وبتناسب خدمات در هر منطقه برقرار گردد ودر مورد مرکز تجارتي شهر هم که ساکنین آن از همه اصلاحات شهری برخوردار میباشد عوارض خاصی تعیین شود.

شاهنشاه فرمودند منطقی‌ترین راه برقراری عوارض شهرداری آنست که املاک شهر ارزیابی وبتناسب ارزش آنها عوارض تعیین و وصول شود. اکنون اگر انجام اینکار برای شهرداری تهران مقدور نمیشد باید در تعیین مناطق شهری توجه کرد. محلهایی مانند یوسف‌آباد - دوس - نارمک - تهران پارس وغیره که در سال ۱۳۴۰ جزو مناطق غیرمسکونی منظور شده امروز آبادترین نقاط شهر میباشد وجادارد بتناسب خدمات شهرداری عوارض منصفانه وصول شود. با توجه باین نکته شهر تهران را بمناطق بیشتری تقسیم و برای هر منطقه عوارض

عادلانه‌ای تعیین و نتیجه را دوباره گزارش نمائید .
وزیر کشاورزی بعرض رساندند اهالی شهر تهران از لحاظ نداشتن آرامگاه مناسب برای دفن اموات سخت درمضيقه ميباشند .
شاهنشاه فرمودند اين مطلب مهمی است شهرداری تهران منطقه مناسبی را برای این منظور در نظر گیرد .
نخست وزیر بعرض رساندند این موضوع تحت بررسی ميباشد در نظر است پارک زیبایی خارج از شهر برای اینکار ایجاد شود .

گزارش مربوط بتقاضای اتحادیه کامیونداران

حسب الامر ملو کانه مهندس فرهی عضو شرکت ملی نفت ایران افتخار حضور یافتند .

نخست وزیر بعرض رساندند درخواست اتحادیه کامیونداران در مورد ورود لاستیک و نمره گذاری کامیون‌ها توسط فرهی و شیوا مهندسین شرکت ملی نفت ایران که در کار باربری بصیرت دارند مورد رسیدگی قرار گرفت طبق گزارشی که تهیه نموده‌اند در حال حاضر قریب ۴۰۰۰۰ دستگاه کامیون در کشور مشغول بکار ميباشند و باتوجه به فرسودگی آنها و توسعه اقتصادی کشور و سایر عوامل باید در هر سال در حدود ۴۰۰۰ دستگاه جدید شماره گذاری گردد . از این گذشته تحدید شماره گذاری که مورد تقاضای اتحادیه کامیونداران ميباشد در برنامه کار کارخانجات مونتاژ اثر معکوس خواهد داشت . در مورد لاستیک اشکال کار اتحادیه آنست که تعداد نسبتاً زیادی لاستیک از اسرائیل و ژاپن خریداری کرده‌اند و بعد نمایندگان شرکت‌های اسرائیلی و ژاپنی و متعاقباً گودریچ قیمت لاستیک را در ایران تقلیل داده و در نتیجه اتحادیه کامیونداران نتوانسته‌اند لاستیک‌های خریداری شده را بفروش برسانند و از این نظر با وضع مالی مشکلی مواجه شده اند .

شاهنشاه فرمودند وزارت اقتصاد موضوع لاستیک را بررسی و در صورت لزوم ورود آن را از ژاپن و اسرائیل ممنوع نماید . اصولاً با بکار افتادن کارخانه جنرال مسئله ورود لاستیک خود بخود منتفی خواهد بود . با اتحادیه کامیونداران و کارخانه گودریچ هم مذاکره و راه حلی برای رفع اختلافات این دو پیدا شود . در مورد نمره گذاری کامیون وزیر اقتصاد بررسی‌های لازم بعمل آورد و نتیجه را جلسه بعد گزارش نماید . طبق گزارشهای رسیده سرقفلی هر شماره کامیون به ۳۰۰۰۰۰ ریال افزایش یافته و این خود دلیل بر کمی عرضه و زیادی تقاضا ميباشد . وزیر اقتصاد بعرض رساندند برای کمک باتحادیه کامیونداران بطور خیلی استثنائی میتوان سود بازرگانی لاستیک‌هایی که وارد کرده‌اند بخشود و با

ضمانت‌نامه بانکی دوساله از آنها گرفت تا بتوانند لاستیک‌ها را ترخیص نمایند . سازمان مدیریت صنعتی وزارت اقتصاد هم میتواند وضع آنها را از لحاظ سازمانی و امور مالی و غیره بررسی نماید .

شاهنشاه فرمودند موضوع را باخود آنها مذاکره و راه حلی برای مشکلاتشان پیدا نمایند .

مهندس فرهی بعرض رساندند در حال حاضر چهارکارخانه در ایران اجازه مونتاژ یا ساخت کامیون دارند . این کارخانه‌ها مدعی هستند که اگر درسال کمتر از ۳۰۰۰ دستگاه سوارکنند قادر نخواهند بود هزینه کارگاه و منافع منصفانه‌ای برای خود تأمین نمایند . این خطر درپیش است که این کارخانجات بتدریج مانند کارخانجات نساجی به کمک مالی دولت نیازمند گردند . بهای کامیون‌های مونتاژشده کارخانه مرسدس گرانتز از کامیون مشابه آنست که وارد کشور میگردد .

وزیر آب و برق بعرض رساندند در امریکا کارخانجات کامیون‌سازی قسمت عمده محصولات خود را با ۲۵ درصد تخفیف ازبهای اعلان شده به عده‌ای میفروشند که کارشان آنست که کامیون را نیمه‌کاره خریده و خودشان آن را تکمیل مینمایند کلیه کامیون‌هایی که وارد کشور ایران میشود توسط همین دسته خریداری و آماده میگردد . اگر با شرکت‌های خارجی مذاکره شود که با شرکت‌های ایرانی هم بهمین ترتیب رفتار نمایند سالیانه چندین میلیون دلار صرفه‌جویی ارزی خواهیم داشت . شاهنشاه فرمودند وزیراقتصاد با کمک وزارت آب و برق این موضوع را بررسی نمایند درمورد تولیدات کارخانجات مونتاژ داخلی هم تاکنون صحبت از ۱۰۰۰ دستگاه درسال میشده اکنون صحبت از ۳۰۰۰ دستگاه میشود صورت ریز هزینه تمام شده آنها و قسمتهایی که هرکدام در ایران میسازند تهیه و در جلسه بعد گزارش شود . به وزیرجنگ دستور داده‌ام با کارخانه مرسدس مذاکره کند تا کامیون‌های نظامی برای ایران بسازند .

در اینصورت کارخانه مذکور میتواند سالی ۱۵۰۰ دستگاه هم برای ارتش تهیه کند که کمک بزرگی خواهد بود .

گزارش وضع مالی

وزیر دارائی بعرض رساندند طبق برآورد وزارت دارائی کسری صندوق بازنشستگی درسال جاری به ۷۰۰ میلیون ریال بالغ خواهد گردید . این رقم درسال آینده به ۱۳۰۰ میلیون ریال خواهد رسید . تنها راه علاج آنست که نرخ کسور بازنشستگی از ۸ درصد به ۱۲ درصد افزایش داده شود .

شاهنشاه فرمودند موضوع را بررسی و نرخ کسور بازنشستگی را متناسب حقوق بتدریج تا ۱۲ درصد افزایش دهید که هم کسری صندوق جبران شود و هم فشاری بر کارمندی که حقوق آنها از مبلغ معینی کمتر است وارد نگردد . وزیر دارائی بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند از حقوق های تا ۵۰۰۰ ریال در ماه همان ۸ درصد سابق کسر گردد از ۵۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ ریال ۹ درصد و از آن به بالا ۱۲ درصد .

مشکل دیگری که برای صندوق بازنشستگی پیش آمده اجازه ای است که وزارت کشور از مجلس تحصیل نموده تا بتواند کارمندان خود را با هر مدت سابقه خدمت بازنشسته نماید . این عده میتوانند تا ۴۰۰۰ آخرین حقوق خود را از صندوق بازنشستگی دریافت نمایند .

شاهنشاه فرمودند اصولاً روش بازنشستگی فعلی صحیح نیست . باید دولت بتواند خدمت کارمندان زائد را بازخرید و عوامل نامناسب را اخراج نماید . نخست وزیر بعرض رساندند با توجه باینکه در تبصره بودجه دولت مکلف گردیده تا پایان سال پیشنهادات جدیدی برای بازنشستگی تسلیم دارد لذا در همانجا میتوان پیش بینی های لازم را در این مورد نیز بعمل آورد . ضمناً قانون مالیات بردرآمد جدید در دست تکمیل میباشد و امید است بتوان باین طریق برعواید دولت افزود .

شاهنشاه فرمودند باید تمام دستگاه های دولت خودشان را با اصول و روح انقلاب ششم بهمن تطبیق دهند . یکی از اثرات انقلاب تأمین عدالت اجتماعی میباشد . مردم باید مرفه زندگی کنند ولی مالیات حقه دولت را هم بپردازند تا هم اصول صحیح مملکت داری رعایت شود هم بتوان هزینه خدمات عمومی را تأمین نمود . درست است که ما با داشتن منابع نفت ثروتمند هستیم ولی این دلیل بر عدم پرداخت مالیات حقه دولت نمی شود . تا زمانی که خلع سلاح عمومی انجام نشده باید هزینه های نظامی را پرداخت نمود . اختلافات در دنیا روز بروز بیشتر ثابت میکنند که نظر ما صحیح بوده و نمیتوان روی دیگران حساب نمود و باین ترتیب احتیاجات نظامی کشور را نادیده گرفت .

گزارش وضع پولی و ارزی

شاهنشاه فرمودند وضع ارزی کشور در هفته گذشته چطور بوده است ؟ موضوع محصلین ایران در خارج و مبالغ هنگفتی که مرتباً بصورت ارز برای تأمین زندگی آنها خارج میشود باید بررسی شود .

قائم مقام بانک مرکزی بعرض رساندند در نتیجه تدابیر بانک مرکزی و شورای پول و اعتبار از سرعت معاملات ارزی که در سه ماهه اول سال خیلی زیاد شده بود تا حدودی کاسته شد و جای نگرانی باقی نیست .

در مورد چگونگی اعطاء اعتبارات توسط بانکها حسب الامر بررسیهای لازم بعمل آمده و اطلاعاتی کسب گردیده ولی هنوز ارقام دقیق اعتبارات بطور تفکیک شده در اختیار بانک مرکزی نمیشود . بطور کلی وضع مالی و اعتباری بانکها خیلی خوبست و این نشانه آنست که میتوانند اعتبارات سنگین اعطاء نمایند و اگر این اعتبارات بمصرف امور غیر تولیدی برسد در افزایش درآمدها و بالابردن قیمتها اثر زیادی خواهد داشت . اکنون بانک مرکزی مشغول بررسی و اتخاذ تدابیری است که قسمتی از این اعتبارات در جهت تأمین هزینههای ریالی بعضی طرحهای عمرانی و تولیدی سوق داده شود .

شاهنشاه فرمودند این موضوع را دنبال و نتیجه را گزارش کنید .

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۲۹ شهریور ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و قائم‌مقام بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

موضوع خرید گندم از خارج

نخست‌وزیر بعرض رساندند در نتیجه بررسیهای مجددی که توسط وزارت دارائی و بانک مرکزی بعمل آمده با تأیید هیئت دولت قرار شد بانک وجوه لازم را برای خرید دویست هزار تن گندم در اختیار وزارت دارائی قرار دهد و در ظرف همین هفته معامله انجام خواهد شد. سپس وزارت دارائی گندمها را با سود منصفانه در اختیار شرکتهای تعاونی قرار خواهد داد. در نتیجه همین اقدامات سیر صعودی قیمت گندم متوقف شده و در بعضی نقاط تقلیل یافته.

شاهنشاه فرمودند در مورد خرید گندم از آرژانتین اگر این دولت نفت را بقیمت جالب از ما خریداری نماید ما هم متقابلاً گندم از آن خریداری خواهیم نمود. ولی اگر قرار است نفت را از ما ارزان بخرد و گندم را گران بفروشد این معامله فایده نخواهد داشت و ممکنست با استفاده از تسهیلات موجود از آمریکا خریداری شود. اصولاً باید نسبت به نیازمندیهای آینده بررسی و یک سیاست کلی و طویل‌المدت در مورد گندم اتخاذ نمود.

نخست‌وزیر بعرض رساندند قرار است از طرف وزارت دارائی با آمریکائیا مذاکره شود که یک قرارداد سه ساله با ما منعقد نمایند و بتوانیم هر سال تا سیصد هزار تن گندم از آنها خریداری نماییم.

هزینه زندگی و سطح اشتغال

نخست وزیر بعرض رساندند در مردادماه نیز هزینه زندگی کاهش داشته البته ارقام هزینه زندگی را باید با ارقام قبل و بعد از افزایش بهای بنزین و نفت مقایسه نمود .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند تقریباً قیمت تمام اجناس کشاورزی با استثناء گندم تا حدود زیادی حتی در بعضی موارد ناسی درصد تقلیل یافته . شاهنشاه فرمودند باید دستگاهی ایجاد شود که بتواند مردم روستاها را در امر کشت و برداشت و حمل و فروش محصولات راهنمایی نماید و در هر سال با توجه به نیازمندیهای کشور و امکانات کشت با آنها ارائه طریق کند که چه نوع محصول بچه مقدار کشت کنند تا از نوسانات حاصل در میزان تولیدات و در قیمت‌ها حتی المقدور جلوگیری شود. اگر شرکت‌های تعاونی تولید و توزیع و مصرف نضج گیرند میتوانند با حذف واسطه‌ها اجناس را بقیمت گرانتر از تولیدکننده بخرند و با بسته‌بندی صحیح و سایر تدابیر بهای ارزانتر در اختیار مصرف‌کننده قرار دهند . اصولاً با بکار بردن کودشیمیائی و دفع آفات نباتی و آبیاری درست میتوان انتظار داشت محصولات کشاورزی و در نتیجه درآمد ملی و عوائد سرانه افزایش بیشتری پیدا کند و به رشد اقتصادی سریعتری نائل آئیم . با برنامه‌هائی که اجرا شده وضع مردم بحمدالله بهبودی محسوسی یافته . در شهر شیراز که چند سال قبل بیش از ۳۰۰۰ دیپلمه بیکار وجود داشت امروز طبق گزارشهای رسیده دیپلمه یا کارگر متخصص بیکار در آن شهر کم پیدا میشود حتی عده‌ای هم از اطراف برای کار باین منطقه رو آورده‌اند . و یادر همین شهر تهران چندسال پیش هنگامی که دولت وقت برنامه معروف به «استرتی» و سخت‌گیری در هزینه‌ها را پیش کشیده بود کارگر التماس میکرد که در مقابل يك وعده غذای مجانی کار کند و کار پیدا نمیشد امروز بزحمت کارگر بیکار یافت میشود . در همان مواقع بنیاد پهلوی آگهی نمود که چند پیشخدمت برای هتل هیلتون و هتل های دیگر استخدام مینماید غالب پیشنهاد دهندگان دارای مدرک دیپلم متوسطه بودند اکنون نیروی هوائی آگهی نموده که استوار استخدام میکند و حقوق او مآلاً تا ۲۰۰۰۰ ریال در ماه افزایش خواهد یافت و بکنفر داوطلب پیدا نشده ناچار عنوان کمک مهندسی بآن داده‌اند .

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند سال قبل در کارگاه جلالیه برای گرفتن کارگر بحدی عرضه زیاد بود که گاهی ناچار برای رعایت نظم از پلیس استفاده میشد در حالیکه امسال تمام کارگرانی که مراجعه میکنند بکار گماشته میشوند و اگر تعداد بیشتری هم مراجعه نمایند پذیرفته خواهند شد و این وضعیت

کم و بیش در تمام کارگاههای وزارت آبادانی و مسکن در سراسر کشور صادق است. مشکلی که تصور می‌رود تا چند سال دیگر برای دولت بوجود آید مسئله کمبود مهندسين است. با ترقی سطح اشتغال شرکت‌های خصوصی مهندسين دولتی را با پرداخت حقوق بیشتر استخدام مینمایند و بتدریج ادارات دولتی از خدمات مهندسين خوب محروم میشوند.

شاهنشاه فرمودند از همین حالا درصدد استخدام تعدادی از محصلین ایران در خارج باشید.

مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند در نظر است سه نفر بخارج اعزام گردند و یکصد نفر از بین محصلین ایرانی استخدام نمایند.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند سپاهیانی که در وزارت کشاورزی مشغول خدمت میباشند از لحاظ امور زراعتی تجارب کافی ندارند و اگر اجازه فرمایند مدت دومه اضافه کارآموزی نمایند و آموزشگاه کرج نیز برای همین منظور در اختیار وزارت کشاورزی گذارده میشود.

شاهنشاه فرمودند هر نظری دارید فوراً کتباً ارسال نمائید.

نخست وزیر بعرض رساندند یکمده افراد وجود دارند که دارای مقام برجسته علمی میباشند ولی نمیتوان از آنها بآسانی در وزارتخانه‌ها استفاده نمود لذا در نظر است يك مرکز تحقیقاتی ملی ایجاد و از اینها در این محل استفاده شود.

شاهنشاه فرمودند ایجاد چنین مرکز تحقیقات از ضروریات است. ما باید مستقلاً وارد رشته‌های مختلف تحقیقات علمی شویم. هر اقدامی برای تأمین این منظور لازم است انجام دهید.

کارخانه تلمبه سازی

شاهنشاه فرمودند يك کارخانه تلمبه‌سازی امریکائی که رقیب شرکت پیرلس میباشد شکایت نموده که قبلاً اطلاعات لازم توسط مقامات ایرانی در اختیار شرکت مذکور گذارده شده و بعداً مناقصه انجام گردیده مضافاً باینکه تعهد شده سالیانه تعدادی تلمبه از پیرلس خریداری شود در صورتیکه او حاضر است بدون هیچگونه تعهدی قرارداد ساخت تلمبه منعقد سازد.

وزیر آب و برق بعرض رساندند شرکت مذکور معروف به ایریگیشن دیولپمنت کرپريشن و متعلق به یکمده دلال کلیمی میباشد و کارخانه تلمبه‌سازی هم ندارند بلکه دستگاهها را نیمه‌کاره خریداری و سپس تکمیل و نصب میکنند ولی کار آنها در عمل دارای نواقص زیاد میباشد که سبب فرسودگی سریع دستگاه میگردد. اگر تلمبه پیرلس را خریداری کنیم گرچه گرانتر میباشد ولی بمناسبت

دوام بیشتر مآلاً مقرون بصرفه می باشد . در مورد خرید تلمبه هم قرار است برای پنجسال ۷۵۰ دستگاه از پیرلس خریداری شوو . با اینهمه اگر امر فرماید چون هنوز تعهدی در مقابل شرکت مذکور انجام نشده موضوع در کمیسیونی مورد بررسی مجدد قرار گیرد .

شاهنشاه فرمودند خود شما - وزیر اقتصاد و مدیر عامل سازمان برنامه موضوع را بررسی و نتیجه را گزارش نمائید .

اتحادیه کامیونداران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند حسب الامر شاهنشاه هفته گذشته با نمایندگان کامیونداران و نمایندگان گودریج برای رفع مشکلات اتحادیه از نظر لاستیک مذاکره و بالاخره توافق گردید که گودریج نمایندگی فروش چند حلقه لاستیک که بیشتر مورد نیاز اتحادیه می باشد بخود آنها واگذار نماید. در مورد ۸۰۰۰ حلقه لاستیک که اتحادیه مدعی بود از خارج وارد نموده و بمناسبت عدم توانائی قادر بر ترخیص آنها نمی باشد با آنها مذاکره شد متأسفانه شرحی که نوشته اند با این دعوی مغایرت دارد چه غالب لاستیکهائی که خریداری کرده اند یا اخیراً وارد کشور شده یا هنوز در راه است. لذا موضوع تحت بررسی می باشد و البته در حدود امکانات کمک های لازم خواهد شد . در مورد نمره گذاری کامیونهای جدید نمایندگان اتحادیه صراحتاً اعلام گردید که اتخاذ تصمیم در این مورد با دولت است ولی از نظریات اتحادیه استفاده خواهد شد در نتیجه موافقت گردید با رئیس شهربانی و خود آنها مجدداً موضوع بررسی و تصمیم لازم اتخاذ گردد .

شاهنشاه فرمودند در نظر داشته باشید که ما اصولاً می خواهیم باین صنف کمک بشود زیرا اولاً کارشان جنبه تعاون دارد و علاقمندییم شرکت های تعاونی مساعدت شده باشد . ثانیاً کمک بآنها باعث خواهد شد که نرخ حمل و نقل از آنچه هست پائین تر آید . نسبت بدادن نمره بکامیون ها هم هدف همین بوده که در نتیجه سرفقلى گزافی که نمره جدید پیدا کرده قیمت حمل و نقل و در نتیجه بهای سایر اقلام زندگی بالانرود . در مورد ترخیص لاستیک های آنها نیز مساعدت کنید و نتیجه را هفته آینده گزارش نمائید .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در مورد کارخانجات موتناژ کامیون نیز بررسیهای لازم بعمل آمده و صورت پیشرفت کارشان تهیه شده . هدف وزارت اقتصاد آنست که تا آخر سال ۱۳۴۶ غیر از موتور بقیه قسمت ها در ایران ساخته شود . حسن اجرای این برنامه آنست که بهمین تناسب اجازه ورود کامیون خارجی محدود میگردد .

شاهنشاه فرمودند در مورد اتومبیل سواری میگویند بازار ایران اجازه میدهد شش پروانه ساخت داده شود .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند سیاست وزارت اقتصاد آنست که اول با درخواستها موافقت اصولی کند بعد پروانه موقت و بالاخره پروانه دائم صادر نماید ولی تاکنون با هیچ شرکت موافقت اصولی نشده است .

شاهنشاه فرمودند موضوع ایجاد دستگاه پرسکاری واحد برای استفاده سازندگان ماشینهای مختلف بکجا انجامید ؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند شرکت ایران ناسیونال یکدستگاه ۱۷۰۰ تنی ایجاد نموده که میتواند مورد استفاده بقیه سازندگان ماشینهای مختلف هم قرار گیرد منتهی چون برای آنها اینموضوع جنبه پرستیش پیدا کرده لذا با ایران ناسیونال و بانك توسعه صنعتی مذاکره شد تا قسمتی از سهام ایران ناسیونال بانك مذکور واگذار و رفع محظور بشود .

شاهنشاه فرمودند ترتیبی بدهید که این کارها زودتر راه بیفتند و همه از یکدستگاه پرسکاری استفاده نمایند تا در صرف سرمایه و هزینه صرفهجویی گردد خاصه آنکه هیچکدام از این مؤسسات نمیتوانند از دستگاه پرسکاری مستقلی بیش از یک یا دو روز در هفته استفاده نمایند و سرمایه آنها بیجهت حبس خواهد شد .

انتخابات آلمان و طرز روش حکومت

شاهنشاه فرمودند ارهارد در انتخابات آلمان غربی موفق شد . این عامل مؤثری دربقاء و دوام رویه قبلی آنها با ما خواهد بود . اصولاً در غالب ممالک اروپا بمناسبت افزایش درآمد و تأمین رفاه مردم روشهای افراطی چپ باشکست مواجهه شده . گاهی اوقات بعضیها بما میگفتند دنیا بسوی روشهای افراطی چپ پیش میرود . بآنها میگفتم در این کشور ما از پاره‌ای جهات از آنها جلوتر رفته‌ایم . در کدامیک از این کشورها جنگلها ملی اعلام شده یا سهم کردن کارگران درمنافع کارگاهها اجباری گردیده ؟ در این ممالک محدودیت مالکیت ارضی وجود ندارد . ما عقیده داریم آن چیزی که برای ایران لازم است باید همان را اتخاذ و اجرا کنیم . ما بهتر میدانیم چه سیاستی برای ایران صحیح است حال ممکنست این سیاست دریکقسمت با اصول سرمایه‌داری وفق‌دهد درقسمت دیگر باروش سوسیالیسم و یا حتی با کمونیزم . روش حکومت با اسم و برچسب سیاسی آن نیست بلکه بستگی به کار و خدمتی دارد که بنفع مردم انجام میشود .

مناقضه واحدهای برق مشهد

وزیر آب و برق بعرض رساندند در مناقضه واحدهای برق مشهد اطریشی‌ها

برنده شده‌اند ولی هنوز اعتباراتی پیشنهاد ننموده‌اند . بعد از آنها آلمان‌ها هستند که پیشنهاد کرده‌اند اگر معامله با آنها انجام شود اعتبارات لازم را با ۳/۵ درصد سود ۱۸ ساله در اختیار ما قرار دهند .

شاهنشاه فرمودند البته باید تمام حسابها را کرد و آنچه برفع مملکت است انجام داد ولی اطربشها افراد خیلی خوبی هستند و نسبت بایران هم احساسات گرمی دارند . سعی کنید از مسافرت آینده رئیس جمهوری اطربش بایران استفاده نمائید که خود آنها در مورد تأمین اعتبارات کمک نمایند .

مؤسسه شبانه‌روزی کرج

شاهنشاه فرمودند محلی برای مدرسه شبانه‌روزی در حصارک کرج در نظر گرفته شده که چند سال است نیمه کاره مانده . باید زودتر این محل را تکمیل نمود . اکنون وزارت آموزش و پرورش پیشنهاد نموده از آن برای تربیت معلم استفاده شود . مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند در طرح اولیه هزینه‌های بسیار گرانی پیش‌بینی شده بود اگر اجازه فرمایند قسمتی از هزینه های لوکس آن حذف شود .

شاهنشاه فرمودند یکبار هم باید يك بنای خوب در ایران ایجاد شود . در همین مؤسسه میتوان يك گروه رهبر تربیت‌کرد و یکسانیکه دارای استعداد ولی فاقد سرمایه میباشد کمک هزینه تحصیلی اعطا نمود تا بطور شبانه‌روزی در این مدرسه درس فرا گیرند . حسن مدرسه شبانه‌روزی آنست که خمیره و سیره جوان‌را بکلی تغییر میدهد و بهتر او را آماده زندگی مینماید . اینموضوع را بررسی نمائید . جلسه مدت دو ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۵ مهر ۴۴

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء کار - اقتصاد - آب و برق - آبادانی و مسکن - پست و تلگراف - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر و قائم مقام بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

ساخت تلفن در ایران

وزیر پست و تلگراف و تلفن بعرض رساندند پیرو عرایض جلسه مورخ ۱۵ شهریور ۴۴ در خصوص ساخت تلفن در داخل کشور از طرف وزارت پست و تلگراف نسبت بموضوعات چهارگانه که امر فرموده بودند بررسیهای لازم انجام شد نتایج آن ذیلاً بشرفعرض میرسد.

۱ - تاریخ تقریبی استفاده تجارتي از سیستم تلفن های الکترونیک طبق نظریات شرکتهای سازنده زودتر از سالهای ۱۹۷۰ تا ۱۹۷۳ میلادی نخواهد بود.

۲ - احتیاجات کشور در هر یک از دهسال آینده بطور متوسط ۳۰۰۰۰ تا ۴۵۰۰۰ خط مشترک خواهد بود.

۳ - امکان اتصال سیستم تلفن الکترومکانیک به سیستم تلفن الکترونیک انجام پذیر میباشد.

۴ - تمام شرکتهای پیشنهاددهنده حاضرند تعهد نمایند که یکسال بعد از استفاده تجارتي از تلفنهای الکترونیکی در دنیا در ایران هم همین سیستم را برقرار سازند.

علیهذا با توجه باینکه سیستم تلفن الکترونیکی تا ۷ الی ۱۰ سال آینده وارد بازار ایران نخواهد شد و در بین سیستمهای موجود سیستم کروسبار مزایایی

برموتورسلکتور دارد اگر اجازه فرمایند ترتیبات لازم نسبت به نصب دستگاه‌های کروسبار داده شود.

شاهنشاه فرمودند این همان حرفی است که از روز اول زدیم. اگر تا پنجسال آینده سیستم تلفن الکترونیک وارد بازار میگردید ارزش نداشت سیستم تلفن موجود را درایران تغییر دهیم ولی چون دراین فاصله استفاده از تلفن الکترونیک عملاً مقدور نیست شاید بهتر باشد از سیستم کروسبار که ساده‌تر و ارزاتر از سیستم سلکتور است استفاده شود. خاصه آنکه شرکت نصب‌کننده تعهد خواهد کرد یکسال بعد از آمدن تلفنهای الکترونیکی به بازار درایران هم آنها را نصب و آماده بهره‌برداری سازد. در همین زمینه پیشنهادهای لازم در هیئت دولت مطرح و مورد بررسی و اقدام قرار گیرد.

شرکت‌های تعاونی

وزیر کار بعرض رساندند در مورد شرکت‌های تعاونی مطالعات جامعی توسط وزارت کار انجام شده بعضی از این شرکت‌ها جنبه تعاون واقعی ندارند ولی با اینهمه از معافیت مالیاتی استفاده میکنند. وزارت کار هم بمقدار کافی کارمند و حسابرس ورزیده برای رسیدگی به حسابهای آنها در اختیار ندارد ولی مذاکراتی شده تا از بانک ملی کمک گرفته شود. گزارش امر در دست تهیه است و جزئیات در جلسه آینده بشرعوض خواهد رسید.

شاهنشاه فرمودند همانطور که بارها تذکر داده‌ام برای بهبود و پیشرفت وضع اجتماعی مردم باید اصول تعاون و بیمه‌های اجتماعی تعمیم داده شود ولی برای رسیدن باین هدف لازم است قبلاً آمار صحیح جمع‌آوری و مطالعات لازم انجام گردد. اصولاً مردم وبخصوص دستگاههای دولت باید با آمار و مزایای آن آشنا شوند تا بتوانند برآوردهای صحیح نمایند.

خرید برنج توسط شرکت‌های تعاون روستائی

وزیر آب و برق بعرض رساندند طبق بررسیهایی که از طرف سازمان آب و برق منطقه سفیدرود در مورد قیمت خرید و فروش شلتوک چمپا و صدری در ناحیه گیلان بعمل آمده بین بهای خرید و فروش شلتوک صدری در بازار گیلان بین ۱۵ تا ۳۶ درصد و در مورد شلتوک چمپا بین ۲۲ تا ۸۰ درصد بنسب فصول مختلف سال اختلاف وجود دارد و این تفاوت بیشتر عاید دلالتها و واسطه‌ها میگردد. شاهنشاه فرمودند این همان مطلبی است که چندین بار تذکر داده‌ام. تفاوت بین بهای خرید و فروش نباید از پنج درصد تجاوز کند. بقیه آن زائد

و بضرر تولیدکننده و مصرف‌کننده میباشد. این مشکلات باید روی اصول تعاون و توسط شرکتهای روستائی حل شود. این موضوع ارزش صرف وقت زیاد دارد. باستانداران گیلان و مازنداران ابلاغ نمائید در امر تشویق و ترغیب افراد محلی در تشکیل شرکتهای تعاون توزیع و مصرف اقدام نمایند و شخصاً در حسن اجرای این امر مسؤل خواهند بود.

نخست‌وزیر بعرض رساندند در مورد خرید برنج مورد نیاز سازمانهای دولتی در سال جاری ترتیبی اتخاذ شده که رقابت بین این سازمانها در امر خرید سبب افزایش قیمت نگردد و احتمالاً سازمان برنامه برای بقیه سازمانهای دولتی خریدهای لازم را انجام خواهد داد.

جلسه مدت يك ساعت ادامه داشت و در ساعت شش بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۲۶ مهر ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا مفاد صورت جلسه قبل و اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارد شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

ایجاد کارگاه پرسکاری واحد و موضوع اتومبیل‌سازی در ایران

شاهنشاه فرمودند نسبت بامر ایجاد کارگاه پرسکاری واحد که مورد استفاده تمام شرکتهای سازنده اتومبیل قرار گیرد چه پیشرفت‌هایی حاصل شده ؟ وزیر اقتصاد بعرض رساندند با شرکت ایران ناسیونال مذاکره شد تا قسمتی از سهام کارگاه پرسکاری خود را بآنک توسعه صنعتی بفروشد و در اینصورت سایر سازندگان اتومبیل نیز حاضر خواهند بود از واحد مذکور استفاده نمایند ولی شرکت ایران ناسیونال مدعی است که چون قسمتی از سهام این بانک در اختیار رقبای او میباشد ممکنست بکار او لطمه وارد آورند .

شاهنشاه فرمودند دستوری که دارید اینست که حداکثر مساعدت را باین دستگاه بکنید . سایر شرکت‌های سازنده اتومبیل هم باید کم‌کم خودشان را با این کار تطبیق دهند . بنمایندگان شرکت مرسدس اظهار داشتم بیائید و مطیع مقررات شوید . چرا مرسدس از این دستگاه پرسکاری واحد استفاده نمیکند ؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند مرسدس نه تنها حاضر نیست از دستگاه پرسکاری شرکت ایران ناسیونال استفاده کند بلکه اصولاً حاضر نیست شرایط وزارت اقتصاد را برای اتومبیل‌سازی بصورت فعلی بپذیرد ظاهراً به فولکس‌واگن

هم توصیه کرده بود از قبول شرایط وزارت اقتصاد امتناع نماید و منتظر نتیجه مذاکرات آنها گردد ولی بآنها صریحاً اظهار شده که یا شرایط ما را بپذیرند و یا در قسمت‌هایی که واقعاً احساس میکنند در موعد مقرر قابل اجرا نمی‌باشد مذاکره و تقاضای مهلت کنند. متأسفانه هنوز هیچکدام را قبول نکرده‌اند.

نخست‌وزیر بعرض رساندند قریب دو ساعت با مسئولین مرسدس مذاکره شده. مدعی بودند که بدلائل فنی باید بدنه اتومبیل در آلمان ساخته شود. بآنها اظهار شد که در اینصورت میتوانند با ایجاد یک کارخانه بزرگ در ایران نه تنها بازار ایران و کشورهای همجوار بلکه قسمتی از بازار شرق دور را هم بدست آورند. شاهنشاه فرمودند ما بهر حال بعداً باید یک مقررات بسیار سخت برای حمایت از صنایع داخلی وضع و ورود ماشین‌های مختلف را از طریق اتخاذ تدابیر گمرکی بسیار محدود کنیم ولی مرسدس اتومبیل خوب و محکمی است. میگویند سالی ۲۲۰۰ میلیون ریال در ایران فروش دارد چطور حاضر است از این رقم صرف‌نظر کند؟

نخست‌وزیر بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند به سفیر آلمان اطلاع داده شود در صورتیکه مرسدس مقررات ایران را نپذیرد جای آن بشرکتهای دیگر داده خواهد شد.

شاهنشاه فرمودند بآنها متذکر شوید که تصمیم ما لایتغیر است. ضمناً اگر لازم باشد مقرراتی هم برای استفاده دسته جمعی از دستگاه پرسکاری واحد وضع کنید که سرمایه شرکت‌ها بیجهت در این راه مجبوس نگردد. وزیر اقتصاد بعرض رساندند به بانک مرکزی و بانک توسعه صنعتی اعلام گردید بدون موافقت قبلی وزارت اقتصاد افتتاح اعتبار جهت ایجاد دستگاه پرسکاری ننمایند.

استفاده از اعتبارات دولت اطریش

شاهنشاه فرمودند دولت اطریش یک مدت وقت خواسته‌اند تا یک سیاست جدیدی برای دادن اعتبارات یا بصورت طویل‌المدت یا با ربح کم اتخاذ کنند. این موضوع را با سفارت اطریش در تهران دنبال کنید. ضمناً وزیر خارجه اطریش هم تقاضا کرده بود یک کمیسیون مشترک بین ما و اطریشی‌ها در سطح وزارت ایجاد شود که بتناوب در تهران و وین تشکیل گردد. اینکار هم باید تعقیب گردد. وزیر آب و برق بعرض رساندند سفیر اطریش خبر داده که روز شنبه آینده هیئتی از اطریش خواهند آمد و احتمال دارد پیشنهادهای قابل توجهی در مورد واحدهای برق مشهد داشته باشند ولی اساساً طبق برآوردی که بعمل آمده منابع

ذغال سنگ شمال خراسان بیش از ۶۵۰۰۰۰ تن ذغال قابل استخراج ندارد و این مقدار فقط تأمین یازده سال نیازمندیهای کارخانه برق را خواهد نمود لذا صرفه در آنست که فعلاً فقط دستگاه نفتسوز در کارخانه نصب گردد .

نخست وزیر بعرض رساندند نفت سیاه در مشهد بضرر فروخته میشود زیرا نمیتوان آن را با لوله حمل نمود وبا راه آهن وتانکر هم بمناسبت طول راه هزینه زیادی بر میدارد .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند موضوع منابع ذغال سنگ مشهد مورد برآورد مجدد ودقیق تری قرار گیرد .

شاهنشاه فرمودند اصولاً باید فکراساسی برای اکتشافات در ایران بشود چون نمیتوان گفت که در ایران اکتشافات کاملی انجام یافته باید یکدستگاه مجهز برای این منظور ایجاد شود که مرتباً بکار اکتشافات بپردازد اخیراً یکی از خارجیان که شاید زمین شناس معروفی هم باشد اظهار میداشت که منابع نفت و گاز معتابهی شبیه منابع جنوب روسیه در ناحیه سرخس وجود دارد . اگر این مطلب صحیح باشد بهای نفت در آن ناحیه با ذغال سنگ قابل مقایسه نخواهد بود . اصولاً باید سعی شود حتی المقدور نیازمندیهای هر استان از منابع نیروهای همان استان تأمین شود .

محصول پنبه گرگان و لزوم تشکیل شرکتهای تعاونی

شاهنشاه فرمودند گزارشی رسیده که بمناسبت نزل نرخ پنبه ترسزیادی بین کشاورزان وتجار صادرکننده در گرگان ایجاد شده ومیگویند اگر جلو این کار گرفته نشود سطح زیر کشت بمیزان قابل ملاحظه ای تقلیل خواهد یافت و تقاضا دارند به وزراء اقتصاد و کشاورزی دستور داده شود از محل بازدید نمایند و چاره ای برای اینکار بیاندیشند . البته مطالب این گزارش را بررسی کنید ولی اگر کشاورزان گرگان شرکتهای تعاونی تشکیل داده وانبارهای لازم در اختیار داشتند این قبیل مشکلات ونگرانیها ایجاد نمیگردید ومیتوانستند محصول اضافی را در انبارها نگاهداری نموده وسال آینده بفروش برسانند .

وضع بین المللی که نمیتواند ثابت بماند باید کشاورزان قادر باشند خود را با وضع بین المللی تطبیق دهند وقدرت تحول نوسانات حاصله در نرخها را داشته باشند . ممکنست سال آینده بجای پنبه در بعضی قسمتها گندم کشت نمایند ویا میزان محصول وبازده هر هکتار را بقدری افزایش دهند که خسارات وارده جبران شود . چند نفر را بفرستید به گرگان این مطالب را برای آنها توضیح دهند . ضمناً باید انبارهای رسمی را در سراسر کشور گسترش داد . یک برنامه برای این

کار تهیه کنید. با روسها نیز مذاکره کنید و ببینید چه مقدار پنبه میتوان با آنها معامله کرد؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند سال گذشته صادرات ما بروسه معادل ۲۳ میلیون دلار واز آنها بایران بین ۱۳ تا ۱۴ میلیون دلار بوده. روسها از قرارداد پرداخت ناراحتاند و همیشه دلائلی میآورند که این وضع را بهم بزنند ومانند سابق از طریق بانک ایران وروس مستقیماً به بازرگانان اعتبار اعطا نمایند. وزیر کشاورزی بعرض رساندند امسال بین ۲۰ تا ۲۵ درصد تولید پنبه شمال بیش از سال قبل میباشد در حالیکه قیمت بین ۱۰ تا ۱۵ درصد تقلیل یافته ولی بیشتر شکایت کشاورزان مربوط به رقابت الیاف مصنوعی با پنبه داخلی است. رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند نوع محصول پنبه ایران بمناسبت الیاف مقاوم مشتریهای خاصی دارد ولی با اینهمه با رقابت الیاف مصنوعی مواجه شده و با گسترش این صنعت راه چاره‌ای هم برای این کار وجود ندارد و این وضع در تمام ممالک دنیا پیش آمده.

شاهنشاه فرمودند فکرمیشد که روسها خیلی علاقه به خرید پنبه ایران داشته باشند. باید پنبه ایران را بعنوان یکی از اقلام اصلی صادرات به روسیه در نظر بگیرند. هرچه تولیدات کشاورزی ما افزایش پیدا کند اراضی بیشتری زیر کشت می‌رود. کشاورزی توسعه می‌یابد. کشاورزان، بازرگانان، اشخاصیکه با امر حمل و نقل سروکار دارند همه استفاده میکنند و بالاخره کشور آبادتر میگردد راجع به تعاونی‌ها هم مجدداً تأکید میکنم تمام کارهای اقتصادی کشور تحت هر رژیمی اعم از سرمایه‌داری - اشتراکی - سوسیالیستی و غیره روی اصل تعاون خواهد رفت.

در مورد برنج شمال همانطور که در روزدهقان در بیانات خود ایراد داشتیم باید قیمت آن تقلیل پیدا کند تا هم بازار داخلی توسعه یابد و هم قابل رقابت با برنج خارجی و قابل صادرات باشد. تدارکات و سررشته‌داری ارتش اخیراً مرتباً تقاضا دارند اجازه داده شود برنج وارد کنند و استدلال مینمایند که این خود سبب تقلیل قیمت خواهد شد ولی برنجکاران هم باید خودشان را آماده نمایند که از طریق تعاون و افزایش محصول وسایر تدابیر جبران کسر درآمد آنها بشود.

اراضی آبخور سد سفیدرود و موضوع تکثیر طیور و ماهی

شاهنشاه فرمودند وزیر کشاورزی گزارشی درباره نحوه استفاده از اراضی آبخور سد سفید رود تهیه کند. باید از این اراضی هرچه زودتر و کاملتر بهره‌برداری نموده و نگذاشت که عاطل و باطل بماند. ترتیب دامداری ارتش و

زمین‌هایی که قرار بود تحویل سازمان سد سفیدرود بشود زودتر داده شود .
ضمناً امکان ایجاد مغازه‌های بزرگ شبیه سوپرمارکت‌های خارج را نیز
بررسی کنید که بخود آنها زمین داده شود و محصولات کشاورزی و دامی آنرا در
مغازه‌های خود عرضه نمایند .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند این اراضی داوطلبان زیاد دارد و
پیشنهادهای متعددی هم رسیده منتهی وزارت کشاورزی منتظر تحصیل مجوز
قانونی جهت واگذاری آنها میباشد . مقدار ۵۰۰۰ هکتار برای سازمان سد سفیدرود
و ۲۰۰۰ هکتار برای سازمان دامپروری وزارت کشاورزی در نظر گرفته شده که از
قسمت دوم فعلاً دوست هکتار تسطیح و برای پرورش ۲۰۰ رأس گاو آماده
گردیده است .

شاهنشاه فرمودند ممکنست قسمتی از این زمین‌ها را ب مردم و یا بکارمندان
بازنشسته دولت واگذار نمود ولی مقرراتش باید بدقت تدوین شود که در بورس
معاملات نیفتد از این گذشته ممکنست بکارمندان دولت هم در مقابل باز خرید مدت
خدمات آنها از این زمین‌ها داده شود و بطور استثنائی اجازه معامله هم داشته باشند .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند وزارت کشاورزی دوتنوع زمین در شمال
دراختیار دارد یکی اراضی آبخور سد سفیدرود که در حدود چهل تا پنجاه هزار
هکتار است دیگری اراضی جنگلی که در سراسر گیلان و مازندران قرار دارد .
اراضی جنگلی را میتوان بوأحدهای خیلی کوچکتتر حتی ۵ هکتار هم تقسیم و
برای ایجاد باغات مرکبات وغیره واگذاری نمود ولی اگر اجازه فرمایند اراضی
زیر سد سفیدرود منحصرأ برای ایجاد واحدهای بزرگتر و مخصوصاً دامداری
اختصاص داده شود .

شاهنشاه فرمودند بهمین ترتیب عمل کنید . میل دارم بدامداری خیلی
توجه شود . ما الان مشکل کمبود گوشت داریم تاچه رسد به دهسال آینده که تعداد
جمعیت وقدرت خرید مردم هم خیلی بیشتر خواهد شد . این موضوع فوق العاده
مهم است . در ضمن باید بپرورش طیور و ماهی هم توجه کرد سعی کنید که در همه
جای مملکت مرغداری و مصرف مرغ معمول شود . انشاءالله کار شیلات راه خواهد
افتاد و مردم مقداری هم ماهی مصرف نمایند . صادرات مرغ را بکشورهای اطراف
خلیج فارس در نظر بگیرید .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند تا چند سال قبل ما مجبور بودیم جوجه
از خارج وارد کنیم امروز جوجه و تخم مرغ به ممالک اطراف خلیج فارس و
افغانستان صادر میشود ولی در مورد صدور مرغ متأسفانه برنامه ما با رقابت شدید
صادرات امریکا و ممالک اروپائی مواجه شد و تاکنون هم توفیقی حاصل

نگریده است .

قرارداد با دولت رومانی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند برای آنکه هنگام آمدن نخست وزیر رومانی بایران مقدمات کار فراهم شده باشد معاون وزارت بازرگانی خارجی رومانی و تعدادی کارشناس قبلاً بتهران آمده با کارشناسان وزارت اقتصاد پیش نویس قرارداد را تنظیم نموده اند نکته اصلی این قرارداد آنست که از سال ۱۹۶۸ میلادی که رومانی احتیاج به نفت خواهد داشت دولت ایران مقداری نفت بآن کشور صادر نماید و در مقابل ماشین آلات مختلف مانند کارخانه سیمان - کمپرسور - کارخانه ریخته گری - چدن - وسائل حفاری و غیره دریافت نماید .

نکته مهم آنست که باید سیاست شرکت ملی نفت ایران در امر صادرات نفت کاملاً روشن شود . تا آنجا که استنباط میگردد شرکت ملی هنوز بک سیاست جسورانه در مورد بازاریابی اتخاذ ننموده است و در مورد صادرات نفت به رومانی هم مردد میباشد .

شاهنشاه فرمودند موضوع صادرات نفت را حل شده بدانید . قرارداد بر همین اساس امضاء شود .

قرارداد ترانزیت ایران و شوروی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند پس از مدت ها مذاکره بالاخره طرح قرارداد ترانزیت ایران و شوروی آماده شده است . صادرات ایران از طریق شوروی دارای مزایای زیادی برای ایران است . راه کوتاه تر است . محمولات کوچکتر را میتوان با راه آهن حمل نمود و چون از مناطق سردسیر عبور میکند لطمه باجناس فاسد شدنی وارد نمیکرد و هزینه حمل هم خیلی نازلتر میباشد . منتهی در مورد بعضی کالاها که یا ما اصلاً صادر نمیکنیم یا مقدار صادراتمان خیلی ناچیز است روسها نرخهای بیشتری پیشنهاد کرده اند که چون عملاً اثر زیادی ندارد پذیرفته شده . دولت شوروی تقاضا دارد قرارداد با تشریفات لازم منعقد شود . شاهنشاه فرمودند مانعی ندارد بر اساس همین اصول با رعایت تشریفات امضاء نمائید .

قانون کار کارگران کشاورزی

وزیر کار بعرض رساندند از طرف کارشناسان وزارتین کار و کشاورزی قانون کار کارگران کشاورزی از نو بررسی و تنظیم و آماده گردیده است . در این

قانون روشی اتخاذ شده که اختلافات کشاورزی بطور کلی از طریق کدخدانمشی و داوری حل و فصل شود. پیش‌بینی شده است که هر جا وزارت کار نماینده ندارد فرماندار و یا بخشدار بنماینده‌گی از طرف وزارت کار در کمیسیونهای حل اختلاف و غیره حضور بهم رسانند. در قانون کار حداقل سن ۱۲ سال در نظر گرفته شده ولی در کشاورزی دهسال میباشد. در مورد ساعات کار در صنعت ۸ ساعت است. در کشاورزی تا ده ساعت مجاز میباشد خاصه آنکه کارگر صنعتی میتواند تا چهارده ساعت اضافه کار کند.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند اول در مناطقی مانند گرگان که کارگر کشاورزی بتعداد زیاد دارد بطور آزمایش عمل گردد و بعد بتدریج بسایر نقاط تعمیم داده شود.

شاهنشاه فرمودند این طرح را مدتها قبل دیده بودم. دقت کنید که در اجرای آن بامور کشاورزی لطمه وارد نیاید. در صنعت اگر يك کارگر خوب کار نکند و اخراج گردد صدمه زیادی بدستگاه وارد نخواهد آمد ولی در مورد کشاورزی وجود افراد بیکار باساس کار لطمه وارد می‌سازد. همانطوریکه وزیر کشاورزی پیشنهاد نمود فعلاً در گرگان اجرا نمائید و بتدریج بسایر نقاط تعمیم دهید.

سازمان بیمه اجتماعی کارگران

وزیر کار بعرض رساندند هدف وزارت کار آنست که بیمه‌های اجتماعی حتی المقدور گسترش یابد بعضی از کارمندان دفتری کارگاهها و کارگران اصناف که بیمه نبوده‌اند اکنون از مزایای آن استفاده مینمایند و هزینه آن را هم به هم خود تأدیبه میکنند ولی دستگاههای دولتی غالباً حق بیمه کارگران خود را نمی‌پردازند. و در موافقی هم که حواله نمایند خزانه‌داری از پرداخت آن خودداری میکند. سازمان بیمه‌های اجتماعی تنها دستگاهی است که تا بحال از دولت کمک هزینه دریافت نکرده ولی اگر نتواند بکار خود ادامه دهد سربار دولت خواهد شد. در حال حاضر دستگاههای دولتی ۷۰۰ میلیون ریال بسازمان بدهکارند که ۴۰۰ میلیون ریال آن مربوط بشرکت واحد اتوبوسرانی میباشد.

نخست وزیر بعرض رساندند این موضوع در هیئت دولت بررسی شد. قرار است وزیرداری با مسئولین دستگاهها جداگانه مذاکره و ترتیبی اتخاذ نماید که بدهی آنها تقسیم و بتدریج پرداخت شود.

شاهنشاه فرمودند این امر بسیار مهم است نتیجه آن را گزارش نمائید. اگر دستگاههایی از پرداخت تعهدات خود امتناع نمودند چاره‌ای نیست جز آنکه اجرای بیمه در آن دستگاهها متوقف گردد.

وزیر کار بعرض رساندند سازمان بیمه‌های اجتماعی حاضراست درمقابل طلب از وجوه سازمان برنامه که برای ایجاد بیمارستان و درمانگاه در نظر گرفته شده استفاده و مبادرت با ایجاد این قبیل تأسیسات نماید .

شاهنشاه فرمودند این موضوع هم باید بررسی شود. در روز بازدید از تهران کلینیک دستور دادم بیمارستان‌ها را بتدریج بمردم واگذار کنند و وجوهی که برای ایجاد بیمارستان تخصیص داده میشود بصورت وام بمتقاضیان اعطا گردد تا خودشان بیمارستان بسازند و در نتیجه بهزینه و تعداد کارمندان دولت اضافه نشود . همین امر در مورد انتقال تدریجی دانشگاهها و مدارس متوسطه هم صادق است. منتظر هستم ببینم چه موقع گزارش دولت در این مورد آماده میشود . دستور داده بودم سازمان برنامه و وزارت بهداشتی متفقاً باین موضوع رسیدگی نمایند. راجع بمطالبات بیمه‌های اجتماعی وزیر کار گزارش پیشرفت کار را هر دو هفته یکبار باطلاع برساند. در مورد شرکت واحد اتوبوسرانی هم باید فکر اساسی نمود بامبلغی که وصول میکند نمیتوان انتظار داشت هم اتوبوس نو بمقدار کافی خریداری نماید هم هزینه‌های جاری را تأمین کند و هم حقوق بیمه‌های اجتماعی را بپردازد . در غالب ممالک حتی در ممالک تولیدکننده نفت نرخ اتوبوسرانی بمراتب بیشتر از نرخ اتوبوسرانی در تهران است. وزیر مشاور بعرض رساندند وضع شرکت مزبور از هر لحاظ اعم از مالی و غیره تحت بررسی است و گزارش امر تا دو هفته دیگر آماده خواهد شد .

راه آهن زیرزمینی تهران

نخست وزیر بعرض رساندند شهردار تهران حاضر است اگر اجازه فرماید شرفیاب شود و گزارش مربوط با ایجاد ترن زیرزمینی را معروض دارد . شاهنشاه فرمودند آیا مطالعات اقتصادی مربوط بطرح کاملاً آماده شده است ؟ آیا معین است چقدر خرج بر میدارد ؟ در چه مدتی تمام میشود ؟ از چه نقاطی میگذرد ؟ چه اثراتی هنگام ساختمان آن در امر رفت و آمد شهر خواهد داشت ؟ آیا اجرای آن مقرون بصرفه هست یا نه ؟ این مطالب را بررسی و در صورتیکه آماده شود هفته آینده یا بعداً مطرح کنید . شاید با وضع رفت و آمد فعلی در تهران و مخصوصاً رویه رانندگان و پیاده‌روها که سبب کندی حرکت اتومبیل‌ها میگردد راه دیگری هم جز ایجاد ترن زیرزمینی در بین نباشد انجام این کار محتملاً ارزاتر و بهر حال ساده‌تر از عریض کردن خیابان‌ها میباشد . يك راه دیگر هم برای تقلیل فشار رفت و آمد در چهار راهها آنست که خیابان‌ها را شیب بدهیم که یکقسمت از بالا و قسمت دیگر از پائین عبور کند . مقررات راهنمایی و رانندگی هم باید خیلی سخت اجرا شود .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند طبق مطالعاتی که شرکت مترو پاریس انجام داده طول مترو در تهران قریب ۲۳ کیلومتر خواهد بود که قسمتی از زیرزمین و بقیه از سطح آن عبور خواهد کرد و هزینه آن هم با تأسیسات یکصد میلیون دلار برآورد گردیده .

وزیر آبادانی ومسکن بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند این موضوع نیز جزء برنامه کلی شهر تهران توسط مهندسین مشاور وزارت آبادانی و مسکن بررسی گردد .

شاهنشاه فرمودند مانعی ندارد .

جلسه مدت دو ساعت ونیم ادامه داشت و در ساعت هفت ونیم بعد از ظهر

پایان یافت .

صورت جلسه ۳ آبان ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر مبارک ملو کانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

پنبه‌گران

شاهنشاه فرمودند هیئتی که قرار است برای بررسی وضع پنبه کاران به گران اعزام شود چه نوع دستوراتی خواهند داشت ؟
وزیر اقتصاد بعرض رساندند باکسب اجازه قبلاً شرح مختصری درباره وضع پنبه بشرفعرض همایونی میرسد تا در صورتی که اراده فرمودند هیئت مزبور اعزام شود .

میزان تولید خالص پنبه کشور که در سال ۴۳ به ۱۲۱۰۰۰ تن یعنی ۳ تن کمتر از سال ۴۲ تقلیل یافته بود در سال ۴۴ محتملاً به ۱۴۰۰۰۰ تن بالغ خواهد گردید . صادرات پنبه نیز رو با افزایش است . و در مهرماه بیش از مهرماه سال گذشته صادر شده ولی نرخ پنبه در داخل کشور که در سال ۴۳ هر کیلو در حدود ۴۰ ریال بوده اکنون به ۳۶ ریال رسیده و در خارج کشور از ۵۷ سنت به ۵۴ سنت تقلیل یافته . باتوجه به قرارداد ترازیت ایران و شوروی و کم شدن طول راه و در نتیجه تقلیل هزینه ممکنست منافع بیشتری عاید صادرکنندگان گردد ولی بهر حال میزان آن باندازه ای نخواهد بود که جبران تقلیل قیمت را بنماید . و آنچه مورد شکایت پنبه کاران است مسئله تقلیل بهای پنبه میباشد که اصولاً معلول وضع بین‌المللی است با این وصف اگر مقرر فرمایند هیئت مورد نظر اعزام شود .

شاهنشاه فرمودند حتماً هیئت از گرگان بازدید و بحرف‌های پنبه‌کاران رسیدگی کند. ضمناً برای آنها توضیح داده شود که باید میزان محصول پنبه را نسبت بهره‌کنار افزایش دهند و نوسانات حاصل در قیمت را به اینوسیله جبران کنند. برای تقویت بنیه مالی خود مبادرت بتشکیل شرکتهای تعاونی و تأسیس انبارهای لازم بنمایند تا بتوانند بیکدیگر کمک نموده و محصول خود را در صورت لزوم یکی دوسال هم در انبار نگاهداری و بموقع عرضه نمایند. برای آنها تشریح گردد که منافع واقعی آنها در این نیست که اجناس را بطور مصنوعی گران بفروشند و دلشان خوش باشد که گران فروخته‌اند اگر بخواهند صادرات پنبه داشته باشند باید کالای خود را به قیمت مناسب در بازارهای بین‌المللی عرضه نمایند. اگر پنبه را ارزان بفروشند برای صنایع داخلی هم مفیدتر است زیرا مردم میتوانند پارچه ارزاتر بخرند، بتوسعه اقتصادی کشور کمک میشود و ضمناً منافع آنها هم با افزایش مصرف تأمین خواهد گردید. توجه داشته باشند که استفاده در این نیست که محصول کم را بپهای گران بفروشند بلکه در اینست که محصول زیاد را حتی با قیمت کمتر عرضه کنند و در عوض بر حجم فروش بیفزایند و برای ازدیاد محصول هم بجای توسعه سطح کشت میزان بازده بهره‌کنار را بالا ببرند تا با صرف هزینه کمتر محصول بیشتر بدست آورند.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند اوامر شاهنشاه در جلسه قبل درباره ایجاد شرکتهای تعاونی و تأسیس انبار و بالابردن میزان محصول کتباً به تیمسار مزین ابلاغ گردید و توضیحات مشروح برای ایشان و دستورات مؤکد بر رئیس کشاورزی گرگان داده شد. طبق اظهار رئیس کشاورزی گرگان کشاورزان دو انتظار دارند اول آنکه دولت تا وقتی که شرکتهای تعاونی آنها تشکیل نگردیده مساعدتهائی بآنها اعطا نماید. دوم آنکه از صدور تخم پنبه ممانعت نشود.

شاهنشاه فرمودند اگر آزاد نمودن صادرات تخم پنبه مستلزم بالارفتن قیمت روغن نباتی گردد این امر بمصلحت نمی‌باشد زیرا بضرر مصرف‌کننده تمام شده و موجب افزایش هزینه زندگی میشود. نسبت بانبارهای بزرگ هم اگر خود آنها قادر بایجاد آنها نیستند دولت در تأسیس انبارهای دولتی نه تنها در گرگان بلکه در تمام نقاط اقدام نماید.

نخست وزیر بعرض رساندند با ایجاد بازارهای جدید در داخل کشور میتوان مصرف پنبه را زیاد و باین ترتیب قسمتی از مشکلات پنبه‌کاران را حل نمود. فی‌المثل در حال حاضر تعداد زیادی کیسه‌های پنبه‌ای از هندوستان و پاکستان وارد کشور میشود. اگر بجای آنها خودمان در مقام تهیه آنها برآئیم محصول پارچه پنبه‌ای کشور بمقدار معتنا بهی زیادتر خواهد شد.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند طرح دیگری در دست تهیه است که بموجب آن میتوان مبلغی که بعنوان تخفیف برای الیاف مصنوعی در نظر گرفته شده در صندوقی تودیع نمود و جهت جایزه صادرات پارچه متقالی تخصیص داد .

شاهنشاه فرمودند در مذاکرات با دولت شوروی صحبت از ایجاد یک یا دو واحد ۱۵۰,۰۰۰ دوکی برای توسعه صنعت نساجی در کشور شده بود . ما نباید از فکر ایجاد یک یا دو واحد کارخانه بزرگ نساجی منصرف شویم . حالا خواه این کار بدست دولت انجام شود یا توسط خود مردم . آیا نساجها حاضرند یک چنین کارخانه بزرگی را دایر نمایند ؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در این مورد بررسیهای لازم انجام شده ولی بین کارشناسان وزارت اقتصاد از لحاظ اقتصادی بودن امر اختلاف نظر وجود دارد . اگر اجازه فرمایند گزارش موضوع بعداً بشرفعرض برسد .

شاهنشاه فرمودند حتماً نتیجه بررسیهایی که شده اطلاع دهید . این صنعت را میتوانیم بلافاصله در یکی از دو نقطه کشور ایجاد نمائیم . با تأسیس یک واحد ۱۵۰,۰۰۰ دوکی مثلاً در آذربایجان اگر در سه نوبت کار کند براحتی میتوان در حدود ده هزار کارگر را مشغول به کار کرد و محصول آنرا بقیمت ارزان از طریق ترکیه یا از راه ترانزیت شوروی باروپا حمل نمود . این مطالب را زودتر روشن کنید . اگر لازم باشد برای الیاف مصنوعی هم عوارض کمی وضع کنید بشرط آنکه باعث افزایش بهای پارچه نشود .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در اینصورت بین یک تا دوشاهی در هر متر بهای پارچه اضافه میشود که مبلغ ناچیزی است و فروشندگان میتوانند از آن صرف نظر کنند . اگر برای صادرات متقال جایزه تعیین شود میتوان پنبه را بهبهای گرانتر خریداری کرد .

شاهنشاه فرمودند موضوع الیاف و صادرات متقال را فوراً مطالعه کنید و ببینید آیا هستند کسانی که مایل باشند در یک کارخانه بزرگ نساجی سرمایه گذاری نمایند و نتایج این مطالعات را زودتر گزارش نمائید .

مطالبات سازمان بیمه اجتماعی کارگران و مشکلات شرکت واحد اتوبوسرانی تهران

وزیر دارایی بعرض رساندند برای آنکه بتوان تصمیم قاطعی نسبت بمطالبات سازمان بیمه اجتماعی کارگران اتخاذ نمود وزارت دارایی مشغول تهیه صورت کاملی از این مطالبات شده تا معلوم شود بدهی هر دستگاه چه مبلغ است و آیا مربوط بسالهای گذشته میباشد یا سال جاری .

ضمناً بیش از نصف این مطالبات مربوط بشرکت واحد اتوبوسرانی است .

باتوجه بوضع مالی شرکت اگر اجازه فرمایند يك يا چند رشته از خطوط اتوبوسرانی تحت شرایط خاص ب مردم واگذار شود ، چون هستند کسانی که حاضرند بعضی از خطوط را تحویل گیرند و بهمان قیمت فعلی مسافر حمل و نقل نمایند . شاهنشاه فرمودند باید يك راه حلی برای مشکلات این شرکت پیدا کرد . واگذاری بعضی خطوط ب مردم بجهت عدیده بلامانع بنظر میرسد ولی از لحاظ فنی باید خیلی مراعات نمود که وضع اتوبوسهای خصوصی از هر نظر منظم باشد . وزیرکار بعرض رساندند دلالتی علیه واگذاری کار اتوبوسرانی ب مردم موجود است که اگر اجازه فرمایند گزارش امر بشرفعرض برسد خاصه آنکه اتوبوسرانی از سرویسهای عمومی است و در غالب ممالک این قبیل خدمات در دست دولتها میباشد .

شاهنشاه فرمودند چه لزومی دارد که خط اتوبوسرانی تهران به کرج و یا مثلاً تهران به شهر ری در دست دولت باشد؟ البته شرایط فنی امر باید دقیقاً رعایت شود . تصمیم ما اینست که تهران را از این بلای ملی یعنی خطر دود نجات دهیم و باین دلیل باید بتدریج سوخت مازوت و گازوئیل در این شهر ممنوع شود . کارخانجات باید تدریجاً گاز یا برق مصرف کنند . وسائط نقلیه هم باید یا از بنزین استفاده نمایند یا از نیروی الکترونیک . با توجه باین نکات سرمایه گذاری دولت در حال حاضر در توسعه خطوط اتوبوسرانی و خرید اتوبوسهای جدید بمصلحت نمی باشد . در بسیاری کشورها نیز خطوط اتوبوسرانی ب مردم و با شرکت های خصوصی تعلق دارد . در تهران ممکنست چند خط را در نظر بگیرند و با اخذ تعهدات لازم پس از بررسی بشرکتهای خصوصی واگذار نمایند.

انتقال بیمارستانهای وزارت بهداشتی

شاهنشاه فرمودند طرح مربوط بانققال بیمارستانها را ب مردم زودتر در هیئت دولت مطرح کنید و از تصویب مجلس هم بگذرانید که وارد مرحله عمل گردد . ضمناً تمام مؤسسات درمانی وزارت بهداشتی که با پول شهرداریها اداره میشود بخود شهرداریها واگذار گردد .

نخست وزیر بعرض رساندند دو راه امکان پذیر است راه اول آنکه بیمارستانها شهرداریها منتقل شود و دیگر آنکه بانجمن های بهداشتی واگذار گردد . وزیر دارائی بعرض رساندند انجمن های بهداشتی جنبه قانونی داشته و میتواند مسئولیت اداره و نگاهداری این مؤسسات را تقبل نمایند . اگر اجازه فرمایند در شهر تهران انجمن بهداشتی تشکیل و کلیه وجوه مربوط بصندوق آن واریز گردد وزیر نظر هیئت مدیره کارها را اداره نماید .

شاهنشاه فرمودند هدف اینست که دیگر اعضاء مؤسسات بهداری کارمند دولت نباشند . موضوع انجمن های بهداری را در هیئت دولت مطالعه کنید و هر راهی بصالح است همان را انتخاب نمائید . اگر میتوانید فوراً انجمن بهداری تهران را تشکیل دهید و از این اقدام نتیجه خوب بگیرید همین کار را بکنید والا اگر قرار است تعدادی از بیمارستانها مستثنی شوند بهتر است شهرداری رأساً کارهای بهداری و بیمارستانهای مربوطه را بعهده بگیرد . بیمارستانهای دیگر وزارت بهداری هم بتدریج بمردم واگذار گردد و وزارت بهداری بکارهای بهداشتی پردازد .

توسعه صنعت برق و ایجاد آلومینیوم سازی در ایران

وزیر آب و برق بعرض رساندند در برنامه عمرانی سوم پیش بینی شده که جمعاً ۷۹۴,۰۰۰ کیلووات بقدرت برق کشور اضافه شود که ۲۶۱,۰۰۰ کیلووات سهم صنایع و شرکت نفت و ۴۳۳,۰۰۰ کیلووات برای بخش دولتی در نظر گرفته شده . در حالیکه نقاط عمده مصرف در شمال ایران قرارداد منابع نیرو اعم از نفت و گاز و قسمت مهمی از برق تولیدی در استان خوزستان میباشد و لذا لازم است یک شبکه خطوط انتقال نیرو بین خوزستان و تهران از یکطرف و تهران به تبریز و تهران بگرگان از طرف های دیگر کشیده شود که شکلاً کم و بیش بصورت کلمه (T) خارجی درمی آید .

شاهنشاه فرمودند خوزستان ممکنست در آینده بزرگترین مرکز زراعتی ایران شود . در این ناحیه میتوان یک میلیون هکتار اراضی قابل کشت بدست آورد ولی برای بهره برداری از آنها باید با سرعت کار کرد نه مانند وضع اراضی آبخور سد پهلوی که سالی دو تا سه هزار هکتار آماده میگردد .

وزیر آب و برق بعرض رساندند تعداد واحدهای آبی و بخاری که خریداری شده میتوانند جمعاً ۵۰۷,۵۰۰ کیلووات نیرو تولید نمایند و دستگاههای لازم برای تولید ۲۱۷,۵۰۰ کیلووات دیگر هم سفارش داده شده یا در دست مناقصه میباشد انتقال نیرو در نه رشته خط جمعاً بطول ۲,۱۹۰ کیلومتر پیش بینی شده به تفصیل ذیل: از سفیدرود به گیلان - از منجیل بتهران - از اندیمشك بمسجد سلیمان - از اهواز به آبادان - از تهران به گرگان - از سد پهلوی بتهران - از همدان بکرمانشاه و از ازنا باصفهان .

شاهنشاه فرمودند باتوجه باینکه در اصفهان دو واحد بخاری بقدرت ۷۵,۰۰۰ کیلووات نصب میشود و در نظر است از سد رودخانه زاینده رود هم ۳۵,۰۰۰ کیلووات نیرو بدست آورد و در فاصله بین ناحیه درود - ازنا و اصفهان مصرف قابل توجهی وجود ندارد بهتر است از کشیدن خط اصفهان انصراف حاصل

شود و در عوض خط همدان بکرمانشاه و نواحی غرب مورد مطالعه قرار گیرد. برای نصب واحدهای آبی در سد پهلوی باید قبلاً نتیجه مطالعات مربوط به صنعت الومینیوم سازی روشن گردد تا با توجه به نیازمندی‌های کلی سفارشات لازم داده شود. وزیر اقتصاد بعرض رساندند مذاکرات با نمایندگان شرکت رینولدز آغاز شد و تصور می‌رود تا سه هفته دیگر پایان یابد. قرار است با دولت پاکستان هم مذاکره کنند ولی بهر حال بفرض آنکه از طرف دولت پاکستان ابراز علاقه‌ای نسبت باینکار نشود منافع ما ایجاب میکند فوراً با ۲۰,۰۰۰ تن شروع کنیم. مشارکت با رینولدز بمناسبت تجارب زیادی که در امر الومینیوم سازی و در کارخانجات الومینیوم دارد بنفع دولت است. گزارش قطعی موضوع تا آخر ژانویه سال آینده میلادی آماده خواهد شد.

شاهنشاه فرمودند مصارف الومینیوم در خطوط انتقال نیروی برق در سالهای آینده چقدر پیش‌بینی میشود؟

وزیر آب و برق بعرض رساندند این امر ارتباط با توسعه خطوط فشار قوی دارد. در حال حاضر در برنامه سوم ۱۸۰۰ کیلومتر خطوط جدید فشار قوی پیش‌بینی شده ولی در برنامه آینده توسعه برق کشور در نظر است هر پنج سال ده هزار کیلومتر بخطوط فشار قوی اضافه شود و باین ترتیب میتوان سالی ۵۰۰۰ تن سیم انتقال الومینیومی بمصرف رساند.

شاهنشاه فرمودند باید زودتر روشن کرد که در مورد کارخانه الومینیوم سازی مذاکرات با دولت پاکستان بکجا میانجامد و با توجه بقدرت تولید کارخانه الومینیوم سازی برنامه توسعه برق سد پهلوی را تنظیم نمود. اگر کارخانه مزبور بظرفیت ۲۰,۰۰۰ تن باشد يك واحد تولید برق کافی است و الا احتیاج به دو واحد خواهیم داشت.

وزیر آب و برق بعرض رساندند طبق برنامه‌های برق در حدود ۲۵,۰۰۰ میلیون ریال اعتبار مورد نیاز میباشد و استدعا میشود اوامر شاهنشاه برای تأمین این مبلغ بسازمان برنامه شرفصدور یابد.

شاهنشاه فرمودند برای این منظور باید از اعتبارات داخلی و خارجی هر دو استفاده نمود. در مورد اعتبارات خارجی سعی نکنید برای اینکه ربح کمتری بدست آورید انجام کارها را بتعویق اندازید. در بعضی موارد اگر يك درصد هم ربح بیشتر بپردازند چون کار زودتر و سریعتر انجام میشود تفاوت آن بتدریج جبران میگردد و در این فاصله منافع دیگر از قبیل اشتغال تعدادی کارگر و غیره نیز تأمین گردیده است.

جلسه مدت دو ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۱۰ آبان ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب‌وبرق - آبادانی و مسکن - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر مبارک ملوکانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

مؤسسه ایتالیائی ایری

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در مورد مؤسسه ایری کارشناسان وزارت اقتصاد و سازمان برنامه و بانک مرکزی مطالعاتی نمودند و نتایج حاصله در جلسه‌ای با حضور مدیرعامل سازمان برنامه - رئیس بانک مرکزی و دکتر نیک‌پی معاون نخست‌وزیر در وزارت اقتصاد مورد بررسی قرار گرفت. در این بررسی سعی شد تشکیلات مؤسسه ایری و نقش آن در اقتصاد ایتالیا بهتر شناسانده شود و با وضع ایران مقایسه گردد. مؤسسه مزبور در بین سالهای ۱۹۲۹ - ۱۹۳۳ میلادی که اروپا با بحران اقتصادی مواجه بود بمنظور نجات بانکهای ایتالیا از خطر ورشکسته شدن تشکیل گردید. بانکهای مزبور از محل پس‌اندازهای مردم تعداد زیادی سهام کارخانجات را خریداری نموده بودند و کمک به بانکها ایجاد نمود که سهام کارخانجات هم بدست مؤسسه ایری بیفتد و باین ترتیب از پس‌اندازهای تودییی دفاع شود. بتدریج تشکیلات ایری نضج گرفت. با آنکه این مؤسسه تابع مقررات دولتی نمیباشد عملاً در مؤسساتی سرمایه‌گذاری نموده و یا کمک مالی و فنی بآنها کرده است که بمصلحت کلی کشور و در جهت سیاست دولت میباشد. در بین سالهای ۵۸ - ۶۲ میلادی جمعاً سه میلیارد و صد میلیون دلار سرمایه‌گذاری کرده و در نتیجه امروز تعداد چهارصد و پنجاه هزار سهم و یک میلیارد و یکصد میلیون دلار سرمایه در اختیار دارد. فروش آن که در سال

۱۹۵۱ فقط پانصدوسی میلیون دلار بوده در سال ۶۲ به دو میلیارد ونیم دلار بالغ گردید . سیصد هزار نفر در کارخانجات آن کار میکنند . نقش مهم ایری در اقتصاد ایتالیا علاوه بر کمک به رفع بحران اقتصادی سالهای ۲۹ - ۳۳ مساعدت مالی و فنی صنایع مختلف خاصه صنایع ضعیف و بیمار بوده و توانسته از پس اندازه‌های مردم بنحومؤثر استفاده کند .

مقایسه وضع اقتصادی ایتالیا با ایران نشان میدهد که جا دارد يك مؤسسه مشابه در ایران دائر شود تا هم سرمایه‌ها و پس‌اندازهای كوچك مردم را در راه صحیح تجهیز و هم صنایع مختلف خاصه صنایع متزلزل كمك فنی و مالی نموده و هم در رشته‌هائی سرمایه‌گذاری كند که مصلحت کشور ايجاب مينماید .

با این توضیح اگر اجازه فرمایند قبل از هر اقدامی دو گروه مطالعاتی مأمور شوند که يك گروه در ایتالیا وضع تشکیلات ایری را دقیقاً بررسی کند و گروه دیگر حدود فعالیت کلیه مؤسسات دولتی ایران را که کارهای مختلفی انجام میدهند و باید تمام یا قسمتی از آنها در مؤسسه مورد نظر ادغام شوند روشن سازد .

شاهنشاه فرمودند روزیکه دستور دادم موضوع مؤسسه ایری را مطالعه کنید روی این اصل بود که ما میخواهیم سرعت يك کشور صنعتی بشویم و بر اساس مطالعات گذشته و با توجه به روحیات و اخلاق و حدود فعالیت مردم لازم است برای سالهای متمادی اقتصاد ما یکنوع اقتصاد ارشادی باشد . مردم از صنایع اطلاع کافی ندارند . عده‌ای خیال میکنند که صنعت یکنوع تجارت است . بدنبال آن میروند تا شاید در همان سالهای اول صد درصد نفع کنند . نمونه‌های این کار را در مورد کارخانجات اصفهان و سایر کارخانجات دیده‌ایم . عده‌ای سرمایه‌دار تعدادی ماشین آوردند سوار کردند حداکثر استفاده را از آنها بردند و امروز عملاً آهن پاره‌های آنها بجا باقی مانده . بعضی‌ها دنبال کارهائی میروند که شنیده‌اند نفع دارد مثلاً چند سال قبل یکنفر کارخانه نوشابه‌سازی غیرالکلی در ایران ایجاد کرد بعد مردم شنیدند که در ظرف یکی دو سال نه تنها سرمایه‌اش را مستهلک ساخته بلکه نفع زیادی هم عاید او شده . در ظرف مدت کمی هفده کارخانه مشابه دائر نمودند و اکنون هیچکدام نمیتوانند بیش از ده تا پانزده درصد ظرفیت خود کار کنند . علت آنست که مردم ما سابقه زیادی در کارهای صنعتی ندارند . برای تجهیز سرمایه هم نمیتوان انتظار داشت از طریق ایجاد بورس تمام سرمایه‌های كوچك را بکار انداخت . باین دلایل و جهات عدیده دیگر از جمله موضوع مدیریت - بازاریابی و غیره لازم است که ما هم يك مؤسسه‌ای شبیه مؤسسه ایری ایتالیائی داشته باشیم . البته چگونگی تشکیل آن باید بدقت بررسی شود و پیشنهاد وزارت اقتصاد برای تعیین دو گروه مطالعاتی که در داخل و خارج کشور مطالعه نمایند منطقی بنظر میرسد . بهمین ترتیب

اقدام رسمی کنید تا قبل از پایان سال جاری نتیجه آن روشن شود .
وزیر آبادانی ومسکن بعرض رساندند در بزرگ چنډ سال قبل مؤسسه‌ای
شبهه مؤسسه ايری ایتالیائی ایجاد شد بنام مؤسسه ناسیونال دن وستیسمان اگر اجازه
فرمایند هیئتی که مأمور رسیدگی بوضع ايری میشود در مورد این مؤسسه هم مطالعاتی
بنمایند .
شاهنشاه فرمودند بسیار خوب . بهمین ترتیب عمل شود .

گزارش وضع مالی

وزیر دارائی بعرض رساندند کسری اعتبارات سال جاری مولود چند
عامل میباشد .
اول - ۷۲۵ میلیون تومان بدهی های سال ۴۳ که به سال ۴۴ منتقل و
تاکنون ۶۰۰ میلیون تومان آن پرداخت شده .
دوم - ۱۴۰ میلیون تومان کسری بودجه که از ابتدا وجود داشته .
سوم - ۶۰ میلیون تومان که طبق تبصره های مختلف بودجه هنگام بررسی
آن در مجلسین اضافه شده .
چهارم - ۲۳۸ میلیون تومان درآمدهائی که پیش بینی و منظور شده و
لاوصول مانده بتفصیل ذیل :
۵۳ میلیون تومان سود بانك مرکزی و بانك ملی که اکنون استدلال
میکنند قانوناً نمیتوانند آنرا تأدیه کنند زیرا باید بابت بدهی های دولت منظور شود .
۲۵ میلیون تومان درآمد اضافی وزارت پست و تلگراف که مدعی هستند
چون سرمایه گذاری لازم را نکرده اند درآمد آنها اضافه نشده است .
۵۰ میلیون تومان كمك شركت ملی نفت ایران که تعهد مالی نموده ولی
پرداخت نکرده اند .

۶۰ میلیون تومان ضرر تقلیل عوارض قندوشکر .
۵۰ میلیون تومان ضرر تقلیل عوارض نفت و بنزین .
مجموع این اقلام بالغ بر ۱۱۶۳ میلیون تومان میشود .
در مقابل تاکنون ۱۷۰ میلیون تومان اضافه بر پیش بینی مالیات وصول
شده و ۱۰۰ میلیون تومان هم بر درآمدهای مختلف اضافه خواهد شد الباقی ۹۰۰
میلیون تومان که ۷۰۰ میلیون آن را میتوان مانند سال گذشته بسال آینده منتقل
ساخت ولی بین ۲۰۰ تا ۲۵۰ تومان کسری نقدی موجود است که اگر تأمین
نگردد پرداخت حقوق ها وسایر هزینه های ضروری با مشکل مواجه خواهد شد .
نخست وزیر بعرض رساندند موقعی که بودجه شركت ملی نفت ایران

بررسی میشد مدیران شرکت تقاضا نمودند از بودجه شرکت چیزی حذف یا کسر نشود در مقابل خود آنها مبلغ ۵۰ میلیون تومان صرفه‌جویی وبه بودجه دولت کمک خواهند نمود ولی اکنون از پرداخت آن امتناع دارند .

شاهنشاه فرمودند بمديرعامل شرکت نفت ابلاغ شود موضوع وعلل عدم پرداخت آن را روز چهارشنبه پس‌فردا گزارش نماید .

نخست‌وزیر بعرض رساندند ۵۳ میلیون تومان هم قرار بود بانک‌های مرکزی و ملی تأدیه نمایند وبا توجه باینکه قانون بودجه مؤخر بر قانون بانکهای مرکزی و ملی است ودر آن صراحتاً اسامی این دو بانک قید شده لذا از لحاظ قانونی هم اشکالی برای پرداخت سود آنها بدولت در بین نمیباشد .

شاهنشاه فرمودند در این مورد دولت تصمیم بگیرد .

نخست‌وزیر بعرض رساندند اصولاً باید طرز تفکرمان را تغییر دهیم در غیر اینصورت هر سال بر بودجه مستمر دولت اضافه خواهد شد باید کاری کرد که قسمتی از هزینه دولت را مردم تقبل کنند . کارهراستان باید در خود آن استان متمرکز بشود . اگر مردم کارهای بیشتری میخواهند خودشان با کمک مالی دولت اقدام به سرمایه‌گذاری نمایند . سرمایه‌های مردم را باید تجهیز کرد فی‌المثل در درحال حاضر ۳۴۴ میلیون تومان در حساب صندوق بازنشستگی و ۹۴ میلیون تومان در حساب پس‌انداز کارکنان شرکت ملی نفت ایران موجود میباشد . در همین حدودها هم در شرکتهای عامل موجود است که میتوان با تضمین سود منصفانه از آنها استفاده نمود در حالیکه اکنون این وجوه در بانک‌های مختلف است و با آنها صرافى میکنند آنهم بطور خطرناکی چون معلوم نیست بمصرف چه اموری میرسد و چگونه برگشت خواهد کرد .

شاهنشاه فرمودند گزارش وزیر دارائی يك گزارش خیلی امیدبخش نبود . باید فکر اساسی کرد يك عده را مأمور کنید تمام مطالب مربوطه را مطالعه کنند . يك راه استفاده از سرمایه‌های داخلی آنست که مقرراتی وضع شود که هر کس در امر بخصوصی که مورد نظر دولت است سرمایه‌گذاری کند دولت فلان میزان ربح برای سرمایه او تأمین میکند . برای استفاده کامل از پس‌اندازهای مردم هم باید راه صحیحی اتخاذ کرد . باید مردم را تشویق نمود سرمایه‌های خود را بیشتر در مسیر فعالیتهائی بجریان بیندازند که حساب شده و در جهت سیاست دولت باشد . برای بانک‌ها هم ببینید چه تدابیری میتوان اتخاذ نمود که جنبه سالمتری پیدا کنند و از این صرافى خارج شوند . مخصوصاً از نظر سرمایه‌های خارجی که بمیزان ناچیزی وارد کشور شده و بیشتر با سپرده‌های مردم معامله میکنند باید این مطالب را زودتر مطالعه کرد . باید دید قانون جدید استخدام تا چه حدود تحمیلاتی بر

بودجه وارد خواهد آورد. موضوع بازنشستگی را هنوز حل نکرده‌ایم. موضوع بازخرید دوره خدمت کارمندان زائد را حل نکرده‌ایم. باین دلایل اگر بشود باید امور بهداری و مدارس متوسطه و حتی دانشگاهها را بخود مردم واگذار کرد و نظارت در کار آنها اکتفا نمود تا شاید بار خزانة و صندوق بازنشستگی را سبک‌تر کنیم. همین امروز به نخست‌وزیر دستور دادم برای تقویت نیروهای دفاعی کشور اقداماتی بکنند. تا خلع سلاح کامل عملی نشده ما باید به خودمان متکی باشیم حیات ایران از لحاظ اقتصادی تا مدتهای خیلی زیاد بستگی بوجود درآمد نفت و منابع خوزستان دارد. هزینه‌های ما هم خواه و ناخواه روز بروز زیادتر میشود. باید بفکر ایجاد منابع درآمد بود. یکی درآمد مستقیم دولت است و دیگری درآمدهای غیر مستقیم که جای سرمایه‌گذاریها و هزینه‌های دولت را میگیرد. البته دوره مشکل ما از لحاظ مالی همین دوسه سال است و بعد از آن بقدری درآمدهای دولت و مردم و در نتیجه مالیات‌ها افزایش خواهد یافت که جبران تمام هزینه‌ها خواهد شد. برای این مدت باید يك راه حل‌هائی پیدا کرد. اگر دستگاه صحیحی برای وصول مالیات‌ها درست کنیم میزان مالیاتهای مستقیم باید خیلی بیشتر از اینها باشد. یکی از راههای اساسی تقلیل هزینه‌ها بازخرید دوره خدمات کارمندان زائد دولت است. در مقابل میتوان با آنها از اراضی زیرسداها واگذار کرد ولی مشروط بر آنکه شرکتهای تعاونی قوی تشکیل شود یا اراضی مزبور قبلاً آباد و سپس واگذار گردد والا آنها نمیتوانند از آن اراضی استفاده صحیح ببرند و لم‌یزرع باقی میماند. سیاست ما آنست که از هر وجب خاک حداکثر بهره‌برداری بشود. امروز دیگر میتوان تصمیمات صحیح گرفت و اجرا نمود بخصوص اگر راههای منطقی هم در مقابل ارائه شود لذا اول باید برای جمع‌آوری مالیات بیشتر اقدام کرد دوم دولت فکر کند از چه راهی میتوان مشکلات را مرتفع نمود سوم تاجائی که میشود باید صرفه‌جویی کرد.

وزیر دارائی بعرض رساندند با تصویب قانون جدید مالیات امید است بتوان درآمدهای دولت را افزایش داد. اگر اجازه فرمایند قانون جدید مالیات فقط بتصویب کمیسیون مشترك مجلسین برسد و بطور آزمایش برای مدتی اجرا شود. ضمناً در مورد بازنشستگی هم نه تنها نرخ آن یکی دو درصد بالا برده شود بلکه از مجموع دریافتی کارمند وصول گردد.

شاهنشاه فرمودند در مورد قانون جدید مالیات راه دیگری نیست بهمین ترتیب که پیشنهاد گردید فعلاً تصویب کمیسیون مشترك مجلسین کافی است تا بعداً بتصویب نهائی برسد ولی در خصوص تحمیل کسور بازنشستگی به مجموع حقوق این کار منصفانه بنظر نمی‌رسد زیرا نسبت به آن قسمت از حقوقی که

بعداً جزو بازنشتگی منظور نمیشود نیز تحمیل میگردد . موضوع جمع‌آوری اتومبیل‌های سواری دولت بکجا انجامید ؟

وزیر دارائی بعرض رساندند بدلائل مختلف هنوز در غالب دستگاه ها اجرا نشده و مدعی هستند که این اتومبیل‌ها را برای سرویس اداری لازم دارند . نخست‌وزیر بعرض رساندند در وزارت دارائی و اخیراً در چند وزارتخانه دیگر اینکار انجام شده و کوچکترین اشکالی فراهم نگردیده .

شاهنشاه فرمودند اگر لازم است کمیسیون خاصی تمام جوانب امر را بررسی و گزارش مستدلی تهیه کند والا همانطور که قبلاً تصمیم گرفته شده طبق آئین‌نامه تنظیمی اقدام کنید ولی دستگاههایی که احتیاج به اتومبیل دارند باید بآنها اتومبیل داد که کارشان متوقف نشود . باید در نظر داشت همانطوریکه از يك کشاورز یا کارگر انتظار داریم حداکثر محصول را تولید کند يك کارمند دولت هم باید از وقتش حداکثر استفاده بعمل آید والا از جهات دیگر معایبی بروز خواهد کرد .

گزارش وزارت اقتصاد درباره خلیج فارس

وزیر اقتصاد بعرض رساندند رئیس اداره خاورمیانه و خلیج فارس در وزارت اقتصاد بمنظور دعوت از نمایندگان بعضی ممالک خاورمیانه و اطراف خلیج فارس برای شرکت در نمایشگاه کالای ایران باین ممالک سفر نموده طبق گزارش مشارالیه بنا بر شرایط سیاسی روز وضع در خلیج فارس در مقام مقایسه با سال گذشته بکلی عوض شده از کسانی که برای شرکت در نمایشگاه صنعتی دعوت بعمل آمده از آن استقبال کردند . دونفر از کشور اردن هاشمی سه نفر از افغانستان سه نفر از عربستان سعودی یکنفر از عراق نه نفر از کویت یکنفر از لبنان پنج نفر از قطر و شش نفر از شیخ‌نشین‌ها بایران آمدند . شیوخ شارجه ودوبی احساسات دوستانه نسبت بایران ابراز داشته‌اند . در قطر ولیعهد اظهار علاقه کرده در ماه مبارک رمضان از ایران دیدن کند . در سراسر شیخ‌نشین‌ها اشخاص متنفع علاقمند بوده‌اند با نماینده وزارت اقتصاد تماس حاصل کنند . يك درخواست کویتی‌ها این بود که بکارگران ایرانی در کویت گذرنامه داده شود که بتوانند آزادانه کار کنند . تمثال مبارک شاهنشاه در کویت کمیاب شده و خرید و فروش میشود و ایرانیان مقیم آن کشور علاقمندند که تمثال شاهنشاه را در مراکز کسب و کارشان داشته باشند . وضع ناصر در کویت بکلی عوض شده مردم او را يك فرد جاه طلب سودجو و استثمارکننده خوانده‌اند . اشخاصیکه از ایران دیدن کرده‌اند خاصه آنها که قبلاً هم ایران را دیده بودند سخت تحت تأثیر پیشرفتهای کشور در

سالهای اخیر واقع شده و معتقدند ایران از تمام ممالک خاورمیانه سریعتر ترقی کرده است. بعضی از اینها علاقمندند که سرمایه های خود را پیران منتقل و در فعالیت‌هایی مانند ایجاد هتل و امثال آن بکارانند.

شاهنشاه فرمودند در مورد گذرنامه ایرانیان مقیم کویت هر اقدامی لازم است انجام دهید. نسبت به سرمایه گذاری آنها در ایران نیز تمام تشویق‌های لازم را بعمل آورید. میتوانند در ساختمان هتل‌ها و ایجاد آپارتمانها در شیراز و سراسر شمال سرمایه گذاری نمایند. درباره برقراری خطوط دریائی بین ایران و ممالک اطراف خلیج فارس هم زودتر اقدام نمائید. آنها علاقه دارند حوائج خودشان را از ایران خریداری کنند ولی اطمینان ندارند که بموقع برسد. قرار بود بعضی از بازرگانان مبادرت به ایجاد خطوط کشتیرانی بکنند چه شد؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در مورد خطوط کشتیرانی در خلیج نباید منتظر بازرگانان شد و دولت باید رأساً اقدام کند ولو آنکه از این راه مستقیماً منتفع نگردد. در مورد خطوط بین‌المللی تجار دو تقاضا دارند یکی آنکه سرمایه‌هایی که برای خرید سهام شرکت کشتیرانی بکار می‌برند از لحاظ احتساب مالیات بمنزله هزینه تلقی شود و دیگر آنکه اگر کالای خارجی با کشتی‌های ایرانی حمل گردد از نظر پرداخت عوارض گمرکی بمنزله فوب بندر صادراتی منظور شود نه سیف. شاهنشاه فرمودند این موضوعات مستلزم بررسی دقیق است مطالعه نمائید. جلسه سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۱۷ آبان ۴۴

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزیر دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید.

گزارش هیئت اعزامی بگرگان و تقاضای پنبه کاران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند حسب الامر ملوکانه هیئتی مرکب از معاون بازرگانی وزارت اقتصاد - رئیس اداره کل بازرگانی وزارت اقتصاد و رئیس سازمان پنبه باتفاق سرلشکر مزین بگرگان عزیزمت و بشکایات و خواسته های کشتکاران عمده پنبه رسیدگی نمودند آنها نسبت باین موارد شکایت داشتند:

تنزل قیمت پنبه - قیمت تخم پنبه - آزاد بودن واردات الیاف و یسکوز مشکلات برای تهیه آب - مشکلات در تهیه ماشین آلات کشاورزی و قطعات یدکی و محدود بودن صادرات تخم پنبه.

علاوه بر این تقاضا داشتند منطقه گرگان از لحاظ خاکشناسی مورد بررسی قرار گیرد و نوع کودی که باید استعمال شود تعیین و اعلام گردد و برای ایجاد هماهنگی در امر قیمت فراورده های مختلف پنبه و تخم پنبه کمیته ای مرکب از نمایندگان دولت و کشتکاران و خریداران تحت نظارت دولت تشکیل شود.

از طرف هیئت اعزامی برای آنها در هر مورد توضیحات لازم داده شد و برای رفع مشکلاتشان مذاکراتی با وزارت کشاورزی و سایر سازمان های دولتی در جریان است.

احساسات کشتکاران نسبت به شاهنشاه بسیار صمیمانه و عمیق بود و از اینکه

بفاصله چند روزی پس از تقدیم عریضه امر فرمودند هیئتی بمحل اعزام شود مراتب سپاسگزاری خودشان را عرضه داشته‌اند. سپس هیئت از منطقه ساری بازدید نمود و با حضور نمایندگان مجلس شورایی ملی در محل حزب ایران نوین به خواسته‌های سایر کشتکاران پنبه رسیدگی گردید. درخواست‌های آنها نیز مشابه تقاضاهای پنبه‌کاران گران بود جز آنکه درخواست داشتند بانک اعتبارات کشاورزی میزان سهمیه اعتباری منطقه را اضافه نماید.

شاهنشاه فرمودند این مطالب برای ما روشن بود منتهی باردیگر نشان میدهد که دستوراتی که ما سالها است میدهیم درست در این مملکت اجرا نمیشود. دفعه اول که دستور دادم در کشور باید برای حفظ مواد فاسدشدنی سردخانه ایجاد شود در کابینه ساعد بیست و چند سال قبل بود ولی هنوز اینکار انجام نشده. در کابینه اقبال به وزیر کشاورزی وقت دستور دادم شرکتهای فروشنده ماشین‌آلات کشاورزی را موظف کنند تعمیرگاه‌های ثابت و سیار داشته باشند و لوازم یدکی را بقیمت عادلانه بمردم بفروشند در اینمورد هم هنوز اقدام جدی صورت نگرفته. اگر کارها بر همین منوال بگذرد نتیجه‌اش برای مملکت چه خواهد بود؟ حالا میخواهم بینم وزیر کشاورزی با مسئولیتی که دارد چه کارهایی کرده؟ برنامه چیست؟ وجه نوع مسئولیتی را عهده دار میشود؟

وزیر کشاورزی بعرض رساندند با واردکنندگان ماشین‌آلات کشاورزی مذاکره شده که سی درصد از قیمت‌های موجود تقلیل دهند ولی آنها حاضر نیستند بیش از ده تا پانزده درصد کم کنند لذا وزارت کشاورزی مشغول تهیه اسناد و مدارک لازم میباشد تا بتواند از تبانی بین فروشندگان ماشین‌آلات و نمایندگان آنها در ایران جلوگیری نماید.

در مورد قطعات یدکی ماشینهای کشاورزی مشکلی وجود دارد باین معنی که ماشین‌آلات کشاورزی از معافیت گمرکی برخوردار بوده ولی قطعات یدکی مشمول عوارض گمرکی میباشد علت هم اینست که از قطعات این قبیل ماشین‌آلات میتوان در مورد ماشین‌آلات دیگر هم استفاده نمود لذا مذاکراتی با وزارت اقتصاد در جریان است که اجازه دهند تعدادی از قطعات یدکی ماشین‌آلات کشاورزی بدون پرداخت عوارض گمرکی وارد و تحت نظارت وزارت کشاورزی فروخته شود. شاهنشاه فرمودند اگر تا پانزده درصد قیمت‌ها را پائین بیاورند ولی اجحاف نکنند باز هم پیشرفت محسوسی برفع کشاورزی حاصل خواهد شد. کلیه مذاکرات و اقداماتی که در اینمورد لازم است انجام دهید. موضوع منابع آب را وزارت آب و برق و مسئله خاکشناسی را وزارت کشاورزی بررسی و نتیجه را گزارش نمایند. در مورد افزایش اعتبارات مورد نیاز کشاورزان بانک کشاورزی

پیشنهاد نموده شعب بانک در استانها تبدیل به بانک‌های مستقلی گردند که پنجاه و یک درصد سهام آنها در دست بانک کشاورزی باقی بماند و بقیه بمردم فروخته شود و برای سالهای اول سود منصفانه‌ای برای آنها از طرف دولت تضمین گردد. دستور دادم طرح آنرا تهیه و بدولت تسلیم نمایند تا بررسی شود اخیراً رئیس سندیکای اتحادیه تعاونیهای اعتبارات کشاورزی امریکا بایران آمده و ظاهراً علاقمند هستند در قسمت اعتبارات کشاورزی بانک کشاورزی را راهنمایی نمایند. این کار برفع مملکت است چون مطلبی که ما در این کشور هنوز با آن آشنا نیستیم موضوع سرمایه‌گذاری در امر کشاورزی است سرمایه‌گذاری در امور صنعتی را آموخته‌ایم ولی در کارهای کشاورزی روش ما از صدها سال قبل این بوده که با حداقل زحمت و باتکاء کمک طبیعت محصولی برداشت کنیم مثلاً در مورد کشت گندم همینکه میتوانستیم از یک تخم چند تخم محصول برداشت نمائیم قانع بودیم در حالی که این کافی نیست. امروز کشاورزی خود یک صنعتی شده و به جنبه‌های مختلف علمی - فنی و بیولوژی آن باید توجه کرد حتی میتوان گفت از لحاظ فنی و بیولوژی از صنعت هم مشکلتر و پیچیده‌تر است. در صنعت امروز دیگر مسئله هوا و حرارت اثر زیادی ندارد. کشاورزی از صنعت هم ظرفیت است و سرمایه‌گذاری معین و مشخصی میخواهد که اگر از آن مقدار کمتر سرمایه‌گذاری شود نتیجه کمتری حاصل میگردد و چون فلسفه ما اینست که از هر ساعت کار یک نفر ایرانی در سال حداکثر بهره ممکن را تحصیل نمائیم نمیتوان انتظار داشت از دسترنج هفتاد و پنج درصد مردم که در کار کشاورزی مشغول هستند به ازاء یک تخم کشت فقط چند تخم محصول برداشت نمود. ما مجبوریم در کشاورزی ایران سرمایه‌گذاری بیشتری بکنیم و محل مصرف این سرمایه‌گذاری هم معلوم است یا در ساختن سدها و ایجاد شبکه‌های آبیاری است یا در نصب خطوط برق و حفر چاه‌های عمیق و متداول کردن روشهای جدید آبیاری و یا در تجزیه خاک و استعمال کودشیمیائی و ساختن راههای فرعی و غیره. اینها سرمایه‌گذاریهای کلی است که دولت باید انجام دهد. در سایر قسمت‌ها باید تولیدکنندگان بشکل انفرادی و یا بطور دسته‌جمعی و تعاونی سرمایه‌گذاری نمایند. بهر صورت مطالب گزارش وزیر اقتصاد درباره مشکلات پنبه‌کاران شمال دنبال شود و برای اینکه کار متمرکز باشد وزارت اقتصاد مسئول است تمام نکات آن را تعقیب و نتیجه را گزارش نماید.

جمع‌آوری اتومبیل‌های سواری و دولتی

معاون نخست‌وزیر بعرض رساندند حسب الامر مبارک ملوکانه موضوع جمع‌آوری اتومبیل‌های سواری دولتی در هیئت وزیران مطرح و مقرر گردید

آقایان وزراء صورت اتومبیل‌های زائدر را بوزارت دارائی بفرستند تا جمع آوری شود وزیر دارائی بعرض رسانند به ذی‌حسابان وزارتخانه‌ها ابلاغ شده که صورت اتومبیل‌ها را تنظیم و ارسال نمایند تا اتومبیل‌های زائد را فروخته و از محل فروش آنها اتومبیل‌های صحرائی برای خدمات عمومی وزارتخانه‌ها خریداری گردد. شاهنشاه فرمودند در جلسه آینده يك گزارش کتبی با ذکر ارقام در مورد اقداماتی که در جهت اجرای این امر اتخاذ شده تسلیم دارید .

کمک شرکت ملی نفت ایران به بودجه دولت

معاون نخست‌وزیر بعرض رسانند او امر مبارک ملوکانه به مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران ابلاغ گردید که علل عدم پرداخت پانصد میلیون ریالی که شرکت تعهد کرده به بودجه کشور کمک کند توضیح دهند که بشرفرض همایونی برساند .

شاهنشاه فرمودند شرکت ملی مدعی است که این مبلغ را برای انجام برنامه اکتشاف و سایر سرمایه‌گذاریها لازم دارد ولی بمديرعامل شرکت تذکر داده شد چون قبلاً در این مورد تعهداتی کرده‌اند هر چه میتوانند در آن موارد صرفه‌جویی بکنند و تعهد خود را انجام دهند . وزیردارائی این موضوع را دنبال کند .

وزیردارائی بعرض رسانند تا سال ۱۹۶۲ میلادی شرکت ملی نفت اصولاً سود نداشت در سال ۶۳ برای اولین بار جمعاً پانصد میلیون ریال سود اعلام و مطابق مواد مختلف اساسنامه شرکت نصف این مبلغ را بعنوان مالیات بدولت پرداخت نمود . نصف دیگر را میتوانند سرمایه‌گذاری نمایند و با بصورت سود بدولت تأدیه کنند . در سال جاری میلادی پیش‌بینی میشود در حدود ۱۱۸۰ میلیون ریال سود داشته باشد نصف آن را به دولت خواهند داد و با توجه باینکه تمام مخارج جاری و هزینه سرمایه‌گذاری آنها در بودجه پیش‌بینی شده و سرمایه‌گذاریهای اصلی را هم سازمان برنامه تأمین خواهد نمود لذا میتوانند تمام آن را بدولت بپردازند و در عوض پانصد میلیون ریالی که تعهد کرده‌اند پرداخت نکنند .

نخست‌وزیر بعرض رسانند از سالها قبل در حدود ۱۷۰۰ میلیون ریال در اختیار شرکت میباشد که هنوز نتوانسته‌اند طرحهای آنرا اجرا نمایند و میتوانند از این محل طرح‌های مصوبه را اجرا کنند .

شاهنشاه فرمودند بمديرعامل شرکت نفت ابلاغ شود گزارش موضوع را چهارشنبه پس‌فردا باطلاع برسانند و در مورد سایر تعهدات شرکت هم اگر موضوع با وزارت دارائی حل نشد روز چهارشنبه وزیردارائی حاضر باشند تا در صورت لزوم باتفاق مدیرعامل شرکت نفت پذیرفته شوند .

ایجاد استادیوم تهران و موضوع زمینهای از گل

شاهنشاه فرمودند زمینهایی که قرار بود برای ایجاد استادیوم درجاده کرج خریداری شود چه شد ؟

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند زمین مورد نظر انتخاب شده . این زمین در جوار جاده کن و شمال جاده کرج واقع است و شمالاً منتهی میشود بجاده جدید کرج جنوباً بجاده فعلی کرج و شرقاً بجاده نوبنیاد کن . اکنون از وزارت دادگستری سؤال شده که آیا برای ایجاد استادیوم میتوان از قانون خرداد سال ۳۹ مربوط به تملك اراضی برای کارهای شهرسازی و خانهسازی استفاده نمود یا باید از ماده ۳۳ قانون برنامه عمرانی استفاده کرد . اگر بتوان از قانون شهرسازی استفاده نمود خیلی سریعتر میتوان کار را انجام داد .

وزیر دارائی بعرض رساندند برای تصرف زمینهای مذکور میتوان از قانون شهرسازی استفاده نمود چون ایجاد استادیوم هم جزئی از کارهای شهرسازی است و برای این منظور هم لازم است زودتر تصمیم دولت اعلام شود زیرا طبق قانون مذکور بهائی که تعیین میشود معادل قیمت یکسال قبل از اعلام تصمیم دولت خواهد بود و اگر متصرفین فعلی زمینها از نیت دولت استحضار حاصل نمایند قیمت آنها بطور تصنعی افزایش خواهند داد .

شاهنشاه فرمودند این محل خیلی از شهر دور نیست . و از محل قبلی بهتر است زیرا راهسازی ندارد موضوع در اولین جلسه هیئت دولت مطرح و با مراعات جنبه قانونی اتخاذ تصمیم شود . نسبت به زمینهای از گل چه اقداماتی شده است ؟

وزیر کشاورزی بعرض رساندند کارشناس بمحل اعزام و محدوده محل مزبور مرتع شناخته شده و مراتب بهمین ترتیب به ثبت اسناد اعلام گردید تا آنجرا بهمین عنوان به ثبت برساند و برای ارتش سند صادر نمایند . شاهنشاه فرمودند به وزیر جنگ اطلاع داده شود فردا گزارش این موضوع را با اطلاع برساند .

گزارش پولی و اعتباری

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند در بازار در دوسه هفته اخیر وضع معاملات عمده فروشی ساکت تر بوده مصرف قماش نخی بمناسبت فرا رسیدن فصل زمستان کمتر شده و در عوض بازار پارچه پشمی رونقی گرفته قیمت گندم و برنج تقریباً در همجا بمناسبت نزول باران رو بتنزل بوده . قیمت مصالح ساختمانی پائین آمده . معاملات زمین بخصوص در شمال و شمالغرب تهران بهتر بوده است

با اعتبارات بانکی در نیمه اول سال جاری شش میلیارد ریال در قسمت بخش خصوصی اضافه شده در حالیکه بدهی خالص دولت شش میلیارد و نیم ریال فزونی یافته . نتیجه آنکه معادل جمع این دو رقم بر قدرت و قوه خرید اضافه شده که از قسمت بانکی خارج و وارد اقتصاد کشور گردیده . جمع پس اندازهای مردم نزد بانکها به ۲۴/۵ میلیارد ریال - سپرده های ثابت به ۱۵ میلیارد ریال و سپرده های دیداری به ۳۲ میلیارد ریال بالغ میگردد . البته پس انداز کردن خوبست ولی باید در نحوه مصرف نظارت کرد که صرف کارهای تولیدی بشود اگر بتوان منابع بانکها را در جهت مورد نظر خاصه کمک صنایع تجهیز کرد خیلی از گرفتاریها حل خواهد شد . در مورد موازنه پرداختها در ششماه اول سال بطور خالص ۶۸ میلیون دلار کسری وجود داشته و از موجودی مصرف شده است . علیرغم مقررات جدید بانکی پرداختها هنوز در سطح بالا ادامه دارد .

شاهنشاه فرمودند کاهشی که در بهای گندم و برنج شده کافی نیست . باید خیلی بیشتر از آن تقلیل پیدا کند . راه آنها ایجاد تعاونیها و انبارها است . ضمناً باید از سلفخری و اختکار جلوگیری کرد عده ای تمام سال هیچ فعالیتی ندارند جز آنکه بموقع اجناس را ارزان بخرند و بعد آنها را گران بفروشند اینکار در جهت مصالح و منافع مردم نیست در نظر است قیمت سیمان را پائین آوریم و باید کارخانه آجر سازی بانک رهنی هم زودتر بکارافتد تا در بهای آجر هم تقلیلی حاصل شود . البته باید پس اندازهای مردم و منابع مالی بانکها تا سرحد امکان در جهت کمک با اجرای طرحهای عمرانی مصرف شود ولی توجه داشته باشید اگر بانکهای بازرگانی قسمتی از وجوه مورد نیاز مردم را تأمین نمیکردند محتملاً در نرخ بهره ترقی محسوسی حاصل میشد و این امر در سطح قیمتها تأثیر مینمود . کار طرح پس انداز مسکن بکجا انجامید ؟

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند طرح آن تهیه شده و با مؤسسه شیروخورشید نیز مذاکره گردیده که اگر بخواهند ب سرمایه اولیه آن کمک کنند . شاهنشاه فرمودند یکماه ضرب الاجل برای اینکار تعیین کنید و نتیجه را گزارش نمائید در قسمت صادرات وضع چطور بوده است ؟ و آیا اضافه صادرات تاجه حدود دروضع درآمدهای ارزی مؤثر خواهد بود ؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند صادرات در هفت ماهه اول سال بیست درصد بیش از میزان مشابه سال قبل بوده ولی مشکل اساسی در مصرف ارز بخش خصوصی نیست بلکه بخش دولتی است . دستگاههای دولتی و وابسته بدولت مقدار زیادی ارز مصرف میکنند که قسمتی از آن را میتوان صرف نظر نمود و نیازمندیها را از داخله تأمین کرد . قبلاً هم این موضوع بررسی و پیشنهاد شده بود با تصویبنامه

کمیته‌ای برای نظارت در امر خرید تعیین شود و تمام دستگاههای دولت و وابسته بدولت صورت خریدهایشان را بفرستند باین کمیته و چنانچه در ظرف مدت بیست روز پاسخ قانع کننده‌ای دریافت نداشتند بتوانند رأساً اقدام نمایند ولی موفقیت این امر بستگی به همکاری همه دستگاهها و ایمان و اعتقاد مسئولین امر دارد . شاهنشاه فرمودند این مطلبی است کاملاً قابل مطالعه . وزیر اقتصاد يك گزارش جامع راجع باین موضوع تهیه و در شورای اقتصاد مطرح نماید .

بودجه سال ۱۳۴۵

مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند مهمترین مطلبی که مورد بحث است و در اجرای طرح‌های عمرانی اثر مستقیم دارد موضوع تهیه بودجه کل کشور و اعتبارات عمرانی میباشد وقت آن رسیده که نسبت بمیزان اعتبارات عمرانی اتخاذ تصمیم شود . در بعضی فصول آن ناچار باید تغییراتی داد تا بتوان کارها را بانجام رسانید .

شاهنشاه فرمودند قبل از اینکه تصمیم نهائی نسبت باین امر اتخاذ شود نظر باتیکه در جلسه گذشته نخست وزیر نسبت به بودجه و انتقال آن به استانها ابراز داشت مورد توجه قرار گیرد . همچنین موضوع طرح اسناد خزانه و اوراق قرضه دراز مدت باید مورد بررسی قرار گیرد .

نخست وزیر بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند طرز تفکرمان را نسبت به بودجه و بودجه نویسی تغییر دهیم و خودمان را به روشهای سابق محدود نکنیم . بعضی کارها را باید بمردم سپرد تا با سرمایه های خود اجرا نمایند . در مورد واگذاری بیمارستانها و دبیرستانها بمردم طرحی در دست تهیه است و باید حتی المقدور اداره آنها را بمردم واگذار نمود . راجع بکارهای دیگر با مدیر عامل سازمان برنامه توافق شود که چگونه میتوان قسمتی از امور را بعهده استانها سپرد و برای سهولت تأمین این نظر باید از طریق بودجه وارد شد و بودجه هراستان را در اختیار همان استان قرار داد . راجع به بودجه عمرانی و بودجه مستمر مسائل با توجه به روشهای معروضه بررسی و نتیجه بشرفعرض خواهد رسید .

شاهنشاه فرمودند حتماً این کار را بکنید . بعضی امور را باید بخود مردم سپرد و بدست مردم اجرا کرد . در کنفرانس استانداران ببینید تا چه حد میشود کارها را بخود استانها محول ساخت که استانداران با کمک مردم انجام دهند . این موضوعات را دنبال کنید والا بودجه آموزش و پرورش و بهداشتی بتنهائی کمر خزانه را خم خواهد کرد .

نصب کارخانجات ریخته‌گری

وزیر اقتصاد بعرض رساندند مذاکرات با دولت چکسلوکی درباره اعطاء اعتبارات صنعتی در دست اتمام است . اگر موفقیت‌آمیز باشد وزارت اقتصاد در نظر دارد زودتر نسبت به محل نصب کارخانجات ریخته‌گری بررسیهای لازم را انجام دهد و ممکنست اولین واحد را در کرج یا تبریز نصب نمود .

مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند یکی از کارخانجات ریخته‌گری در نقاط دورتر مانند اراک نصب شود که باقتصاد آنجا هم کمک شده باشد .

شاهنشاه فرمودند هر محلی انتخاب میکنید باید اولاً نزدیک يك شاهراه باشد ثانیاً آب باندازه کافی داشته باشد و این نکات نه تنها برای کارخانجات ریخته‌گری بلکه صناعی که بعداً در اطراف آنها ایجاد خواهد شد مؤثر است . تبریز - اراک - اصفهان و شمس‌آباد را از هر لحاظ مورد بررسی قرار دهید .

قرارداد مربوط به جیرفت

شاهنشاه فرمودند موضوع انعقاد قرارداد مربوط به جیرفت با مؤسسه کرمیت روزولت بکجا انجامید؟

وزیر آب و برق بعرض رساندند با آنها مذاکره شد تا حدود فعالیت خود را محدود به منطقه جیرفت و میناب نمایند . موضوع سد سازی هم از آن حذف شد چون قبلاً با فرانسوی‌ها در این مورد مذاکره شده آنها هم این نظریات را پذیرفتند و طرح قرارداد آماده شده که امضاء شود . پیشنهاد اولیه آنها برای بررسی در يك منطقه وسیعی بود که فقط مطالعاتش شش میلیون دلار هزینه بر میداشت اکنون با دو میلیون دلار میتوانند مطالعاتشان را انجام دهند و ۲۵ تا ۳۰ میلیون دلار هم برای توسعه کشاورزی آن منطقه لازم است .

شاهنشاه فرمودند اگر موضوع قابل توجه و تشکیلات وسیع نباشد ممکنست افراد عالی‌مقام علمی حاضر نشوند بایران بیایند و وقتشان را صرف طرح‌های کوچک کنند و لذا ممکن است از اینراه بخودمان ضرر بزنیم . بهر حال مطالعاتشان را زودتر تکمیل و قرارداد را منعقد نمائید . اینکار در تولیدات کشاورزی منطقه واجباً از لحاظ صادرات محصولات زراعی مفید خواهد بود .

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۱۵ آذر ۴۴

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

ماشین آلات کشاورزی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند از طرف وزارت اقتصاد طی اعلامیه ای به وارد کنندگان ماشین آلات کشاورزی اعلام گردیده که قانوناً موظف میباشند بتعداد کافی وسائل یدکی وارد نمایند والا از ورود ماشین آلات آنها جلوگیری خواهد شد . شاهنشاه فرمودند بوزیر کشاورزی سه ماه فرصت داده شد موضوع ماشین آلات کشاورزی را بررسی و راه حل هائی پیشنهاد نماید این موضوع را تعقیب نمائید . طبق گزارش رئیس بنگاه ماشین آلات کشاورزی وارد کنندگان حاضر شده اند تا دوازده درصد تخفیف بدهند . امکان دارد با فشار بیشتر بتوان این میزان را تا پانزده درصد هم رسانید . نسبت به موضوع یدکی ها باید خیلی توجه کرد . کار اساسی آنست که با یکی از کارخانجات سازنده ماشین آلات کشاورزی مذاکره شود که این قبیل ماشین آلات را در ایران بسازد . راه حل دیگر آنست که بنگاه ماشین آلات کشاورزی نمایندگی یک یا چند کارخانه فروشنده را تحصیل نموده و باین ترتیب تخفیف نمایندگی را بسود مصرف کننده از قیمت فروش کسر کند . به امیر پرویز ابلاغ نمائید برای گرفتن نمایندگی با یکی از کارخانجات که در ایران معروف و فروش بیشتر دارند فوراً وارد مذاکره شود و نسبت به یدکی ها هم اگر لازم باشد خود بنگاه مقدار زیادی وارد و در بازار عرضه نماید

تا قیمتها تقلیل پیدا کند. البته این دستور اضافه بر دستورات دیگری است که قبلاً به وزیر کشاورزی و امیر پرویز داده شده. وزیر اقتصاد بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند دکتر تهرانی معاون وزارت اقتصاد و امیر پرویز رئیس بنگام ماشین آلات کشاورزی متفقاً باین موضوع رسیدگی و راه حلی پیدا نمایند. شاهنشاه فرمودند بسیار خوب بهمین ترتیب عمل کنید.

تقاضای کامیونداران

نخست وزیر بعرض رساندند اتحادیه کامیونداران دو تقاضای اصلی داشتند یکی آنکه تعدادی لاستیک وارد نمایند دیگر آنکه کارخانه گودریج نمایندگی فروش انواع لاستیک خود را بآنها تفویض کند. نسبت بموضوع دوم گودریج تاکنون حاضر شده نمایندگی چهار نوع از لاستیکهایی که بیشتر مورد نیاز کامیونداران است باتحادیه آنها بدهد ولی آنها شش نوع میخواهند و مذاکراتی با کمک وزارت اقتصاد در بین است تا راه حلی برای اینکار پیدا نمایند.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند ورود لاستیک از خارج برای محصولات داخلی خطرناک است. دولت تاکنون مساعدتهای زیادی باتحادیه کامیونداران نموده ولی هر روز تقاضای جدیدی عنوان مینمایند. مدتی مدعی بودند که لاستیکهای آنها در زیر آفتاب درگمرک باقی مانده و بمناسبت سنگینی هزینه قادر بترخیص آنها نیستند بعد معلوم شد موضوع باین ترتیب صحت نداشته با اینهمه با صدور تصویبنامه به آنها اجازه داده شد آن مقدار لاستیک که درگمرک داشتند ترخیص و عوارض آن را تدریجاً تأدیه نمایند.

شاهنشاه فرمودند موضوع شماره گذاری کامیونها بکجا انجامید؟ آیا با آزاد کردن آنها موضوع سرقتی منتفی شده است؟ گزارش این امر را جلسه بعد مطرح نمائید.

حمل و نقل دریائی

شاهنشاه فرمودند از مبلغ دو بیست میلیون دلار اعتبار اولیه برای خرید اسلحه از امریکا طبق برآورد قریب سی میلیون دلار باید بمصرف هزینه حمل آنها برسد. از محل دو بیست میلیون دلارا اعتبار دوم هم اگر از امریکا اسلحه خریداری شود باز باید بهمین میزان صرف کرایه حمل گردد. اینموضوع ارزش آنرا دارد که عمیقاً بموضوع توسعه خطوط کشتیرانی ایرانی توجه نمود. وزیر آب و برق بعرض رساندند وزارت آب و برق نیز سالی دو میلیون تن

واردات دارد و در حدود چهل میلیون دلار بمصرف هزینه حمل و نقل میرساند . وزیر اقتصاد بعرض رساندند بازرگانان داخلی حاضرند يك شرکت کشتیرانی ایرانی تأسیس نمایند بشرط آنکه سرمایه‌گذاری آنها در این شرکت از لحاظ قانون مالیات بر درآمد بمنزله هزینه تلقی شود و عوارض گمرکی اجناسی که حمل مینمایند بر اساس ارزش آنها در بندر صادرکننده احتساب گردد . با تصویب قانون جدید مالیات بر درآمد قسمتی از مشکلات آنها مرتفع خواهد شد . شاهنشاه فرمودند باید زودتر قانون دریائی و کوانسیونهای مربوط بتصویب برسد تا کشتی‌های ایران بتوانند در خودکشور ثبت برسند و از مزایای پرچم کشور ایران استفاده نمایند . هنوز نفتکشهای ما تحت پرچمهای خارجی رفت و آمد مینمایند .

معاون نخست وزیر بعرض رساندند هنگامیکه چند سال قبل به چاکر مأموریت داده شد قانون دریائی ایران را تدوین نماید طوری تنظیم گردید که شرکت‌های نفتی قاعدتاً باید از آن استقبال نمایند چون بنفع آنها است که نفتکشهای خود را در ایران به ثبت رسانند . موقع خریداری نفتکش‌های ایرانی هنوز قانون دریائی ایران تنظیم نشده بود و ناچار با نظر مرتنن در کشورهای مورد علاقه آنها را به ثبت رساندند ولی اکنون با تصویب قانون دریائی و الحاق ایران به قراردادهای بین‌المللی دریائی بشرط موافقت مرتنن اشکالی از نظر تجدید ثبت در بین نخواهد بود .

شاهنشاه فرمودند ثبت کشتیهای ایران در خود کشور از چند نظر واجد اهمیت است از جمله آنکه میتوانند سوخت کشتی را بنرخ داخلی خریداری و باین ترتیب در هزینه حمل و نقل صرفه‌جویی نمایند . ایجاد خطوط کشتیرانی داخلی علاوه بر صرفه‌جویی در امر حمل و نقل بتوسعه و آبادانی بنادر جنوب و ایجاد کار کمک شایانی خواهد نمود عده‌ای را مأمور کنید بتمام جوانب اینموضوع زودتر رسیدگی نمایند .

بانك توسعه آسیا

وزیر اقتصاد بعرض رساندند برای انتخاب مقر بانک توسعه آسیا چندین کشور بخصوص ژاپن - فیلیپین و ایران کاندید بودند پس از بحث مفصل بالاخره تصمیم گرفته شد که بانک در فیلیپین تأسیس شود ولی از طرف هیئت نمایندگی این کشور بطور خصوصی به هیئت نمایندگی ایران پیشنهاد شد که حاضرند ریاست بانک را بایران بدهند ..

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند در مورد انتخاب ریاست بانک محتملاً

مسئله ملیت چندان مطرح نخواهد بود چون اداره کردن یکدستگاه بزرگ مالی با یکهزار میلیون دلار سرمایه مطرح است خاصه آنکه این موضوع با سیاست امریکا درخوردور نمیتواند بی ارتباط باشد. دولت امریکا درابتدا با این بانک نظر چندان مساعد نداشت تا موقعی که تصمیم گرفت بطرح رودخانه مکنونگ کمک کنند. با توجه باین امر دو مطلب مورد علاقه آنها بوده. اول آنکه مقر بانک خیلی دور از محل اجرای این طرح نباشد. دیگر آنکه حتماً درکشوری مستقر گردد که تمایلات دوستانه نسبت به سیاست امریکا داشته باشند.

معاون نخست وزیر بعرض رساندند فکر ایجاد بانک از اینجا ناشی شد که درماه مارس سال ۱۹۶۳ کمیسیون سالیانه اکافه بدبیراجرائی مأموریت داد امکان توسعه بازرگانی و ایجاد همبستگی بیشتر بین ممالک آسیائی را بررسی و نتیجه را گزارش نماید. دبیر اجرائی يك هیئت هفت نفری از کارشناسان بین المللی را که چاکر نیز افتخار عضویت آنرا داشتیم برگزید تا گزارش امر را تهیه نمایند. در گزارش این هیئت راههای مختلف و متعددی برای رسیدن به هدف عنوان شده بود از جمله موضوع تقلیل تدریجی و مآلاً حذف موانع گمرکی - هماهنگ ساختن برنامه های عمرانی - ایجاد بانک توسعه آسیا - افزایش خریدهای دولتی از داخل منطقه اکافه - تشریک مساعی در تثبیت بهای مواد اولیه - اجرای طرحهای مشترک دو یا چند جانبه و غیره. هدف از ایجاد بانک بیشتر کمک به تأمین سایر مقاصد بود و مخصوصاً قید شده بود اکثریت سهام آن باید در دست دول آسیائی باقی بماند. با وجود آنکه گزارش کارشناسان عیناً بتصویب کمیسیون سالیانه اکافه رسید متأسفانه هیچکدام از راههای پیشنهادی هنوز عملی نگردیده جز موضوع بانک آنهم مزوج با سیاست بین المللی شده و اکنون شصت درصد سهام در دست ممالک توسعه یافته قرار دارد و باین ترتیب بعید بنظر میرسد که موافقت نمایند مقام ریاست بما تفویض گردد.

وزیر دارائی بعرض رساندند گزارشهای رسیده بوزارت دارائی مؤید عرایض نیک پی است ولی اکنون که ما بدولت فیلیپین کمک کرده ایم جا دارد آن دولت هم متقابلاً در مورد گروه بندی بانک بین المللی بما مساعدت نماید. اگر اجازه فرمایند بهمین ترتیب با آنها مذاکره شود.

شاهنشاه فرمودند البته این کار را بکنید. نسبت به مسئله ریاست یا نیابت ریاست بانک هم بین خودتان موضوع را بررسی و هر تصمیمی مقتضی است اتخاذ نمائید.

کسری بودجه

وزیر دارائی بعرض رساندند در ماه گذشته کسری بودجه با کمک بانک

مرکزی تأمین شد. در این ماه هم از محل درآمد نفت جبران خواهد گردید ولی اگر اقدام جدی در تقلیل هزینه‌ها بعمل نیاید در دو ماهه آخر سال با مشکل واقعی مواجه خواهیم شد و ناچار مبالغ سنگینی به بودجه سال آینده منتقل خواهد گردید. کمک دولت ب صندوق بازنشتگی که هفتصد میلیون ریال پیش‌بینی شده بود اکنون به ۱۲۶۰ میلیون ریال بالغ گردیده اگر اجازه فرمایند برای جبران کسری بودجه وزارتخانه‌ها پنج درصد دیگر هم صرفه‌جویی نمایند و در قانون جدید استخدام یا متمم بودجه نرخ کسور بازنشتگی افزایش داده شود و یا از مجموع دریافتی کارمندان وصول گردد.

نخست‌وزیر بعرض رساندند اگر اصول امر را تأیید فرمایند در هیئت وزیران نسبت بموضوع صرفه‌جویی بحث و راه حلی معروض گردد. ضمناً به هیچ دستگاهی اجازه داده نشود از محل صرفه‌جویی سال جاری در سال آینده ایجاد خرج نمایند.

شاهنشاه فرمودند با صرفه‌جویی واقعی کاملاً موافقت دارم. نسبت بدستگاههای اداری هرطور مصلحت باشد اقدام نمائید مشروط بر آنکه باساس کار لطمه وارد نشود ولی در مورد دستگاههای نظامی در صورت صرفه‌جویی در بودجه باید بتوانند آن را بمصرف هزینه‌های ضروری خاصه مصارف ساختمانی برسانند. مدیر عامل سازمان برنامه بعرض رساندند وزارت دارائی مبلغ یکهزار میلیون ریال از محل وجوه سازمان استقراض نموده و اگر از اولین قسط نفت پرداخت نکنند ناچار اجرای بعضی از طرح‌ها متوقف خواهد ماند.

شاهنشاه فرمودند يك موضوع باید حل شود و آن مسئله حق تقدم در اجرای طرحها است. کارها را باید برحسب اهمیت طبقه‌بندی نمود. امریکه برای کشور جنبه ضروری دارند در وهله اول اجرا کرد و بقیه را بتدریج با تأمین اعتبارات بمرحله عمل درآورد. ضمناً مردم را در امر سرمایه‌گذاری در کارهای مختلف تشویق نمود که از سنگینی بار مالی دولت کاسته شود.

نخست‌وزیر بعرض رساندند هیئتی مرکب از کارشناسان سازمان برنامه - وزارت دارائی و بانکهای مرکزی و ملی مشغول تهیه طرحی برای تقلیل بودجه و تشویق مردم به سرمایه‌گذاری هستند که نتیجه متعاقباً بشرفعروض خواهد رسید.

صادرات و واردات ایران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در دوسه ماهه اخیر از یکطرف بمناسبت شیوع بیماری التور و از طرف دیگر نزول باران های بیموقع لطمه زیادی بصادرات مخصوصاً خشکبار وارد آمده ولی با اینهمه پیش‌بینی میشود تا آخر سال صادراتمان

از لحاظ ارزش به ۱۸۰ میلیون دلار یا ۱۸ درصد اضافه از سال قبل ترقی پیدا کند. وزیرداری بعرض رساندند با وضعی که برای صادرات توتون رودزیا پیش آمده اگر اجازه فرمایند وزارت اقتصاد کلیه اقدامات لازم را بعمل آورد تا شاید بتوانیم قسمتی از بازارهای آن کشور را بدست آوریم .

شاهنشاه فرمودند البته باید از هر کوششی برای این موضوع و اصولاً برای توسعه و افزایش صادرات فروگذار نشود . هنوز فرصت زیادی برای توسعه صادرات ایران وجود دارد . وضع بازار چطور بوده است .

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند وضع بازار بطور کلی خوب بوده و پیش بینی میکنند بهتر هم بشود . معاملات مخصوصاً در مورد خرید و فروش زمین در تهران رونق داشته . در مورد صادرات جز نسبت به کتیرا که با رقابت کتیرای مصنوعی مواجه شده رقابت وجود ندارد . مطلبی که باعث تعجب شده بود ورود مقدار نسبتاً زیادی برنج خارجی در تهران است که باید معلوم شود بچه طریق وارد شده .

شاهنشاه فرمودند فوراً وزارت اقتصاد موضوع را روشن نماید .
حلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۴۲ آذر ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء اقتصاد - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر مبارک ملو کانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید:

توسعه کشاورزی و دامداری

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در مورد ساختن ماشین‌آلات کشاورزی در ایران و یا تحصیل نمایندگی فروش این قبیل ماشین‌آلات توسط بنگاه ماشین‌آلات کشاورزی مذاکرات مقدماتی انجام گردیده ولی هنوز به نتیجه نهائی نرسیده است. فروشندگی‌های شرکت‌های خارجی در ایران حاضر شده‌اند از قیمت‌ها تا ده درصد تخفیف بدهند ولی ما خواهان سی درصد هستیم.

شاهنشاه فرمودند تا پانزده درصد هم تخفیف بدهند باز خوبست و اثر عمیق خواهد بخشید ولی بهتر است یکی از مؤسسات را تشویق بایجاد کارخانه در ایران بنمائید و یا لاقلاً خودتان نمایندگی یکی از آنها را تحصیل کنید تا مظنه قیمت‌های واقعی بدستتان بیاید بموضوع ماشین‌آلات کشاورزی مسئله یدکیهای آنها باید خیلی توجه کرد و لازم است هر هفته گزارش پیشرفت کار داده شود. این از کارهایی است که میتوانیم بکنیم و باید بکنیم. در کشوری که رشد اقتصادی آن شاید بین شش و ده درصد در حال ازدیاد است اگر بتوان در عین حال نه فقط هزینه زندگی را ثابت نگاه داشت بلکه آنرا پائین هم آورد آنوقت است که تفاوت محسوسی احساس خواهد شد. جای تأسف است که چرا این کار را زودتر شروع نکردیم. امکان انجام آن موجود است و اثر آن روی هزینه زندگی و افکار عمومی فوق‌العاده خواهد

بود. مملکت در حال ترقی - هزینه زندگی ثابت و یا حتی در حال تنزل بدیهی است این امر اثر عمیق از هر حیث خواهد داشت.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در سفر اخیر بکشور چکسلواکی از کارخانجات تراکتورسازی آنها بازدید و یک تراکتور هم بطور نمونه سفارش گردید. تراکتورهای آنها سبک - مرغوب دارای پنجاه اسب نیرو میباشد و میتوانند هر یک را ببهای نسبتاً مناسب ۱۸۰,۰۰۰ ریال تحویل سرحد جلغا نمایند در حالیکه تراکتورهای شصت اسب نیروی امریکائی فعلاً بمبلغ ۴۰۰,۰۰۰ ریال در تهران بفروش میرسد. شاهنشاه فرمودند اگر تراکتورهای آنها خوب باشد ممکنست ضمن مذاکره با روسها برای انعقاد قرارداد ذوب آهن و گاز ترتیبی اتخاذ نمود که روسها در مقابل اجناس خود تراکتور از چکسلواکی یا سایر ممالک اروپای شرقی گرفته و به ازاء بهای گاز تحویل ما نمایند.

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند انجام این کار برای روسیه و چکسلواکی از طریق بازار کامیکان امکان پذیر است.

شاهنشاه فرمودند موقعیکه هیئت ما برای انعقاد قرارداد ذوب آهن و گاز بمسکو اعزام میگردد زمینه یک چنین مذاکره را فراهم نمایند.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در نقاط مختلف چکسلواکی تعمیرگاههای بسیار بزرگ برای ماشین آلات کشاورزی ایجاد کرده اند که همیشه در آنها تعدادی تراکتور تعمیر شده آماده بکار نگاه میدارند و کشاورزان میتوانند تراکتورهای معیوب را تحویل دهند و تراکتور تعمیر شده تحویل گیرند و باین ترتیب جلو اتلاف وقت گرفته میشود.

شاهنشاه فرمودند ما باید بمسئله یدکیها و ایجاد تعمیرگاهها خیلی توجه کنیم والا صرفاً خرید ماشین آلات کشاورزی منتج به نتیجه مطلوب و مورد نظر نخواهد گردید. این موضوع را هم در گزارشی که درباره ماشین آلات کشاورزی تهیه میکنید مورد مذاقه و بررسی دقیق قرار دهید.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در چکسلواکی - اطریش و سایر کشورهای اروپای شرقی از جنگلها حداکثر بهره برداری را بر اساس اصول و اسلوب صحیح مینمایند. کارخانجات چوببری کوچک دارند که با پنج شش نفر میتواند هر یک از آنها را اداره نمود. و با حداقل هزینه کار میکنند. اگر اجازه فرمایند چند عدد از این کارخانجات خریداری و در شمال نصب گردد.

شاهنشاه فرمودند چندی قبل با اطریشیها در مورد جنگلهای ایران مذاکره شد. آنها معتقدند جنس چوبهای ما چندان مرغوب نیست. باید این مطالب را بررسی کرد. اگر لازم باشد باید بجای درختهای جنگلها که انداخته میشود درختهای

مرغوب که با آب و هوای ماهم سازگار باشد غرس نمود تا بتوان چوب مورد نظر را از آنها بدست آورد. ما که نباید فقط ب فکر خودمان باشیم. حالا کار میکنیم که یکصد سال دیگر مردم از آن استفاده ببرند البته جنگلکاری و حفاظت جنگلها و بهره برداری صحیح از آنها مستلزم ایجاد يك كادر خیلی قوی جنگلبانی میباشد. امروز استفاده صحیح از جنگلهای ما نمیشود. نکته دیگر که خیلی مورد علاقه ما میباشد مسئله دامداری است. با ازدیاد جمعیت و بالا رفتن سطح زندگی و افزایش قدرت خرید مردم مسئله مزیقه و کمبود گوشت در این کشور تشدید خواهد شد. بموضوع گاوداری - مرغداری - تکثیر ماهی و زراعت علوفه باید توجه زیاد نمود. بعضی نواحی ایران را ممکنست اختصاص به گاوداری داد.

بتدریج باید دل کوه های البرز را شکافت و از يك حد ارتفاع به بالا کشت علوفه نمود. در دامنه کوه های البرز میتوان مراتع و چراگاه های خوب ایجاد کرد. ما علاقمندیم که بچه های این آب و خاک تا سن ۱۵ - ۱۶ سالگی بتوانند روزی لااقل يك لیوان شیر بخورند. هدف فعلی ما اینست که در مدارسمان بتوانیم روزی يك لیوان شیر و يك دانه نان شیرینی را بهمه محصلین برسانیم و انشاء الله روزی برسد که دولت بتواند يك نظارت صحیح در امر تغذیه افراد این کشور بنماید و يك وعده غذای گرم در اختیار محصلین قرار دهد. باید موضوع را ضروری بدانیم که يك اندازه معینی خوراک روزانه وارد بدن يك بچه ایرانی بشود. تغذیه خوب برای بچه ها خیلی لازم است ولی برای رسیدن باین هدف باید خیلی کار بکنیم.

شماره گذاری کامیونها

وزیر اقتصاد بعرض رساندند موضوع کامیونها در دولت مطرح و قرار شد شماره گذاری آنها آزاد اعلام شود و مراتب بهمین ترتیب بشهربانی هم ابلاغ شد ولی شهربانی از کامیونهای سبك شش چرخه شروع کرده است و این امر باعث شده که متقاضیان کامیون های بزرگ در حال انتظار بسربرند. توضیح خواسته شده است که چرا بکامیونهای بزرگ هنوز شماره نداده اند.

شاهنشاه فرمودند تشخیص این امر با دولت است. بهمین ترتیب بشهربانی ابلاغ و گزارش دقیق این کار را هفته آینده مطرح نمائید.

ایجاد شرکت کشتیرانی داخلی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند بررسیهای مقدماتی در این مورد بعمل آمده و با حبیب الله نهائی که نمایندگی خطوط کشتیرانی شرکت های سوئدی و نروژی را در ایران عهده دار است مذاکراتی صورت گرفته تا باروفا سفر نماید و با شرکت های

سوئدی - نروژی وانگلیسی مذاکراتی در این زمینه بعمل آورد. هدف ما آنست که يك شرکت کشتیرانی با كمك نروژیها بوجود آوریم که ۸۰٪ سهام در دست خودمان و ۲۰٪ در دست آنها باشد مشروط بر آنکه آنها سهام خودشان را بتدریج بین سالهای پنجم و دهم بدولت یا اتباع ایران واگذار نمایند. آنها متقابلاً مايلند لااقل در ظرف پنجسال اول مدیریت شرکت را در اختیار داشته باشند.

شاهنشاه فرمودند سازندگان بزرگ کشتی حاضرند برای پیدا کردن کار با شرایط بسیار سهل کشتی بسازند و بتدریج پول آن را دریافت نمایند. بهر حال گزارشاتن را تکمیل و سپس موضوع را مجدداً مطرح نمائید.

ساختن ترانسفورماتور در ایران

وزیر آب و برق بعرض رساندند با اجرای برنامه‌های برق سالیانه ۳,۳۰۰,۰۰۰ دلار ارز برای خرید ترانسفورماتور از کشور خارج خواهد گردید لذا بررسیهای لازم بعمل آمده تا با ساختن ترانسفورماتور در ایران از خروج این ارز جلوگیری شود. شرکت زیمنس آلمان اجازه ساختن ترانسفورماتور تحصیل نموده ولی هنوز شروع با اجرای کار نکرده علت هم اینست که بمناسبت محدودیت بازار و در نتیجه قلت تولید هزینه تمام شده محصولات در حدود ۱۰٪ بیشتر از بهای ترانسفورماتور وارد کشور خواهد گردید و میترسند با رقابت ژاپونیهها مواجه شوند. با توجه باینکه جمعاً برای ایجاد کارخانه قریب ۱۰۰ میلیون ریال سرمایه بیشتر مورد نیاز نیست و وزارت آب و برق هم تنها مصرف کننده محصولات آن خواهد بود و سود سرمایه با توجه به قیمت‌های فعلی در حدود ۱۵٪ خواهد گردید اگر اجازه فرمایند وزارت آب و برق یا یکی از سازمانهای تابعه آن با يك شرکت خارجی متفقاً در این کارخانه سرمایه گذاری کند.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند ساختن ترانسفورماتور کار مشکلی نیست و ممکنست اجازه فرمایند انجام آن به بخش خصوصی واگذار شود خاصه آنکه شرکت زیمنس پروانه لازم کسب و مشغول بررسیهای مقدماتی گردیده.

شاهنشاه فرمودند البته این مطلب دلائلی بر له و علیه دارد از یکطرف سیاست دولت آنست که سرمایه گذاریهای بزرگ را انجام دهد و صنایع کوچک را بمردم بسپارد. از طرف دیگر وزارت آب و برق تنها مصرف کننده ترانسفورماتور میباشد سعی کنید راهی پیدا نمائید که این کار از طریق سرمایه گذاری خصوصی انجام شود ولی وزارت آب و برق بتواند در قیمت‌ها نظارت نموده و از چگونگی کار شرکت استحضار حاصل نماید.

خط برق فشار قوی بین تهران - گرگان و گنبد قابوس

وزیر آب و برق بعرض رساندند بررسیهای لازم برای نصب خط فشار قوی

بین تهران - گرگان و گنبد انجام یافته نصب این خط از لحاظ اقتصادی سالم و از نظر مصالح عمومی لازم بنظر میرسد. با برقراری آن احتیاجی بایجاد واحدهای کوچک برق در مسیر راه نخواهد بود و از این راه میتوان صرفه‌جویی نمود. طول خط ۴۵۰ کیلومتر و هزینه احداث آن ۶۰۰ میلیون ریال برآورد گردیده با فرانسویها مذاکره شده تا از محل اعتبارات آنها کار را شروع نماید مشروط بآنکه قیمت‌ها بر اساس بهای خط منجیل - تهران مورد موافقت قرار گیرد ولی باتوجه بمشکلات و موانع جغرافیائی مسلماً هزینه آن بیشتر خواهد شد و امکان دارد مجبور شویم بین ۵۰ تا ۶۰ میلیون ریال اضافه بآنها پرداخت کنیم. اجرای طرح ۱۸ ماه بطول خواهد انجامید و پس از آن خواهیم توانست برق تولیدی از مرکز بخاری برق تهران و از سد های کرج - سفیدرود و بعداً دز را در تهران - گیلان و گرگان بمصرف برسانیم. بموازات اجرای این طرح ناچار باید مطالعات مربوط بذخائر آبهای زیرزمینی گرگان را هم زودتر انجام دهیم که از برق مذکور حداکثر استفاده بعمل آید.

شاهنشاه فرمودند مطالعات مربوط بآبهای زیرزمینی گرگان را بهرحال زودتر شروع کنید. ضمناً چندی قبل با روسها برای استفاده مشترك از آبهای رودخانه اترک مذاکراتی صورت گرفته. آنها حاضرند آب کافی برای آبیاری ده هزار هکتار زمین جدید در اختیار ما قرار دهند. در گرگان با ایجاد شبکه‌های آبیاری صحیح ممکنست بتوانیم در مصرف آب صرفه‌جویی زیاد بکنیم. این موضوعها را مطالعه کنید.

سد شاه‌عباس کبیر

وزیر آب و برق بعرض رساندند بررسیهای مربوط بایجاد سد شاه‌عباس کبیر در اصفهان پایان یافته و از اول سال ۱۳۴۹ بهره‌برداری از آن آغاز خواهد گردید. اجرای این طرح با استفاده از اعتبارات فرانسویها بر اساس هزینه واقعی با اضافه کارمزد انجام خواهد شد بموازات ساختن سد مزبور ایجاد چند مرکز کشاورزی نمونه هم ضروری میباشد تا معلوم گردد چه نوع زراعت برای این منطقه مفیدتر میباشد ولی با هزینه سنگینی که در ایجاد این سد و سایر سدها بکار میرود جا دارد نظام قدیم آبیاری را تغییر داد تا از آب موجود حداکثر استفاده بعمل آید. بموازات ساختن سد مزبور بررسیهای لازم در دست انجام است تا شاید بتوانیم مقداری از آبهای کارون را بسمت زاینده‌رود منحرف سازیم چون هم مصرف بهتر دارد و هم از تبخیر شدید آن کاسته خواهد شد و در اینصورت ارتفاع سد از نود به یکصد متر خواهد رسید.

شاهنشاه فرمودند در خوزستان هم زمینهای قابل کشت زیاد است و باید اینموضوع را بدقت بررسی نمود. ضمناً زمانی روی رودخانه کارون کشتیرانی میکرده‌اند این موضوع را از نظر فنی و از لحاظ اقتصادی مطالعه و نتیجه آن را گزارش کنید. منطقه اصفهان با کشاورزان فعال و زحمتکشی که دارد از هر قطره آب استفاده لازم را مینمایند ولی موضوع ایجاد واحدهای نمونه زراعتی و بررسی امکان استفاده بهتر از آب زاینده‌رود را از همین امروز شروع کنید. جلسه مدت دو ساعت و ربع ادامه داشت و در ساعت هفت و ربع بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۵ دیماه ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر مبارک ملوکانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید:

گزارش وضع پولی - عمرانی و بازرگانی

نخست‌وزیر بعرض رساندند چندی قبل بانک مرکزی اطلاعات و آماری درباره وضع ارزی کشور در اختیار دولت قرار داد که ایجاب مینمود موضوع مورد مذاقه و تعمق کامل قرار گیرد و لذا کمیسیونی مرکب از نمایندگان وزارت اقتصاد - سازمان برنامه و بانک مرکزی در نخست وزیری تشکیل گردید و گزارش امر آماده شده است که بشرفعرض همایونی میرسد تا در صورتیکه اجازه فرمایند برنامه‌های اجرائی لازم تنظیم گردد. اینک خلاصه گزارش را از نظر ارزی و اعتباری رئیس بانک مرکزی، از نظر برنامه‌های عمرانی مدیرعامل سازمان برنامه و از لحاظ سیاست صادراتی و وارداتی وزیر اقتصاد بعرض میرسانند.

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند براساس محاسبات نیمه اول سال جاری اگر مصارف ارزی بمیزان موجود ادامه پیدا کند در ۲۵ فروردین ۴۵ که قسط درآمد نفت باید پرداخت شود موجودی خالص ارزی کشور به ده تا حداکثر ۱۷ میلیون دلار تقلیل خواهد یافت که فقط برای مدت پنجروز کفایت احتیاجات را خواهد نمود. پرداختهای ارزی در سال جاری مجموعاً به ۹۰۰ میلیون دلار و در سال آینده به ۱۰۰۰ میلیون دلار بالغ خواهد گردید مگر آنکه نسبت به عوامل مؤثر در مصارف ارزی تجدیدنظر بعمل آید. اگر در سال آینده بتوان با صرفه‌جویی در پرداختهای ارزی در پایان سال سی میلیون دلار ارز در اختیار داشت این رقم

حداقل لازم برای پیش‌آمدهای غیرمترقبه میباشد.

مدیرعامل سازمان برنامه و بودجه رساندند در سال جاری سرمایه‌گذاری سنگینی در اغلب فعالیتهای اقتصادی اعم از بخش دولتی و خصوصی صورت گرفته و بموازات آن مصارف این دو بخش افزایش سریع داشته است. ازدیاد درآمد نفت و اعتبارات بانکی در اختیار دولت موجب مصرف بیشتر از طرف دولت شده و افزایش قوه خرید مردم که نتیجه توسعه امور اقتصادی بوده و تنزل قیمت‌ها موجب بالا رفتن مصرف بخش خصوصی گردیده و بطور کلی هزینه‌های جاری دولت و مصرف مردم در نه ماهه اول سال جاری در حدود ده درصد از مدت مشابه سال قبل زیادتر بوده است. عدم تعادل بین میزان مصرف و مقدار تولید داخلی بصورت عدم توازن در ازدیاد واردات و پرداختهای خارجی منعکس گردیده و با توجه به برنامه‌های عمرانی سال آینده و ازدیاد سرمایه‌گذاری خصوصی اگر تدابیری اتخاذ نشود فشار تورمی در اقتصاد کشور تشدید و وضع موازنه پرداخت‌ها متزلزل خواهد گردید. برای جلوگیری از این امر لازم است در سیاست‌های مالی - پولی و بازرگانی کشور تجدیدنظر شود و بودجه عادی کشور در سال آینده بصورت متعادل تنظیم گردد. از اعتبارات بانک مرکزی فقط در حدود اعتبارات تنخواه گردان خزانه در سال ۴۴ استفاده شود. انتقال وجوه از درآمدهای برنامه به درآمدهای عادی جهت هزینه‌های جاری صورت نگیرد مگر در مورد طرحهای عمرانی منتقله به بودجه عادی کشور. برای جبران هزینه‌های اضافی مستمر لایحه مالیاتهای جدید زودتر تصویب و اجرا شود. بدهیهای معوقه مالیاتی اشخاص وصول گردد و مؤسسات انتفاعی و بازرگانی وابسته بدولت بابهود مدیریت و کاهش هزینه‌ها کمک بیشتری به بودجه مستمر نمایند. بودجه عمرانی سال آینده بمبلغ ۲۳۰ میلیارد ریال تنظیم و کسری آن از محل وامهای خارجی و دومیلیارد ریال استفاده از فروش اسناد خزانه و وام بانک مرکزی برای طرح لوله دوم نفت تأمین گردد و ضمناً در مصرف بودجه عمرانی حق اولویت بطرحهایی داده شود که در افزایش تولید مؤثر میباشد.

در مورد سیاست پولی - بانک مرکزی تعهدات گذشته خود را نسبت بدولت اجرا کند ولی اعتبارات جدیدی ندهد و اقدام کند که بانکهای دیگر نتوانند در سال آینده اعتباراتی بیشتر از میزان اعتبارات سال جاری به بخش خصوصی اعطا نمایند. علاوه بر این در تصویب لایحه جدید اسناد خزانه تسریع و ترتیبی اتخاذ شود که حسابها و سپرده‌های دستگاههای وابسته بدولت نزد بانک مرکزی تمرکز یابد. برای کاهش مصرف ارزی دستگاههای دولت بودجه ارزی دولت و مؤسسات وابسته بدولت تنظیم و طبق آن اجرا شود و کلیه خریدهای مؤسسات دولتی و وابسته بدولت در یکجا متمرکز و مورد اعمال نظارت قرار گیرد.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند همراه با سایر تدابیر اقتصادی برای حفظ موازنه پرداختها وزارت اقتصاد در نظر دارد در سال آینده سود بازرگانی بعضی واردات را افزایش دهد و نسبت به ورود ماشین آلات حق تقدم و تأخر قائل شود. با تمرکز خریدهای دولتی میتوان اطمینان حاصل نمود که ناسرحد امکان نیازمندیهای دولت از داخله تأمین شود و در صورت ضروری در ورود اجناس از خارج لاقبل میتوان آنها را یکجا با تخفیف خریداری نمود و یا کشور فروشنده را مجبور ساخت بهمان میزان جنس از ایران صادر نماید. ضمناً در نظر است از طرق مختلف مانند اعطاء جایزه - یا تعلیق واردات بصادرات یا تشویق واردکنندگان ایرانی بخرید از یک یا چند کشور بخصوص بمنظور تشویق آن کشور بخرید بیشتر از ایران صادرات را تشویق نمود و باین ترتیب هم بر تولیدات افزود هم ارز بیشتری تحصیل نمود.

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند در وضع اقتصادی امروز فشار توّرمی چنان نیست که اتخاذ چنین تدابیری را ایجاب نماید. با تحدید سطح اعتبارات ممکنست برونق اقتصادی لطمه وارد گردد و عکس العمل هائی ایجاد شود. با توجه بآنکه رونق امروز بمراتب سالمتر از رونق سالهای ۱۳۳۶ تا ۱۳۳۹ و در نتیجه حفظ آن آسانتر میباشد میتوان راه حلهای دیگری پیدا کرد و از تحدید اعتبارات اجتناب نمود.

نخست وزیر بعرض رساندند در گذشته هنگام بروز مشکلات ارزی همواره سعی شده با اتخاذ سیاستهای منفی مصارف ارزی را محدود ساخت در حالیکه با داشتن کالاهای مختلف از جمله نفت از طریق بازاریابی صحیح و افزایش صادرات شاید بتوان ارز بیشتر تحصیل و ادامه رونق اقتصادی را تأمین نمود.

نسبت سیاستهای پیشنهادی در گزارش اقتصادی قبل از اجراء اثرات آنها روی سطح قیمتها و اثرات افزایش قیمتها روی هزینه زندگی و نتایج آنها در امر اشتغال بررسی خواهد گردید.

وزیر کار بعرض رساندند در هر سال بین دو تا دوونیم درصد به جمعیت کشور اضافه میشود و بین ۴۰ تا ۵۰ درصد این عده وارد بازار کار میگردد و ناچار باید برنامههای اقتصادی را با توجه بمسائل کارگری و سطح و نحوه اشتغال این گروه تنظیم نمود.

شاهنشاه فرمودند اتخاذ یک سیاست جسورانه و فعال در امر بازاریابی و توسعه صادرات بسیار مهم است و باید بهر دو این مسائل حداکثر توجه بشود ولی تا آنجا که مربوط بصادرات نفت است باید بررسی نمود که مبادا فروش نفت میدانهای پان امریکن و سربیب بهای نازلتر بصادرات شرکتهای عضو کنسرسیوم که بر اساس بهای گرانتر احتساب و سهم ما بر پایه آن محاسبه و پرداخت میشود لطمه وارد آورد. مضافاً باینکه تصور نمیرود بتوان تولید میدانهای پان امریکن و سربیب را بمناسبت

محدودیت ذخائر ب میزان زیادی بالا برد. بهر حال موضوع ارزش مطالعه دارد. یک گزارش تهیه شود که آیا کمی تولید از میدانهای این دوشرکت بعلت بالا بودن قیمت است یا بمناسبت محدودیت منابع نفت. برای ازدیاد درآمد دولت صرفه جوئی ارزی کارهای زیادی میتوان کرد. بعضی محصولات را ممکنست از طریق تهاتر وارد نمود. مثلاً با روسها ترتیبی داده شود که در مقابل قسمتی از بهای گاز تحویلی ب آنها تراکتور از چکسلواکی گرفته و بما تحویل دهند. در مورد کالاهای وارداتی سعی کنید ببهای ارزان تر وارد شود. اگر ماشین آلات کشاورزی را با بیست درصد تخفیف بفروش رسانند مابه التفاوت آن یکنوع صرفه جوئی ارزی برای کشور خواهد بود. مالیاتها را باید با دلسوزی وجدیت جمع آوری نمود. یک گزارش تهیه کنید که جمعاً چند پرونده مالیاتی و چه مبلغ هنوز بصورت معوقه باقیمانده است و آیا وزیر دارائی یا کمیسیونهای مالیاتی میتوانند از طریق سازش باین پروندهها خاتمه دهند. البته این آخرین مرتبه است که اجازه داده میشود از راه سازش مالیات دولت وصول شود. در آینده باید مالیاتها دقیقاً و سرموقع وصول شود. در مورد طرحهای بزرگ مانند ذوب آهن و لوله گاز ببینید آیا نمیتوان از طریق انتشار سهام مخصوص یا اوراق قرضه دراز مدت هزینه ریالی آنها را با مشارکت مالی مردم تأمین نمود؟ یک کمیته ای باین موضوع رسیدگی و نتیجه را گزارش نماید. ضمناً در برنامه عمرانی آینده باید حساب یک میلیون ونیم مشاغل جدید را بکنید لازم است در تنظیم برنامه های اقتصادی وزارت کار نظر بدهد که چه تعداد مشاغل جدید در چه منطقه مورد نیاز است تا بتوان برنامهها را با توجه باین نکته تنظیم نمود. مطلبی که لازم است از حالا خیلی مواظب باشید اینست که کارگران زائد کارخانجات اصفهان را برای کار کردن در کارخانه ذوب آهن تربیت کنید. این بهترین وسیله است برای حل مسئله کارگران زائد آذربایجان. نکته ای که باید در نظر گرفت اینست که چه تعداد کارگزائید میتوانند بخارج اعزام دارید. این کار منافع زیادی دارد که چندین بار تذکر داده ام. از مجموع مذاکرات امروز مطالب زیر را میتوان نتیجه گیری نمود: اول آنکه دولت حقیقتاً مخارج زائد بودجه را حذف کند. هزینه های مسلم معین مملکتی که اجتناب ناپذیر است باید تعیین نمود و سپس در مورد بقیه هزینهها صرفه جوئی کرد. دوم کارهاییکه میشود بدست مردم انجام داد از قبیل اداره و نگاهداری مدارس - بیمارستانها و غیره باید بخود مردم سپرده شود. سوم از لحاظ وصول عوائد از حالا تا آخر سال هر کاری لازم است باید انجام داد. ضمناً لایحه جدید مالیاتها - مسئله انتشار اوراق قرضه یا اسناد خزانه طویل المدت - رسیدگی به پرونده های معوقه مالیاتی و سایر اموری که مآلاً در درآمد دولت مؤثر است باید در ظرف دوسه ماه بررسی و آماده شود.

اتخاذ این تدابیر و سیاست‌های دیگر باید از لحاظ ریالی مشکلات دولت را تا حدود زیادی حل کند برای جبران کسری ارز باید از ورود اجناس غیر ضروری جلوگیری نمائید یا لافل ورود آنرا محدود سازید ولی دولت باید برود دنبال تحصیل ارز بیشتر تا برونق اقتصادی وسطح اشتغال لطمه وارد نشود. در سال آینده اگر یکهزار میلیون دلار ارز بدست آورید میتوانید ۹۲۵ میلیون دلار خرج کنید اگر ۹۷۵ میلیون دلار تحصیل نمودید ۹۰۰ میلیون بمصرف برسانید ولی باید سعی کنید از هزار میلیون دلار هم بیشتر بدست آورید که بتوانید بهمین تناسب در جهت توسعه اقتصادی خرج بیشتر بکنید. اینها اصولی است که باید پایه کارتان قرار دهید والا باتوجه به درآمد نفت و اعتبار ایران در خارج اگر در آخر سال ذخائر ارزی کشور حتی به سی میلیون دلار هم تقلیل یابد باز جای نگرانی نیست. باتوجه به نکات و مسائل فوق‌الذکر گزارش اقتصادی را حداکثر تا یکماه دیگر آماده کنید.

فروش گاز به شوروی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند نسبت به معامله گاز با روسها امروز صبح به توافق اصولی رسیده ایم فقط در یکی دومورد از جمله مسئله بهای گاز است که هنوز اختلاف نظر باقی است.

شاهنشاه فرمودند يك مطلب آنها معقول بنظر میرسد و آن اینست که گاز با فشار معینی در سرحد تحویل گردد ولی اینکه این گاز از کدامیک از میدانهای نفتی ایران تحویل شود این دیگر با خود ما است. با آنها صریحاً تذکر داده شد که منابع میدان پازنون از ذخائر ملی است و نمیتوان از گاز آن مصرف نمود مگر آنکه کسری داشته باشند. ما میخواهیم گازهای اضافی که با نفت تولید میشود بمصرف برسانیم. راجع به قیمت گاز هم باید خیلی دقت کنید که حداکثر قیمت را بدست آورید. اگر بر سر قیمت توافق حاصل نشد ممکنست دو نرخ تعیین کنید: يك نرخ برای مدت زمانی که بهای لوله گاز و کارخانه ذوب آهن مستهلك نشده و يك نرخ کمتر برای بقیه مدت قرارداد. ضمناً باید بفکر آتیه باشید که در مقابل گاز تحویلی به روسها پس از استهلاك کلیه تأسیسات چه کالائی باید از آنها خریداری کرد. شاید بتوانند امتعه و کالای مورد نیاز ما را اگر خودشان ندارند از سایر ممالک تحصیل نموده وبما تحویل نمایند و باین ترتیب از مصرف ارزی ما کاسته خواهد شد.

جلسه مدت دوساعت و ربع ادامه داشت و در ساعت هفت و ربع بعد از ظهر

پایان یافت.

صورت جلسه ۲۷ دیماه ۴۴

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست وزیر - رئیس بانک مرکزی و رئیس دفتر مرکزی بودجه افتخار حضور داشتند .
در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر مبارك ملو گانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید:

تأمین هزینه های ریالی طرح های ذوب آهن و گاز

شاهنشاه فرمودند برای تأمین هزینه های ریالی ذوب آهن و لوله حمل گاز از جنوب بشمال از طریق انتشار اسناد خزانه و یا اوراق قرضه درازمدت پیش بینی های لازم را زودتر ننمائید تا همزمان با تسلیم قراردادهای مربوط باین طرحها بمجلس تکلیف این موضوع نیز روشن شده باشد. این امر باید بطرزی بمردم عرضه شود که اثر عمیق روانی بجا بگذارد و احساسات و وطنپرستانه و ملی مردم را برانگیزد و مردم احساس نمایند که با خرید اوراق قرضه در پیشرفت يك چنین طرح مهم مملکتی سهم و شریک شده اند . ضمناً لایحه قانونی ذوب آهن را هم در ظرف همین هفته آماده کنید که زودتر بتصویب مجلسین برسد .

مطالبات شرکت چیدونیو

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند برای پایان دادن بدعاوی چیدونیو موافقت شد که علاوه بر اجرای قرارداد قبلی که بین سفیر سابق ایران در ایتالیا و چیدونیو جهت پرداخت یکصد میلیون ریال به چیدونیو منعقد شده بود مبلغ ۱۵۰,۰۰۰ دلار دیگر هم باو پرداخت شود و متقابلاً از مطالبه ۵۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال سفته های خود از بانک ساختمانی سابق صرف نظر نماید. البته چیدونیو سی میلیون

ریال از وصولی خود را در بانک مرکزی تودیع خواهد نمود که از این محل مطالبات طلبکاران ایرانی تأدیه شود.

لایحه مالیات‌ها

نخست وزیر بعرض رساندند در چند جلسه اخیر هیئت دولت لایحه مالیات‌ها بدقت بررسی گردید. مهمترین نکته در این لایحه اصل تساوی در مقابل قانون است که رعایت شده. مواد لایحه جز در چند مورد که ذیلاً بشرح عرض میرسد با اصلاحاتی مورد تأیید قرار گرفته:

اول - موضوع مالیات بر مستغلات غیر اجاری مسکونی که هیئت دولت معتقد بودند بمصلحت است حذف شود زیرا کادر ورزیده ممیزی هنوز در اختیار وزارت دارائی بتعداد کافی وجود ندارد و اجرای قانون با مشکلات عدیده مواجه خواهد شد.

علاوه بر این تحمیل مالیات بر منازل مسکونی ممکنست سبب ایجاد رکود در امر ساختمان شود و بروتق اقتصادی لطمه وارد آورد.

دوم - موضوع معافیت سه ساله مالیات بر مستغلات است که بنظر وزارت دارائی درآمدی است از دست دولت خارج میشود و پیشنهاد حذف آنرا نموده‌اند. در این مورد در هیئت دولت له و علیه مطلب عقاید مختلف وجود دارد. عده‌ای معتقدند که تهران و سایر شهرستان‌ها احتیاج به نوسازی دارد و اگر بتوان مردم را تشویق بخانه سازی نمود اینکار در جهت توسعه اقتصادی میباشد و با حذف معافیت‌ها مالکین بر اجاره بها افزوده و این امر ممکنست در هزینه زندگی مؤثر گردد.

وزیر کار بعرض رساندند غالب کسانی که منزل اجاره‌ای میسازند سرمایه کافی در اختیار ندارند و معافیت سه ساله مالیاتی برای این بوده‌است که بتوانند قروض خود را مستهلک سازند. اگر این معافیت حذف شود مردم قادر بساختن منازل گران قیمت نخواهند شد.

شاهنشاه فرمودند برای حفظ رونق اقتصادی و ترقیات کشور قوانین را باید حتی المقدور کمتر تغییر داد تا اعتماد مردم متزلزل نشود. در مورد منازل استیجاری باید کاری نمود که سبب بالارفتن اجاره بها و در نتیجه هزینه زندگی نگردد. در خصوص معافیت مالیاتی مستغلات اجاره‌ای ممکنست اعلام نمایند که چون معافیت سه ساله وجود داشته این معافیت بتدریج در ظرف سه سال ملغی گردد که تحمیل سنگینی هم با فرادیکه برای امور ساختمانی خود پیش بینی‌هایی نموده‌اند وارد نشود. نخست وزیر بعرض رساندند در خصوص مالیات بر حقوق سه نظر مختلف در هیئت دولت ابراز گردید:

دسته اول معتقد بودند رعایت تساوی در مقابل قانون ایجاب میکند با کارمندان دولت هم مثل بقیه مردم رفتار شود .

دسته دوم معتقد بودند که بکارمندان دولت چند درصد تخفیف اعطا گردد. دسته سوم اعتقاد داشتند ترتیبی اتخاذ شود که تحمیل جدیدی بر کارمندان نشود . خاصه آنکه کسور بازنشستگی در آینده از مجموع حقوق دریافت خواهد شد. مشکل اساسی آنست که دستگاههای وابسته بدولت برای افزایش حقوق آنها آزادی عمل دارند و ممکنست بهمان تناسب که مالیاتها افزایش داده میشود پایه حقوقها را بالا ببرند. وزیرداری عرض رساندند در حال حاضر در کشور شاتر ده نرخ مالیاتی وجود دارد در حالیکه در لایحه جدید این امر بند و نرخ تقلیل یافته و ساده تر هم شده است . اکنون ممکنست برای حقوق بگیران دولت هم یک نرخ دیگر پیش بینی نمود. باین معنی که میزان معافیت را تا ۵۰۰۰ ریال در ماه افزایش داد و بنحوی نرخها را تعیین نمود که تفاوت محسوسی برای کارمندان دولت فعلاً نماید تا قانون جدید استخدام بمرحله اجرا درآید و حقوق کارمندان افزایش یابد .

شاهنشاه فرمودند در بسیاری ممالک بتناسب تعداد اولاد معافیهائی اعطاء میشود که در این لایحه مورد توجه قرار نگرفته . در مورد مالیات بر حقوق کارمندان دولت پیشنهاد وزیرداری بررسی شود .

نخست وزیر عرض رساندند موضوع دیگری که در هیئت وزیران پیشنهاد شده آنست که باستانها اختیار داده شود مالیات استانی وضع و وصول نمایند که جوابگوی احتیاجات هر استان بشود .

شاهنشاه فرمودند انجام اینکار باید با تشکیل انجمنهای ایالتی و ولایتی توأم گردد . باید لایحه تشکیل این انجمنها را زودتر تنظیم نمود و بآنها اختیار داد که برای کارهای محلی از قبیل فرهنگ - بهداشت - آموزش و پرورش - ایجاد راههای فرعی - کارهای عمرانی شهری و امور اجتماعی مالیات استانی وضع نمایند. وزیرداری عرض رساندند در مورد لایحه مالیاتها قانوناً مجلس سنا نظر مشورتی دارد . اگر اجازه فرمایند لایحه به کمیسیون خاص مجلس شورای ملی تسلیم شود و سپس فقط نظر مشورتی مجلس سنا هم کسب گردد . شاهنشاه فرمودند طبق قوانین اقدام نمائید .

گزارش بودجه سال ۴۵

رئیس دفتر مرکزی بودجه بعرض رساندند طبق برآوردهای اولیه درآمدهای عمومی به ۵۹/۶ میلیارد ریال و هزینههای جاری به ۶۵/۵ میلیارد و در نتیجه کسری به ۵/۹ میلیارد ریال بالغ میگردد . بودجه کل کشور شامل بودجه مستمر - بودجه

عمرانی و بودجه دستگاههای وابسته بدولت نیز در حدود ۱۸۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است..

نخست‌وزیر بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند در مصرف هزینه‌ها تقدم وتأخر قائل شویم و مبلغ کسری را تا سرحد امکان بین دستگاهها بطرزی سرشکن کنیم که برقم قابل قبولی که بتوان بمجلس داد تقلیل یابد. ضمناً برای اینکه در سال آینده با مشکلات امسال مواجه نشویم بکلیه دستگاهها ابلاغ گردد که در حدود بودجه مصوبه مصرف نمایند. برای تقلیل هزینه‌ها ترتیبی اتخاذ شود که از توسعه تشکیلات جلوگیری گردد. دستگاههای زائد حذف یا کوچک شوند و در مواردی که امکان پذیر باشد دستگاهها در یکدیگر ادغام گردند مثلاً در سطح ده چندین دستگاه مختلف فعالیت مینمایند که میتوان بعضی از آنها را در یکدیگر ادغام نمود. بر میزان صادرات افزود و در هر مورد که میسر باشد کارهای مورد تصدی دولت را ب مردم واگذار نمود.

شاهنشاه فرمودند با اصول این پیشنهادها موافقت حاصل است. هر جا میتوانید بحد اکثر صرفه‌جویی بکنید. دستگاههای زائد را موقوف کنید. کارمندان اضافی که آمادگی دارند از دستگاههای موجود برای رفع نیازمندیها جمع‌آوری و در دستگاههای دیگر مشغول بکار کنید. برای اجرای برنامه‌ها تقدم وتأخر قائل شوید. از انجام کارهایی که جنبه لوکس داشته باشد خودداری کنید. کارهایی را که بتوان ب مردم واگذار کرد مانند امور درمانی و آموزش بخودشان محول کنید و با افزایش صادرات هم توجه بخصوصی معطوف نمائید.

نخست‌وزیر بعرض رساندند در مورد مبارزه علیه قاچاق سیگار با تمام مساعی میدوله موفقیت زیادی حاصل نشده و بعضی‌ها معتقدند شاید بهتر باشد با اخذ عوارض ورود آن آزاد اعلام شود.

وزیر دارائی بعرض رساندند بنظر متخصص دخانیات ورود سیگار خارجی اثر مستقیم در میزان فروش و درآمد دخانیات مینماید ولی مشکلی که امروز وجود دارد آنست که طبق قانون دولت مکلف گردیده سیگارهای قاچاق را بسوزاند و یا بکشور افغانستان صادر کند که در حال دوم هم سود زیادی عاید دولت نمی‌نماید. اگر اجازه فرمایند با تجدید نظر در قانون اجازه فروش آنها در داخل کشور تحصیل شود. شاهنشاه فرمودند قانون را بنحوی اصلاح نمائید که آزادی عمل را برای خودتان حفظ کنید.

رئیس دفتر بودجه بعرض رساندند در بودجه سال ۴۵ پیش‌بینی شده است که ۶۱۵ میلیون دلار از محل صادرات نفت عاید کشور گردد ولی امروز که آخرین قسط درآمد نفت را پرداخت کرده‌اند مجموع عواید نفت در سال جاری ۵۱۴ میلیون

دلار در حدود ۳۸ میلیون دلار از رقم پیش‌بینی شده در سال ۴۴ کمتر است و باین ترتیب بعید بنظر میرسد در سال آینده برقم مورد انتظار برسد .
شاهنشاه فرمودند برنامه‌های عمرانی نمیتواند متوقف سیاست صادراتی نفت گردد . اگر ارزش کافی در اختیار نداشته باشیم مجبور خواهیم شد احتیاجات مملکتی را بنحو دیگری تأمین کنیم .
نخست‌وزیر موضوع را با سفراء ممالک مربوطه و مقامات مسئول کنسرسیوم مذاکره کنند .
جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۹ اسفند ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی و رئیس دفتر بودجه مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر مبارک ملوکانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

وضع کشاورزی

شاهنشاه فرمودند با تفضلات الهی میزان بارندگی در سال جاری در غالب نقاط کشور بالنسبه خوب بوده است و اگر چند باران دیگر بموقع بیارد وضع محصول بخصوص دیم در سال آینده رضایت‌بخش خواهد بود . طبق آمار بانک اعتبارات کشاورزی ازدیاد محصولات زراعی در سال جاری بین ۲۰ تا ۲۳ درصد نسبت بسال قبل فزونی داشته و یکی از علل اینکه قیمت‌ها در مملکت ثابت مانده باوجود آنکه مخارج دولت زیاد شده حتماً بمناسبت ازدیاد محصولات کشاورزی اعم از گندم - حبوبات - سیب‌زمینی و غیره بوده است . ما باید سعی کنیم میزان افزایش رشد اقتصادی در سال آینده مثل سال جاری حفظ شود . سیاستی که در مورد نان و گوشت در تهران اجرا شده باید قویاً دنبال و در همه جای ایران عملی گردد . مشکل گوشت ونان که حل شود تأثیر زیادی دروضع مردم و تثبیت قیمت‌ها خواهد داشت . قیمت برنج باید تقلیل داده شود . اصول تعاونی باید خیلی جدی دنبال شود حتی اگر لازم باشد دولت در بعضی قسمت‌ها کمک‌های مالی اعطا نماید . با تشکیل تعاونیها اعضاء آن خواهند توانست محصول خودشانرا بیهای ارزاتر عرضه کنند و نفع بیشتر هم از طریق قطع ایادی واسطه‌ها تحصیل نمایند . دولت باید بموقع

متوجه نوسانات حاصله در قیمت‌ها باشد بمجرد اینکه در یک مورد تمایل صعودی یافت تدبیری برای جلوگیری از افزایش آن اتخاذ نماید و یا قیمت فرآورده‌هایی که در انحصار دولت است کاهش دهد که مآلاً در مجموع هزینه زندگی تغییری حاصل نشود. اصناف باید تشویق شوند شرکت‌های تعاونی تشکیل دهند. مردم باید بتدریج عادت کنند اجناس مورد نیاز خود را بیهای تعیین شده که طبق برجسب اعلام گردیده خریداری نمایند. آن اوقاتی را که مردم در تمام مدت روز در امر خرید و چانه‌زدن و غیره مصرف میکنند و در ظاهر زیاد بنظر نمیرسد در مجموع خیلی زیاد و حائز اهمیت است که میتوانند صرف کارهای مفیدتر بنمایند. باید محصول کاریک کارگر یا زارع ایرانی افزایش یابد تا سطح زندگی مردم ایران تدریجاً سطح زندگی ملل راقیه جهان برسد. ایجاد تعاونیها در بوجود آوردن قیمت‌های ثابت و در امر خرید و فروش اجناس و طرز معامله اثر بزرگی خواهد داشت و بتدریج برجسب قیمت هم معمول خواهد گردید. در آئینه ما باید وقت خودمانرا بمیزان بیشتری مصروف از دیاد محصولات کشاورزی و توسعه دامداری بنمائیم. این امر به هیچ وجه قابل قبول نیست که از یک هکتار زمین در این کشور بطور متوسط ۷۰۰ کیلوگندم برداشت شود در حالیکه در ممالک گندم‌خیز دنیا از همین مساحت زمین دوتن برداشت میشود.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند طرح از دیاد تولید گندم تهیه شده که چون با سیاست کلی مملکت ارتباط پیدا میکند در صورتیکه اجازه فرمایند در یکی از جلسات شورای اقتصاد بشرفعرض برسد و سپس اجرا گردد. موضوع مهم دیگر نحوه توزیع اعتبارات بانک کشاورزی است. تاکنون برای رفع مشکلات زارعین وام‌های غیر نظارت شده بمیزان کم بآنها اعطا شده که عملاً در غالب موارد چون صرف افزایش محصول نشده است نتوانسته‌اند مسترد دارند اکنون طرحی تنظیم شده که بموجب آن وام‌های بزرگ بشرکت‌های تعاونی پرداخت شود و آنها بمیزان کمتر بکشاورزان تأدیه و در مصرف هم مستقیم یا بوسیله مروجین نظارت کنند تا هم استرداد آسانتر باشد و هم اطمینان حاصل شود که بمصرف امور کشاورزی و افزایش تولید رسیده است والا ممکنست زمانی فرا رسد که سرمایه بانک اعتبارات کشاورزی توزیع شود و برگشت آن غیر قابل امکان گردد.

شاهنشاه فرمودند در جلسه آینده طرح از دیاد گندم مطرح شود. ضمناً زارعین باید تشویق شوند اضافه درآمدشانرا بمصرف از دیاد تولید برسانند نه آنکه خرج مسافرت‌های غیر ضروری و تفریحات غیر سالم نمایند.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند حسب الامر مبارک ملوکانه موضوع مکانیزاسیون کشاورزی بررسی و طرح آن آماده شده. تاکنون وزارت کشاورزی

موفق گردیده از بهای ماشین آلات کشاورزی بیست درصد تخفیف بنفع خریداران تحصیل کند. ضمناً دولتهای یوگسلاوی مجارستان و بخصوص رومانی پیشنهادهای بسیار مناسبی برای فروش تراکتور تسلیم داشته‌اند. با توجه به مجموعه این عرایض و سیاستی که باید در این مورد اتخاذ شود اگر اجازه فرمایند تهیه کننده طرح مکانیزاسیون دریکی از جلسات شورا افتخار شرفیابی حاصل نماید و گزارش امر را بشرفعرض برساند.

شاهنشاه فرمودند مانعی ندارد بشرط آنکه موضوع یدکی‌ها نیز روشن شده باشد والا آنچه شرکت‌ها از قیمت فروش ماشین آلات تخفیف میدهند بهای یدکی‌ها اضافه خواهند نمود.

تراکتورهای رومانی و سایر ممالک را نیز حداکثر تا دوماه دیگر بدقت بررسی و آزمایش کنید و نقاط ضعف و قوت آنها را مطالعه و نظرتان را نسبت بآنها اعلام نمایید.

آموزش و بهداری

شاهنشاه فرمودند در سفر اخیر به اروپا از ما سؤالاتی کردند که آیا بسوی فدرالیسم پیش میرویم جواب داده شد نه ولی درعین تمرکز در مورد طرح‌های بزرگ دراموری که بازندگی روزمره مردم سروکار دارد بسمت عدم تمرکز گام برمیداریم و اینکار از سطح ده و توسط انجمن‌های ده شروع میشود تا برسد بانجمنهای شهر و انجمن‌های ایالتی و ولایتی. سیاست ما باید این باشد که تاجائی که میسر است کار مردم را بخود مردم واگذار نمائیم. دولت گزارش بدهد که چه پیشرفتهائی در امر واگذاری امور درمانی و آموزشی ب مردم حاصل شده است. واگذاری این امور ب مردم از بار سنگینی که بردوش بودجه دولت تحمیل شده خواهد کاست. در بعضی قسمتهای آموزشی مانند مدارس حرفه‌ای شاید بمناسبت هزینه زیاد لازم باشد دولت رأساً اقدام کند. باید برای همه مردم فرصت مساوی موجود باشد که بتناسب استعداد و لیاقت پیشرفت کنند. در قسمت آموزش ممکنست بیمه آموزشی ایجاد کرد که افراد از طریق تودیع وجوه در صندوق بتوانند تحصیل فرزندانشان را تضمین نمایند. همین اصول ممکنست در مورد بیمه بهداری هم اجرا گردد باین معنی که همه مردم کشور خاصه کشاورزان بتوانند با پرداخت مبلغ معینی همانگونه که کارگران از مزایای بیمه‌های اجتماعی برخوردار میشوند از مزایای بیمه بهداری استفاده نمایند. اصولاً ممکنست یک نوع صندوق بازنشستگی برای مردم ایجاد نمود که هر فردی از افراد این کشور بتواند با پرداخت مبلغی باین صندوق در زمان کهولت از مزایای آن برخوردار گردد این امر برای حفظ تمدن و اجتماع

ایران فوق العاده مفید است . هرکس باید نسبت بآینده اش یکنوع تأمین داشته و در نتیجه خیالش راحت باشد . درحین مطالعه لایحه انجمنهای ایالتی و ولایتی موضوع بیمه های آموزشی و بهداشتی را هم مطالعه کنید . نباید یکنفر ایرانی در صورت کسالت روی استیصال فوت کند . شرح مطالبی که اخیراً در انجمن کلیسین ها اظهار نمودم بین اعضای شورای اقتصاد و هیئت دولت توزیع نمائید که از مفاد آن مستحضر شوند و در آن جهت اقدام نمایند .

ایجاد هماهنگی بین حداقل دستمزد رسمی و دستمزد واقعی

شاهنشاه فرمودند در حال حاضر بین دستمزد رسمی و دستمزدی که عملاً کارگران وصول میکنند اختلاف فاحشی وجود دارد که باید با تعمق بدون اینکه سبب افزایش قیمتها گردد مرتفع شود . در کمتر کشور در دنیا تا این حد کارگران بطور صمیمی در صفوف مقدم طرفداران رژیم میباشند . کاری که ما در ایران برای کارگران کردیم بی سابقه است بهر کشور که سفر و با هر شخصی که صحبت میکنم همه تصدیق دارند ایران تنها مملکت آزادی است در دنیا که موضوع سهیم شدن کارگران در منافع کارخانجات در اینجا بصورت قانون درآمده . در هیچ کجای دنیا چنین وضعی وجود ندارد . باید بموضوع حداقل دستمزد و بیمه های اجتماعی کارگران توجه کرد . البته افزایش دستمزد باید سبب تشویق کارگر جهت افزایش تولید باشد که موجب تورم هم نگردد .

وزیر کار بعرض رساندند قریب دهسال قبل حداقل دستمزد تعیین گردیده و از آن تاریخ تاکنون تغییری در آن داده نشده . اکنون حسب الامر موضوع در وزارت کار تحت بررسی میباشد و نتیجه بشرفعرض خواهد رسید . با صنعتی شدن کشور موضوع مهمی که در صورت عدم توجه بتدریج مشکلات عدیده ای فراهم خواهد ساخت مسئله مهاجرت و نقل و انتقال دسته جمعی کارگران است . دستگاهها بدون مشورت و کسب نظر وزارت کار اقدام باستخدام یا اخراج دسته جمعی کارگران میکنند و یا عده ای را از محل بمحل دیگر منتقل میسازند و ایجاد اشکال مینمایند . شاهنشاه فرمودند هیئت دولت راجع باین موضوع جداً مطالعه کند و یک تصویبنامه خیلی محکمی در این باب بگذرانند . ما از حالا باید پیش بینی کنیم که ایران کم کم یک کشور صنعتی و کارگری میشود و تمام تجربیاتی که ممالک دیگر در این راه بدست آورده اند باید مورد توجه ما باشد و هیچکدام از اشتباهات آنها را تکرار نکنیم .

انتشار اسناد خزانه و اوراق قرضه درازمدت

وزیر دارائی بعرض رساندند حسب الامر مبارك ملوكانه موضوع انتشار

اسناد خزانه و اوراق قرضه درازمدت جهت تأمین هزینه‌های ریالی طرح‌های ذوب آهن و لوله‌گاز در کمیسیون با حضور نخست وزیر بررسی شد. در حال حاضر با اسناد خزانه که کوتاه مدت است شش درصد بهره تعلق می‌گیرد در نتیجه یا باید میزان بهره این اسناد را تقلیل داد یا نرخ بهره اسناد درازمدت را بالاتر برد تا سرمایه‌ها متوجه اسناد اخیرالذکر گردد. در صورت تقلیل نرخ اسناد خزانه ممکنست یکمرتبه عده زیادی برای وصول پولشان بوزارت دارائی مراجعه و ایجاد اشکال کنند.

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند در صورت انتشار اوراق قرضه درازمدت ناچار باید در میزان بهره و همچنین چگونگی انتشار اسناد خزانه تجدیدنظر نمود خاصه آنکه اسناد موجود از حالت اصلی و اولیه‌ای که برای آن در نظر بوده خارج شده و با آنکه کوتاه مدت است میتوان آن را تجدید نمود و عملاً بصورت دراز مدت درآمدده است.

شاهنشاه فرمودند موضوع را با توجه بکلیه جوانب امر از جمله امکان تجدید نظر در نرخ پس اندازها و اسناد خزانه بررسی و نتیجه را گزارش نمایند.

وضع ارزی کشور

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند طبق پیش‌بینی هائی که بعمل آمده در سال آینده درآمد ارزی کشور به ۸۸۳ میلیون دلار بالغ خواهد گردید. با توجه بکلیه هزینه‌های ارزی برای اینکه در پایان سال آینده هم بتوانیم مثل امسال قریب ۱۰۰ میلیون دلار ذخیره ارزی داشته باشیم ناچار سفارشات بخارج باید بمیزان ۲۰۰ میلیون دلار از سال جاری کمتر گردد. این امر مستلزم آنست که کنترل شدیدی در مورد واردات برقرار شود. اکنون بانک مرکزی و وزارت اقتصاد مشغول بررسی امر میباشند اگر برای رسیدن به هدف مزبور اتخاذ تدابیر بازرگانی از طریق سهمیه میسر باشد دیگر مبادرت با اقدامات احتیاطی بانکی ضرورت نخواهد داشت.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند آنچه مسلم است فشار واقعی ارزی از طرف بخش خصوصی نیست قریب شصت و شش درصد واردات مربوط بمواد اولیه یا کالای صنعتی میباشد و بقیه هم حوائج ضروری کشور را تأمین میکند.

نخست وزیر بعرض رساندند تردیدی نیست که مخارج ارزی دولت باید تحت کنترل و نظارت شدید درآمد و دستگاهها مقید و مجبور باشند تا سرحد امکان احتیاجاتشان را از داخله تأمین کنند ولی هر تصمیمی اتخاذ میشود باید اول اثرات اقتصادی آن مخصوصاً در مورد هزینه زندگی بررسی شود کمیته‌هائی که

مأمور رسیدگی بوضع ارزی میباشند باید چند راه حل پیشنهاد نمایند تا در حضور مبارک شاهنشاه مطرح و هر کدام را اجازه فرمودند بموقع اجرا گذارده شود . وزیر آب و برق بعرض رساندند چون دستگاههای دولتی ارز را بمصرف زیربنای اقتصادی کشور میرسانند اگر حجم کار آنها محدود گردد ناچار به برنامه های نیمه کاره ضرر وارد خواهد شد . در حال حاضر قریب ۵۰ تا ۶۰ میلیون دلار ارز در بازار آزاد فروخته میشود که تحت کنترل بانک مرکزی نمیباشد . قسمت عمده این ارز را تجار از طریق حساب سازی در مورد کالاهای وارداتی با صادراتی بدست آورده اند و شاید بتوان قسمتی از این ارز را برفع بانک مرکزی تحصیل نمود و در عوض سفارشات لازم دستگاهها را محدود ساخت .

شاهنشاه فرمودند مطالعاتتان را تکمیل کنید ولی در صورت لزوم بانک مرکزی میتواند اعتبار ارزی از خارج تحصیل کند . ضمناً فوراً و رسماً از شرکت های نفتی سؤال شود دورنمای اضافه استخراج نفت ایران در سال آینده و در صورت امکان در سه سال آینده را روشن نمایند و مخصوصاً در مورد سال آینده بطور دقیق میزان استخراج را اعلام کنند . چون دولت باید برنامه مصارف ارزی خود را برای این سال تنظیم کند و داشتن این اطلاع برای تأمین منظور فوق ضروری میباشد . اگر شرکت های نفتی همان روبه ای را که تاکنون داشته اند ادامه بدهند ناچار خواهیم شد تجارتمان را بطرف ممالکی که از ما ارز مطالبه نکنند سوق دهیم . از مصارف ارزی دستگاههای دولتی ناجائی که میسر است باید کاسته شود و حواشیشان از داخل تأمین گردد . این امر باعث خواهد شد صنایع داخلی رونق بیشتری پیدا کند . رونق و رشد اقتصادی منوط بمیزان واردات نیست بلکه مربوط بسرمایه ای است که در داخل کشور بخصوص در کارهای تولیدی بمصرف میرسد . بانک مرکزی موضوع فروش ارز را در بازار آزاد دقیقاً مطالعه و نتیجه را گزارش نماید . از همه مهمتر باید بمنابع جدید ارز خاصه مسئله توریسم توجه کرد . تسهیلات و تأسیسات توریستی در ایران باندازه کافی وجود ندارد . امروز توریسم منابع اصلی درآمد ارزی بعضی کشورهای اروپائی را تشکیل میدهد . کمیسیونی با حضور مسئولین مربوطه موضوع توریسم را بدقت بررسی و کلیه تسهیلاتی که میسر است فراهم سازند . جلسه مدت دو ساعت و سه ربع ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۱۶ اسفند ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند. در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

مکانیزاسیون کشاورزی

وزیر کشاورزی بعرض رساندند حسب الامر مبارک ملو کانه طرح مکانیزاسیون کشاورزی آماده شده اگر اجازه فرمایند مدیر عامل بنگاه توسعه ماشین آلات کشاورزی افتخار شرفیابی کسب نموده و گزارش امر را بشرفعرض برساند .
با کسب اجازه از پیشگاه مبارک شاهنشاه مدیر عامل بنگاه در جلسه افتخار حضور یافته و با استفاده از جداول و نمودارهای متعدد ضمن گزارش مبسوطی بشرفعرض رساندند که بکاربردن ماشین آلات کشاورزی در ایران از اواسط جنگ دوم جهانی متداول گردید . بین سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۴ تعداد ۸۱۳۸ دستگاه ماشین آلات مختلف بوسیله بنگاه و حدود ۶۰۰۰ دستگاه توسط نمایندگان گه‌های خصوصی بمتقاضیان فروخته شده است که از این تعداد قریب ۱۲۰۰۰ دستگاه در حال حاضر در سراسر کشور مشغول بکار میباشد . بهای فروش این قبیل ماشین آلات متأسفانه در ظرف این مدت از ۶/۵ تا ۵۰ درصد افزایش یافته در حالیکه در ممالک دیگر میزان افزایش بین ۲ تا ۱۰ درصد بوده است . پس از مذاکراتی که بانمایندگان گه‌ها بعمل آمد بالاخره موافقت نمودند اگر بر تعداد تقاضا و در نتیجه فروش آنها افزوده شود از قیمت بکاهند . لذا کشور بچند منطقه تقسیم و برای هر منطقه بک نوع تراکتور معین و مخصوصی در نظر گرفته شد و در نتیجه انواع تراکتورها از ۲۳ نوع

به ۱۱ نوع تقلیل داده شد و نمایندگیها نیز موافقت کردند ۲۰ درصد از بهای فروش کسر نمایند. در این فرصت نمایندگان کشورهای رومانی - مجاستان - لیستان و اتحاد جماهیر شوروی نیز جداگانه پیشنهادهای تسلیم داشتند. پیشنهاد دولت رومانی دایر فروش ۱۵۰۰۰ تراکتور در ظرف مدت پنجسال (هرسالی ۳۰۰۰ دستگاه) ۶۵ قوه اسب بیهای هر یک ۱۸۰۰۰۰ ریال با قسط ششساله با ربح ۲/۵ درصد از سایر پیشنهادها مساعدتر بود ولی تا حال نفیاً یا اثباتاً پاسخی بهیچیک از این چهار کشور اخیرالذکر داده نشده است. موضوع مهم دیگر مسئله یدکیها است که بیهای خیلی گران عرضه میشود. راهحلی که بنظر بنگاه رسیده است آنست که صورتی از یدکیهایی که مصرف بیشتر دارند تهیه و قیمت آنها را تعیین و اعلام نماید و فروشندگان مکلف گردند آنها را بیهای اعلام شده بفروش رسانند.

موضوع سوم سرمایه بنگاه است که فقط ۵۰ میلیون ریال در سال ۴۵ برای آن در نظر گرفتهاند در حالیکه لااقل ۲۵۰ میلیون ریال احتیاج خواهد داشت. وزیر کشاورزی بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند پیشنهاد دولت رومانی بطور ضمنی با اطلاع سایر فروشندگان برسد تا شاید در شرایط فروش خود تجدید نظر نمایند.

شاهنشاه فرمودند مانعی ندارد ولی ما که نمی توانیم فقط یک نوع تراکتور در کشور داشته باشیم چون کفاف نیازمندیها را نمیکند. مضافاً باینکه این نوع تراکتور هنوز آزمایش نشده و شرایط مساعد پیشنهادی آنها ممکنست باین دلیل باشد که ما سالی سه هزار دستگاه از آنها خریداری نمائیم. بهر حال چند دستگاه بگیرد و بدقت آزمایش و نتیجه را گزارش نمائید. در عین حال بفروشندگان انواع دیگر تراکتور فشار آورید که قیمتشان را با زهم تقلیل دهند. معنی ندارد که در ایران گرانتر از حتی ممالک مجاور بفروشند خاصه آنکه اگر فروش تراکتور را محدود بچند نوع کنیم فروش آنها هم بالاتر خواهد رفت راجع به یدکیها فوق العاده دقت کنید. ضمناً مطالعه کنید اگر کسانی بدون مذاقه تراکتورهای سنگین خریداری کرده اند که بدریشان نمی خورد و از عهده پرداخت اقساط آنها هم بر نمی آید آنها را بگیرد و در تقاطعی که دولت عمل میکند بکار برید و در عوض بآنها تراکتورهای بدهید که بکارشان مفید آید و قادر بپرداخت اقساط آنها باشند. زارعین در حال حاضر بتنهائی قادر بخرید و نگاهداری ماشین آلات سنگین کشاورزی نخواهند بود لذا باید زودتر تعاونیها را در همه جا تشکیل داد و تقویت نمود تا جایگزین مالکین سابق بشوند و بتوانند از هر وجه خاک کشور حداکثر بهره برداری را بکنند. گزارش جامعی در مورد مجموع این مطالب و نتیجه آزمایشهایی که از ماشین آلات رومانی بدست خواهد آمد تهیه و تسلیم دارید تا دستور لازم صادر شود.

طرح توسعه کشت گندم

وزیر کشاورزی بعرض رساندند حسب الامر مبارك ملوكانه طرح توسعه کشت گندم تهیه شده و اگر اجازه فرمایند معاون وزارت کشاورزی گزارش امر را بشرفعرض برسانند .

با کسب اجازه از پیشگاه مبارك شاهنشاه معاون وزارت کشاورزی در جلسه افتخار حضور یافتند و ضمن گزارش بشرفعرض رساندند خشکسالی سال ۱۳۴۲ سبب شد که دولت برای نخستین بار در سال ۴۳ مقادیر معتنا بهی گندم از خارج خریداری و در همه نقاط کشور برای خوراک و بذر توزیع نماید . بمنظور پیدا کردن راه حل جهت افزایش محصول و بی نیاز ساختن کشور از واردات گندم حسب الامر ملوكانه بررسیهای زیادی در وزارت کشاورزی انجام و طرحی تنظیم گردید که در صورت اجرا میتوان انتظار داشت با استفاده بیشتر از سطح کشت موجود میزان تولید را تا سال ۱۳۵۱ تا ۱,۲۰۰,۰۰۰ تن در سال افزایش داد . نکات مهم طرح عبارتست از استفاده از بذر اصلاح شده و کشت مجدد گندم تولیدی بنحوی که تدریجاً بذر اصلاح شده در سراسر کشور بکار برده شود . تغییر نحوه شخم و چگونگی کشت - استفاده بیشتر از کود - ایجاد سیلوها - اعطاء اعتبار برای خرید وسائل کشت و پیش خرید محصول کشاورزان . در حال حاضر مبلغ ۲۲۴۰ ریال برای توزیع هر تن گندم بمصرف میرسد که میتوان آنرا صرف سرمایه گذاری در امر کشت نمود و در نتیجه این اقدام و اقدامات دیگر کشور را از ورود گندم خارجی بی نیاز ساخت .

شاهنشاه فرمودند اکنون فرصتی است که مرتبه دیگر اهمیت اصول تعاونی را که بارها نیز تذکر داده ام تکرار نمایم دولت باید يك برنامه دقیقی در مورد امور تعاونی تهیه کند که بتصویب برسد و مورد اقدام قرار گیرد . باید دید حداکثر توجهی که لازم است نسبت بامور تعاونی نمود چیست ؟ چه نوع تأسیسات تعاونی در شهرها و روستاها و در چه رشته هائی وجود دارد و چه تعاونیهائی باید دایر شود و بچه نوع کمک هائی اعم از مالی و غیره احتیاج دارند . این موضوع و همچنین طرح افزایش تولید غله از نظر نقش تعاونیها در کمیسیون با شرکت مدیر عامل سازمان برنامه و مأموران وزارت کشاورزی و اشخاص دیگر که لازم باشد بررسی و نتیجه گزارش گردد . اگر از يك هکتار زمین ایران که زیر کشت قرار میگردد کمتر از دو تن گندم برداشت شود اصولاً از نظر اقتصادی نباید دنبال کشت گندم رفت . يك زارع ایرانی که تمام مدت سال کار میکند محصول دسترنجش نباید کمتر از اندازه ای باشد که تکافوی تأمین زندگی مرفه را بنماید . هر نوع کمک و مساعدت در جهت بهبود وضع آبیاری - استعمال ماشین آلات کشاورزی - بهبود نوع بذر - ایجاد شاهراهها و راههای فرعی - توزیع کودهای شیمیائی - کمکهای فنی برای خاکشناسی و

غیره که لازم است بنمائید . موضوع اصلاح بذر و طریقه توزیع و تکثیر آنرا دنبال کنید . در نقاطی مانند گرگان که میتوان میزان تولید را در سطح کشت با سرعت افزایش داد فوراً اقدام نمائید . ببینید آیا نمیتوان با اتخاذ تدابیری از دیمزارها استفاده بیشتر نمود . البته کشت گندم نباید تنها محصول زراعی ایران باشد ولی جمعیت ما رو با افزایش است و دنیا با کمبود خواربار مواجه میباشد . باید چند طرح بزرگ زراعی در نقاط مستعد مانند گرگان - سیستان - قزوین و غیره پیاده نمود و از کلیه امکانات زودتر استفاده کرد شاید در آینده ما بتوانیم نه تنها کمبود خوراک خودمانرا جبران کنیم بلکه احیاناً به ممالک همجوار نزدیک هم تاحدودی کمک نمائیم .

گزارش مربوط به قندوشکر

وزیرداری عرض رسانند حسب الامر مبارک ملو کانه پیشنهادات اطاق صنایع و معادن ایران و سندیکای کارخانههای قند درباره سیاست دولت در امر قند و شکر در جلسات متعدد با حضور نمایندگان وزارتین اقتصاد و دارائی بررسی گردید و بنظر این دو وزارت سیاست دولت باید بر مبنای توسعه صنعت قند کشور بمنظور بی نیازی کامل قطعی از شکر خارجی پایه گذاری شود . برای تأمین این منظور هیئت عالی نظارت بر صنایع قند مرکب از وزرای اقتصاد - دارائی - کشاورزی و مدیرعامل سازمان برنامه تشکیل شده است . در مورد تصفیه خانه ها چون از نظر اقتصادی سودبخش نیستند لذا شکر خام مورد احتیاج آنها در حدودیکه بتوانند بکار خود ادامه دهند و سود منطقی هم عاید آنها شود باید بوسیله دولت تأمین گردد . از توسعه تصفیه خانه ها جلوگیری شود و در تصفیه خانه های موجود دستگاههای لازم برای تبدیل چغندر یا نیشکر به قند و شکر نصب گردد . واردات شکر منحصراً توسط دولت و تا سرحد امکان بر اساس تها تر تأمین شود . و در هر کجا میسر باشد بوسیله شرکتهای تعاونی روستائی یا شرکتهای تعاونی توزیع در اختیار مصرف کنندگان قرار گیرد .

شاهنشاه فرمودند اصول این سیاست تأیید میشود ولی در مورد کشت چغندر نیز مانند هر محصول کشاورزی دیگری باید میزان تولید را در واحد هکتار افزایش داد تا بتوان چغندر را بهای نازلتری در اختیار کارخانجات قند قرارداد و در نتیجه از هزینه تولید هم کاست . باید پیش بینی های لازم در مورد مصرف و تولید شکر در سالهای آینده در ایران و دنیا بشود تا بموقع بتوانید احتیاجات خود را تأمین نمائید .

افزایش تولید نفت ایران

شاهنشاه فرمودند در مذاکراتی که با نمایندگان شرکت‌های عضو کنسرسیوم که بتهران آمده‌اند می‌کنید بآنها بگوئید که باید نسبت باضافه تولید نفت ایران بدلائل زیر اقدام نمایند :

اول - عامل جمعیت . نفوس ما بیش از دوبرابر نفوس سایر ممالک عمده نفت‌خیز خاورمیانه میباشد .

دوم - چگونگی برنامه‌های عمرانی کشور که نه فقط برای ایران مفید است بلکه در جهت پیشرفت تمدن مؤثر میباشد .

سوم - اهمیت سیاسی و استراتژیکی این مملکت .

چهارم - هزینه تولید نفت ایران که تقلیل یافته و با افزایش تولید تقلیل بیشتری هم خواهد یافت .

پس نه فقط حرف ما حق است بلکه منفعت خود آنها هم ایجاب مینماید که بر تولیدات ما بیفزایند و الا بالا بردن تولید نفت و در نتیجه ازدیاد درآمد کشورهای کوچک این منطقه نه فقط بامنیت منطقه کمک نمی‌کند بلکه باعث تشدید مطامع کشورهای دیگر خواهد شد که چشم‌داشتی باین منابع ثروت دوخته‌اند . اگر بتولید ما نیفزایند اولاً اشتباه میکنند - پشیمان میشوند و ثانیاً ایران احتیاجاتی دارد که اگر از این محل تأمین نشود ناچار باید بنحو دیگری تأمین نمود . محصول نفت ایران بحق باید افزایش معتدله‌ی یابد و توقع داریم در سال جاری میلادی میزان آنرا لااقل به ۱۷ درصد افزایش دهند .

فروش سیگارهای خارجی در ایران

شاهنشاه فرمودند بالاخره نسبت به سیگارهایی که بطور قاچاق وارد کشور وضبط شده چه تصمیمی اتخاذ نموده‌اید؟ صحیح نیست این سیگارها را یا بکشور افغانستان صادر نمائید و یا بسوزانید .

وزیرداری بعضی رسانند دخانیات خواهان آتش زدن آنها میباشد چون معتقدند فروش و استعمال آنها در ذائقه مردم مؤثر خواهد بود و موجب عادت و باعث نکث فروش سیگارهای داخلی خواهد گردید . اکنون کمیسیونی مشغول مطالعه این امر است تا شاید بتوان آنچه ضبط شده بیهائی که بضرر مؤسسه دخانیات هم نباشد بفروش رسانید . موضوع مهم دیگری که مشغول بررسی آن میباشد امکان صادرات توتون از کشور است که میتواند منبع درآمد خوبی باشد .

معاون نخست‌وزیر بعضی رسانند تعداد سیگارهای خارجی موجود آنقدر زیاد نیست که در ذائقه مردم چندان مؤثر شود و ممکنست آنها را تدریجاً عرضه

و بنحوی قیمت گذاری نمود که از فروش سیگارهای قاچاق هم بکاهد. ضمناً ممکنست با مؤسسات خارجی مانند وینستن و کنت که در ایران مشتری بیشتری دارد مذاکره نمود که با وصول حق الامتیاز اجازه دهند سیگار مارک آنها با توتون داخلی و احتمالاً مقدار کمی توتون خارجی در ایران تهیه و عرضه شود.

شاهنشاه فرمودند اساس کار این خواهد بود که ما تولید توتون را در هکتار بالا ببریم جنس سیگارمان را بهتر و بهای آنرا ارزاتر کنیم تا بتواند با سیگارهای خارجی بهتر رقابت نماید. یک گزارش جامعی درباره موضوع توتون و تنباکو و سیگار تهیه نمائید.

توسعه کشتیرانی داخلی

شاهنشاه فرمودند شرکت سهامی کشتیرانی پارس شکایت دارد که اصل عدم وصول مالیات مضاعف در مورد کشتیهای خارجی که با ایران رفت و آمد میکنند رعایت نشده و ممکنست دولتهای خارجی عمل متقابل نمایند.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند موضوعی که از شرفرض همایونی گذشته صحیح است و با تأیید وزارت دارائی نامه‌ای برای رفع مشکل شرکت کشتیرانی پارس نوشته شده است.

شاهنشاه فرمودند ما باید بفکرایجاد ناوگان بازرگانی خودمان باشیم. ما سی میلیون دلار بابت هزینه حمل اسلحه‌های خریداری از امریکا پرداخت خواهیم کرد و اگر قرار باشد از بابت دویست میلیون دلار دوم هم که بمصرف خرید اسلحه خواهد رسید سی میلیون دلار دیگر برای هزینه حمل پرداخت کنیم با این شصت میلیون دلار میتوانیم هسته اصلی ناوگان تجاری خودمان را تشکیل دهیم. موضوع کشتیرانی آتیه بزرگی برای ما دربر خواهد داشت چون از همه چیز گذشته در توسعه و آبادانی بنادر جنوب مؤثر خواهد بود. وزیر اقتصاد موضوع را بطور جدی بررسی و نتیجه را گزارش نماید. بتدریج شرکت ملی نفت ایران هم باید در مورد سفارش نفتکشها اقدام کند چون امکان پذیرفتن سفارش نفتکش خیلی سهل شده و شرکتهای سازنده با شرایط آسانتری حاضر خواهند بود نیازمندبهای ما را تأمین و تدریجاً پول آنرا وصول نمایند که از این طریق برای مؤسسات خود کار تهیه کنند.

مشارکت شرکتهای اسو و شل در تهیه روغن ماشین در ایران

نخست وزیر بعرض رساندند موضوع مشارکت شرکتهای اسو و شل در تهیه روغن ماشین در ایران در هیئت دولت مطرح شد. اکثر اعضاء هیئت معتقد بودند که با توجه بقدرت مالی و فنی شرکت ملی و مرغوبیت جنس ایران اوایل و سرمایه نسبتاً

کمی که در تهیه روغن ماشین بکار میرود و سود قابل ملاحظه‌ای که از فروش روغن عاید میشود اعطاء اجازه بمؤسسات خارجی به مصلحت نمیباشد .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند شرکت نفت پارس در موقعی اجازه تهیه روغن تحصیل نموده که جنس روغن شرکت ملی چندان خوب نبود . چون شرکت ملی ماده اولیه روغن را بشرکت پارس و شرکت تولید روغن میفروشد لذا همیشه میتواند کار آنها را کنترل و حدود عملیاتشان را محدود سازد . موضوع در هیئت دولت مطرح و موافقت شد سو کمیسیونی به جزئیات رسیدگی کند .

وزیر آب و برق بعرض رساندند سرمایه‌ای که شرکتهای اسو و شل بمصرف اینکار خواهند رسانید بسیار ناچیز است و تخصص آنها نیز مورد حاجت نیست و اکنون که شرکت ملی از فروش نفت کوره ضرر میدهد میتواند از محل فروش روغن جبران ضرر را بنماید .

شاهنشاه فرمودند صنایع اصلی مانند نفت و فولاد از لحاظ اصول فلسفه انقلاب ما و منافع اجتماعی باید در دست دولت باشد . در مورد صنایع کوچک باید بسرمایه‌های خصوصی فرصت داد فعالیت نمایند . اگر قرار باشد هرکاری نفع دارد دولت در دست گیرد تدریجاً تمام مردم مستخدم دولت خواهند شد که هدف ما نیست . در مورد پیشنهادات اسو و شل از شرکت نفت سؤال شود که صریحاً نظرشانرا در این باره اعلام نمایند همچنین درباره میزان مصرف روغن در حال حاضر و برآورد آن در سالهای آینده قدرت تولیدی شرکت ملی و امکان افزایش آن - امکان صادرات روغن از ایران - امکان محدود کردن فعالیت شرکتهای خصوصی بنحویکه همیشه مقدار معینی از بازار در دست شرکت ملی باقی بماند و نظایر این مطالب را بررسی و اطلاعات لازم را تهیه نمایند و سپس کمیسیونی با شرکت وزراء اقتصاد و آب و برق و مدیرعامل سازمان برنامه و نماینده شرکت ملی نفت ایران باین موضوع رسیدگی و نتیجه را گزارش نمایند .

مشکلات شرکت ایران ناسیونال

شاهنشاه فرمودند اخیراً گزارش شده که شرکت ایران ناسیونال بامشکلاتی مواجه است موضوع چیست ؟

وزیر اقتصاد بعرض رساندند سه مشکل در کار آنها وجود دارد :

اول آنکه شهرداری کن عوارض سنگینی از آنها مطالبه میکند .

دوم آنکه شهربانی از شماره گذاری بعضی از ماشینهای آنها در تهران

خودداری نموده .

سوم آنکه شهربانی از رانندگانی که این قبیل اتومبیلها را برانند پروانه

رانندگی درجه يك ميخواهد درحاليكه سابقاً پروانه درجه دو همگانی کافی بوده است. معاون نخست وزير بعرض رساندند موضوع عوارض و پروانه رانندگی حل شده ولی در مورد شماره گذاری بمناسبت اینکه ماشینهای آنها گازوئیل مصرف میکنند شهربانی طبق دستورالعمل نخست وزير اسبق برای جلوگیری از آلودگی هوا از شماره گذاری خودداری میکند .

وزیرداری بعرض رساندند طبق آخرین مقالات پزشکی خطر دود بنزین برای سلامت بمراتب بیشتر از دود گازوئیل است .

شاهنشاه فرمودند ما يك روزبالاخره باید موضوع ماشینهای گازوئیلی را حل کنیم ولی اکنون که وزارت اقتصاد بآنها پروانه ساخت اتومبیل داده نباید مانع کارشان شد ابلاغ کنید بآنها شماره لازم داده شود .

جلسه مدت دو ساعت و سه ربع ادامه داشت و در ساعت هفت ونیم بعدازظهر

پایان یافت .

صورت جلسه ۲۳ اسفند ۴۴

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیرعامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر مبارك ملوكانه بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

مشارکت شرکتهای اسو و شل در تهیه روغن ماشین در ایران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند برای بررسی مجدد این امر کمیسیونی در نخست‌وزیری تشکیل گردید . نظر کمیسیون بر این بود که چون سرمایه‌گذاری شرکتهای خارجی در دوشرکت ایرانی نفت پارس و تولید روغن محدود بوده و با وجود شرکت ملی نفت ایران جنبه تخصص آنها مورد استفاده نیست لذا مشارکت با شرکتهای خارجی بمصلحت نمیباشد ولی موافقت شد که بهر دوشرکتهای خصوصی ایرانی اجازه داده شود رأساً هر يك تا میزان ۲۱,۰۰۰ تن در سال روغن خام از شرکت ملی خریداری و تصفیه نمایند و این معادل حداکثر مقدار روغنی است که شرکت نفت پارس میتواند طبق قرارداد از شرکت ملی خریداری کند . باین ترتیب اضافه احتیاجات مردم را در سالهای آینده شرکت ملی تأمین خواهد نمود .

شاهنشاہ فرمودند در حال حاضر مقدار نسبتاً زیادی روغنهای مختلف از خارج وارد میشود که شرکت ملی نفت تهیه نمی‌نماید . بانمایندگان شرکت ملی و همچنین نمایندگان شرکتهای نفت پارس و تولید روغن مذاکره نمایند اگر شرکت ملی تمایل بتهیه روغنهای مخصوصی نداشته باشد شاید آندو شرکت دیگر حاضر شوند سرمایه‌گذاری خارجی را محدود بتولید روغنهای معین از قبیل روغن هواپیما که بمیزان روزافزونی مورد نیاز است بنمایند . در اینصورت ممکنست با سرمایه‌گذاری

شرکتهای خارجی تا این حد و برای تأمین این منظور موافقت نمود. ضمناً بررسی کنید آیا خطوط هواپیمائی حاضر خواهند بود اگر شرکت ملی رأساً و یا این دو شرکت با مشارکت شرکتهای آسو و شل روغن هواپیما تهیه کنند از روغنهای تولیدی آنها استفاده نمایند. این مطالب را روشن و نتیجه را دوباره گزارش نمایید.

سیاست بازرگانی خارجی

نخست وزیر بعرض رساندند باکسب اجازه از پیشگاه مبارک ملوکانه وزیر اقتصاد اصول سیاست بازرگانی خارجی دولت را درسال آینده بشرفعرض میرساند تا درصورتیکه تأیید فرمایند مقررات عمومی واردات و صادرات بر همان اساس تنظیم و اعلام گردد.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند مهمترین هدف سیاست بازرگانی خارجی دولت آنست که رشد بیسابقه اقتصادی سال ۴۴ که همراه باثبات قیمتها بوده کماکان درسال ۴۵ حفظ شود و ذخائر ارزی کشور در پایان سال آینده از میزانیکه در آخر سال جاری در اختیار خواهیم داشت کمتر نباشد. باتوجه بسرمایه گذاری سنگینی که از طرف بخش دولتی درسال آینده خواهد شد برای جلوگیری از نوسانات تورمی علاوه بر اتخاذ تدابیر اعتباری و مالیاتی باید برمیزان تولیدات داخلی افزوده و مردم را تشویق بصرفه جوئی نمود. درسال ۴۴ واردات بخش خصوصی فقط هفت درصد نسبت بسال قبل افزایش داشته درحالیکه افزایش واردات بخش دولتی ۴۵ درصد بوده است و اگر وضع بهمین منوال ادامه پیدا کند در آخر سال آینده ذخائر ارزی کشور بصر خواهد رسید. برای جلوگیری از این پیش آمد باید از یکطرف مبادرت بتحصیل ارز بیشتر و از طرف دیگر صرفه جوئی نمود. برای تأمین ارز بیشتر درصورتیکه اجازه فرمایند مرکز توسعه صادرات ایجاد شود و با اعطاء جوایز صادراتی وسایر اقدامات بتوان برمیزان صادرات افزود و باین ترتیب درسال ۴۵ در حدود ده میلیون دلار ارز اضافی تحصیل نمود. علاوه براین برای بالابردن مقدار صادرات نفت و فروش ارز بیشتر توسط شرکتهای نفتی واستفاده کاملتر از وامهای خارجی کلیه اقدامات لازم را بعمل آورد. در زمینه صرفه جوئی پیشنهاد میشود خریدهای دولتی از خارج حداکثر ازدویست میلیون دلار تجاوز نکند و برای کنترل این امر مرکز سفارشات در وزارت اقتصاد ایجاد گردد. برای جلوگیری از تقبل در اعلام ارزش کالاهاییکه معاف از پرداخت سود بازرگانی میباشد تغییراتی در مقررات سهمیه داده خواهد شد تا برای واردکنندگان صرف نکند ارزش کالاهای وارداتی را بیشتر از حقیقت قلمداد نموده و ارز اضافی را در بازار آزاد عرضه نمایند. در مورد واردات بخش خصوصی باتوجه بوضع آن صرفه جوئی

زیادی نمیتوان نمود. با اینهمه در نظر است نسبت ببعضی اقلام از جمله واردات موز- اتومبیل - اتوکار- کامیون - ویسکوز- تیر آهن و چند قلم دیگر کم و بیش محدودیت‌هایی قائل شد و یا اصولاً ورود آنها را ممنوع نمود.

در مورد واردات قرقه نخ و زیپ چون تولیدکنندگان داخلی در گذشته خوب عمل ننموده‌اند پیشنهاد میشود واردات آنها با کسب اجازه قبلی از وزارت اقتصاد مجاز اعلام و بجای کیلویی ۶۰ ریال فقط ۴۰ ریال سود بازرگانی از قرقه وصول گردد. در مورد ورود دانه‌های روغنی که بیست میلیون دلار در سال ۴۴ صرف آن شده اگر اجازه فرمایند ورد آنرا محدود بمیزان واردات سال ۴۴ نمایم و از واردات اضافی هر کیلو ۵ ریال سود بازرگانی وصول شود تا تشویق شوند بر تولیدات داخلی بيفزایند.

نخست وزیر بعرض رساندند سیاست بازرگانی خارجی را نمیتوان صرفاً با توجه بذخائر ارزی پایه‌ریزی نمود و باید به جنبه‌های مختلف آن خاصه وضع اجتماعی نیز توجه داشت شاید اصولاً بمصلحت باشد ما سیاست بازرگانی خودمانرا تغییر داده از کشورهای خرید کنیم که احتیاج بپرداخت ارز نباشد فی‌المثل یکی از اقلام مهم واردات مربوط بخرید تراکتور است که میتوان از کشورهای اروپای شرقی وارد و در مقابل اجناس ساخت ایران صادر کرد. خریدهای بخش دولتی را حتماً میتوان محدود و قسمت اعظم آنرا در داخله تهیه و تأمین نمود ولی اساس سیاست ما باید بر روی افزایش درآمدهای ارزی پایه‌گذاری شود. وزراء و مسئولین سازمانهای دولتی باید بممالک مختلف بیشتر مسافرت کنند و برای محصولات داخلی بازار خارجی تهیه نمایند. باشرکتهای نفتی مذاکره شود شاید حاضر شوند میزان صادرات و فروش ارز را در داخل کشور بالاتر ببرند. از وامهای خارجی استفاده بیشتر شود و بطور خلاصه اجازه داده نشود با محدودیتهایی که دروضع زندگی مردم مؤثر است اوضاع اقتصادی و روانی مساعد امروز برهم خورد. مسلماً ایجاد محدودیت در واردات اتومبیل یا ویسکوز و یا تیر آهن دروضع اقتصادی و هزینه زندگی مردم اثر عمیق خواهد بخشید.

شاهنشاه فرمودند هیچ پیشنهادی که در بالابردن هزینه زندگی مؤثر باشد برای ما قابل قبول نیست. اگر محدودیت در واردات ویسکوز نتیجه‌اش بالارفتن قیمت پارچه باشد باید از انجام آن خودداری نمود. در حال حاضرهای اجناس داخلی بیش از حد لزوم گران است. مثلاً درحالیکه سفارت ما در بغداد برای بچدهای ایرانی مقیم آنجا پارچه مرغوب را از قرارمتری ۹۰ ریال خریداری کرده پارچه مشابه آنرا در تهران کمتر از چهارصد ریال هر متر نمیتوان خریداری نمود. بنابراین ما نمیتوانیم با پیشنهادیکه قیمتها را بالا ببرد موافقت کنیم. مگر آنکه

بالارفتن قیمت اجناس یا اجناس بخصوصی تأثیر مستقیم در هزینه زندگی نداشته باشد مانند فروش موز یا اشیاء لوکس و غیره در مورد واردات اتومبیل با توجه بتولیدات داخلی و احتیاجات مردم و در مورد تیر آهن با توجه باثرات آن در امر ساختمان مقررات لازم وضع و حتی المقدور سعی نمائید اثری در افزایش هزینه زندگی و یا در کاهش فعالیت بخش خصوصی نداشته باشد. اگر قرار است واردات تیر آهن محدود شود باید قبلاً بمیزان کافی سیمان در اختیار مصرف کنندگان قرار داد. قیمت اتومبیل جیب و فیات ساخت داخلی حتماً باید پائین آورده شود. در مورد خریدهای بخش دولتی تا آنجا که میتوانید سختگیری و صرفه جویی نمائید. شرکت ملی نفت ایران و سازمان برنامه هم یا باید از خارج تحصیل اعتبار کنند و یا مانند هر دستگاه دیگری از لحاظ مصارف ارزی تابع سیاست کلی مملکت باشند. برای افزایش صادرات هر اقدامی میتوانید بکنید. گزارش طرحی که برای بالابردن تولیدات دانه های روغنی تهیه شده زودتر تسلیم دارید. مطالعاتتان را درباره انواع تراکتورهاییکه از رومانی و سایر کشورهای اروپای شرقی میتوانیم خریداری کنیم زودتر تکمیل کنید. واحدهای صنعتی داخلی باید حتی المقدور منافع عادلانه و سود معقول نصیبشان شود ولی نباید اجازه داد مردم را غارت کنند. در ممالک خارجی قاعدتاً در هیچ فعالیتی نمیتوان بیش از ۶ تا ۸ درصد سود خالص تحصیل نمود ولی در ایران در بعضی رشتهها صحبت از ۴۰ و حتی ۵۰ درصد است و باید جلو این کار گرفته شود.

در ایران هنوز جا داریم قیمتها را تقلیل دهیم. اگر سطح قیمتهای اجناس ما چه کشاورزی و چه صنعتی تا سطح قیمتهای بین المللی تقلیل پیدا نکند اقتصاد ما يك اقتصاد سالم نمی باشد. باید میزان تولیداتمانرا بالا ببریم تا بتوانیم هزینه تمام شده را نسبت بواحد تولید تقلیل دهیم. روی گرانی مصنوعی قیمتها هنوز خیلی محل داریم که کار کنیم. در این مورد مواجه میشویم باموضوع واسطه ها که حذف آنها از طریق تعاونیها راحت تر امکان پذیر است. بهمین دلیل است که تا این اندازه روی شرکتهای تعاونی اصرار میکنیم. تعاونیها میتوانند بر اساس وسیعتر و بمیزان بیشتر کار کنند و در نتیجه در امر خرید تخفیف بگیرند و در مرحله تولید ارزاتر تهیه و جنس خود را بهای نازلتر عرضه نمایند. باید کارها را از دست دلالها و زالوهای اجتماع خارج نمائیم چندین مرتبه تذکر داده ام که این دولت يك دولت انقلابی است. فکر نکنید که ما کارهایمان را تمام کرده ایم حالا می نشینیم کنار و هر کس هر کاری دلش خواست میتواند بکند. گاهی احساس میکنم مسئولین بعضی قسمتها فکر میکنند همان مرتجعین هزار سال قبل و مدافع منافع دستجاتی هستند که دیگر وجود خارجی ندارد.

وزیر کار بعرض رساندند درسال آینده قریب سی میلیون دلار شرکتهای عامل نفت ایران برای بازنشسته کردن کارگران بدولت پرداخت خواهند نمود که یکنوع درآمد ارزی محسوب خواهد شد .

شاهنشاه فرمودند درمورد بازنشسته نمودن کارگران نفت خیلی دقت کنید وفرمول صحیح آنرا قبلاً تهیه وحساب نمائید آیا این پولها را باید بخود کارگران تأدیه نمود یا مثلاً برای آنها خانه ساخت یا در بعضی کارخانجات سهمیشان کرد . ضمناً با شرکتهای جدید نفتی مذاکره نمائید که احتیاجاتشان را از لحاظ کارگر از بین کارگران زائد صنعت نفت تأمین کنند .

جلسه مدت سه ساعت ونیم ادامه داشت ودر ساعت هشت وربع بعدازظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۴۴ فروردین ماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - معاون نخست‌وزیر رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی - قائم‌مقام رئیس بانک مرکزی و رئیس دفتر بودجه مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریبان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

وصول مالیات از خطوط کشتیرانی و هواپیمائی خارجی

وزیر دارائی بعرض رساندند تا چهار سال قبل از کشتی‌هایی که کالای صادراتی ایران را حمل مینمودند هیچگونه مالیاتی مطالبه نمیشد ولی از آن سال باستناد یک اصل کلی مبنی بر اینکه هر کشوری میتواند از درآمدی که منبع آن درآمد در آن کشور باشد مالیات وصول نماید از کشتی‌هایی که کالای صادراتی ایران را بخارج حمل مینمودند چهار درصد مالیات مطالبه و اخذ گردید . در لایحه جدید مالیاتها بخاطر اجتناب از پرداخت مالیات مضاعف پیش‌بینی شده که دولت شاهنشاهی میتواند کشتیهای خارجی را از پرداخت مالیات باین شرط معاف کند که ممالک خارجی متقابلاً از کشتیهای ایرانی که کالای صادراتی ممالک را حمل میکنند مالیات مطالبه نمایند .

در حال حاضر مذاکرات بر همین اساس با هیئت نمایندگی آلمان ادامه

دارد اگر اجازه فرمایند در آینده نیز بجای معافیت مطلق که بضرر منافع ایران است معامله متقابل را ملاک توافق با ممالک مختلف قرار دهیم .
شاهنشاه فرمودند مانعی ندارد همین عمل را در مورد شرکت‌های هواپیمائی نیز انجام دهید .

شرکت‌های سهامی و معافیت‌های مالیاتی

شاهنشاه فرمودند در مورد مالیات شرکت‌ها در لایحه جدید بعضی‌ها چنین اظهار نظر کرده‌اند که باین ترتیب متشکل شدن سرمایه‌های کوچک و تشکیل بورس با مشکلات مواجه خواهد گردید زیرا فقط شرکت‌های بزرگ از معافیت مالیاتی استفاده خواهند کرد .

وزیرداری بعرض رساندند در لایحه جدید شرکت‌هایی می‌توانند از معافیت استفاده کنند که تعداد سهامداران آنها از یکصد و پنجاه نفر کمتر نباشد و هیچ سهامداری بیش از ده درصد کل سهام را در اختیار نداشته باشد و این درست مشوق سرمایه‌های کوچک خواهد بود . با توجه باینکه با اجرای لایحه جدید برای نخستین بار در کشور مالیات مجموع وصول خواهد شد و در این لایحه شرکت‌ها از پرداخت مالیات معاف شده‌اند و فقط مالیات از صاحبان سهام وصول می‌گردد اگر سود سهام بی‌نام بمبلغ مقرر در لایحه وصول نشود وسیله کنترلی در اختیار وزارت دارائی نخواهد بود و شرکت‌های سهامی با نام بلافاصله شرکت‌های سهامی بی‌نام تبدیل و از پرداخت مالیات معاف خواهند بود .

شاهنشاه فرمودند در سال گذشته مجموع مالیات مستقیم چه مبلغ بوده‌است؟ وزیرداری بعرض رساندند در بودجه کل کشور ۶۶۰۰ میلیون ریال پیش‌بینی شده بود ولی ۳۲٪ بیشتر از مبلغ مزبور وصول شد و وزارت دارائی توانست منابع جدید مالیاتی زیادی پیدا کند که در گذشته مشمولین از پرداخت مالیات خودداری مینموده‌اند .

شاهنشاه فرمودند البته نسبت بگذشته خوب بوده ولی هنوز جا دارد زیادتر شود . هزینه‌های مملکتی خیلی بیشتر از مبالغی است که از طریق مالیات جمع‌آوری میشود و قدرت مالیات دهنده ایرانی هم بیشتر از مبلغی است که تأدیه میکند . باید یکسنگ صالح مطلع برای وصول مالیات‌ها در اختیار داشته باشید . مردم هم بتدریج برای پرداخت مالیات حقه دولت آمادگی اخلاقی و وجدانی بیشتری پیدا خواهند کرد .

وزیرداری بعرض رساندند در وزارت دارائی تاکنون بیش از ۸۰۰ نفر بازنشسته شده‌اند و ۳۰۰ نفر دیگر هم بزودی بازنشسته خواهند شد . اگر اجازه

فرمایند پانصد نفر لیسانسیه برای اجرای قانون جدید مالیاتها استخدام شوند که سازمان وصول با دستورات و تعلیمات تازه شروع بکار کند .
شاهنشاه فرمودند اگر کادر وصول حتی المقدور از کارمندان سابق نباشند بهتر است وضع سازمانهای جدید اداری را هم زودتر مطالعه کنید دستگاههایی که باید بوزارت دارائی منتقل شوند زودتر منتقل کنید و آنهایی که باید از این وزارت مجزا و بوزارت کشاورزی ملحق گردند ترتیب انتقالشان داده شود . لایحه جدید مالیاتها زودتر بتصویب مجلسین برسد تا در صورت امکان از نیمه دوم سال جاری والا انشاءالله از ابتدای سال آینده طبق مقررات جدید اقدام نماید .

توسعه کشاورزی و دامداری

شاهنشاه فرمودند اهمیتی که ما برای تولیدات کشاورزی قائل هستیم روز بروز بیشتر میشود چون علاوه بر اینکه چند سال دیگر دنیا با خطر کمبود مواد غذایی مواجه خواهد شد برای رونق اقتصادی کشور و بالابردن سطح زندگی عموم و تثبیت و بالااقل کنترل قیمتها نیز باید به برنامه های کشاورزی خیلی توجه کنیم و با طرح دقیق و جامعی وارد کار شویم . مرحله دوم اصلاحات ارضی تدریجاً تمام خواهد شد . اشکالاتی در مورد کسانی که مشمول مراحل اول و دوم شده اند وجود دارد که باید حل کرد ولی باید توجه داشت که علاوه بر اصلاحات ارضی که هدف آن از بین بردن ظلم گذشته بوده است باید بفکر راه حل هایی باشیم که تولیدات کشاورزی را در کشور زیاد کنیم . کشاورزی ما باید جنبه فنی و صنعتی و اقتصادی پیدا کند . برای اینکار واحد کشاورزی باید باندازه ای باشد که از لحاظ اقتصادی قابل توجه و قابل قبول است . محصول کشاورزی ایران از هر هکتار زمین تا جائیکه ممکنست باید مطابقت پیدا کند با معیارهای معمول بین المللی در اینراه اشکالاتی وجود دارد یکی آشنا نبودن کشاورزان بعلوم و فنون جدید کشاورزی است که باید تاحدودی از طریق دانشکده ها و آموزشگاههای کشاورزی تدریجاً مرتفع شود . کارمروجین و سپاهیان و سایر گروههایی که بروستاها اعزام میشوند باید هماهنگ گردد . بموضوعات مکانیزاسیون و ماشین آلات کشاورزی و کود صحیح و آبیاری درست و اعطاء اعتبارات و بالاخره نسبت بحدود توانائی واحد کشاورزی باید خیلی توجه کرد در مورد ماشین آلات کشاورزی در جلسه آینده وزیر کشاورزی گزارش دقیق امر را مطرح نماید و منبعد هر ماه یکبار گزارش اینموضوع را باستحضار برساند . برای جلوگیری از تقسیم واحدهای کشاورزی بجزءهای کوچک باید راه حلی پیدا کرد . در دنیا چندین راه حل برای اینکار پیدا کرده اند مانند مزارع دولتی معروف به کلخوز و سوخز که کارگران

کشاورزی بصورت مزدور دولت کار میکنند و یا روش کی بوتس که بیشتر در کشورهای قابل اجرا است که اراضی آن محدود بوده و افراد دارای حسی مسئولیت زیاد اجتماعی باشند. در آمریکا و بعضی ممالک اروپائی که کشاورزی پیشرفت خیلی زیادی کرده زراعت جنبه صنعت بخود گرفته و واحدهای زراعی عظیم در آن نقاط بوجود آمده است. شاید راه حل صحیح برای ما از یکطرف این باشد که با افراد و شرکتهای اجازه دهیم اراضی بایر و وسیع را گرفته بصورت مکانیزه مورد بهره برداری قرار دهند و از طرف دیگر فکری برای جلوگیری از تقسیم اراضی کوچکتر که امروز در دست مردم است بنمائیم. شاید بشود برای واحدهای کشاورزی سهام منتشر نمود که افراد سهام را مبادله و معامله نمایند و در صورت فوت مالک بجای عین زمین سهام مربوط بآن بین ورثه تقسیم شود چه حداقل زمینی که کفاف هزینه زندگی نسبتاً مرفه یک خانوار کشاورز را میدهد نمیتواند کمتر از بیست هکتار باشد. اگر کمتر باشد هیچوقت سطح درآمد سرانه مردم ما بسطح درآمد سرانه افراد ممالک پیشرفته تر نخواهد رسید. اگر وزارت کشاورزی میتواند رأساً این مطالعات را انجام دهد والا ممکنست از چند نفر افراد خبیر مطلع از داخل و خارج دعوت نماید در اینکار همکاری نمایند.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند حسب الامر مبارک ملوکانه بررسیهای مقدماتی در مورد اجرای مرحله سوم اصلاحات ارضی انجام شده است. در امر توزیع اعتبارات باصل از دیاد محصول توجه خواهد شد تا کشاورزان تشویق شوند محصولات را کشت نمایند که بیشتر مورد نیاز مردم است. طرح افزایش گندم و چغندر تنظیم شده و تدریجاً اجرا خواهد شد. واحدهای سهامی زراعی و شرکتهای سهامی کشاورزی از لحاظ اعتباری مورد حمایت خاص قرار خواهند گرفت. در پانزدهم اردیبهشت ماه سمینار رؤسای کشاورزی استانها در تهران تشکیل خواهد شد و هدف مرحله سوم برای آنها تشریح خواهد گردید. در مورد دانه های روغنی طرحی تنظیم شده ولی تاکنون صنعت روغن سازی با کشاورزی همکاری نکرده و صاحبان صنایع ترجیح میداده اند روغن را بصورت خام از خارج وارد و در داخل تصفیه کنند.

شاهنشاه فرمودند همان کاری که در مورد چغندر قند کردید در مورد کشت دانه های روغنی هم بکنید. در این مورد مثل موارد مشابه دیگر باید برویم روی اصول تعاون. خود این امر باعث خواهد شد که تولیدات داخلی بیشتر و ارزانتر تهیه و به واردات احتیاج کمتری پیدا شود. در مورد صاحبان صنایعی که همکاری نمیکنند باید اقدامی نمود که در جهت سیاست دولت قرار گیرند. به امر دامداری - تولید طیور و تکثیر ماهی هم باید خیلی توجه کرد. مراتع ایران

محدود است و باید نسبت پرورش و اصلاح دام و زراعت علوفه اقدام جدی نمود ولی کاری که آسانست افزایش تولیدات طیور و استفاده صحیح از منابع ماهی آبهای شمال و جنوب میباشد .

ما باید براحتی بتوانیم علاوه بر احتیاجات داخلی نیازمندیهای مناطق عرب نشین آنسوی خلیج فارس را نسبت به طیور و تخم مرغ تأمین نمائیم . آبهای پشت سدهای ما باید مخزن تولید و تکثیر ماهی بشود . در رودخانهها باید ماهی پرورش داد و حتی در هرده باید استخرهایی برای همین منظور ایجاد نمود . به مسئله فرسایش زمین و جنگلکاری باید توجه کرد و برای اینکار یک سازمان مجهز قوی بوجود آورد .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند تا یکماه دیگر طرح توسعه دامداری و دامپروری آماده خواهد بود که بشرفعرض همایونی برسد . در مورد جنگلهای هم مجاهدت زیادی شده . اکنونهم در نظر است اگر اجازه فرمایند بعضی از تپه‌های بین کرج و تهران را تبدیل به جنگل نمود .

شاهنشاه فرمودند در این مورد اقدام کنید . ضمناً چندین بار تذکر داده‌ام اراضی بین سد لتیان و جاجرود را تا بالای شمشک میتوانید به جنگل تبدیل نمائید چون استعداد اینکار را دارد . بیشتر نقاط فارس و بسیاری از نقاط دیگر ایران هم قابلیت دارد که در آنجا جنگل احداث شود .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند بحمدالله وضع محصول امسال بسیار خوبست و حالا موقع آنست که پیش‌بینی خرید سال را بکنیم و محصولات را در سیلوها و انبارها نگاهداری نمائیم تا از افزایش احتمالی قیمتها جلوگیری شود .

شاهنشاه فرمودند این مطلب در دولت بررسی شود ضمناً موضوع ایجاد سیلوها برای نگاهداری گندم و برنج و سردخانه بزرگ تهران را تعقیب نمائید . کاری که در مورد تعاونیها در تهران انجام شده در تمام استانها شروع کنید و نمایندگان استانداریها را برای تحقق بخشیدن باین امر زودتر بتهران بخواهید . بموضوع ایجاد فروشگاههای بزرگ بصورت زنجیری در شهرهای مختلف باید توجه کرد خواه آنکه دولت در اینکار ذی‌علاقه باشد یا از طریق تعاونیها انجام گیرد .

رئیس بانك اعتبارات کشاورزی بعرض رساندند در حال حاضر دستگاه خاصی که آمار کشاورزی را جمع‌آوری ، تجزیه و تحلیل و پیش‌بینی‌های لازم را بنماید وجود ندارد . ایجاد چنین دستگاهی در امر تولیدات و صادرات مؤثر میباشد . شاهنشاه فرمودند در این مورد کتباً ابلاغ شود که نمایندگان مرکز آمار ایران و وزارت کشاورزی و بانك اعتبارات کشاورزی کمیسیون مشترکی تشکیل داده راه حل صحیحی برای این منظور پیدا کنند . اصولاً آمار از جهات مختلف

واجد اهمیت است و باید مورد توجه قرار گیرد . دستور داده بودم اگر ممکن باشد امسال سرشماری هم انجام شود . چه اقدامی در این زمینه صورت گرفته است ؟ نتیجه را گزارش نمایید .

موضوع بازنشستگی کارگران صنعت نفت جنوب

وزیر کار بعرض رساندند در طرح قبلی شرکتهای عامل نفت پیشنهاد شده بود که بازاء بازخرید سنین خدمات و سوابق کارگران زائد برای هر یکسال کار دو ماه حقوق بآنها پرداخت نمایند . این طرح مورد قبول ما واقع نشد و مذاکراتی باکمک شرکت ملی نفت ایران در جریان است اگر اجازه فرمایند طرح نهائی در کمیسیون بررسی شود و سپس بشرفعرض برسد .

شاهنشاه فرمودند مانعی ندارد ولی زودتر اینکار را انجام دهید برای اینکه مبالغی که بابت بازنشستگی پرداخت میکنند به ارز خواهد بود و از اینراه برعواید ارزی ما اضافه خواهد شد . علاوه بر این صنعت سادارای قدرت رقابتی قویتر خواهد گردید ولی توجه کنید که شرکتهای جدید نفتی نیازمندبهایشان را از لحاظ کارگر از بین کارگران زائد صنعت نفت جنوب تأمین کنند . گزارش اقداماتیکه در این زمینه صورت گرفته است باطلاع برسانید .

وزیر کار بعرض رساندند این موضوع در جلسه مجمع عمومی شرکت ملی نفت ایران مطرح شد و شرکت ملی در این مورد اقدام خواهد نمود . نکته مهمی که در مورد شرکتهای عامل قابل توجه است اینست که تدریجاً قسمتی از کارگاههای صنعتی از قبیل ریخته گری - بشکسازى - نجاری و غیره را در آبادان و مناطق دیگر تعطیل کرده اند و نیازمندبهایشان را از خارج تأمین میکنند . شاهنشاه فرمودند تحقیق کنید جریان اینموضوع چیست و نتیجه را گزارش نمایید .

گزارش مربوط به بیست و دومین اجلاس سازمان اکافه

رئیس دفتر مرکزی بودجه بعرض رساندند بیست و دومین اجلاس سازمان اقتصادی آسیا و خاور دور از بیست و دوم ماه مارس تا چهارم ماه آوریل سال جاری میلادی با شرکت نمایندگان ۲۸ کشور عضو و ۲۰ کشور ناظر و نمایندگان سازمانهای وابسته سازمان ملل متحد در دهلی نو تشکیل گردید . در این دوره موضوع توسعه بازرگانی همکاری اقتصادی بین دول عضو - مسئله جوانان و کودکان و تغذیه بهتر اطفال و ایجاد تفریحات سالم - مبارزه با بیسوادی و چند موضوع مهم دیگر

مطرح شد. در مورد مبارزه علیه بیسوادی اقدامات دولت ایران در اعزام سپاهیان بنقاط مختلف کشور از طرف هیئت نمایندگی تشریح گردید و مورد توجه مخصوص نمایندگان دول دیگر قرار گرفت. از طرف چند دولت عضو پیشنهاد شد موضوع مبارزه با بیسوادی در برنامه‌های توسعه اقتصادی دول گنجانده شود و این امر مورد تأیید واقع شد. در مورد توسعه کشاورزی طبق گزارش دبیرخانه اکافه متأسفانه وضع دول آسیائی جز کشور ایران رضایت‌بخش نبوده است ولی در مورد صنعت در غالب کشورها بخصوص پاکستان و هندوستان موفقیت‌هایی بدست آمده. در منطقه اکافه رشد جمعیت بصورت خطرناکی تجلی میکند و تمام دول بالاتفاق معتقد بودند باید اقداماتی بمنظور کنترل توالد و تناسل بعمل آید. اولین بازار مکاره بین‌المللی آسیا در پائیز آینده در بانکوک تشکیل میشود و از طرف دبیرخانه اکافه پیشنهاد شد دومین بازار در تهران برگزار شود که پس از کسب اجازه از مرکز مورد تأیید قرار گرفت همچنین پیشنهاد کردند سومین کنفرانس وزیران اکافه نیز در تهران منعقد شود که مورد موافقت واقع شد. اقدام دولت شاهنشاهی دائر برادامه اعطاء کمک بطرح رودخانه مکنونگ مورد تشکر و حسن استقبال واقع گردید. در مورد بانک آسیائی از طرف هیئت نمایندگی اعلام شد که نماینده دولت کانديد مقام ریاست بانک میباشد. تقاضای دولت اسرائیل که این مرتبه از طریق دولت لائوس عنوان شده بود دائر بالحاق آن کشور بسازمان اکافه مجدداً باشکست مواجه شد و رویه هیئت نمایندگی ایران موجب امتنان دول اسلامی قرار گرفت.

شاهنشاه فرمودند تشکیل بازار مکاره آسیائی و کنفرانس وزیران در تهران مانعی ندارد. در مورد بانک توسعه آسیا دقیقاً رسیدگی کنید آیا بمصلحت است ما برای مقام ریاست آن پافشاری کنیم و یا بهتر است اگر شانس در این زمینه نداریم برای پست معاونت شخصی را کانديد نمائیم.

جلسه مدت دوساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۴۹ فروردین ماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - آموزش و پرورش - جواد منصور وزیر مشاور - معاون وزارت کشاورزی و رئیس سازمان اصلاحات ارضی - رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی - قائم‌مقام بانک مرکزی و رئیس دفتر مرکزی بودجه افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

درخواست دبیران

نخست‌وزیر بعرض رساندند در اجرای اوامر مبارك ملوکانه تقاضای دبیران در هیئت دولت و متعاقباً در کمیسیونی با حضور وزراء دارائی و آموزش و پرورش و کارشناسان آنها مورد بررسی قرار گرفت و وزیر دارائی نتایج امر را اینک بشرفعرض همایونی می‌رسانند .

وزیر دارائی بعرض رساندند دبیران دو تقاضا دارند یکی اعطاء ترفیعات دیگر احتساب سوابق خدمت . در مورد ترفیعات مدعی هستند که در نتیجه اجرای مفاد تبصره ۳۶ قانون بودجه اصلاحی سال ۴۳ کل کشور و تبصره ۳۴ قانون بودجه سال ۴۴ تبعیضی بنفع لیسانسیه‌های اداری بعمل آمده چه بموجب تبصره اول نصف مابه‌التفاوت حقوق رتبه اداری کارمندان لیسانسیه کادر اداری با حقوق رتبه‌ای که بکارمندان لیسانسیه وزارت پست و تلگراف در نتیجه تبدیل

رتبه اداری به فنی تعلق میگیرد بآنها پرداخت شده و بموجب تبصره دوم از فروردینماه ۴۴ از این مابه‌التفاوت کسور بازنشستگی هم برداشت گردیده است. از این گذشته رتبه‌های لیسانسیه‌های اداری تا رتبه ۶ مرتباً داده میشود درحالی‌که درمورد دبیران اعطاء رتبه موکول بتصویب هیئت دولت میباشد. پس از بررسی معلوم شد وضع دبیران از رتبه هفت بی‌الا بهرتقدیر ازوضع هم‌ردیفهای آنها در کادراذاری بهتر است ولی نسبت بدبیران تا رتبه ۶ تبعیض شده ولذا پیشنهاد شد یا بدبیران تا رتبه ۴ کلیه رتبه‌های استحقاقی ویا بهمه آنها تا رتبه ۶ یکرتبه اعطاء گردد. هزینه هر یک از این دوره حل در حدود ۱۸۰ میلیون ریال برآورد گردیده که وزارت آموزش وپرورش حاضر است از محل صرفه‌جوییهای سال تأمین نماید.

شکایت دیگر دبیران درمورد احتساب سوابق خدمت آنها است. این موضوع در هیئت دولت مذاکره واینطور تصمیم گرفته شده که درقانون جدید استخدام اصولاً سوابق خدمت کلیه کارمندان درتطبیق وضع استخدامی آنها با مدارج جدید ملحوظ گردد واحکام ۶۲۹ نفر لیسانسیه‌های اداری هم که صادر شده و سوابق خدمت غیر رسمی آنها تأیید گردیده ملغی شود تا محلی برای تبعیض باقی نماند.

وزیر آب و برق بعرض رساندند موضوع عقب افتادگی رتبه منحصر بدبیران نیست بلکه شامل مهندسیین نیز میباشد. در سال ۱۳۴۳ بهمه مهندسیین و دبیران یک رتبه اعطاء گردید و اکنون اعطاء یکرتبه دیگر بدبیران سبب میشود که مهندسیین هم تقاضای مشابهی نمایند. اشکال اخیر از اینجا ناشی شده که از طرف وزارت آموزش وپرورش طی بخشنامه‌ای نه تنها از دبیران بلکه از آموزگاران هم خواسته‌اند صورت رتبه‌های عقب افتاده خودشان را اعلام نمایند واعطاء تمام رتبه‌های آنها مستلزم تأمین اعتباری بمیزان یکهزار میلیون ریال خواهد بود.

شاهنشاه فرمودند حقوق باید در مقابل انجام کار و تشخیص ارزش کار داده شود. بیست و چند ساعت تدریس در هفته کار سنگینی نیست مگر آنکه معلمین واقعا با استفاده از ساعات فراغت و تعطیلات تابستان خودشانرا از لحاظ علمی با روشهای جدید که دائماً در حال پیشرفت است آشنا سازند و اوقات بیشتری صرف امور محصلین کنند. ما برای دستگاه آموزش وپرورش بدلائل معینی اهمیت خاصی قائل هستیم وعلاقتمندیم معلمین در رفاه بسر برند ولی امکانات مالی کشور را هم نباید از نظر دور داشت لذا فعلاً همانطوز که کمیسیون پیشنهاد نموده بهمه دبیران تا رتبه ۶ یکرتبه اعطاء گردد. درمورد رتبه سایر فرهنگیان وزارت آموزش وپرورش مطالعه کند تا چه حدود میتوان هزینه‌های مربوط اضافی را از محل صرفه‌جوییها تأمین نمود. ضمناً بررسی کنید که در صورت امکان در

برنامه‌های مبارزه با بیسوادی از اوقات فراغت کادر آموزشی استفاده شود تا بتوان از این راه هم مزایای مالی بیشتری برای آنها قائل شد .
وزیر آموزش و پرورش بعرض رساندند در حال حاضر از عده معلم در کلاسهای بزرگسالان استفاده میشود و مبالغی هم اضافه‌کار دریافت میدارند ولی در سال آینده تحصیلی از شهریور ماه بودجه این کلاسها حذف و سازمان مبارزه با بیسوادی منتقل خواهد شد .

شاهنشاه فرمودند اینموضوع را با دستگاه مبارزه با بیسوادی متفقاً مطالعه کنید که چه روشی باید در اینمورد اتخاذ شود . آیا می‌خواهیم جهاد علیه جهل و بیسوادی را از سنین بالا آغاز نمائیم و یا بالعکس از اطفال شروع کرده باتوجه بامکانات کشور تدریجاً به سنین بالاتر تعمیم دهیم و از لحاظ اقتصادی و اجتماعی بهتر است روی چه سنی بیشتر تکیه کنیم . شاید بهتر باشد برای مبارزه با بیسوادی مخصوصاً درسین بالا از کلاسهای بزرگسالان استفاده بیشتری کرده و این دستگاه را تقویت نمائیم و دبیران و آموزگاران نیز با وصول اضافاتی در این کلاسها تدریس نمایند . این موضوعها را بررسی نمائید .

مشکلات اصلاحات ارضی

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندند در اجرای مراحل اول و دوم اصلاحات ارضی مشکلاتی بوجود آمده که ذیلاً از شرفعرض همایونی میگردد .
در مورد مرحله اول وزارت کشاورزی قانوناً مکلف بوده املاکی را که خریداری میکند در همان زمان بزارعین صاحب نسق واگذار نماید تا بتوان بتدریج ارزش زمینهارا از زارعین وصول وبمالکین پرداخت نمود ولی بععلل مختلف از جمله عدم آمادگی عده‌ای از زارعین بقبول مسئولیت و یا نداشتن شناسنامه ولذا محرز نبودن هویت و غیره اینکار در همه تقاط کشور صورت نگرفته و در نتیجه در حالیکه دولت در اجرای مرحله اول اصلاحات ارضی قریب سیزده میلیارد و بیست و دو میلیون ریال املاک مردم را خریداری وبهمین میزان در مقابل آنها متعهد شده فقط $\frac{4}{100}$ آنرا تاکنون بزارعین واگذار نموده و بقیه $\frac{1}{100}$ که معادل ۲۶۶۰ میلیون ریال میباشد منتقل نشده و در نتیجه در حالیکه کشاورزان از محصول آن بهره‌مند شده‌اند وصولی دولت معوق مانده از این گذشته حتی در مورد املاکی که بکشاورزان واگذار و قبوض آنها برای وصول بیانک اعتبارات کشاورزی تسلیم شده بانک بععلل گوناگون نتوانسته بیش از مبلغ کمی از آنرا بحیطه وصول درآورد در حالی که مطالبات مالکین را در سررسید تأدیه نموده‌است .

برای رفع این مشکلات طی جلسه‌ای که اخیراً در نخست‌وزیری تشکیل گردید تصمیم گرفته شد برای کشاورزانی که فاقد شناسنامه هستند از طرف ثبت احوال بأمورین اصلاحات ارضی ویا بسپاهیان دانش اختیار داده شود در موارد لازم مبادرت بصدور شناسنامه نمایند. بانک اعتبارات کشاورزی از محل اعتبارات سازمان اصلاحات ارضی دستور پرداختها را تأدیه نماید که با اعتماد مردم لطمه‌ای وارد نشود در عین حال بکشاورزانی که هنوز حاضر نشده‌اند اسناد واگذاری را امضاء نمایند دوماه فرصت داده شود در صورت عدم حضور املاک بسایر طبقات پیش‌بینی شده در قانون منتقل شود.

رئیس بانک اعتبارات کشاورزی بعرض رساندن علل مختلف سبب تأخیر در وصول مطالبات بانک شده. اول آنکه مدتی بطول انجامید تا قبوض اصلاحات ارضی تدریجاً از شهرستانها جمع آوری و بانك تحویل شد. دوم آنکه درسالهای ۴۲ و ۴۳ مواجه با خشکسالی و سرما و در نتیجه تقلیل درآمد کشاورزان بوده‌ایم. سوم آنکه شرکتهای تعاونی که سابقاً تابع بانک بوده‌اند و میتوانستند عامل مؤثر در وصول تعهدات کشاورزان گردند اکنون از بانک مجزا شده‌اند.

شاهنشاه فرمودند در مورد انتقال زمینهای کشاورزانی که حاضر بامضاء اسناد نمیشوند دقت کنید که این زمینها فقط بین زارعین همان ده تقسیم شود و از خارج کسی وارد نشود. در مورد مشکلات ناشی از عدم وصول اقساط اصلاحات ارضی از کشاورزان فوراً کمیسیونی با شرکت رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و رئیس سازمان اصلاحات ارضی و رئیس شرکتهای تعاون روستائی تشکیل شود و ضمن ایجاد هماهنگی لازم بین این سه دستگاه تدابیر لازم اتخاذ و نتیجه گزارش گردد.

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندن مشکل دیگری که از اجرای مرحله اول ناشی شده آنست که در تعیین املاک خریداری شده اشتباهاتی رخ داده و باستناد ماده ۳۸ آئین‌نامه اصلاحات ارضی که بتصویب کمیسیون مشترك مجلسین رسیده این اشتباهها باید در شورای اصلاحات ارضی رسیدگی و نسبت بابطال یا اقاله یا تصحیح اسناد اقدام شود. در عمل ثابت شده که تعداد این قبیل اشتباهها زیاد و قابل ملاحظه است منتهی برای اصلاح این امر ناچار باید اسنادی که بین کشاورزان توزیع شده مسترد داشت و مبالغ اضافی را بین آنها سرشکن و اسناد جدید صادر نمود و این مطلب نه مقدور است نه بمصلحت.

شاهنشاه فرمودند این امر مستلزم بررسی بیشتر است. مطالعه و نتیجه را گزارش نمایند.

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندن مشکل سوم آنست در حالیکه در مهرماه ۱۳۴۲ خاتمه اجرای مرحله اول اصلاحات ارضی اعلام شد تا این تاریخ

هنوز تعداد قابل توجهی املاك مشمول مرحله اول وجود دارد که بمناسبت روشن نبودن وضع مالکیت قانون درمورد آنها اجرا نشده . این املاك دارای مشکلات ثبتی میباشد و یا نسبت بمالکیت آنها در دادگستری طرح دعوی گردیده . در ظرف چهارسال گذشته مکاتبات زیادی بامراجعی که باید برای رسیدگی باین قبیل پروندهها تقدم قائل شوند بعمل آمده ولی تا امروز بعلت مشکلات آن دستگاهها مثر ثمر نگردیده و این نگرانی وجود دارد که اگر وضع این قبیل املاك زودتر روشن نشود علاوه بر عدم اجرای قانون تعیین سرنوشت پروندههای آنها برای سالیان دراز بطول انجامد و باعث بالاتکلیفی گردد .

شاهنشاه فرمودند به ثبت اسناد بگوئید این کارها را روشن کنند . ضرب الاجل هم تعیین کنید اگر در ظرف آن مدت انجام نشد مسؤل خواهند بود . درمورد پروندههای دادگستری از وزیر دادگستری بپرسید راه حل آن چیست ؟ اگر راه حلی ندارند ممکنست ماده قانون بگذرانید . نیک پی موضوع را دنبال کند و هر وقت گزارش آن حاضر شد ارائه دهد .

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندند مشکل چهارم مسئله نقشه برداری دهات و تهیه وسائل است طبق اطلاعاتیکه از سازمان نقشه برداری گرفته شده در کشور قریب بیست میلیون هکتار اراضی مزروعی وجود دارد که میتوان نقشه برداری از آنها را در ظرف مدت هفت سال انجام داد ولی رقمی بین ۳۲۰۰ تا ۶۵۰۰ میلیون ریال هزینه آن خواهد بود . اگر اراضی نقشه برداری نشود حدود آنها مشخص نگردد با فوت رؤسای خانوارها که اکنون صاحب املاك میباشد و تقسیم ماترك بین ورثه مشکلات عظیمی بوجود خواهد آمد .

شاهنشاه فرمودند مسئله نقشه برداری باید حل شود و هزینه آن هم یا باید بین مالکین اراضی سرشکن و یا تدریجاً در بودجه دولت منظور گردد .

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندند درمورد اجرای مرحله دوم اصلاحات ارضی نیز مشکلاتی بوجود آمده . اول موضوع اجاره املاك است . چون در دهات مدارك محکم و روشن وجود ندارد که بتوان باستناد آنها براساس حد متوسط عایدات سالهای ۴۰ تا ۴۳ اجاره بهارا تعیین نمود در نتیجه بین مالکین و کشاورزان اختلافاتی حاصل میشود و برخی افراد اخلاکگر و محرک هم مداخله نموده کشاورزان را تشجیع بمقاومت مینمایند . راه حل آنست که ترتیبی اتخاذ شود تا بتوان با این قبیل اخلاکگران با شدت عمل رفتار نمود .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند درهمهجا دستور داده شده در عقد قراردادهای اجاره رعایت حال زارعین بشود و اشکالاتی هم که بوجود آمده زیاد نیست منتهی علت واقعی اینست که عدهای که از اجرای قوانین اصلاحات ارضی طرفی

نیسته‌اند آماده‌اند تا کشاورزان مستأجر را که همیشه نسبت بکشاورزانی که در نتیجه اجرای مرحله اول مالک زمین شده عقده و حسدی دارند تحریک نمایند لذا لازم است یکروز اینموضوع اجاره املاک را حل نمود .

شاهنشاه فرمودند درمورد اخلاالگران فوراً باستانداران وفرمانداران کل دستور دهید با معرفی سازمان اصلاحات ارضی جلو اخلاالگران را بگیرند ودر صورت لزوم با رعایت قوانین جاریه مبادرت به تبعید آنها نمایند . در مورد طرز اداره املاک اول لازم بود رژیم ارباب ورعیتی از بین برده شود اکنون که این کار انجام شده باید مزارع کشور را به واحدهائی که از لحاظ اقتصادی مفید باشد تقسیم نمود . از اراضی بایر همانطور که در جلسه قبل مفصلاً تشریح شده باید بصورت کشاورزی مکانیزه بهره‌برداری کرد و دهات فعلی هم مرجحاً از طریق شرکت‌های سهامی زراعی اداره شود تا با فوت مالکین اراضی آنها تقسیم نگردد .

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندند مشکل دیگر اجرای مرحله دوم مسئله تقسیم ملك بنسبت بهره مالکانه است . وضع یکصدوده هزاروپانصدو پنجاه ویک خانوار زارع از این لحاظ روشن شده ولی درمورد سه چهارم این عده باستاندار ماده ۳۷ آئین‌نامه اصلاحات ارضی مأمورین اصلاحات ارضی مداخله ونسبت به تقسیم اقدام کرده‌اند . در قانون مقرر گردیده که در صورت انتخاب شق تقسیم اگر طرفین توافق نمایند باید سهم مالک یکطرف وسهم زارعین طرف دیگر بصورت مفروز قرار گیرد . مشکل اینجاست که زارعین در اجرای این امر اکراه داشته ترجیح میدهند تقسیم در قطعات زمینی که در اختیار دارند انجام گیرد که غیر عملی است و مآلاً اختلافات را تشدید خواهد کرد .

شاهنشاه فرمودند آیا نمیتوان راهی پیدا کرد که از این قبیل املاک بصورت واحد سهامی زراعی استفاده نمود ؟

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندند در ۹۲۸۷ قریه همین روش انتخاب گردیده ولی نگرانی احتمالی که وجود دارد آنست که هیئت مدیره سه نفره که برای اداره چنین واحدهائی تعیین میشوند عملاً بدست مالکین انتخاب شوند ودر نتیجه رژیم مالکیت بمفهوم سابق کماکان ادامه یابد .

اشکال دیگری که درمورد واحدهای سهامی زراعی بوجود آمده آنست که چون مالکین فاقد وثیقه میباشند بانک اعتبارات کشاورزی نمیتواند بآنها وام اعطاء نماید . اکنون مشغول تدوین اساسنامه جامعی میباشند تا تمام واحدهای سهامی بتوانند از تسهیلات ومزایای بانک با رعایت شرایط خاصی استفاده نمایند . شاهنشاه فرمودند بانک اعتبارات کشاورزی وسازمان اصلاحات ارضی این موضوع را در ظرف دو هفته متفقاً بررسی وپیشنهاد مشترکی تسلیم دارند .

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندند اشکال دیگر که در مورد مرحله دوم بوجود آمده و باید با اصلاح قوانین حل شود آنست که تعداد زیادی باغات ونخلستانها وجود دارد که عرصه آنها متعلق بمالك ولی اعیانی متعلق بمالك وزارع بطور مشترك میباشد . طبق آئین نامه اصلاحات ارضی طرفین باید نسبت بخریدوفروش بتراضی اقدام نمایند ولی پیش بینی نشده که اگر نتوانستند توافق نمایند چه راهی باید انتخاب نمود .

شاهنشاه فرمودند وزیر کشاورزی کلیه اشکالاتیکه امروز مطرح شد بررسی و گزارش نماید درچه قسمتهائی باید احیاناً قانون گذرانید وچه مواردی با تصمیمات اداری قابل حل است .

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندند آخرین مشکل مهمی که در اجرای مرحله دوم اصلاحات ارضی بوجود آمده مسئله عضویت کشاورزان در شرکتهای تعاونی است . تا تاریخ دهم بهمن ۴۴ درحالیکه وضع ۲۱۱۸۰۰۰ خانوار زارع از لحاظ اصلاحات ارضی روشن شده بود فقط تعداد ۷۸۶۱۰۳ خانوار عضویت شرکتهای تعاونی را پذیرفته و ۵۸۶۲ شرکت تعاونی در سراسر کشور تشکیل گردیده وبقیه ۱۳۳۲۰۰۰ خانوار زارع هنوز عضویت شرکتهای تعاونی را قبول نکرده اند . علت هم آنست که قبول عضویت شرکتهای تعاونی فقط برای زارعینی اجباری بوده که مشمول مرحله اول قانون اصلاحات ارضی گردیده اند مضافاً باینکه بانک اعتبارات کشاورزی برای کشاورزانی هم که عضو نمی باشند تسهیلاتی قائل شده ودرنتیجه ضرورتی نمی بینند که بعضویت شرکتهای تعاونی درآیند . راه حلی که برای تعمیم این شرکتهای و ایجاد تسهیلات برای پذیرفتن اعضا جدید در وزارت کشاورزی عنوان شده آنست که منطقه عمل شرکتهای موجود توسعه داده شود ولی این راه حل جوابگوی مشکل نخواهد بود زیراکشور ایران وسیع بوده و احتیاج به بیش ازده هزار شرکت تعاونی دارد وشرکتهای نباید دائره فعالیتشان باندازه ای وسیع باشد که نتوانند ازعهده کار برآیند .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند راه حل تشویق کشاورزان به تشکیل شرکتهای تعاونی آنست که بانک اعتبارات کشاورزی اعطاء وام را بافراذ زارع موکول بقبول عضویت شرکتهای تعاونی نماید ویا آنکه اصولاً اعتبارات یکجا دراختیار شرکتهای تعاونی گذارده شود تا بین اعضا تقسیم نموده ودرنحوه مصرف هم نظارت کنند .

شاهنشاه فرمودند این موضوعها را بررسی ونتیجه را گزارش نمایند که اگر ضرورت داشته باشد مجوز قانونی هم کسب شود .

کشت توتون در آذربایجان غربی

معاون وزارت کشاورزی بعرض رساندند با اعلام محدودیت کشت توتون در آذربایجان غربی کشاورزان ناحیه با مشکلات زیادی مواجه خواهند شد . وزیرداری بعرض رساندند موضوع ازیکسال قبل بااطلاع استانداررضائیه وزارعین محل رسانده شد . اداره دخانیات دواشکال دارد یکی آنکه نوع محصول توتون این ناحیه خوب نیست دیگر آنکه انبارهای آنها مملو از توتون شده . با وزارت اقتصاد هم مذاکره ومکاتبه گردیده ولی تاکنون موفق بصدور توتون نشده‌اند اخیراً موضوع درنخست‌وزیری بررسی و با اقداماتی که درجهت صدور ۴۰۰۰ تن توتون به بلغارستان شد فعلاً نسبت به ادامه کشت موافقت گردید منتهی باین شرط که ازتوسعه آن خودداری کنند .

شاهنشاه فرمودند زارعین را تشویق کنید محصولات دیگری که با آب و هوای آن منطقه هم مناسبتر باشد کشت نمایند و گزارش پیشرفت کار را هم بدهید.

شرکت تعاونی کارخانجات روغن نباتی

معاون نخست‌وزیر بعرض رساندند موافقت کتبی صاحبان کارخانجات روغن نباتی ایران تحصیل شده که مشترکاً شرکتی بنام شرکت تعاونی تهیه وتولید وتوزیع مواد اولیه کارخانجات روغن نباتی با سرمایه اولیه ۵۰ میلیون ریال تشکیل دهند ودربالا بردن میزان کشت دانه‌های روغنی اقدام کنند . در مورد واردات مواد اولیه مورد نیاز کارخانجات شرکت مزبور سهم هرکارخانه را تعیین خواهد نمود که رأساً ومستقلاً ازخارج خریداری نماید وباین ترتیب قدم اول برای ایجاد هماهنگی بمنظور بالا بردن سطح کشت وایجاد نظم درامروادات برداشته شده است .

شاهنشاه فرمودند باید بتدریج ورود دانه‌های روغنی محدود ومآلاً ممنوع شود تا میزان محصول داخله افزایش یابد واین امرهم بنفع کشاورزان خواهد بود و هم بنفع صاحبان صنایع روغن نباتی وهم بنفع کشور .

صادرات نفت ایران در سال جاری میلادی

شاهنشاه فرمودند دستوراتی بیانگ مرکزی داده‌ایم که اجرای کامل آنها مستلزم داشتن اطلاع دقیق درباره میزان درآمد ارزی کشور درسال جاری میلادی از محل صادرات نفت میباشد . مدیر عامل شرکتهای عامل را بخواهید و در اینمورد تحقیق دقیق کنید .

وزیرداری بعرض رساندند طبق مذاکراتیکه اخیراً با مشارالیه صورت

گرفته صادرات نفت در سال جاری حداکثر میتواند تا ۱۴٪ بیش از سال قبل افزایش یابد و مازاد بر این مقدار واقعاً مقدور نیست و عامل مؤثر فقدان وسائل کافی برای استخراج از چاهها است .

شاهنشاه فرمودند این موضوع را روشن کنید و اطمینان حاصل نمائید که اگر واقعاً هم بخواهند نمیتوانند بیش از این میزان صادر کنند . البته برای سالهای آینده ماقانع باین رقم نخواهیم بود و مقدار افزایش سالیانه باید لااقل به ۲۳٪ برسد .

تولید آلومینیوم در ایران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند مطالعات مقدماتی مربوط بتولید آلومینیوم در ایران آماده شده ظرفیت کارخانه مورد نظر ۲۰۰۰۰ تن خواهد بود که نصف محصول آن برای احتیاج داخلی و نصف دیگر برای بازارهای پاکستان در نظر گرفته شده . دولت پاکستان حاضر است تا این میزان از تولیدات کارخانه را برای مدت پنجسال بنرخ بینالمللی از ما خریداری کنند و در مقابل ده درصد سرمایه مورد نیاز را بشرط آنکه از ۸۰۰,۰۰۰ دلار تجاوز نکند تأمین نمایند بهای تمام شده آلومینیوم کمی گرانتر از نرخ جاری بینالمللی خواهد بود . نکته حساس در این امر مسئله قیمت برق است که حسابهای ما بر اساس سه دهم سنت پایه گذاری شده در حالیکه وزارت آب و برق کمی بیش از این مبلغ مطالبه میکند .

شاهنشاه فرمودند ممکنست وزارت آب و برق نرخ کمتری را حساب کند . خاصه آنکه کارخانه دولتی است و منافعی عاید دولت میشود . وزراء اقتصاد و آب و برق دقیقاً مصرف آینده ایران را برآورد نمایند تا معلوم شود ظرفیت مطلوب کارخانه با توجه بتمام محاسبات و پیشبینیهای اقتصادی چه باید باشد . شاید بتوانیم با ظرفیت ۲۵۰۰۰ تن در سال شروع بکار کنیم که در نتیجه قیمت تمام شده واحد محصول هم تقلیل خواهد یافت .

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۵ اردیبهشت ماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - معاون نخست‌وزیر - رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی ایران - قائم‌مقام بانک مرکزی رئیس دفتر مرکزی بودجه افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

قانون جدید مبادلات مرزی و مسئله تأمین رفاه اهالی جنوب

با کسب اجازه از پیشگاه مبارک ملوکانه فرمانده ژاندارمری کل کشور و مدیر عامل شیلات جنوب افتخار شرفیابی یافتند .

معاون نخست‌وزیر بعرض رساندند بموجب قانون جدید مبادلات مرزی که اساس آن در سال ۴۲ بصورت تصویب‌نامه قانونی تهیه شده و اکنون به تأیید مجلسین رسیده دولت میتواند مناطق مرزی و سواحل جنوبی کشور و جزایر خلیج فارس را از نظر مبادلات و معاملات مجاز به سه طبقه تقسیم کند . ساکنین منطقه يك (که وزارت اقتصاد در نظر دارد جزایر سیری ، کیش و هندورابی را جزو آن محسوب دارد) میتواند هر نوع جنس و اشیاء ممنوع‌الورود را بدون پرداخت عوارض و حقوق و هزینه گمرکی وارد نمایند. در منطقه دوه‌ر شخص میتواند برای خود و برای هر يك از افراد تحت تکفل سالانه تا ۱۵۰۰۰ ریال کالای مجاز وارد یا صادر نماید . اکنون ژاندارمری کل مدعی میباشد که با اجرای این قانون کنترل قاچاق

غیرمقدور خواهد گردید .

وزیر اقتصاد بعرض رساند در حال حاضر هم کم و بیش همین مقررات در سواحل جنوب و جزایر حکمفرما است منتهی چون مشکلاتی در عمل بوجود آمده بود در قانون جدید سعی شد این مشکلات مرتفع گردد .

فرمانده ژاندارمری کل بعرض رساندند تعداد ساکنین جزایر و سواحل مورد نظر زیاد نمیباشد و فاقد سرمایه کافی هستند و عملاً نمیتوانند از تمام امکانات قانون معاملات مرزی استفاده کنند و ناچار با تسهیلات جدید بازار قاچاق رونق بیشتری خواهد گرفت و چون ساکنین منطقه دو میتوانند تا ۱۵۰۰۰ ریال جنس وارد یا صادر نمایند این امر سبب خواهد شد عده زیادی باین مناطق هجوم آورند. و کنترل قاچاق را مشکلتر سازند با توجه باینکه هدف از قانون مذکور تأمین رفاه بیشتر اهالی است این منظور را میتوان از طریق توسعه تعاونیها و گسترش ماهیگیری و ایجاد فروشگاهها بمرحله اجرا درآورد .

مدیر عامل شیلات جنوب بعرض رساندند سازمان تعاون صیادی در بندرعباس ایجاد شده و با تجربه‌ای که در این نقطه حاصل خواهد شد بنقاط دیگر هم تعمیم داده میشود ولی برای اینکه سازمانهای تعاونی بتوانند خوب عمل کنند و شیلات هم بتواند محصولات آنها را خریداری کند لازم است قبلاً شیلات کشتیهای مجهز و سردخانه‌هایی در اختیار داشته باشد و این امر مستلزم زمان است و لاقلاً دو سال فرصت میخواهد مگر آنکه فوراً چند کشتی مستعمل ولی مجهز خریداری شود .

معاون نخست وزیر بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند فوراً شرکتهای تعاونی صیادان در سراسر جنوب تشکیل شود و با کمک مالی شیلات و احتمالاً بانک اعتبارات کشاورزی مبادرت بخرید و سائل صید نمایند که خود موجب ایجاد کار خواهد شد و محصول خود را در بازارهای محلی بفروش برسانند و قسمتی از درآمد را در صندوق مخصوص بفع شیلات تودیع نمایند تا کار صیادان راه بیفتد و برای موقعی که سردخانه‌ها مهیا خواهد شد آنها هم آمادگی کاملتر داشته باشند .

رئیس بانک اعتبارات کشاورزی بعرض رساندند برای توسعه صیادی ممکنست مردم تشویق بتأسیس کارخانجات تهیه پودر ماهی گردند و همچنین بآنها اجازه داده شود خودشان با صیادان محلی قرارداد بسته رأساً مبادرت بایجاد سردخانه در سراسر جنوب و در نقاط فروش بنمایند .

نخست وزیر بعرض رساندند نواحی مورد نظر احتیاج به دو نوع برنامه دارد یکی فوری برای رفاه اهالی و دیگری طویل‌المدت برای توسعه نواحی جنوب . اگر اجازه فرمایند این برنامه‌ها تنظیم شود و در این فاصله تهیه آئین‌نامه اجرایی

قانون جدید مبادلات مرزی هم موقتاً بتأخیر افتد تا مشکلی برای ژاندارمری ایجاد نشود .

شاهنشاه فرمودند نظر نخست‌وزیر صحیح است بهمین ترتیب عمل کنید و فعلاً از تنظیم آئین‌نامه اجرائی قانون جدید مدتی خودداری شود . در این فاصله وضع سواحل و جزایر جنوب بدقت توسط هیئت‌هائی بررسی گردد . ممکنست برای رفع احتیاجات فوری اهالی شرکتهای تعاونی ایجاد و بآنها کمک مالی بشود تا مبادرت بتشکیل فروشگاهها نمایند و براساس سرشماری و صدور کارت سهمیه بهر يك از ساکنین این منطقه اجناس مورد نیاز ببهای نازل فروخته شود . شیلات جنوب هم دونوع گزارش تهیه کند یکی برای گسترش تشکیلات خود برمقیاس بزرگتر و در زمان کوتاھتر و دیگر درباره مساعدتهائی که میتواند فوراً به صیادان محلی برای خرید وسائل صید و تشکیلات و تعاونیها و کمک‌های لازم دیگر بنماید . يك بررسی دقیقی هم بعمل آید برای تشویق مردم بایجاد یکرشته سردخانه در سراسر کشور که بصورت زنجیری بوجود آید و بتوان ماهی و سبزیجات و سایر مواد خوراکی را در آنها نگاهداری نمود . برای مبارزه با قاچاق باید ژاندارمری و نیروی دریائی و دستگاههای اطلاعاتی با یکدیگر هماهنگی کامل داشته باشند و نواقص فنی یا پرسنلی ناوگروههای ژاندارمری هم مرتفع شود تا بتوان از ازیسیم‌های آنها استفاده نمود . همزمان با انجام اینکارها يك برنامه طویل‌المدت هم برای امور عمرانی نواحی ساحلی و جزایر خلیج فارس و بالا بردن سطح اشتغال در این مناطق تنظیم شود . طبق گزارشهای رسیده در ارتفاعات بندرعباس مقدار نسبتاً زیادی آب وجود دارد که میتوان با بستن سد مورد استفاده قرارداد . هیئتی از محل بازدید و گزارش امر را تهیه نمایند .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند در حال حاضر دستگاههای امنیتی قاچاقچی‌های اصلی را می‌شناسند ولی چون کارشان را توسط افراد دیگر انجام میدهند دلیل و مدرک کافی برای توقیف آنها در دست نیست لذا عمل قاچاق کماکان ادامه پیدا میکند .

نخست‌وزیر بعرض رساندند برای تشدید مجازات قاچاقچیان قانونی تنظیم شده ولی تا تصویب آن میتوان با استفاده از قانون امنیت اجتماعی از طریق شوراهای امنیتی هر محل این قبیل افراد را بنقاط دیگر تبعید نمود . شاهنشاه فرمودند بهمین ترتیب عمل کنید .

مشارکت شرکتهای اسو و شل در تهیه روغن ماشین در ایران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند با شرکتهای «تولید روغن» و «پارس»

مذاکره و با آنها پیشنهاد شد برای آنکه بتوانند از مشارکت شرکتهای خارجی اسو و شل برخوردار گردند باید تعهد کنند مقداری روغنهای مخصوص که اکنون در ایران تولید نمیشود تهیه و قسمتی از تولیداتشان را بخارج صادر کنند و بر همین اساس طرح تصویبنامه لازم تنظیم گردیده است .

شاهنشاه فرمودند تصویبنامه را بنحوی تنظیم نمائید که در صورت اجرا خود بخود مجبور شوند شرایط مورد نظر دولت را تأمین نمایند .

بهای ماشینهای جیب و فیات

وزیر اقتصاد بعرض رساندند طبق تحقیقات و محاسباتیکه بعمل آمده هر دستگاه ماشین جیب بین ۵۲ تا ۸۹ درصد گرانتر از مجموع بهای قطعات منفصله تحویلی بکارخانه در تهران بفروش میرسد . البته قسمتی از این مربوط بچبران هزینههای مونتاژ و سود سرمایه ایست که در تأسیسات بکاررفته ولی با اینهمه قیمت آن خیلی گران بنظر میرسد و جا دارد تخفیف داده شود خاصه آنکه فروشنده به بعضی مؤسسات تخفیفهایی تا بیست هزار ریال هر دستگاه اتومبیل داده است . اگر اجازه فرمایند هیئتی مرکب از یکنفر حسابدار قسم خورده مورد اطمینان و یکنفر مهندس مکانیک با حضور نماینده وزارت اقتصاد به حسابهای آنها بمنظور تعیین بهای تمام شده رسیدگی کند .

نخستوزیر بعرض رساندند اسمعیل عرفانی بازرس سابق شرکت نفت از حسابداران قسم خورده مورد اطمینان میباشد .

قائم مقام بانک مرکزی بعرض رساندند معاون بانک توسعه صنعتی هم میتواند بعنوان یک کارشناس فنی در اینمورد نظر بدهد .

شاهنشاه فرمودند هیئتی زیر نظر سمعی رئیس بانک مرکزی و با مشارکت عرفانی و معاون بانک صنعتی و هر شخص دیگری که لازم باشد بحسابهای آنها و همچنین بحسابهای فیات رسیدگی کند . ما باید مشوق تأسیس صنایع داخلی بوده و برای تأمین این منظور عامل منفعت را هم در نظر داشته باشیم ولی بشرطی که بضرر زیاد مصرف کننده تمام نشود و سرمایه گذاران داخلی بیک نفع منصفانه معقول قانع باشند .

تأسیس سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

باکسب اجازه از پیشگاه شاهنشاه آریامهر مهندس نیازمند معاون وزارت اقتصاد افتخار شرفیابی یافته و بشرفعرض رساندند که حسب الامر مبارک ملوکانه بررسیهای دقیقی درمورد مؤسسه ایتالیائی ایری و امکان تشکیل سازمان مشابهی در

ایران برای گسترش و نوسازی صنایع کشور بعمل آمده است و بدلائل مختلف ایجاد چنین مؤسسه‌ای در داخل کشور لازم و مفید است. در حال حاضر دستگاهی وجود ندارد که بتواند کارخانجاتی را که در نتیجه عدم توانائی تأدیه بدهی خود منتقل بانکهای دولتی میشود کمک و هدایت کند و یا اداره کارخانجاتی را که در نتیجه فوت مالک یا صاحب سهم عمده فاقد مدیریت صحیح میگردد یا در مقابل مالیات برارث بدولت واگذار میشود بعهده بگیرد و با برقیمت محصولات صنعتی نظارت نماید و یا سرمایه‌های کوچک را در راه نوسازی صنایع متشکل و تجهیز سازد. برای ایجاد مؤسسه‌ای شبیه مؤسسه‌ای که ممکنست آنرا «سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران» نامید در نظر است دستگاهی ایجاد شود مرکب از یک سازمان مرکزی که تمام سهام آن متعلق بدولت باشد و بصورت یک مؤسسه کاملاً بازرگانی اداره شود. ارکان سازمان عبارت خواهد بود از شورایی عالی مرکب از دوازده نفر - هیئت مدیره مرکب از نه نفر و کمیته اجرائی مرکب از پنج نفر (یک مدیر عامل و چهار معاون اجرائی) سازمان دارای مؤسسات و واحدهای تابعه خواهد بود. وظایف اصلی سازمان عبارت خواهد بود از رسیدگی بعملیات و ترانزنامه مؤسسات و واحدهای تابعه - شرکت در جلسات هیئت‌های مدیره واحدها - تصویب طرحهای سازمانی و طرحهای اصلاحی واحدها و بالاخره رسیدگی بمسائلی که با وظایف صاحب سهم ارتباط پیدا میکند - سرمایه سازمان میتواند از منابع زیر تأمین شود. قسمتی از اعتبارات صنایع و معادن که در بودجه عمرانی کشور برای تأسیس واحدهای صنعتی دولتی در نظر گرفته شده. انتقال وامهائیکه بانکهای دولتی بمؤسسات صنعتی اعطاء نموده‌اند. انتقال کارخانجاتی که بانکهای دولتی در قبال طلب تحویل گرفته‌اند. اوراق خزانه. وام از مؤسسات مالی و بانکی کشور. استفاده از ذخائر مالی بعضی مؤسسات مانند صندوق پسانداز - شرکت ملی نفت ایران - بیمه‌های اجتماعی و غیره.

مؤسسات و واحدهای تابعه سازمان بصورت شرکتهای سهامی بازرگانی اداره خواهد شد. سازمان میتواند برای خریدها و فروشها شرکت خدمات و تهیه کالا ایجاد نماید که سهام آن غیر قابل انتقال خواهد بود. حدود و وظایف و اختیارات سازمان عبارت خواهد بود از اداره کردن کارخانجات دولتی. اجرای طرحهای صنعتی. سهام شدن یا سرمایه‌داران خصوصی در ایجاد صنایع تولیدی. پیشاهنگ شدن در پایه گذاری بعضی صنایع و اداره کردن کارخانجات خصوصی که طبق قوانین در اختیار هیئت حمایت صنعتی قرار گرفته یا میگردد. برای پذیرفتن واحدهای صنعتی قبلاً دارائیهای آنها از طرف سازمان ارزیابی و برنامه‌ها بررسی خواهد گردید. ارزیابی ماشین‌آلات و ساختمان زمین بر اساس برنامه بهره‌برداری

هر واحد انجام خواهد شد و آن قسمت از ماشین آلات و ساختمان و زمین که در پیشرفت برنامه پیش‌بینی شده مؤثر نباشد فاقد ارزش خواهد بود. برای تشویق سرمایه‌داران خصوصی در نظر است که لااقل در سالهای اول سود معقولی در حدود ۶٪ برای آنها تضمین شود.

شاهنشاه فرمودند بر اساس همین اصول ولی دقیقتر و جامعتر اساسنامه سازمان مورد نظر را تنظیم کنید. برای شورای سازمان افراد بصیر و مجربی را در نظر بگیرید و اگر لازم باشد با فرمان‌بخده مت‌منصوب شوند. وظایف سازمان را روشنتر بنویسید و یک دستگاه حسابرسی قوی هم در ارکان آن پیش‌بینی کنید. برای صنایع کشاورزی با وزارت کشاورزی مذاکره کنید که در همین جا متمرکز شود و با از طریق دیگر تقویت گردند. در مورد تضمین سود سرمایه‌های خصوصی نرخ مورد نظر باید کمی بیشتر از نرخ بانکها باشد و لذا یک مطالعه اجمالی روی ۸٪ بکنید. راجع به ارزیابی واحدهای صنعتی البته باید بصورت دقیق انجام شود ولی ارزش ساختمان و زمین آنها را هم نمیتوان نادیده گرفت و باید راه منصفانه‌ای برای اینکار در نظر بگیرید. با ایجاد مؤسسه مورد نظر میتوان سرمایه‌های کوچک را تجهیز و مردم را تشویق سرمایه‌گذاری در امور تولیدی نمود. اخیراً گزارشهایی رسیده که ممکنست دومرتبه بازار معاملات زمین در تهران رونق گیرد. باید راه معتدلی برای اینکار پیدا کنید که هم بگسترش کارهای ساختمانی و معاملات لطمه وارد نشود و هم خرید و فروش زمین مجدداً در بورس معاملات نیفتد و سرمایه‌های مردم در این شزارها و ریگرها حبس نشود. باید برای کارخانه‌ها و املاک فکری کرد که در نتیجه فوت مالک وضع آنها بمخاطره نیفتد. وزارت کشاورزی بر اساس دستوراتی که در شورای اقتصاد داده‌ام گزارشی درباره حفظ واحدهای کشاورزی و علل فلسفه و منافع این امر و مضار تقسیم آنها در نتیجه وراثت و غیره تهیه کند. وزارت اقتصاد هم شرح مشابهی در خصوص حفظ واحدهای صنعتی تنظیم نماید. باید ترتیبی اتخاذ نمود که این واحدها در نتیجه فوت یا ورشکستگی مالکین آنها بلااستفاده نماند. وزارت آب و برق هم روی دستوراتی که در خصوص ملی‌شدن منابع آب صادر کرده‌ایم شرحی تنظیم و فلسفه آنرا تشریح نماید. اصولاً هر چیزی که جنبه طبیعی دارد و دست بشر در ایجاد آن تأثیری نداشته در فلسفه ما متعلق بعموم است. ممکنست یکروز ناچار شویم تمام منابع آب مملکت را ملی اعلام کنیم و لسی دستگاهی برای این منظور ایجاد خواهد شد که موظف خواهد بود آب آشامیدنی و زراعتی دستگاههای دولتی و مردم را بمیزان مورد نیاز نه یک قطره بیشتر و نه یک قطره کمتر تأمین کند.

جلسه مدت سه ساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۱۹ اردیبهشت ماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء کار - اقتصاد - کشاورزی - آب‌وبرق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس کل بانک مرکزی و رئیس بانک اعتبارات کشاورزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

استفاده از کارگاههای تعمیراتی صنعت نفت جنوب برای ایجاد مدارس حرفه‌ای

معاون نخست‌وزیر بعرض رساندند طبق گزارش شرکت ملی نفت ایران کارگاههای تعمیراتی صنعتی نفت جنوب در زمانی بوجود آمده که وسائل ارتباطی سریع موجود نبوده و اکنون دیگر بوجود آن کارگاهها نیاز نمی‌باشد و در نظر دارند آنها را تعطیل و وسائل و ابزار و آلات موجود را جزو اموال اسقاط حراج نمایند. اگر اجازه فرمایند از این کارگاهها برای ایجاد مدارس حرفه‌ای استفاده شود. شاهنشاه فرمودند با شرکت نفت مذاکره کنید اگر رفع احتیاجشان شده است این کارگاهها را بگیرید و اگر لازم باشد بلافاصله در اطراف آنها مدارس و مراکز حرفه‌ای ایجاد نمائید .

ایجاد و گسترش مدارس حرفه‌ای

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای واصله اخیراً چند نفر تقاضا کرده‌اند

درنارمک یکباب مدرسه حرفه‌ای ایجاد نمایند ولی وزارت آموزش و پرورش با درخواست آنها موافقت ننموده تحقیق کنید علت چه بوده است؟ ما باید مردم را بایجاد این قبیل مدارس تشویق کنیم نه آنکه مانع کار آنها شویم.

نخست‌وزیر بعرض رساندند شاید اشکال کار از اینجا ناشی شده باشد که طبق تصمیم شورایی عالی فرهنگ مدارس حرفه‌ای نباید جنبه انتفاعی داشته باشد. شاهنشاه فرمودند اگر کسانی مایل باشند با پرداخت شهریه در آن مدارس نامنویسی کنند چرا باید مانع کار آنها شد؟ پس چرا تصمیم نمی‌گیرید جلو رفتن محصلین را بخارج بکلی بگیرید. محصلین ایرانی که در خارج مجانی تحصیل نمی‌نمایند. این رویه کاملاً غلط است. بموضوع رسیدگی نمایید.

وزیرآبادانی ومسکن بعرض رساندند طبق تصمیم شورای دانشگاهها در هیچ دانشکده خصوصی نمیتوان بیش از مبلغی که دانشگاه تهران به اساتید خود می‌پردازد بابت حق‌التدریس پرداخت نمود. این امر سبب شده که همه اساتید بسوی دانشگاه تهران رو آورند تا ضمناً از مقررات ثابت استخدامی آن برخوردار گردند.

شاهنشاه فرمودند ما که نمی‌خواهیم همه دانشگاهها دولتی باشند. بگوئید در این تصمیمات تجدیدنظر کنند. باید این قبیل مسائل زودتر حل شود که درسال آینده دوره جدید تحصیلی با این چنین موانعی مواجه نباشیم.

اراضی آبخور سد سفیدرود

شاهنشاه فرمودند بچه علت تاکنون از اراضی آبخور سد سفید رود استفاده بعمل نیامده؟

وزیر کشاورزی بعرض رساندند طرح استفاده از اراضی جنگلی در کمیسیون کشاورزی مجلس مطرح است منتهی نمایندگان چنین استدلال میکنند که فروش اراضی جنگلی باشخاص برخلاف قانون ملی شدن جنگلها میباشد. استدلال وزارت کشاورزی آنست که این اراضی در اختیار دولت درآمده که میتواند مانند اراضی خالصه وموات برای مقصود بهتری در اختیار ملت قرار دهد.

شاهنشاه فرمودند در این قبیل موارد اگر مشکلائی هست فوراً به نخست‌وزیر گزارش نمایند که حل کنند. کارهای مملکتی را نمیتوان اجازه داد متوقف شوند. چرا زمین‌های مورد احتیاج اداره تدارکات ارتش که مؤسسه دولتی است بآنها تحویل نشده؟

وزیر کشاورزی بعرض رساندند وزارت کشاورزی آمادگی دارد که فوراً ۱۴۰۰ هکتار زمین تحویل دهد و بقیه تا ۴۰۰۰ هکتار را تدریجاً تحویل

خواهد داد .

شاهنشاه فرمودند فردا صبح نخست‌وزیر - وزیر کشاورزی و سپهبدایادی را بخواهند و این موضوع را روشن کنند چون تدارکات مدعی است که وزارت کشاورزی از تحویل زمین خودداری میکند . ضمناً از طرف وزارت کشاورزی و سایر مقامات نهایت دقت بعمل آید که نسبت باراضی محلی که برای نصب کارخانه ذوب آهن اصفهان در نظر گرفته شده تجاوز بعمل نیاید .

نحوه توزیع اعتبارات کشاورزی

با کسب اجازه از پیشگاه مبارک ملوکانه رئیس سازمان مرکز تعاون روستائی افتخار شرفیابی یافتند .

وزیر کشاورزی بعرض رساندند حسب الامر شاهنشاه آریامهر درباره نحوه توزیع اعتبارات کشاورزی بین وزارت کشاورزی - بانک اعتبارات کشاورزی و سازمان مرکز تعاون روستائی مذاکرات انجام و در کلیه موارد توافق نظر حاصل شده است جز در دو مورد . اول نقش سازمان تعاون روستائی در اعطاء اعتبارات دوم موضوع صندوق توسعه کشاورزی .

در مورد اول نظر وزارت کشاورزی آنست که سازمان تعاون روستائی از طریق شرکتهای تعاونی و ام لازم در اختیار روستائیان قرار دهد تا بتواند بر نحوه مصرف نظارت نماید و بانک کشاورزی دیگر اقدام با اعطاء وامهای کوچک در روستاها نمایند .

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند بنظر بانک مرکزی اگر حوزه عملیات شرکتهای تعاونی گسترش داده شود و برای هر چند روستا یک تعاونی ایجاد گردد هم از هزینه‌های زائد کاسته خواهد شد و هم بقدرت مالی آنها اضافه خواهد گردید و بانک کشاورزی میتواند از طریق این شرکتهای وامهای لازم را در اختیار روستائیان بگذارد و سازمان مرکز تعاون روستائی هم اداره - راهنمایی - حسابرسی و کنترل اتحادیه‌ها و شرکتهای تعاونی را برعهده داشته باشد .

رئیس بانک اعتبارات کشاورزی بعرض رساندند بانک از روز اول درباره اینکه سازمان وارد کار اعتباری شود نظر موافق نداشت زیرا هدف از ایجاد سازمان هدایت - ارشاد و تربیت کادر جهت نظارت و حسابرسی شرکتهای تعاونی بوده است نه اعطاء اعتبارات و با توجه باینکه طبق توصیه سازمان از طرف بانک بکشاورزان وام داده میشود براحتی میتوان اطمینان حاصل نمود که وامها بمصرف واقعی برسند . رئیس سازمان مرکز تعاون روستائی بعرض رساندند اعطاء وام توسط سازمان موجب افزایش نفوذ سازمان در شرکتهای تعاونی خواهد گردید و حال

آنکه دادن وام توسط بانک سبب تأخیر در کارها خواهد شد. سازمان در روستاها تشکیلات و نماینده دارد در حالیکه بانک باید در هر وهله گروههای سیاربآن نقاط اعزام دارد و در نتیجه نخواهد توانست نظارت دقیقی بر چگونگی مصرف وامها بنماید. هدف سازمان آنست که کشاورزان تدریجاً سرمایه سازمان خود را تأمین کنند و شاید تا دهسال دیگر تمام سرمایه دولت مسترد شود و تشکیلات سازمان بصورت اتحادیه مرکزی شرکتهای تعاون روستائی درآید.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند شاید بهترین راه حل آن باشد که بانک اعتبارات کشاورزی وجوه لازم را یکجا در اختیار سازمان تعاونی قرار دهد که بهر نحو مقتضی بداند بصورت وام بزارعین اعطا نمایند.

شاهنشاه فرمودند شرکتهای تعاونی در محل افراد را می شناسند و میتوانند اطمینان حاصل نمایند که وامهای اعطائی بمصارف واقعی برسد. بهتر است بانک اعتبارات کشاورزی اعتبارات لازم را در اختیار سازمان مرکزی تعاون روستائی قرار دهد که از طریق شرکتهای تعاونی وام مورد نیاز بروستائیان داده شود و در نحوه مصرف نظارت و نسبت باسترداد وام اقدام نماید. بر اساس همین مطالب وزیر کشاورزی پیشنهاد لازم را تهیه نماید.

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در مورد صندوق توسعه کشاورزی نظر وزارت کشاورزی آنست که صندوق نباید هدف سودبری و نفع داشته باشد و بهمین دلیل هم پیش بینی شده که صندوق بتواند ۱۵ ساله با بهره ۲٪ بمتقاضیان وام اعطاء نماید. برای حصول اطمینان از شرایط طرحها باید از طریق هیئت های متخصص فنی طرحهای بزرگ کشاورزی بررسی و دقیقاً مطالعه شود. در لایحه ای هم که برای ایجاد صندوق تنظیم و تسلیم مجلس شده پیش بینی گردیده که رئیس بانک اعتبارات کشاورزی بتواند ریاست صندوق را عهده دار شود که این دو دستگاه در حقیقت در یک جهت وزیر نظر یک نفر کار کنند.

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند با اوامری که اکنون شاهنشاه در مورد اعطاء وامهای کوچک صادر فرمودند اگر قرار شود صندوق توسعه کشاورزی مستقل از بانک فعالیت نمایند کار زیادی برای بانک باقی نخواهد ماند. لذا اجازه فرمایند تا تصویب لایحه مربوط چون وجوه مورد نیاز صندوق از محل اعتبارات عمرانی تأمین میشود سازمان برنامه شرایط استفاده از آن وجوه را تعیین نماید و ترتیبی داده شود که وجوه صندوق با نظر بانک اعتبارات کشاورزی بمصرف برسد.

شاهنشاه فرمودند بهمین ترتیب عمل کنید. عملیات بانکی صندوق را بانک اعتبارات کشاورزی انجام دهد و یک دستگاه فنی قوی هم تدریجاً از طرف صندوق

ایجاد شود تا بر نحوه مصرف وامهای بزرگ نظارت کند. در لایحه پیشنهادی هم قید کنید که رئیس بانک بتواند ریاست صندوق را عهده دار شود. اگر بعداً ضرورت ایجاد نمود که این دوستگاه از یکدیگر مجزا و هر یک مستقلاً اداره شود در صورت لزوم در قانون تجدید نظر خواهد شد. ضمناً دلیل ندارد کشاورزان جزء با ۶٪ سود وام بگیرند و متمولین بتوانند از صندوق توسعه کشاورزی با پرداخت فقط ۲٪ وجوه مورد نیاز خود را تأمین کنند در این مورد تجدید نظر نمائید.

وصول مطالبات دولت از کارخانجات ودقت در ایجاد شرکتهای تعاونی

شاهنشاه فرمودند باید دقت کنید مطالبات دولت و بانکهای دولتی از کارخانجات بصورت کامل وصول شود. اصولاً باید تکلیف کارخانههایی که وام گرفته و بدحسابی کرده اند و علیه آنها اجرائیه صادر شده روشن نمود تا دیگر سوجدویان بفکر نیفتند بدون مطالعه وام گرفته با پول دولت کارخانه ایجاد نمایند و چندسالی از آن بهره برداری کنند و سپس آهن پاره های آنرا تحویل دولت دهند و دولت هم مجبور شود برای حفظ کارگران ماشین آلات را تجدید و کارخانه را نگاهداری کند. برای این قبیل افراد باید یک نوع جریمه ای وجود داشته باشد تا دیگر کلاهبرداران دنبال وام دولتی نروند. نکته دیگر آن که عده ای از شرکتهای برای فرار از پرداخت مالیات خود را بصورت تعاونی در آورده اند در حالیکه اصل تعاون بر اساس منفعت محدود استوار میباشد. یک مؤسسه تعاونی نمیتواند در عین حال انتفاعی هم باشد. با ایجاد شرکتهای واقعی تعاونی تولید و مصرف کمک کنید. ولی دقت نمائید که کارخانهها یا شرکتهای تجارتهای از این موقعیت سوء استفاده ننمایند. وزیر کار بعرض رساندند این موضوع در قانون پیش بینی شده است و در اساسنامه شرکتهای تعاونی هم قید گردیده که نباید بیش از ۶٪ سود داشته باشند و اگر در تنظیم بیان تقلب نمایند دیگر شرکت تعاونی محسوب نمیشوند.

شاهنشاه فرمودند بهر حال دقت کافی در اینکار بعمل آید تا وضعی مشابه وضع شرکتهای صنعتی که برای پنجسال از پرداخت مالیات معاف بودند و در رأس مدت آنها را منحل و شرکتهای جدید ایجاد کردند پیش نیاید.

شرکت ملی کشتیرانی ایران

با کسب اجازه از پیشگاه شاهنشاه آریامهر معاون بازرگانی وزارت اقتصاد افتخار شرفیابی یافتند.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند طبق طرحی که تنظیم شده سیاست کلی وزارت

اقتصاد آنست که برای ایجاد شرکتهای ملی کشتیرانی ایران از طریق بانکهای ملی و توسعه صنعتی و اطاق بازرگانی اقدام شود و دولت مستقیماً وارد کارنگردد ولی سیاست امر را دولت تعیین خواهد نمود .

معاون وزارت اقتصاد بعرض رساندند جمع کل واردات و صادرات کشور در سال گذشته سه میلیون تن بوده است و پیشبینی میشود سالیانه ۱۲٪ هم باین رقم اضافه شود و با اجرای طرحهایی از قبیل پتروشیمی ممکنست سرعت رشد آن بیشتر هم باشد . برای حمل این میزان بار سالیانه بین ۵۰ تا ۷۰ میلیون دلار به ارز خارجی بابت هزینه شرکتهای کشتیرانی پرداخت میگردد . ایجاد شرکت ملی کشتیرانی دارای منافع زیادی است از جمله صرفهجویی در مصارف ارزی - ایجاد کار برای ساکنان جنوب - توسعه بازرگانی خارجی کشور و افزایش نفوذ ایران در خلیج فارس با بررسیهایی که بعمل آمده در نظر است در ابتدای امر سه فروند کشتی ده تا دوازده هزار تنی خریداری و سالی دو فروند هم بآن اضافه شود تا مآلاً يك ناوگان تجارتي برای کشور بوجود آید . دولت لهستان حاضر است پانزده میلیون دلار دهساله با ربح ۲/۵ درصد در اختیار ما قرار دهد که از آن محل سفارشات لازم داده شود . يك شرکت ژاپنی هم پیشنهاد مشابهی با نرخ ۵/۵ درصد تسلیم داشته است . دولت یوگسلاوی هم نسبت بطرح مزبور نظر موافق دارد منتهی هنوز درباره شرایط معامله مذاکره نشده . برای اداره کشتیها با دو شرکت انگلیسی مذاکره شده که یکی امور فنی و دیگری کارهای بازرگانی آنها بعهده بگیرند و در مقابل ۲۵۰۰ لیره بطور مقطوع و ۳۰۰۰ هزار لیره برای هر کشتی در سال با اضافه ۱٪ کل کرایه را بعنوان حق العمل دریافت دارند . علاوه بر این در نظر است برای توسعه بازرگانی در خلیج فارس چند فروند کشتی کوچک ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ تنی از مجارستان خریداری شود .

شاهنشاه فرمودند کشتیرانی هم مانند ذوب آهن جزو سیاست ملی ما میباشد . اساسنامه شرکت مورد نظر را زودتر تنظیم کنید تا بتصویب برسد و دستور شروع کار را صادر کنیم . ضمناً از حالا قدرت باراندازی و بارگیری بنادر ایران را در نظر بگیرید . شرکت بکنل پیشنهادهایی برای ایجاد تعمیرگاهها در جنوب تهیه نموده است . سازمان برنامه موضوع را تعقیب کند .

معاون وزارت اقتصاد بعرض رساندند چندی قبل يك هیئت فرانسوی که برای مذاکرات بازرگانی بتهران آمده بود اظهار میداشت که دولت فرانسه چند تعمیرگاه شناور برای تعمیر کشتیهای ده هزار تنی در تونس و الجزایر داشته که اکنون بفرانسه منتقل نموده و دیگر مورد نیازشان نمیباشد و حاضرند آنها را در اختیار ما قرار دهند .

شاهنشاه فرمودند اینکار را تعقیب و زودتر نتیجه را گزارش نمایید .
کارهای کشور بحمدالله بقدری با سرعت پیش می‌رود که کم‌کم بیش‌بینی‌های ما
با واقعیت تطبیق پیدا میکند . استعداد این مملکت باندازه‌ای است که باید حقیقتاً
کارمان را چند برابر کنیم و یکمیسیون‌بازی و نامه‌نگاریهای بیجهت خاتمه دهیم .
چرا باید بهره‌برداری از زمینهای آبخور سد سفید رود تا این اندازه بطول انجامد؟
ساختمان پل زاینده‌رود اصفهان دهسال و بنای فرودگاه مهرآباد شش‌سال بطول
انجامید . ما قبل از پاکستان کارآکتور اتمی‌مان را شروع نمودیم اکنون رآکتور
پاکستان تمام شده مال ما هنوز معلوم نیست چه موقع تمام خواهد شد . باید در کارها
سرعت خیلی بیشتری بکار بریم .

خرید مولدهای برق و ترانسفورماتور برای شهرها

وزیر آب و برق بعرض رساندند برای خرید موتورهای برق شهرهای
متوسط و ترانسفورماتورهای شهرهای بزرگ تصمیم گرفته شد یکجا بمناقصه
گذارده شود که قیمت‌های مناسبتری تحصیل گردد . در این مناقصه مؤسسات آلمانی
برنده موتورهای ۷۵۰ - ۱۲۰۰ و ۱۵۰۰ قوه اسب شدند . در مورد ترانسفورماتورها
هم آلمانها برنده شدند و لذا از ۵۰ میلیون مارك اعتبار آلمان برای خرید آنها
استفاده خواهد شد .

برای دیزلها ۲۰۰۰ و ۳۰۰۰ کیلووات در نظر است از چهار میلیون لیره
اعتبار انگلیس‌ها استفاده شود .

با توجه بخریدهائی که بعمل آمده مجموعاً ۱۰۴۰۰۰ کیلووات نیرو
بصورت برق تولیدی از دیزل بقدرت برق کشور اضافه خواهد شد .

استادیوم بزرگ ورزشی تهران

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند دو روز قبل يك هیئت ژاپونی بوزارت
آبادانی و مسکن مراجعه و پیشنهاد نمودند که استودیوم و ملحقات آنرا بمبلغ ۲۲۷۰
میلیون ریال ساخته و دو ساله تحویل نمایند . ایتالیائی‌ها حاضرند تمام اعتبار را با ۵٪ ربح
تأمین و ساختمان‌ها را ۱۸ ماهه تحویل نمایند . پیشنهادی هم از طرف يك شرکت
اطریشی و اصل شده که قرار است مورد مذاکره قرار گیرد . چند شرکت ایرانی
هم يك کنسرسیوم تشکیل داده که با کمک بانک‌های داخلی پیشنهادهائی تسلیم
دارند . نتیجه تمام مذاکرات تا چند هفته دیگر معلوم خواهد شد که برای کسب
اجازه مجدداً بشرفعرض همایونی خواهد رسید .

شاهنشاه فرمودند متأسفانه کارهای ساختمانی استودیوم برای جشنهای شاهنشاهی و مراسم تاجگذاری آماده نخواهد شد ولی بهر حال مذاکرات و اقداماتتان را زودتر تمام و نتیجه را گزارش نمائید .

جلسه مدت دو ساعت و سه ربع ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت .

صورت جلسه ۲۶ اردیبهشت ماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب‌ویرق - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی و رئیس بانک اعتبارات کشاورزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

صندوق توسعه کشاورزی و سازمان مرکز تعاون روستائی

وزیر کشاورزی بعرض رساندند در لایحه صندوق توسعه کشاورزی که اکنون در مجلس شورایی مطرح است پیش‌بینی لازم بعمل خواهد آمد که رئیس بانک اعتبارات کشاورزی بتواند ریاست صندوق را هم عهده‌دار شود ولی چون ممکنست جریان تصویب لایحه مدتی بطول انجامد اگر اجازه فرمایند با توجه باینکه اعتبارات صندوق را سازمان برنامه تأمین میکند از طریق سازمان شرایط سهلی برای اعطاء اعتبارات در نظر گرفته شود و صندوق شروع بکار نماید .

شاهنشاه فرمودند البته اینکار را بکنید ولی دلیلی ندارد جریان لایحه زیاد بطول انجامد در تصویب این قبیل لوایح باید تسریع شود در صورتیکه لازم باشد نخست‌وزیر تذکر لازم بدهند .

رئیس بانک اعتبارات کشاورزی بعرض رساندند اوامر شاهنشاه در جلسه قبل به بانک کتباً هم ابلاغ گردید که اعتبارات کافی توسط بانک در اختیار سازمان

مرکز تعاون روستائی گذارده شود تا از طریق شرکتهای تعاونی بصورت وام بکشاورزان اعطا نماید. در حال حاضر قریب ۶۰۰۰ شرکت تعاونی در سراسر کشور وجود دارد که نسبت بآنها بهمین ترتیب عمل خواهد شد ولی در بسیاری از روستاها که مشمول مرحله دوم اصلاحات ارضی شده اند هنوز شرکتهای تعاونی تشکیل نشده. از این گذشته ۱۸۰۰۰ واحد زراعی در کشور موجود است که بانک قانوناً مکلف است بآنها کمک کند. اکنون آیا اجازه میفرمایند که بانک در نقاطیکه شرکتهای تعاونی وجود ندارد کماکان بکشاورزان وام اعطا نماید؟ نکته دیگر شرکتهای تعاونی مبلغ ۲۷۰۰ میلیون ریال در اختیار دارند و برای بانک هم امکان تأمین مبالغ اضافی دیگر برای این منظور جز از محل برگشت وامها موجود نیست لذا اگر اجازه فرمایند شرکتهای مذکور از طریق وامهای برگشتی وام جدید اعطاء نمایند و انتظار اعتبار اضافی از بانک نداشته باشند.

شاهنشاه فرمودند در مورد اعطاء وام بکشاورزانی که عضو شرکتهای تعاونی نیستند تا تشکیل چنین شرکتهائی در محل بانک کماکان بآنها کمک کند ولی شرایط اعطاء وامها آسانتر و مساعدتر از شرایط اعتباری شرکتهای تعاونی نباشد تا کشاورزان تشویق شوند زودتر شرکتهای تعاونی خودشان را تشکیل دهند. درباره اعطاء اعتبارات همانطور که در جلسه قبل تصمیم گرفته شد وجوه لازم را یکجا بانک اعتبارات کشاورزی در اختیار سازمان مرکز تعاون روستائی قرار دهد خواه این وجوه از محل برگشت وامها باشد یا از محل اعتبارات عمرانی.

تعیین حداقل دستمزد

باکسب اجازه از پیشگاه شاهنشاه آریامهر مدیر کل بررسیهای وزارت کار و امور اجتماعی افتخار شرفیابی یافتند و بشر فعرض همایونی رساندند که در سال ۱۳۲۵ باتوجه بحداقل نیازمندیهای یک خانواده چهار نفری کارگر محاسباتی انجام و پیشنهاد شد که روزانه ۵۵ ریال برای کارگر ساده تعیین دستمزد شود ولی شورای عالی کار بنا بر مصالحی آنرا در ۳۲ ریال تثبیت نمود. در سال ۱۳۴۲ محاسبه مجددی بر اساس همان اقلام هزینه زندگی بعمل آمد و معلوم شد با افزایش هزینه ها باید حداقل دستمزد در تهران ۷۸ ریال تعیین شود. در سال ۱۳۴۴ این محاسبه دوباره رسیدگی شد و بر رقم ۸۸ ریال رسید ولی هنوز حداقل دستمزد همان ۳۲ ریال میباشد. البته عملاً در اغلب موارد میزان مزد کارگر بیش از این مأخذ میباشد.

کارگر ساده ساختمانی در تهران روزانه بین ۷۰ تا ۸۰ ریال و کارگران کارخانجات بطور متوسط بین ۵۰ تا ۷۰ ریال دریافت میدارند و از مزایای دیگری نیز برخوردار میباشند ولی در مواردی که کارگران بیمه هستند حق بیمه بر مبنای

همان حداقل دستمزد پرداخت میشود. نظر وزارت کار آنست که فعلاً حداقل دستمزد رایج رسمیت شناخته شود.

وزیر کار بعرض رساندند تعیین میزان مزد با شورایی عالی مزد است که با حضور نمایندگان کارفرما و کارگر از طریق توافق انجام میگیرد. نظر وزارت کار آنست که فعلاً به حداقل رایج رسمیت داده شود تا بعداً برای صنایع در نقاط مختلف مزد متناسب تعیین گردد و در قراردادهای دسته جمعی که برای سهم کردن کارگران در منافع کارگاههای تولیدی بسته میشود منظور شود.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند با توجه باینکه میزان دستمزد و اصولاً سیاست اشتغال از مسائل مهم اقتصادی است اگر اجازه فرمایند گزارش وزارت کار بررسی شود و نتیجه بشرفعرض همایونی برسد.

نخست وزیر بعرض رساندند اگر بعد از بیست سال در حداقل دستمزد تجدید نظر شود ولی عملاً تغییری در میزان وصولی کارگر داده نشود معلوم نیست نتیجه مطلوب بیخشد لذا لازم است قبلاً گزارش وزارت کار بررسی و تمام جوانب اقتصادی و اجتماعی امر سنجیده شود.

شاهنشاه فرمودند گزارش وزارت کار بتعداد کافی تهیه و بین اعضای شورا توزیع شود که دقیقاً مطالعه کنند ولی اصول سیاست ما و تکلیف دولت در اینکار روشن است و آن در وهله اول حمایت از طبقه زحمتکش و تولیدکننده میباشد. کشاورزان و کارگران دو رکن اساسی انقلاب ما را تشکیل میدهند و باید اقدامی نمود که سطح زندگی آنها ارتقاء یابد و جنبه عدالت اجتماعی مراعات شود. مزد کارگر باید به حد اکثر ممکن برسد بشرط آنکه همراه با افزایش تولیدات باشد و بوضع اقتصادی کشور لطمه وارد نسازد و الا نقض غرض است نباید کاری کرد که مخارج تولید بی تناسب زیاد شود و در نتیجه هزینه زندگی افزایش یابد چون در مورد اول قدرت رقابت کالای صنعتی کاهش می یابد و در مورد دوم آنچه کارگر بصورت مزد اضافی دریافت خواهد نمود باید بهمان میزان یا بیشتر بمصرف تأمین مایحتاج زندگی خود برساند. با توجه به اینکه در نظر داریم يك مؤسسه شبیه بمؤسسه ایتالیائی ایری برای گسترش و نوسازی صنایع ایران ایجاد نمائیم مؤسسه مذکور وسیله ای بدست ما خواهد داد که بتوانیم مزد کارگر را بر اساس ارقام واقعی تعیین کنیم. البته ممکنست استدلال نمایند که افزایش میزان مزد احتمالاً سبب کاهش سهم کارگر از منافع کارخانه خواهد شد ولی این استدلال صحیح نیست زیرا مزد بیشتر باید در قبال کار بهتر و تهیه جنس مرغوب تر تأدیه گردد که خود مآلاً موجب افزایش منافع و نتیجه بالا رفتن سهم کارگر از درآمد کارخانه خواهد شد. در عین حال باید نواقص هر کارخانه - عیوب دستگاه - نبودن مدیریت صحیح و

حسابرسی درست و معایب دیگر را مرتفع ساخت تا بتوان حداکثر بهره‌برداری را از هر کارگاه بعمل آورد. محصولات صنایع ما بدلائل مختلف گران تمام میشود. غالباً قسمت مهمی از سرمایه‌گذاری‌ها از راه استقراض تأمین و ربح غیر معقولی برای آن پرداخت میگردد. مدیریت صحیح در کار نیست ماشین‌آلات در نتیجه ندانم‌کاری و کمی تجربه بی‌بهای گران از خارج خریداری میشود و خوب نگاهداری نمی‌گردد. بازاریابی کافی برای فروش محصولات انجام نمیشود. کارگرمتمخصص بتعداد کافی در اختیار نداریم و در نتیجه این عوامل و علل دیگر بازده کارخانه نسبت به سرمایه بکاررفته کافی نیست. تازه صاحب صنعت هم سعی میکند یکی دوساله سرمایه‌اش را مستهلک سازد و در نتیجه انتظار دارد چهل تا پنجاه درصد در سال سود ببرد. تمام این مسائل موجب میشود که از افزایش مزد کارگر جلوگیری کند درحالی‌که اگر عیوب مرتفع شود هم صاحب سرمایه منافع بیشتر خواهد برد و هم کارگر مزد زیادتر دریافت خواهد داشت. از یکطرف باید اقدامی نمود که سرمایه‌گذار ایرانی در حدود معقول آنقدر نفع داشته باشد که سرمایه‌اش را در صنعت بکار اندازد و الا باز معاملات زمین رونق خواهد گرفت و سرمایه‌ها در زیگزارها محبوس و یا بخارج منتقل خواهد گردید از طرف دیگر حدود منفعت‌طلبی صاحبان صنایع باید از یک میزان معینی تجاوز ننماید چون وضع امروز کشور دیگر اجازه نمیدهد سرمایه‌گذاری در یک صنعت جنبه غارت‌گری پیدا کند. اصول این مطالب را در سمینار اطاقهای بازرگانی که هفته آینده در اصفهان تشکیل میشود مطرح و توجه صاحبان صنایع و بازرگانان را باین حقایق معطوف نمائید.

برای تعیین حداقل دستمزد دقیقاً مطالعه کنید که بهتر است سطح رایج مزد را ملاک کار قرار دهیم و آنرا تثبیت و فعلاً اعلام نمائیم یا سیاست اشتغال کامل را اتخاذ یا اشتغال منطقه‌ای را انتخاب نمائیم. البته افزایش سطح دستمزد باید با ایجاد شرکتهای تعاونی توأم باشد تا احتیاجات کارگران را همیشه بیک قیمت کم‌و بیش یکسان تأمین کند و سبب تورم قیمتها نگردد.

با توجه باین نکات مطالعاتیکه انجام میدهید باید بر سه رکن اصلی استوار باشد. اول وفادار بمانید با اساس انقلاب ما باین معنی که وضع طبقات کشاورز و کارگر نباید بهیچوجه جنبه استثمار داشته باشد. دوم برای افراد این دو طبقه زندگی بهتر نامین نمائید، بشرط آنکه باقتصاد کشور صدمه وارد نشود یعنی بهای اجناس از آن چیزی که الان هست و در نتیجه هزینه زندگی گرانتر نگردد و الا بزبان اهالی کشور من جمله کارگران تمام خواهد شد. سوم حساب کنید که حداقل درآمد مورد نیاز یک خانواده چهارنفره کارگر چه میزان باید باشد که بتواند از

يك زندگى مرفه برخوردار شود .

وزير كار بعرض رساندند عيب اصلى صنايع ما آنست كه حساب صنعتى نداريم و لذا ميزان مزد درهزينه تمام شده دقيقاً معين نيست والا معلوم ميشد كه مقدار مزد در مقام مقايسه با ساير مخارج رقم ناچيزى را تشكيل ميدهد .
شاهنشاه فرمودند اين موضوع مهم است و از كارهاى است كه بايد انجام شود . چندبار تذكر داده ام كه قوانين كار ما نواقصى دارد . يكي از آن نواقص همين موضوع است يك گزارش جامع و دقيقى راجع باینموارد تهيه كنيد . البته در سازمان گسترش و نوسازى صنايع ايران نيز باين امر توجه خواهد شد .

شرکتهای تعاونی

باکسب اجازه از پيشگاه شاهنشاه آريامهر مدير كل شرکتهای تعاونی وزارت كار افتخار شرفيابی يافتند و بشرفعرض رساندند كه مسئله تعاون در دنيا بيش از يكصد ويست سال سابقه دارد و در اروپای غربى از سال ۱۸۴۴ ميلادى كم و بيش بصورت كامل درآمده و اجرا شده است درحاليكه در ايران بيش از دهسال از عمر آن نمى گذرد و با اجراى برنامه هاى اصلاحات ارضى تازه نضج و رونقى يافته ولى لازم است در ابتدا يك سياست عمومى تعاون مورد تصويب قرار گيرد و معلوم شود هدف هاى آن چيست و از چه راههاى بايد بآن هدفها نزديك شد .
براى بشمر رسانيدن منظور بايد سازمان و مديريت و سرمايه لازم را در اختيار داشت اگر يك سازمان تعاونى براى تمام کشور از طرف دولت بوجود آيد كه ايجاد تعاونيتها را تشويق نموده و در كار آنها نظارت كند و كادر مورد نياز را تعليم دهد و در مواقع لزوم بكمك آنها بشتابد آنوقت در پناه اين تعاونيتها ميتوان بسيارى از مسائل و مشكلات اقتصادى از جمله مسئله نرخها و اشتغال و غيره را حل و مرتفع نمود .
سازمانهاى تعاونى در ممالك مختلف بر سه ركن اساسى استوارند . اول سازمانهاى آموزش كه كلييه مسائل علمى و مشورتى شرکتهای تعاونى را عهده دار ميشانند . دوم سازمانهاى بازرگانى كه فعاليتهاى تجارى شرکتهای مذکور را اداره ميكند و سوم سازمانهاى اعتبار تعاونى . مسئله آموزش تعاون بايد از ديستان آغاز شود و در دبيرانستان و دانشكده تعقيب گردد و تكامل يابد تا بتوان تدريجاً تعداد كافى كارشناس تعاونى تربيت نمود .

شاهنشاه فرمودند همانطور كه گفته شد بيش از دهسال از عمر نهضت تعاونى در کشور ما نمى گذرد درحاليكه بعضى كشورهاي ديگر تا ۱۵۰ سال در اينكار سابقه دارند ولى در عوض ما ميتوانيم از تجارب آنها استفاده كنيم و اصول تعاونى خودمان را بر پايه هاى استوارترى پي ريزى نماييم .

يك گزارش وپيشنهادی تهيه كنيد كه اگر ما بخواهيم اين كار را در مملكت بر اساس وسيع شروع كنيم بايد از چه طريق اقدام نمود . در اين گزارش بموضوع تربيت كادر و تعاونيهای مختلف و نقش دولت توجه شود . البته ميدانيد كه ما تا چه اندازه بموضوع تعاون اهميت ميدهيم و در موارد عديده بمناسبات مختلف تذكر داده ايم كه راه حل مشكلات اجتماعي ممالك صرف نظر از رژيمهای سياسي در رسيدن به هدفهای انسانی از طريق تعاونيهها امكان پذير است . مرامهای سياسي گوناگونی كه تا كنون در ممالك مختلف اعلام شده است شايد پنجاه درصد از نوشتههای آنها جنبه محلی دارد كه با توجه به اوضاع واحوال روز نوشته شده و از پنجاه درصد بقيه كه هدفها و آرزوها و مشكلات را بيان ميدارد چهل درصد را ميتوان بوسيله تعاونيهها (كه راه حل تأمين احتياجات بشر از طريق صحيح است) تأمين نمود . باقی ميماند يك رشته اصول اجتماعي كه بستگی پيدا ميكند به سنن و آداب و اخلاق و روحيات و حتی آب و هوای مناطق مختلف .

جلسه مدت دو ساعت و سه ربع بطول انجاميد و در ساعت هفت و نيم بعد از ظهر پايان يافت .

صورت جلسه ۱۳ تیرماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر - رئیس بانک مرکزی و رئیس بانک اعتبارات کشاورزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

توسعه کشاورزی و ایجاد مزارع نمونه

شاهنشاه فرمودند همانطور که بارها تذکر داده‌ام باید بتوسعه کشاورزی توجه مخصوصی معطوف داشت . در سالهای آینده محتملاً دنیا با کمبود غذا مواجه خواهد شد و بفرض آنکه ما در کشور خودمان خیلی هم مرفه و خوشحال زندگی کنیم وقتی دنیا گرسنه باشد و خطر قحطی مردم را تهدید کند این وضع قابل دوام نخواهد بود . در سفر اخیر بکشور رومانی - یوگسلاوی و مراکش اینموضوع از طرف ما عنوان گردید و اثر عمیق بخشید . شاید اگر امر مبارزه عمومی با گرسنگی را یکروز در دنیا عنوان کنیم بهمان اندازه در افکار عمومی اثر خواهد بخشید که موضوع مبارزه با بیسوادی بخشیده است .

برای توسعه سریع کشاورزی ایران باید اقدامات همهجانبه ای صورت گیرد خاصه آنکه افزایش تولیدات کشاورزی حالت ضد تورمی داشته و در ثبیت نرخها و حفظ سطح قیمتها اثر مطلوب خواهد داشت . با اجرای اصلاحات ارضی

در ایران ما کمر فئودالیسم و تمام معایبی که همراه آن بوده خورد کردیم و روابط پوسیده ارباب و رعیتی را که عملاً استثمار فرد ایرانی بوسیله فرد دیگری بود از بین بردیم ولی اکنون باید گامهای سریعی برداشت که کشاورزی ما بصورت صنعتی درآمد و در آمد کشاورزان افزایش یابد . امروز دیگر نمیتوان زارع ایرانی را قانع نمود که چون دور از شهر و در روستا بسر میبرد و احتیاجات کمتری دارد بداشتن ثلث درآمد کارگر شهری قناعت کند . اگر ما حداقل نیازمندیهای زندگی نسبتاً مرفه را بر اساس حوائج يك کشور مترقی در نظر بگیریم این حداقل نمیتواند از يك میزان معینی کمتر باشد و برای رسیدن باین میزان باید درآمد زارع بالا برود . این افزایش درآمد با روش فعلی کشت امکان پذیر نیست . اراضی تقسیم شده بین زارعین از لحاظ وسعت کفایت ندارد و اگر بافوت مالك به واحدهای کوچکتری هم تقسیم گردد دیگر بازده محصول نمیتواند حتی يك زندگی عادی امروزی را هم برای زارع تأمین کند چه رسد بزندگی بهتر . ما باید کشاورزی مکانیزه را تشویق کنیم و از کارگر کشاورز با تمام مزایای بیمه های اجتماعی و غیره استفاده نمائیم . در ایجاد مزارع نمونه بزرگ چهل پنجاه هزار هکتاری باید اقدام نمود . بهمین ملاحظات دستور داده ام که سهم ارتش از اراضی آبخورد سد سفیدرود افزایش داده شود و در ۲۵۰۰۰ هکتار نیز دو مزرعه نمونه دائر گردد و برای آنها سهم منتشر کنند و برای تشویق مردم بخرید آن سهام ممکنست سود معقولی هم لاقبل برای چند سال اول تضمین نمود و در فروش و واگذاری اراضی ب مردم برای صاحبان سهام اولیه حق تقدم قائل شد . هدف ما از ایجاد این مزارع آنست که بقیه مردم هم مزایای آنها بچشم خود دیده و اقدام ب ایجاد مزارع مشابه بنمایند . از این گذشته لاقبل مزارعی داشته باشیم که بطور نمونه هم شده بتوان ب مردم و کسانی که از خارج می آیند بعنوان کار نمونه ارائه داد . باید در این مزارع بهره برداری کامل اعم از محصول صیفی و شتوی - دامداری - مرغداری و تکثیر و پرورش ماهی و غیره انجام گیرد . نخست وزیر با نخست وزیر رومانی که قرار است از ایران دیدن نماید و همچنین با مقامات دولت یوگسلاوی مذاکره کنند شاید حاضر شوند در ایجاد این قبیل مزارع بما کمک نمایند .

در خوزستان قریب یکمیلیون هکتار اراضی قابل کشت وجود دارد . در حال حاضر سازمان آب و برق خوزستان سالی سه هزار هکتار زمین احیاء میکند و زیر کشت میرد . باین ترتیب ۳۳۰ سال وقت لازم است تا تمام این اراضی آباد شود در حالیکه ما میخواهیم نتیجه این کار را در طول عمر خودمان ببینیم و بهر حال طی يك نسل باین آرزو جامه عمل پوشانده شود . ما نمیتوانیم اجازه دهیم که امکان داشته باشد از يك هکتار اراضی ایران یکصد هزار ریال عایدی برداشت نمود

وبه بیست هزارریال قناعت کنیم ویا از اراضی قابل کشت بتوان استفاده کردواز آنها اصلاً استفاده نمائیم . وزیرکشاورزی باتفاق وزیرآب و برق موضوع ایجادمزارع نمونه بصورت سهامی وتعیین میزان سود متناسب که بتوان درسالهای اولیه تضمین نمود تا مردم تشویق سرمایه گذاری دراین راه گردند را مطالعه نموده واصولاً مسئله تعمیم وتوسعه شرکتهای سهامی زراعی را درکشور بنحوی که با درگذشت مالک یا مالکین فقط سهام بین وراثت تقسیم شده واحدهای زراعی بصورت دست نخورده باقی بماند را بررسی ونتیجه را گزارش نمایند .

خرید گندم ازخارج وپرداخت جایزه برای خرید گندم داخلی

نخست وزیربعرض رساندند طبق گزارشهای رسیده ازهیئت اقتصادی ایران درواشنگتن پیشنهاد دولت ایران برای خرید ۲۰۰۰۰۰ تن گندم از امریکا با استفاده از مقررات قانون عمومی ۴۸۰ آن کشور با مشکل مواجه شده ودولت امریکا چنین استدلال کرده که تولید غله در آن کشور بمیزان قابل پیشبینی نرسیده وبرای فروش مازاد منتظر وصول کلیه تقاضا میباشد تا یکجا نسبت بآنها تصمیم اتخاذ نمایند . البته مذاکرات هنوز ادامه دارد ولی درصورت عدم موفقیت اگر اجازه فرمایند بشرکتهای تعاونی نانوایان واشخاصی که حاضرند بهزینه خود بدون خرید ارز دولتی گندم از خارج وارد نمایند اجازه داده شود دراینمورد اقدام نمایند .

شاهنشاه فرمودند با اصول فکر موافقم . موضوع را بررسی نمائید ضمناً نخست وزیر ووزیرداری مجدداً با مقامات امریکائی مذاکره نمایند . وزیرکشاورزی بعرض رساندند در سال جاری قریب هفتصدهزارتن گندم اضافی درکشور موجود میباشد که اگر بموقع خریداری و ذخیره شود کمکی بزرگی بر رفع نیازمندیهای مردم خواهد نمود . منتهی با بهای فعلی مردم رغبتی بفروش گندم بدولت نشان نمیدهند اگر اجازه فرمایند بهای خرید دولتی بتناسب ارزش واقعی افزایش داده شود .

شاهنشاه فرمودند افزایش بهای گندم بچند دلیل بمصلحت نمیباشد . اول آنکه این افزایش سبب میشود کشاورزان ازکشت بعضی محصولات دیگر دست کشیده وبتولید گندم بپردازند . چون قسمت عمده محصولات گندم ما دیم است و دیم بستگی بمیزان باران دارد وبآن هم نمیتوان اعتماد داشت ممکنست مآلاً اینکار بضرر زارعین تمام شود . در ثانی این امر درافزایش هزینه زندگی مؤثر خواهد بود وممکنست نتیجه معکوس بگردد واثرات دورتسلسلی درترقی سطح قیمتها وبالایرجه بالا بردن هزینه زندگی بوجود آورد . پس شاید بهتر باشد که به گندم کاران جایزه

داده شود که جنبه موقت دارد و فقط در مورد گندمهای مرغوب نرخ بهتری قائل شد که مردم تشویق شوند گندم آبی کشت نمایند. این موضوعها را وزراء کشاورزی و دارائی متفقاً بررسی و نتیجه را گزارش نمایند.

صنوع اوراق قرضه

رئیس بانک مرکزی بعرض رساندند منابع اصلی خرید اوراق قرضه درازمدت و جوهری است که امروز بصور مختلف در حسابهای بانکها اعم از پس انداز - سپرده های ثابت - اسناد خزانه و بالاخره دستور پرداخت های بانک کشاورزی مورد استفاده میباشد و علیهذا از لحاظ مدت و نرخ بهره اوراق مزبور باید بطریقی عمل نمود که در کار بانکها و بخصوص اسناد خزانه اخلال نشود. قاعدتاً نرخ بهره اسناد کوتاه مدت باید کمتر از نرخ اسناد درازمدت تعیین گردد منتهی تناسب آن باید با دقت محاسبه شود و اگر اجازه فرمایند بانک به بررسیهای خود ادامه دهد و لایحه در مهرداد تسلیم قوه مقننه گردد.

وزیر دارائی بعرض رساندند با توجه باینکه نرخ بهره اسناد خزانه شش درصد تعیین گردیده اگر نرخ اوراق قرضه هشت تا هشت و نیم درصد تعیین شود مابه التفاوت در هزینه های عمرانی اثر خواهد بخشید و بهمان تناسب آنها را گرانتر خواهد نمود.

شاهنشاه فرمودند بهر حال اجرای برنامه های عمرانی مستلزم تأمین اعتبار اضافی است و اگر بتوان آن را از داخل تحصیل و بهره آن را با ایرانی پرداخت نمود بهتر است تا آنکه از خارج استقراض و ربح را به ارز تأدیه کرد. راجع به اوراق قرضه مطالعاتتان را تکمیل و لایحه آنرا حداکثر تا مهرداد آینده آماده کنید که تسلیم مجلس شود.

کارخانه آلومینیوم سازی

وزیر اقتصاد بعرض رساندند مذاکرات با نمایندگان دولت پاکستان و شرکت امریکائی رینولدز انجام گرفت و قرار شد تصمیم نهائی در ظرف مدت یکماه اعلام شود. در وهله اول در نظر است کارخانه بظرفیت ۲۰۰۰۰ تن ایجاد شود و برای این کار ۱۸ میلیون دلار مورد نیاز میباشد که ۶۰٪ بصورت استقراض و بقیه توسط شرکاء تأمین خواهد شد ۶۵ درصد از سهام متعلق بدولت شاهنشاهی و ۲۵ درصد متعلق بشرکت رینولدز و بقیه متعلق بدولت پاکستان خواهد بود. اعضای هیئت مدیره متناسب داشتن سهام تعیین خواهد شد و مدیریت عامل لاقول در پنجسال

اول با نماینده رینولدز خواهد بود . شرکت اطلاعات فنی را با پرداخت نیم میلیون دلار از مؤسسه رینولدز خریداری خواهد نمود و با این مؤسسه ترتیبی داده شده است که اگر ظرفیت کارخانه از ۲۰۰۰۰ تن به ۳۰۰۰۰ تن افزایش داده شود ۵٪ و اگر از ۳۰۰۰۰ تن به ۴۰۰۰۰ تن برسد سود ۹٪ از سهام دولت ایران بآن شرکت واگذار شود .

شاهنشاہ فرمودند بآنها بگوئید که اگر براساس ۵۰۰۰۰ تن موافقت نمایند ما حاضر خواهیم بود بهای برق را ارزاتر هم حساب کنیم و سعی کنید در صورت امکان آنها را تشویق نمائید که بر همین اساس موافقت نمایند .

بهای آجر و سیمان

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند کارخانه آجرپزی فیروزآباد از اسفندماه گذشته شروع بکار نموده و اکنون روزی ۱۲۰۰۰۰ عدد آجر تولید مینماید . در اینصورت صاحبان کارخانههای آجرپزی تهران سعی کردند قیمت آجر را بالا ببرند ولی در هر وهله با تقلیل قیمت کارخانه فیروزآباد مواجه شدند و در نتیجه تغییری در نرخ عمومی حاصل نگردیده اکنون امکان دارد در هفتههای آینده باز با مشکل مشابهی مواجه شویم و اگر اجازه فرمایند بهمان ترتیب سابق عمل شود که بهرحال بهای آجر افزایش پیدا نکند .

شاهنشاہ فرمودند همانطور که در گذشته نیز تذکر داده شده باید گرانی تصنعی با حذف دستها و واسطهها و هزینههای زائد از بین برده شود و قیمتها بحد اقل ممکن تقلیل یابد . برای پائین آوردن قیمتها باید از تمام امکانات از جمله از سرمایه‌ای که در ایجاد کارگاهها بکار برده شده استفاده بیشتر نمود و کارخانه‌های یکی نوبت دو حتی سه نوبت کار کنند . دلیلی ندارد که به هشت ساعت کار قناعت کنیم در حالیکه با رعایت جوانب فنی میتوان لاقلاً دو نوبت کار کرد . قرار بود بهای سیمان هم تقلیل داده شود . اگر امسال و سال آینده بتوانیم سطح تمام قیمت‌هایی که بطور تصنعی بالا است تقلیل دهیم نتیجه مطلوبی که سال گذشته بدون تورم در رشد اقتصادی بدست آوردیم تجدید خواهد شد تا انشاء الله قیمت‌ها بسطح واقعی برسد . اگر در سال ده درصد رشد اقتصادی داشته باشیم و ۲/۵ درصد بعلت اضافه شدن جمعیت و ۱/۵ تا ۲/۵ درصد بعلت افزایش طبیعی هزینه‌ها برگشت گردد باز برقم ۵ تا ۶/۵ درصد رشد واقعی خواهیم رسید که قابل قبول است . مبارزه با گرانی را از طریق تعاونیها و ایجاد فروشگاههای بزرگ و راههای دیگر مثل سال گذشته باید بطور مستمر دنبال کنید .

روابط ایران با غرب و شرق

شاهنشاه فرمودند در سفرهای اخیر بکشورهای رومانی - یوگسلاوی - مراکش محسوس بود که این ممالک منفعت خودشان را در این می‌بینند که برای حفظ صلح با کشورهای کوچک دیگر نزدیک شوند تا تمام ابتکار در دست ممالک بزرگ که منافع دیگری هم دارند باقی نماند. رفتار کشوری مانند رومانی یا یوگسلاوی نسبت بایران با آنکه ایران هنوز يك قدرت دنیائی نیست دلیل آنست که آنها ایران را يك کشور مستقلی میدانند که میخواهد ترقی کند و در حفظ استقلال خود کوشا میباشد و مصلحت و منافعی در آنست که در دنیا صلح برقرار باشد و صلح هم موقعی پایدار میشود که ممالک کوچک بهم نزدیک تر شوند. مادرین سفر حس نمودیم که رومانی و یوگسلاوی صرفنظر از مرام های سیاسی و مسلکی خواهان استقلال واقعی میباشند. ما روابط خودمانرا با رومانی و یوگسلاوی میتوانیم توسعه دهیم آنها آمادگی دارند که با ما خوب رفتار نمایند. دولت یوگسلاوی متوجه شده است که در تجارتشان از ما کمتر میخرند و بما بیشتر میفروشند و حاضرند در این مورد تجدید نظر نمایند. ما میتوانیم از یوگسلاوی استفاده بیشتر کنیم و به سفیر آن کشور گفته شد تمام امکاناتیکه یوگسلاوی دارد بآداشت کنند و در اختیار ما بگذارند شاید بتوانیم درآمده کردن اراضی آبخور سدهای شاپور و خوی از آنها استفاده کنیم در مراکش هم مذاکراتی شد و ما آمادگی خودمانرا اعلام داشتیم که در حدود محدود خودمان که انشاء الله روز بروز امکاناتش بیشتر شود بآن کشور کمک فنی کنیم و بمدیر عامل سازمان برنامه مأموریت داده شد موضوع را مطالعه نماید تا بتوان نشان داد که يك کشور در حال ترقی مانند ایران چگونه میتواند بيك کشور دیگری که در همان حالت است کمک کند. این خود باعث میشود که ممالک دیگر در حال ترقی هم بيكديگر کمک کنند. زندگی و آتیه ما نباید بستگی بترحم ممالک بزرگ داشته باشد. ما هم میتوانیم بهم نزدیک شویم و بيكديگر معاضدت و مساعدت نمائیم. . . .

جلسه مدت سمساعت ادامه داشت و در ساعت هشت بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۲۰ تیر ماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب و برق - آبادانی و مسکن - پست و تلگراف و تلفن - جواد منصور وزیر مشاور - وزیر مشاور و معاون اجرائی نخست‌وزیر - مدیر عامل سازمان برنامه - رئیس بانک مرکزی و رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی ایران افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

محصول چای ایران

وزیردارائی بعرض رساندند در هشت سال اخیر پیشرفت قابل توجهی در امر کشت چای و بهره‌برداری از آن بعمل آمده است . باین ترتیب که در سال ۱۳۳۷ محصول چای خشک ایران فقط ۵۰۰۰ تن بوده در حالیکه امسال به ۱۷۰۰۰ تن بالغ خواهد گردید . در آن سال سطح زیر کشت ۱۸۰۰۰ هکتار بود امسال ۲۵۰۰۰ هکتار است که از ۲۰۰۰۰ هکتار آن بهره‌برداری میشود . حد متوسط برداشت محصول هر هکتار ۸۰۰ کیلو چای خشک است این رقم در هندوستان بطور متوسط ۱۴۰۰ کیلو و در سیلان که دارای شرایط اقلیمی بسیار مساعدی است ۱۵۰۰ کیلو میباشد و لذا وضع چای ایران حتی در مقام مقایسه با این دو کشور هم بدنیست . شاهنشاه فرمودند گزارش دقیق و جامعی درباره سطح زیر کشت ، میزان و نوع محصول ، امکانات استفاده از بارانهای مصنوعی - اقداماتی که در امر

تجزیه خاک و بکار بردن کود بعمل آمده است بطوریکه وضع محصول چای را کاملاً روشن سازد تهیه کنید که در جلسه آینده شورا مطرح شود .

سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

شاهنشاه فرمودند زودتر اساسنامه سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران را تهیه کنید و شخص لایق و با کفایتی را هم برای تصدی آن در نظر بگیرید . تأسیس این مؤسسه بیشتر برای ایجاد صنایع جدید و اصلاح صنایع بیمار و فاقد مدیریت میباشد ولی امکان واگذاری صنایع و کارخانجات دولتی را که طبق اصول اقتصادی اداره میشود ب مردم ازمند نظر دور ندارید .

وزیر مشاور و معاون اجرائی نخست وزیر بعرض رساندند از طرف وزارت جنگ پیشنهاد شده تعدادی از واحدهای تابعه شرکت سهامی کارخانجات بارتنش شاهنشاهی فروخته شود ولی استنباط وزارت اقتصاد آنست که با ایجاد سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران موضوع فروش این کارخانجات منتفی خواهد بود لذا قرار شد موضوع از شرفعرض همایونی بگذرد و هرطور اراده سنیه شاهانه استقرار یافت بهمان ترتیب عمل شود .

شاهنشاه فرمودند اگر وضع اقتصادی و مدیریت آنها خوب باشد دلیل ندارد واگذار نکنند مخصوصاً واگذاری کارخانجاتی که تولید آنها یکجا مورد نیاز ارتش میباشد بالامانع بنظر میرسد . موضوع را وزارتین اقتصاد و جنگ متفقاً بررسی نمایند .

تلویزیون ایران

وزیر پست و تلگراف بعرض رساندند مشخصات تلویزیون های تهران - آبادان - اهواز و دزفول برای مناقصه آماده گردیده است ولی براساس موافقتنامه بین دولتین ایران و فرانسه این طور تصمیم گرفته شد که تأسیسات تلویزیون مستقیماً از سازندگان فرانسوی خریداری شود مشروط بر آنکه دولت فرانسه نظارت کند که از لحاظ قیمت قابل رقابت باشد . طبق پیشنهاد فرانسویها ۵۳۰ میلیون ریال هزینه ایجاد تلویزیون دائم و ۷۵ میلیون ریال هزینه تلویزیون موقت خواهد بود و دولت فرانسه نیز تأیید نموده است که این قیمتها حداقل و قابل رقابت با قیمتهای بین المللی میباشد منتھی برای مزید اطمینان از چند شرکت امریکائی - انگلیسی و ژاپونی هم استعلام بها شد . قیمت شرکت ژاپونی از سایر قیمتها منجمله پیشنهاد فرانسویها ارزانتر میباشد لذا مجدداً با فرانسویها مذاکره

شد ولی حاضر نشدند تخفیف زیادی متناسب با قیمت‌های شرکت ژاپنی اعطا نمایند. البته در این امر مرغوبیت جنس - شرایط اعتباری - کمک‌های فنی و آموزشی و سرعت در بکار انداختن تلویزیون را نمیتوان از نظر دور داشت .

مدیرعامل سازمان برنامه بعرض رساندند با توجه بمرغوبیت جنس بهای پیشنهادی فرانسوی بسیار خوب است ومؤسسه فرانسوی طی نامه‌ای صراحتاً ضمانت نموده که قیمت‌های پیشنهادی کاملاً قابل رقابت با بهای بین‌المللی میباشد . شاهنشاه فرمودند با توجه باینکه دولت فرانسه اعلام نموده که قیمت‌های پیشنهادی حداقل ومورد تأیید آن دولت است ، اقدامات خود را بهمین ترتیب دنبال کنید . اگرما ضمانت دولت فرانسه را داشته باشیم دیگر جای نگرانی باقی نمی‌ماند .

کارخانه تلفن سازی در ایران

وزیر پست وتلگراف وتلفن بعرض رساندند درباره کارخانه تلفن سازی در ایران مجدداً با شرکتهای زیمنس واستاندارد آلمانی برای اعطای تخفیف و انجام کار مذاکره شد نسبت باعطای تخفیف ابراز علاقه نمودند ولی دلائلی در دست است که نمیخواهند طبق قرارداد اولیه برای ایجاد ۳۰۰۰۰ مرکز تلفن و ساخت ۴۵۰۰۰ دستگاه تلفن درسال در ایران عمل نمایند واکنون تقاضا دارند درسال اول بجای ۳۰۰۰۰ مرکز ۲۵۰۰۰ مرکز دائر نمایند . شاهنشاه فرمودند در اینمورد دقت نمائید که مبادا با اعطاء تخفیف ازمیزان کارویا مرغوبیت جنس بکاهند .

ظرفیت بنادر ایران

شاهنشاه فرمودند باید هرچه زودتر وضع بنادر ایران وقدرت باراندازی و تجهیزات آنها وهمچنین میزان بارومالالتجاره ایکه در چند سال آینده با ایران حمل خواهد شد مورد مطالعه قرار گیرد والا با برنامه هائیکه در پیش داریم ممکنست وضعی مشابه وضع تخلیه گندمها درسال ۴۳ بعمل آید که کشتی‌ها برسند وقدرت تخلیه نداشته باشیم . مخصوصاً موضوع تخلیه ورقه‌های فولاد برای تهیه لوله جهت گاز از جنوب بشمال وانتقال آنها از بندرتا کارخانه وموضوعات مشابه را بدقت بررسی نمائید . گویا در زمان شرکت نفت سابق شخصی که در این قبیل امور بصیرت داشته در جنوب کار میکرده وبعداً بمناسبت اتهاماتی که باو وارد کردند به لندن رفته واکنون مأموریت یافته راجع به بنادر اروپا مطالعاتی نماید . تحقیق کنید این شخص کیست و از او دعوت شود وضع بنادمارا هم مورد مطالعه قرار دهد

لایحه مربوط بکارگران کشاورزی

وزیر کار و امور اجتماعی بعرض رساندند لایحه مربوط بکارگران کشاورزی با کسب نظر وزارت کشاورزی تهیه شده است. در این لایحه سعی شده مطالب سهولت قابل درک باشد. ساعت کار ده ساعت در شبانه روز یا شصت ساعت در هفته تعیین گردیده. تعطیل هفته بصورت توافق بین طرفین پیش‌بینی شده. در مورد دستمزد بنا بعرف محل وجه نقد - کالا یا مجموع ایندو قابل قبول تشخیص گردیده. اختلافات بین کارگر و کارفرما اگر از طریق مذاکرات حل نشود بتقاضای احد طرفین بدآوری نماینده وزارت کار ارجاع خواهد شد و در مرحله نهائی در هیئت حل اختلاف مرکب از نمایندگان وزارتین کار و کشاورزی و نماینده شرکت تعاونی روستائی محل مطرح خواهد گردید. رأی هیئت قطعی خواهد بود. چون برای وزارت کار در حال حاضر امکان ندارد بمجرد تصویب لایحه در تمام روستاها نماینده داشته باشد لذا پیش‌بینی شده که اختیارات لازم را بنمایندگان ادارات یا مؤسسات دولتی دیگر تفویض نماید.

شاهنشاه فرمودند در مورد دستمزد موضوع شریک کردن کارگر را در محصول سال حذف کنید این امر برخلاف اصول و روح انقلاب ما و در حقیقت ادامه همان روش قدیمی ارباب و رعیتی است که کارگر کار میکرد و در آخر سال قسمتی از محصول را دریافت میداشت.

وزیر کار بعرض رساندند در اینمورد هدف لایحه بیشتر متوجه شالیکاریها بوده است.

شاهنشاه فرمودند در اینصورت قید کنید که این امر فقط در مورد شالیکاریها مجری میباشد که بسایر امور کشاورزی تعمیم داده نشود. ضمناً بموضوع بیمه‌های اجتماعی توجه کنید که یا در مقدمه لایحه یا در متن آن باین موضوع اشاره و یا آنکه درجائی قید شود که در این مورد طبق قانون جداگانه‌ای عمل خواهد شد. این امر واجد کمال اهمیت و مورد علاقه خاص ما میباشد.

تشکیلات و احتیاجات وزارت کار و امور اجتماعی

وزیر کار و امور اجتماعی بعرض رساندند تشکیلات فعلی وزارت کار از لحاظ سازمانی و اداری متناسب با وظایف محوله نمیباشد. در بعضی نقاط اداره کار محدود به یکنفر و در برخی مناطق بدونفر میباشد درحالیکه با توسعه امور کارگری و مسئله اجرای قانون بیمه‌های اجتماعی بتعداد بیشتری کارمند بخصوص بازرس احتیاج میباشد که باید استخدام شوند. امور بانک رفاه کارگران و سازمان بیمه‌های اجتماعی با موفقیت توأم بوده است ولی بعضی دستگاههای دولتی و بخصوص

شهرداریها یا مؤسسات تابعه آنها جمعا ۷۵۰ میلیون ریال سازمان بدهکار میباشند . شاهنشاه فرمودند احتیاجات وزارت کار را مرتفع کنید و نتیجه را باطلاع ما برسانید . اگر بخواهیم نسبت فعلی بین جمعیت کشاورز و تعداد کارگر تغییر کند وحتى این تناسب معکوس گردد باید دستگاههای لازم بموقع برای رسیدگی بوضع کارگران مهیا شود . بمشکلات بیمه‌های اجتماعی نیز رسیدگی کنید . این سازمان باید بنفع کارگران کار کند و لازم است در هر فرصت قسمتی از قروضی که دستگاهها بآن مؤسسه دارند مسترد گردد .

گردان عمران

شاهنشاه فرمودند گزارش جالبی درباره احتیاجات استانها رسیده که بسیاری از آنها را میتوان از طریق گردانهای عمران با صرف هزینه نسبتاً کم تأمین نمود مثلاً در خراسان با ایجاد یکرشته راه کوتاه و مرتبط ساختن يك منطقه دورافتاده با شهر مشهد وضع آن منطقه را میتوان بکلی تغییر داد . برای این قبیل کارها و همچنین احیای جنگلها میتوان از جوانان داوطلب در فصل تابستان استفاده نمود و با تهیه غذا و تأمین وسائل سرگرمی و تفریحات سالم و متوجه ساختن و علاقمند نمودنشان بیشرقتهای مملکتی آنها را از سنین جوانی به سپاهیان واقعی انقلاب مبدل ساخت . این موضوعات را بررسی نمائید .

ایجاد کارخانه ترانسفورماتورسازی و انتقال برق از سد پهلوی تهران

وزیر آب و برق بعرض رساندند اساسنامه شرکت ترانسفورماتورسازی آماده شده است . پنجاه و یک درصد سهام متعلق بشرکت برق منطقه ای تهران و چهل و نه درصد متعلق بشرکت زمینس میباشد و مدیریت دستگاه در سه سال اول با شریک خارجی خواهد بود . شرکت با یکمیلیون ریال سرمایه مثبت خواهد رسید و تا یکسال دیگر ترانسفورماتورهای مورد نیاز را به بازار عرضه خواهد نمود . و هفتاد و سه درصد جنس مورد حاجت در ایران ساخته خواهد شد .

وزیر اقتصاد بعرض رساندند زمینس بوزارت اقتصاد قول داده بود تا ۸۵ درصد از کارها در ایران انجام شود . اکنون تعهد ۷۳ درصد را نموده .

شاهنشاه فرمودند وزارت اقتصاد کلیه اطلاعات را در اختیار وزارت آب

و برق قرار دهد .

وزیر آب و برق بعرض رساندند قسمت اعظم سرمایه گذاری در کار برق بصورت وام میباشد و با آنکه مجوز قانونی برای اخذ وام تحصیل گردیده هنوز قراردادهای لازم برای تأمین اعتبار منعقد نشده است و ناچار باید در انجام این امر

تسریع شود چه نیازمندیهای مردم به نیروی برق با سرعتی غیرقابل انتظار رو بافزایش است. دربرنامه سوم افزایش مصرف بطور متوسط ۱۲ درصد پیشبینی شده بود درحالیکه درسالهای ۴۳ و ۴۴ درهرسال درتهران ۳۰٪ بوده است. دراصفهان و خوزستان و خراسان هم درهمین حدود ها بالا رفته لذا ناچار باید ازپیشبینیهای برنامه سوم تجاوز نمود و قبل از پایان این برنامه سفارشات مربوط ببرنامج چهارم را داد.

شاهنشاه فرمودند اینموضوع را بامدیر عامل سازمان برنامه و رئیس بانک مرکزی متفقاً مطالعه کنید. با آلمانها نیز درباره وام مذاکره و درصورت لزوم هیئتی بآنکشور اعزام گردد.

نظارت وزارت دارائی درمؤسسات انتفاعی

وزیردارائی بعرض رساندند ماده واحدهای بمنظور برقراری نظارت بیشتر وزارت دارائی روی مؤسسات انتفاعی و شرکتهای دولتی تنظیم شده که اگر اجازه فرمایند تسلیم مجلس شورای ملی گردد. دراین ماده واحده پیشبینی شده است که وزارت دارائی درمجامع عمومی کلیه مؤسسات و شرکتهای مذکور شرکت نماید و در همه موارد یکنفر ازبازرسان هم ازطرف وزارت دارائی تعیین گردد درطرف سه سال گذشته که نظارت بیشتری بکار برده شده بیش از ۱۰۰۰ میلیون ریال علاوه برمبالغ معموله ازاین قبیل مؤسسات و شرکتهای بعنوان مالیات بردرآمد وصول گردیده است.

وزیر آب و برق بعرض رساندند علت اینکه در بعضی مؤسسات نمایندگی دولت بیک وزیر تفویض شده بمناسبت لزوم اتخاذ تصمیم سریع درکارها است ولی تعیین بازرس ازطرف وزارت دارائی بلامانع میباشد.

وزیرآبادانی ومسکن بعرض رساندند محتملاً منافع دولت ازطریق یک وزیر بعنوان صاحب سهم دستگاه دقیقتر تأمین میگردد تا آنکه مسؤلیت بین دو ویاسد وزیر تقسیم شود. در بعضی ممالک عدهای حسابرس از طرف دولت تعیین میشوند که امور مالی مؤسسات و شرکتهای دولتی را کنترل نمایند. اگر درایران هم چنین حسابرسی تعیین شوند مشکلات کارحل خواهد شد.

شاهنشاه فرمودند منظور آنست که نظارت بیشتری اعمال شود تا بتوان مالیاتها را بهتر وصول نمود با توجه باختیاراتی که وزارت دارائی در امر کنترل امور مالی و رسیدگی به بیلانها دارد موضوع مجدداً بررسی شود. جلسه مدت دو ساعت وسه ربع ادامه داشت و در ساعت هفت وسه ربع بعداز ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۲۴ مردادماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - وزیر مشاور و معاون اجرایی نخست وزیر - رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی ایران - رئیس دفتر بودجه مرکزی و قائم مقام رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیرشورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

محصول چای ایران

وزیر دارائی بعرض رساندند حسب الامر مبارك ملوكانه گزارش مربوط بوضع چای کشور تنظیم شده است . منطقه زیرکشت در سال گذشته ۲۵۰۰۰ هکتار بوده که از ۲۰۰۰۰ هکتار آن بهره برداری میشده کل محصول به ۱۷۰۰۰ تن یعنی هر هکتار ۸۰۰ کیلو چای خشك بالغ گردیده که در مقام مقایسه با حد متوسط برداشت چای در هندوستان فقط ۲۶۰ کیلو کمتر بوده است .

در مزارع شمال از کود شیمیائی و در یکی دو نقطه از بارانهای مصنوعی استفاده کرده اند و نسبت به تجزیه خاک هم اقدام شده و رویهم رفته وضع چای داخلی رو به بهبودی و میزان آن رو با افزایش است .

شاهنشاه فرمودند گزارش وزیر دارائی بدفتر مخصوص فرستاده شود ولی ما بمیزان محصولی که برداشت میشود قانع نیستیم اگر تمام کارهای لازم از قبیل تجزیه خاک - دادن کود - ایجاد بارانهای مصنوعی و غیره انجام میشود دیگر دلیل

ندارد که میزان محصول ما از هیچ نقطه دیگر دنیا کمتر باشد. این موضوع را تعقیب نمائید.

اساسنامه سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند اساسنامه سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران تنظیم شده و بمجرد کسب نظر سازمان برنامه و بانک مرکزی بشرفعرض همایونی خواهد رسید.

شاهنشاه فرمودند این اساسنامه را زودتر تکمیل و در هفته آینده مطرح نمائید. منظور ما از تأسیس این سازمان آنست که در مورد صنایع ناقص و فاقد مدیریت و یا صناعی که احیاناً مردم ایجاد نمی کنند و بوجود آنها احتیاج هست اقدام شود ولی منظور بهیچوجه این نبوده که تمام این صنایع را خود سازمان نگاهدارد بلکه باید واحدهای موجود یا واحدهائی که بعداً ایجاد میشود و خوب کار میکنند تمام یا قسمتی از آنها را ب مردم واگذار نمود. برای مدیریت سازمان مذکور نیز شخص لایق و کاردانی را زودتر انتخاب نمائید.

وزیر اقتصاد بعرض رساندند اگر اجازه فرمایند دکتر رضا امین معاون بانک توسعه صنعتی برای ریاست سازمان در نظر گرفته شود.

شاهنشاه فرمودند اگر مطمئن هستید که از عهده این کار بر می آید و خود او هم حاضر به قبول است مانعی ندارد.

موضوع موتور دیزل

وزیر اقتصاد بعرض رساندند ضمن مذاکرات با شرکت «انگلیش الکتریک» و در نتیجه بررسیهائی که در وزارت اقتصاد بعمل آمده معلوم شد که موتور دیزلی از نوع «دورمن» که برای ساخت در ایران انتخاب شده مناسب برای تراکتور و کامیونهای بزرگ نمی باشد. اکنون این مطلب مطرح است که آیا فقط یک نوع موتور انتخاب و در تمام دستگاهها ولو با بازده کمتر بکار برده شود و یا آنکه در موارد مختلف به نسبت تقاضا انواع موتور آماده گردد. در مورد موتور «دورمن» در نظر است سالی چهار تا پنج هزار عدد ساخته شود و در سالهای اول پنجاه درصد آن و در سالهای بعد تا هشتاد درصد در ایران ساخته خواهد شد و قیمت هم معادل بهای وارداتی خواهد بود.

شاهنشاه فرمودند انتخاب یک نوع موتور و مصرف آن در تمام موارد غیر عملی است. باید در هر مورد موتوری را انتخاب نمود که دارای بازده بهتر است. اگر از تراکتورهای ساخت رومانی راضی هستید و خوب کار میکند علت آن داشتن

موتور خوب میباشد و خوبی موتور هم روی جنسی است که در آن بکار رفته .
ممکنست از همان نوع موتور که در آنها بکاررفته برای تراکتورهای خودمان نیز
استفاده نمائید .

تعیین حداقل دستمزد

با کسب اجازه از پیشگاه مبارك شاهنشاه آریامهر دکترآشتی عضو هیئت
مدیره سازمان بیمه‌های اجتماعی - دکتر جوانشیر مدیر کل امور تعاونی وزارت کار
و مهندس فرزانه مدیر کل بررسی‌های آنوزارت افتخار شرفیابی یافتند. وزیر کار و امور
اجتماعی بعرض رسانند گزارش مربوط به حداقل دستمزد تهیه شده که از طریق
دفتر مخصوص شاهنشاهی نیز بشرفعرض همایونی رسیده . اگر اجازه فرمایند
جزئیات امر توسط کارشناسان از شرفعرض بگذرد .

شاهنشاه فرمودند گزارش را مطالعه نموده‌ام آنرا بتعداد لازم تهیه
و بین اعضای شورا توزیع نمائید و در هفته آینده مجدداً مطرح شود ولی آنچه
از حالا میتوان گفت آنست که مطالب آن وبخصوص نتایجی که گرفته شده خیلی
سطحی میباشد . مثلاً استدلال شده که اگر سطح دستمزدها افزایش پیدا کند
قدرت خرید کارگر و در نتیجه میزان تقاضا و مآلاً مقدار محصول کارخانجات
زیادتر خواهد شد و لذا خطر تورم ایجاد نخواهد گردید درحالیکه مسائل باین
سادگی نیست و عوامل عدیده دیگر در مکانیزم اقتصادی کشور وجود دارد که
نمیتوان نادیده گرفت . در جای دیگر گفته شده که احتیاجات کارگر در سال
۱۳۲۵ فلان مقدار بوده که برآن اساس حداقل دستمزد تعیین گردیده و از آن زمان
تاکنون هزینه پانصد درصد افزایش یافته .

نتیجه منطقی که قاعدتاً باید از این مطالب استنتاج نمود آنست که چون
حداقل دستمزد در این فاصله اضافه شده پس باید وضع کارگر پانصد درصد بدتر
شده باشد درحالیکه اینطور نیست . وضع کارگر بهتر هم شده است . علت آنست
که عوامل دیگر در این امر مؤثر بوده مثلاً سطح مزدها عملاً افزایش یافته و
تعداد خیلی کمی از حداقل دستمزد استفاده میکنند. کارگران در منافع کارگاههای
تولیدی سهیم شده‌اند ، فروشگاهها ایجاد شده ، تعاونیها بوجود آمده و بطور
خلاصه مجموع این موضوعها سبب شده که وضع کارگر بهتر هم بشود . در گزارش
وزارت کار پیشنهاد شده که یا حداقل دستمزد بر اساس محاسبات هزینه زندگی
سال ۱۳۲۵ و تفاوتی که از آنسال تاکنون بوجود آمده حساب و اعلام شود و یا
همانطور که ما هم قبلاً گفتیم فعلاً دستمزدی که بکارگر پرداخت میشود تعیین و
بعنوان حد اقل اعلام گردد و بعداً هر دو سال یکبار با توجه به هزینه زندگی در این

رقم در صورت لزوم تجدیدنظر شود. انتخاب اینراه وضع موجود را تثبیت خواهد کرد و تا دو سال دیگر فرصت خواهد بود که وزارت کار با توجه بوضع کارگاهها و میزان درآمد واقعی آنها و سایر عوامل میزان حداقل دستمزد را تعیین نماید. برای تعیین حداقل واقعی باید روشی انتخاب نمود که بصنایع کشور لطمه وارد نشود، هزینه زندگی افزایش پیدا نکند و درعین حال وضع زندگی کارگر هم بهتر و مرفه شود. دراین امر ایجاد تعاونیها و تأمین حوائج زندگی کارگران برپایه قیمتهای ثابت نقش مؤثری ایفا خواهد نمود.

مطلب دیگری که باید در سطح مملکتی مورد مطالعه قرار گیرد و در هزینه زندگی مؤثر است مسئله مسکن میباشد. ایجاد خانه های يك طبقه با حیاط و حوض و غیره ممکنست با ذوق و سلیقه ایرانی وفق دهد ولی مآلاً راه حل قضیه مسکن نیست و اگر مردم مایلند از مزایای تمدن و از خدماتی مانند آب و برق و تلفن و اتوبوس و غیره برخوردار شوند ناچار باید وضع خود را با شرایط زندگی امروزه تطبیق دهند و مانند اروپائیان در آپارتمان زندگی کنند که تأمین این خدمات آسانتر انجام گیرد. مثلاً اگر قرار شود هر فرد ایرانی دارای يك خانه مسکونی باشد وقتی جمعیت ایران به چهل میلیون نفر برسد وسعت شهرها باندازه ای خواهد بود که تأمین خدمات شهری آن غیرقابل تحمل خواهد گردید و در نتیجه هزینه زندگی افراد افزایش خواهد یافت. لازم است این مسائل را با توجه به جنبه های اجتماعی آن از حالا مورد مطالعه قرار دهید.

امور تعاونی

وزیر کار و امور اجتماعی بعرض رساندند گزارش مربوط بامور تعاون و طرق گسترش آن در سراسر کشور تنظیم شد و اگر اجازه فرمایند دکتر اشتهی عضو هیئت مدیره سازمان بیمه های اجتماعی جزئیات امر را بشرفعرض برساند.

دکتر اشتهی بعرض رساندند که با ایجاد سازمانهای تعاونی مصرف میتوان دروضع زندگی کلیه طبقات بخصوص گروههای کارگر نقش مؤثر و مستقیمی ایفا نمود. همانطور که برای امور کشاورزی سازمان مرکزی تعاون روستائی ایجاد شده سازمانهای تعاونی مصرف نیز احتیاج به يك دستگاه مرکزی دارند که آنها را هدایت و ارشاد نموده و کارهای آنها را مورد نظارت قراردهند. برای رسیدن باین هدف سه راه حل وجود دارد. اول آنکه يك سازمان مرکزی با کمک مالی دولت و بصورت یکی از مؤسسات وابسته بدولت ایجاد شود و بتدریج سهام دولت باتحادیه های شرکتهای تعاونی مصرف منتقل گردد. دوم آنکه یکی از پیشرفته ترین شرکتهای تعاونی موجود در کشور بعنوان واحد توسعه شبکه تعاونی انتخاب و

تقویت شود تا مبادرت بایجاد شعب در سراسر کشور نماید و راه حل سوم آنکه تعدادی فروشگاه دولتی در نقاط مصرف ایجاد شود آنچه مسلم است هرراهی انتخاب شود باید قبلاً افرادی در امور تعاون تعلیم ببینند تا بتوانند نهضت تعاونی را رهبری و اداره کنند. با توجه بوضع موجود کشور و قلت تجربه در امور تعاونی شاید بهتر باشد امر تعلیمات در دو یا سه مرحله انجام شود. متوسط مدت - کوتاه مدت و بلندمدت. علاوه بر این سازمانهای تعاونی باید مستمراً مورد بازرسی حسابرسان و ممیزان ورزیده و مجرب قرار گیرد تا اطمینان حاصل شود بهترین وجه پیشرفت مینماید. برای این کار نیز باید حسابرسان تعداد کافی تربیت شوند. تأمین نظرات فوق مستلزم تجدید نظر در قانون تعاون کشور که یازده سال قبل تدوین شده میباشد و در شورایی عالی تعاون نیز باید متناسب احتیاجات امروزه اشخاص و مسئولین دستگاهها عضویت پذیرفته شوند.

شاهنشاه فرمودند اول آنکه در مورد تعلیمات تعاونی چه کوتاه مدت - متوسط مدت - یا بلندمدت و در تمام مراحل از کلاسهای پائین گرفته تا تحصیلات دانشگاهی باید فوراً دولت اقدام لازم بعمل آورد. برنامه کار را وزارت کار تنظیم و از طرف وزارت آموزش و پرورش مقدمات امر فراهم شود که از اول مهرماه اینکار شروع گردد. دوم آنکه در تشکیلات و تعداد شوراهای تعاون هر تغییری لازم است داده شود. سوم آنکه موضوع برقراری نظارت در امور تعاونی بمنظور هدایت و ارشاد تعاونیها مورد اقدام قرار گیرد. با توجه باینکه در حال حاضر دستگاه مرکزی برای اینکارها وجود ندارد در نخست وزیر هر دستگاهی لازم است ایجاد گردد. این دستگاه ضمناً مطالعه کند که چگونه میتوان تعاونیهای موجود را تشویق و تقویت نمود و یک دستگاه مرکزی نیز بوجود آورد و چه کمکهای مالی بچه طریقی باید باین دستگاه نمود. غالب کارهای اساسی در این کشور روی عدم آشنائی ناچار باید از بالا شروع شود تا نتیجه مطلوب بیخشد. در گذشته هم کارهاییکه از بالا شروع و برای اجرای آنها نظارت شده توأم با موفقیت بوده است مانند مسئله اصلاحات ارضی - سهم کردن کارگران در منافع کارگاههای تولیدی - اعطاء حقوق سیاسی زنان و سایر مواد انقلاب. اگر صبر میکردیم شاید تا سی سال دیگر هم زنان ایران بحقوق سیاسی خود نائل نمیشدند. در مورد نهضت تعاونی نیز دولت باید کمک نماید و پیشرفت آنرا نظارت کند تا باین طریق در اسرع اوقات نضج بگیرد و بوسیله این تعاونیها گرانی مصنوعی از بین برده شود و سطح قیمتها بمیزان واقعی برسد. البته تعاونیها باید جنبه سهامی داشته باشند و مآلاً بدست خود مردم اداره شوند و منافع واقعی تعاون تدریجاً بمردم تفهیم گردد. باید فروشنده بداند که اگر امروز جنس خود را گران بفروشد ناچار باید فردا

جنس دیگری را گرانتر بخرد و این دور و تسلسل مآلاً بضرر خود او و جامعه تمام خواهد شد. برای تقویت تعاونیهای مصرف باید تعاونیهای تولید داشته باشیم والا اگر میزان تولید کم باشد هر تعداد تعاونی مصرف هم ایجاد شود نتیجه مطلوب نخواهد داشت.

رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی بعرض رساندند دوسال قبل حسب الامر مبارك شاهنشاه آریامهر برای بالا بردن منافع تولیدکنندگان محصولات کشاورزی و حذف واسطهها و در نتیجه تقلیل قیمتها بررسیهای لازم توسط بانک اعتبارات کشاورزی بعمل آمد و طرح آن تنظیم شد. در این طرح پیشبینی شده است که بانک از یکطرف و سازمان تعاون روستائی از طرف دیگر سازمان مصرف بوجود آوردند که به تعاونیهای تولید و مصرف هر دو اعتبار بدهد و در حقیقت نقش سلف خرفعلی را بدون آنکه خود استفادهای ببرد ایفا نماید. با ایجاد این دو تعاونیها میتوان سطح قیمت محصولات کشاورزی را برای تولیدکننده و مصرفکننده هر دو تثبیت نمود.

شاهنشاه فرمودند نظریات رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و طرح تنظیمی در دستگاہی که در نخست وزیری تشکیل خواهد شد مورد بررسی قرار گیرد.

مدیر کل امور تعاونی وزارت کار بعرض رساندند سازمانهای تعاونی از هر نوع و برای هر عدهای که ایجاد شود اگر در سطح مملکتی باشد ناچار احتیاج بیک سازمان مرکزی نظارت دارد تا اطمینان حاصل شود که نهضت تعاونی از مسیر عادی و مجرای صحیح خود خارج نمیشود. علاوه بر این باید معلوم شود هدف تعاونی در وهله اول متوجه چه گروههایی میباشد.

شاهنشاه فرمودند این مطالب هم در همان دستگاہ در نخست وزیری بررسی شود.

جلسه مدت دوساعت و ربع ادامه داشت و در ساعت هفت و ربع بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۳۱ مردادماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - کشاورزی - آب‌و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - وزیر مشاور و معاون اجرایی نخست‌وزیر - رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی ایران - رئیس دفتر بودجه و قائم مقام بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

توسعه تأسیسات جهانگردی

با کسب اجازه از پیشگاه مبارک ملو کانه دکتر رضائی معاون نخست‌وزیر و سرپرست سازمان جلب سیاحان افتخار شرفیابی یافته و بشرفعرض همایونی رساندند که با توجه با فزایش تعداد مسافرین خارجی که در سال ۴۴ تقریباً دو برابر عده سال ۴۱ بوده باید در تأمین وسائل و ایجاد تأسیسات از قبیل مهمانخانه‌ها و وسائل سرگرمی و تفریح آنها متناسب افزایش مسافرین اقدام نمود . در گذشته بعلت قلت اعتبارات اقدامات زیادی از طرف دولت در این زمینه صورت نگرفته جز در مورد ایجاد چند هتل کوچک ، تعدادی مثل ، تبدیل بعضی از خانه‌های سازمانی در شیراز و مشهد به مهمانسرا و امثال آن .

بقیه اقدامات توسط بنیاد پهلوی یا بخش خصوصی انجام گردیده اکنون برای آینده باید با تخصیص اعتبارات زیادتر اقدامات دامنه‌دارتری چه در زمینه ایجاد تأسیسات توریستی چه در مورد فراهم آوردن تسهیلات و چه در امر تبلیغات

بعمل آورد. برای ایجاد مهمانخانه پیشنهادات جالبی از سرمایه‌داران خصوصی رسیده است از جمله آژانس مسافرتی «ورلد اکسپرس» که یک مؤسسه ایرانی است پیشنهاد نموده که با صرف یکهزار میلیون ریال مبادرت با ایجاد مهمانخانه سیصد اتاقه در تهران و دو مهمانخانه هریک مجهز به پنجاه اتاق در اصفهان و شیراز بنمایند. بانک عمران و مؤسسه شرتون نیز پیشنهاد نموده‌اند در تهران یک مهمانخانه با سیصد اتاق و در اصفهان و شیراز در هر محل یک مهمانخانه با یکصد اتاق بنا نمایند و پیش‌بینی میکنند که جمعاً نهصد میلیون ریال صرف اینکارها بشود. پیشنهاد سویی بر اساس محدودتر از مهندس قدیمی صاحب هتل چهل اتاقه اهواز رسیده که با کمک سرمایه داران کویتی در تهران و اصفهان و شیراز سه مهمانخانه ایجاد نمایند امکانات فعلی هتل هیلتون در تهران نیز اجازه میدهد که یکصد و پنجاه اتاق دیگر با صرفه‌جویی در محوطه این هتل ساخته شود و بوسیله مدیریت فعلی اداره گردد. پیشنهادی هم از مؤسسه پان‌امریکن رسیده که چون همراه با شرایط بسیار سنگینی از قبیل معافیت مالیاتی - معافیت گمرکی و غیره بود قابل قبول بنظر نمی‌رسد.

شاهنشاه فرمودند با توجه با امکانات آینده و توسعه توریسم در ایران احتیاج پذیرفتن شرایط سنگین نمیباشد ولی تماس خودتان را با مؤسسات جهانگردی و شرکتهائی مانند هیلتون و شرتون که در هتلداری تجارب زیاد دارند و با شرکتهای مسافرتی مانند پان‌امریکن قطع نکنید چون اگر مبادرت بر سرمایه‌گذاری نمایند خود آنها در جلب سیاح اقدام خواهند نمود و از اینراه منافع ما هم تأمین خواهد شد. کمیسونی را تعیین کنید پیشنهادات مختلفی که برای ایجاد مهمانخانه‌ها رسیده بررسی و نسبت بآن اظهار نظر نماید. در مورد خانه‌های سازمانی در شیراز و مشهد که تبدیل بمهمانسرا کرده اید این کار جنبه موقت خواهد داشت و باید پس از ایجاد تأسیسات لازم برای پذیرفتن مسافرین از این خانه‌ها برای همان منظوری که ساخته شده استفاده شود. ضمناً در توسعه مهمانخانه شمشک و ایجاد محل مناسبی در کاجره اقدام نمائید که برای علاقمندان به بازی اسکی هم تسهیلات بیشتری فراهم شود. اصولاً سیاست ما در مورد توریسم همانطور که در یکی از جلسات قبل شورا تذکر داده شد آنست که باینکار جنبه صنعت داده شود و همان کمک‌هائیکه در مورد ایجاد یا گسترش صنایع میشود در مورد تأسیسات توریستی نیز بعمل آید. توسعه توریسم تبلیغ خوبی است برای کشور و میتواند منبع درآمد ارزی سرشاری باشد. در بعضی ممالک توریسم مهمترین منبع ارزی بشمار میرود و حتی در کشورهای کمونیستی فعالیت زیادی برای فراهم آوردن تسهیلات و ایجاد تأسیسات توریستی میشود و سرمایه‌های عظیمی در این راه بکار افتاده است. ما باید برای هر نوع توریست و بفرآخور حال او وسائل مربوط بخود

اورا فراهم آوریم . باید در تهران و اصفهان و شیراز چند مهمانخانه بزرگ مجهز بکلیه وسائل ایجاد شود و در مورد تأسیس هتل‌های درجه دو و همچنین مهمانخانه‌های ارزان قیمت نیز در سراسر کشور اقدام نمود .

ساخت کامیون در ایران

شاهنشاه فرمودند با توجه باحتیاجات کشور (اعم از بخش خصوصی - دولتی و بخصوص ارتش) در مورد کامیون شاید وقت آن رسیده باشد که مبادرت به ایجاد کارخانه کامیون‌سازی در کشور بشود . تنها ارتش چندین هزار کامیون اضافی احتیاج دارد . دستور داده بودم با مؤسسه مرسدس مذاکره شود که اقدام ساخت کامیون‌های تجارتي و جنگي در ایران نمایند . این موضوع را تعقیب و نتیجه را گزارش نمائید . اگر بتوان شرایط خوبی از مرسدس بدست آورد بهتر است با همان مؤسسه ترتیب کار داده شود والا ممکنست با دولت شوروی وارد مذاکره شویم حسن انجام معامله با دولت شوروی آنست که میتوانیم در مقابل بهای کارخانه کامیون سازی گاز بآن دولت تحویل دهیم . بهر حال فعلا چند عدد کامیون از دولت شوروی خریداری نموده و مورد آزمایش قرار دهید تا از مشخصات و خوبی جنس آن نیز اطمینان حاصل شود .

ایجاد خطوط کشتیرانی در خلیج فارس و دریای مازندران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند مطالعات وزارت اقتصاد در مورد ایجاد خطوط کشتیرانی در خلیج فارس بمنظور حمل بار به بنادر ایران و همچنین رفت و آمد بین بنادر خلیج فارس تکمیل شده و در نظر است در صورتیکه اجازه فرمایند شرکتی بنام شرکت ملی کشتیرانی ایران دائر شود که سهام آن محتملاً باین ترتیب تقسیم خواهد شد .

۳۲/۵ درصد شرکت کشتیرانی پارس ۱۸ درصد بانك توسعه صنعتی و معدنی ایران ۱۷ درصد بانك ملی و ۵ درصد بانك اعتبارات صنعتی و ۲۷/۵ درصد خریداران خصوصی .

برای رفت و آمد با اروپا کشتیهای ده هزار تنی و برای خلیج فارس کشتیهای کوچکتر خریداری خواهد شد . البته برای پیشرفت کار دولت باید حداکثر کمک و تسهیلات را فراهم آورد .

شاهنشاه فرمودند هر کمکی لازم است بشرکت مورد نظر بشود . برای استفاده در خلیج فارس ممکنست قایق‌های معروف به هاورکرافت و یا هایدروفیل

که هر دو دارای سرعت و انعطاف زیاد هستند خریداری نمائید ضمناً امکانات ایجاد یکرشته خط دریائی که بین بندر شمال ایران و بندر روسیه در بحر خزر و دریای سیاه و حتی اروپای غربی رفت و آمد نماید مورد مطالعه قرار گیرد و بهر حال بندر ایران را چه در خلیج فارس و چه در دریای مازندران از هر لحاظ هر چه زودتر تجهیز نمائید . بندر شاهپور و بندر پهلوی را به حداکثر ظرفیت برسانید و توسعه بندر عباس را مطالعه کنید . طبق گزارش شرکت ملی نفت ایران در حوالی بندر عباس مقادیر معتابھی گاز طبیعی کشف شده است که میتوان برای مصرف در کارخانجات برق مورد استفاده قرار داد و احتمالاً از برق تولیدی آن نه تنها در بندر عباس بلکه در کرمان و احياناً اصفهان بهره برداری نمود . در این صورت ممکنست لازم باشد يك جاده اصلی بین بندر عباس و کرمان دایر شود .

سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

وزیر اقتصاد بعرض رساندند حسب الامر مبارك ملوكانه اساسنامه سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران تنظیم شده است .
با کسب اجازه از پیشگاه مبارك شاهنشاه مفاد اساسنامه در شش فصل و ۳۶ ماده قرائت و از شرفعرض همایونی گذشت .

وزیر دارائی بعرض رساندند در مفاد اساسنامه چند نکته قابل تأمل و مستلزم بررسی مجدد است . اول آنکه از صنایع تعریف بعمل نیامده و بنحوی که نوشته شده شامل تمام صنایع کشور خواهد شد ، در حالیکه هدف از ایجاد سازمان مورد نظر آن بوده که بعضی از کارخانجات دولتی و صنایع بیمار و صنایعی که فاقد مدیریت صحیح میباشد تحویل گرفته شود و در اصلاح آنها اقدام گردد . نکته دوم آنکه بودجه سازمان و محل تأمین آن پیش بینی نشده است . نکته سوم آنکه بین مفاد قانون جدید استخدام و یکی از مواد این اساسنامه مغایرت وجود دارد باین معنی که در قانون جدید استخدام استفاده از کارمندان دولت در دستگاههای دیگر منع شده در حالیکه در این اساسنامه پیش بینی شده که از کارمندان دولت استفاده شود . همچنین در مورد صدور اوراق قرضه بهتر است بمقررات جدیدی که برای این امر تهیه شده توجه شود که تباین بین این دو وجود نداشته باشد .

وزیر مشاور و معاون اجرائی نخست وزیر بعرض رساندند که او امر شاهنشاه در جلسات قبل همواره معطوف بایجاد و گسترش صنایع بوده است در حالیکه اکنون اساسنامه سازمان معادن را نیز در بر گرفته و اگر هدف اینست که معادن را هم شامل شود لازم است تمام جوانب امر سنجیده و در عنوان آنها تجدید نظر شود چون معادن خود بخش نسبتاً مهمی از اقتصاد کشور را تشکیل میدهد . نکته دیگر

آنکه اکثریت اعضای مجمع عمومی همان اعضای شورای عالی سازمان میباشند درحالیکه قاعداً مجمع باید کار شورا را کنترل و اعمال آنرا نظارت نماید و نمیتواند از اعضای شورا تشکیل شود خاصه آنکه در فصل مربوط بشورا پیشبینی شده که برای عضویت شورا میتوان از کارمندان دولت و از افراد آزاد هر دو استفاده نمود درحالیکه کارخانجات متعلق بدولت است و عضو مجمع یعنی صاحب سهم قاعداً نمیتواند غیر از کارمند دولت باشد.

رئیس بانک اعتبارات کشاورزی بعرض رساندند در اساسنامه تنظیمی قید شده که سازمان تابع هیچکدام از قوانین جاری کشور تا آنجا که مربوط بدولت و مؤسسات دولتی است نمیشود و این امر بمصلحت نیست. نکته دیگر آنکه وظایف شورا بسیار سنگین است درحالیکه کنترل و نظارت بر کارشورا بنحو متناسبی پیشبینی نشده و جا دارد بامر حسابرسی سازمان دقت بیشتری معطوف گردد. در مورد تحصیل وام از خارج نیز باید ترتیبی اتخاذ نمود که با سیاست کلی دولت هماهنگی داشته باشد. شاهنشاه فرمودند وزراء دارائی و اقتصاد با توجه به نظراتی که اینجا داده شد در مفاد اساسنامه تجدید نظر و آنرا تنظیم نمایند ولی سعی شود حتی المقدور از مقررات اساسنامه مؤسسه ایری ایتالیائی خیلی دور نشویم چون مؤسسه مذکور موفق بوده و ما هم میخواهیم بر همان اساس کار کنیم. بهر حال تغییراتی که بین این اساسنامه و اساسنامه مؤسسه ایری پیدا خواهد شد با اطلاع ما برسد. در اساسنامه ای که تهیه خواهد شد دقیقاً تعریف نمائید چه صنایعی را شامل خواهد شد و با توجه به ترتیبی که در مورد معادن جداگانه باید داده شود بهتر است از مشمول نمودن معادن صرف نظر شود. به مسئله تحصیل وام از خارج و برقراری نظارت از طریق حسابرسی نیز توجه لازم بعمل آید.

تحقیقات مربوط به دفع آفات نباتی

شاهنشاه فرمودند طبق گزارشهای رسیده قسمتی از محصول توتون آذربایجان غربی دچار آفت شده و وسائل دفع آفات و مبارزه با آنهم در محل نبوده. منبع کلیه امور مربوط به بررسی آفات نباتی در وزارت کشاورزی متمرکز شود. وزراء دارائی و کشاورزی ترتیب کار را بدهند و منتظر تشریفات امر نشوند. جلسه مدت دو ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت هفت و نیم بعد از ظهر پایان یافت.

صورت جلسه ۹ شهریورماه ۴۵

در این جلسه آقایان نخست‌وزیر - وزراء دارائی - کار - اقتصاد - آب و برق - آبادانی و مسکن - جواد منصور وزیر مشاور - وزیر مشاور و معاون اجرائی نخست‌وزیر - مدیر عامل سازمان برنامه - معاون نخست‌وزیر و رئیس دفتر مرکزی بودجه - رئیس بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی ایران - رئیس بانک ملی ایران و قائم‌مقام رئیس بانک مرکزی افتخار حضور داشتند . در ابتدا خلاصه جریان اقداماتی که حسب الامر شاهنشاه آریامهر بموقع اجرا گذارده شده بود توسط دبیر شورا بعرض رسید و سپس موضوعات زیر مطرح گردید .

اعتبارات عمرانی

نخست‌وزیر بعرض رساندند برای بررسی احتیاجات اعتباری برنامه سوم يك يك طرحها مورد رسیدگی دقیق قرار گرفته و در نتیجه معلوم شد که براساس طرحهای موجود برنامه‌هایی که دستگاههای اجرائی تنظیم نموده‌اند احتیاج به ۲۳۹ میلیارد ریال اعتبار دارد که ۸/۵ میلیارد ریال از میزان اعتبارات قانون برنامه سوم تجاوز مینماید لذا موضوع با حضور وزراء اجرائی مورد تجدید نظر قرار گرفت و با توجه بکلیه جوانب امراز جمله میزان پرداختهای نقدی در سالهای ۴۵ و ۴۶ در مقام مقایسه با سال ۴۴ و حفظ رونق اقتصادی اینطور تصمیم گرفته شد که سطح اعتبارات بین ۲۱۰ و ۲۲۰ میلیارد ریال تثبیت گردد . ضمناً برای اینکه مشکل پرداختهای سازمان برنامه هم حل شود با توجه باینکه از این پس شرکتهای عضو کنسرسیوم پرداختهای خود را بابت صادرات نفت ماهیانه تأدیه مینمایند حساب

خاصی دربانک مرکزی مفتوح خواهد شد که بهمان ترتیب پرداختها تدریجاً صورت گیرد. علاوه بر این سایر اعتبارات از قبیل اسناد خزانه - وام شش میلیون لیره ای کنسرسیوم برای اجرای طرحهای عمرانی در خوزستان - استفاده از تنخواه گردان وزارت دارائی توسط سازمان برنامه و بعضی اقلام دیگر سازمان برنامه اجازه خواهد داد کلیه پرداختها را بطور منظم تا آخر برنامه عمرانی سوم تأمین نماید. در مورد صرفه جوئی در مصارف ارزی نیز مطالعاتی شده تا مسیر بازرگانی خارجی ایران را متوجه بازارهای نمائیم که بتوان براساس پایاپای معامله نمود.

وزیر آب و برق بعرض رساندند بعضی از طرحها مانند راهسازی یا خانهسازی برانطباق آسانتر و ارزانتر از طرحهایی مانند سدسازی است که متضمن بررسیهای مفصل قبلی و حسابهای دقیق و صرف وقت زیادتر میباشد.

وزیر آبادانی و مسکن بعرض رساندند با حذف قسمتهای غیر ضروری در کارهای ساختمانی و ایجاد راههای فرعی براحتی میتوان صرفه جوئی نمود.

شاهنشاه فرمودند اصول پیشنهاد نخست وزیر را دایر بتقلیل اعتبارات عمرانی قبول میکنم ولی اطمینان داریم که با صرفه جوئی و استفاده از تجاریکیه اندوخته ایم میتوانیم همان برنامه ۳۳۰ میلیارد ریالی را علیرغم ده میلیارد ریال کاهش اجرا نماییم. اگر کارها درست انجام شود طرحهایمان بهمان نسبت ارزانتر تمام خواهد شد و مطمئن هستم که کلیه آنها را میتوان با اعتبارات موجود اجرا کرد و احتیاجی بحذف هیچکدام نیست فقط دلسوزی - صرفه جوئی و دقت مستمر لازم دارد کما اینکه کارهایی که هفت سال قبل برای سدسازی و تأمین برق در خوزستان انجام میشده امروز با وجود افزایش قیمتتهای بین المللی باز بهمان مبالغ و حتی ارزانتر انجام میشود و یا در مورد راهها و ساختمانها امروز با همان قیمتی تمام میشود که چند سال قبل تمام میشد. ما میدانیم کافی است يك مقاطعه کار چند کار بگیرد و میلیونر شود. هر تعداد بخواهید میتوان مثل زد. آخر چگونه با اجرای چند مقاطعه شخصی که هیچ ندارد بيك باره صاحب همه چیز میشود؟ این نشان میدهد که طرحها گران تمام میشود. اینها مطالبی است که باید روشن کرد. وزرائیکه مدعی هستند کارشان لنگ میشود خود آنها این موشکافیها و بررسیها را انجام دهند. البته بعضی طرحها را نمیتوان حذف نمود مانند سد مهاباد و یا شبکه های برق سفید رود و دز که حتماً باید انجام شود ولی میتوان استاندارد بعضی طرحها را پائین آورد مثلاً در مورد راههای فرعی چه ضرورتی دارد که حتماً همین امسال اسفالت شوند؟ فعلاً تا آنجا که مقدور است بسازید بعداً تدریجاً نسبت باسفالت آنها اقدام کنید. البته هر کدام از وزراء میتوانند با کمال علاقمندی

نسبت بکارهای خودشان توضیحات بدهند ولی تذکری که میخواهم بدهم اینست که نخست‌وزیر بعنوان رئیس دولت بمناسبت نظارت عالی‌ای که باید بر تمام کارهای مملکت داشته باشند دقت کنند که در هر کاری که انجام میشود یا طرحی که تنظیم میگردد . فلسفه انقلاب ما فراموش نشود و در نظر داشته باشید که ما این انقلاب را برای چه کردیم ، برای چه جماعتی انجام دادیم و چه نتیجه‌ای از آن خواستیم و همواره نسبت بانقلاب ما وفادار باشید و در حدود این مطالب برنامه‌هایتان را تنظیم کنید . ضمناً خودتان را تطبیق دهید با فصل جدیدی که در روابط کشور ایران با کشورهای اروپای شرقی مفتوح شده و از این ممالک دعوت کنید در مناقصه‌ها شرکت نمایند حتماً ارزاتر تمام خواهد شد . چندی قبل برای اولین بار قرارداد سفارت شوروی پیشنهاد میکرد که اجازه دهیم در ایران شرکتهای مختلط برای سرمایه‌گذاری تشکیل دهند . ما هم اصول آنرا پذیرفتیم مشروط بر آنکه کارشانرا با قوانین داخلی ایران تطبیق دهند . این خود یک نوع سرمایه‌گذاری است و ممکنست سبب شود که ممالک دیگر کمونیستی هم مبادرت بهمین کارها بنمایند . در نظر داریم در مسافرت بکشورهای اروپای شرقی با آنها پیشنهاد نمائیم با ایران متفقاً يك بندر بزرگ نفتی در ساحل دریای آدریاتیک ایجاد نمایند که نفت ایران از آنجا با لوله بکلیه این ممالک تحویل گردد . البته قسمت عمده نفت تحویلی باید از منابع حوزه قرارداد با کنسرسیوم و مازاد بر تولیدات معمولی آنها تأمین شود باین ترتیب میتوانیم درآمد اضافی برای ایران تحصیل نمائیم بدون آنکه با شرکتهای عضو کنسرسیوم در بازارهای قدیمی بضرر خودمان رقابت نمائیم که احتمالاً سبب تقلیل قیمت‌ها گردد - ضمناً بازار جدیدی بدست آورده‌ایم - معامله تجارتي خوبی با این ممالک انجام شده - کمکی هم با آنها گردیده تا از لحاظ تأمین استقلال اقتصادی تسهیلاتی بدست آورند .

در مورد صرفه‌جویی در مصارف ارزی خیلی به بخش دولتی فشار وارد نیاورید و قسمتی از آنرا به بخش خصوصی منتقل کنید و از واردات اشیاء غیر ضروری ولو کس جلوگیری نمائید . دقت کنید اجناسی که بر اساس پایایی از ممالک اروپای شرقی خریداری میشود نامرغوب و کم دوام نباشد . وزیر اقتصاد از حالا بررسی نمایند که چه اقلامی را میتوان از مقررات واردات و صادرات سال آینده حذف نمود مشروط بر آنکه اثری روی هزینه زندگی اکثریت مردم نداشته باشد .

اوراق قرضه

وزیر دارائی بعرض رساندند طرح مربوط بصدور اوراق قرضه دراز مدت

توسط بانک مرکزی و وزارت دارائی بررسی شده تنها نکته اصلی که هنوز مورد اختلاف است آنست که بانک مرکزی معتقد است تعیین نرخ بهره در اختیار دولت باشد در حالیکه بنظر وزارت دارائی طبق قانون اساسی هیچ خرجی بدون مجوز امکان پذیر نیست لذا اگر اجازه فرمایند حداکثر نرخ بهره در قانون نوشته شود و دولتها مجبور باشند تا آن حد میزان نرخ بهره را در هر سال تعیین نمایند. این امر سبب خواهد شد که دولتها احیاناً برای رفع احتیاجات آنی نرخ بی تناسب تعیین نموده و دولتهای بعدی را دچار مضیقه و مشکل نمایند.

قائم مقام بانک مرکزی بعرض رساندند از تمام بانکهای معتبر دنیا استفسار شده فقط در امریکا نرخ بهره را قانونگذار تعیین میکند و بهتراست هر سال کل مبلغی که باید بابت بهره پرداخت شود در بودجه کل کشور منظور شود که از بحث درباره نرخ بهره در مجلس خودداری گردد.

شاهنشاہ فرمودند ممکنست نرخ بهره با نظر کمیسیون مشترک مجلسین تعیین گردد. بهر حال مطالعاتتان را تکمیل کنید تا در مراجعت از مسافرت تصمیم لازم اتخاذ شود.

جلسه مدت دو ساعت و نیم ادامه داشت و در ساعت یک و نیم بعد از ظهر پایان یافت.